

SRMKA

SERAMİK ARAŞTIRMALARI DERGİSİ THE JOURNAL OF CERAMIC RESEARCH

SAYI/ ISSUE 5
2023

e-ISSN: 2687-5683

www.srmka.com

**SERAMİK
ARAŞTIRMALARI
DERGİSİ**
THE JOURNAL
OF CERAMIC RESEARCH

Editörler / Editors

Doç. Dr. H. Ertuğ ERGÜRER
Doç. Dr. Mehmet Ali YILMAZ
Doç. Dr. Cüneyt ÖZ

Editör Yardımcıları / Editorial Assistants

Hüseyin DÜLGER
Hüseyin Burak ÇÜMEN

Yazım ve Dil Editörü

Spelling and Language Editor
Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin AKSOY

Yabancı Dil Editörü / Foreign Language Editor

Natalia ASTASHOVA
Serap YILMAZ

Redaktör / Redactor

Ayşe TATAR YILDIZ
Dr. Murat KARAKOÇ

Dizgi / Layout

Hüseyin DÜLGER

Bilişim / IT

Aytekin KARABEKTAŞ

Dergimize gelen tüm makaleler, bilimsel etiğe uygunluk yönünden ön kontrol aşamasında İntihal programı ile denetlenmektedir.

Yayın Kurulu/

Editorial Board

Prof. Dr. Ayşe Tuba ÖKSE, Kocaeli Ü.
Prof. Dr. Aynur ÖZFIRAT, Artuklu Ü.
Prof. Dr. Bahadır DUMAN, Pamukkale Ü.
Prof. Dr. Billur TEKKÖK KARAÖZ, Başkent Ü.
Prof. Dr. Dirk Paul MIELKE, Freie U.
Prof. Dr. Janoscha KREPPNER, Münster U.
Prof. Dr. Jeroen POBLOME, Ku Leuven U.
Prof. Dr. Ilia PALAGUTA, Stieglitz
State Academy of Art and Design
Prof. Dr. Kaan İREN, Muğla Sıtkı Koçman Ü.
Prof. Dr. Paul REYNOLDS, Barcelona U.
Prof. Dr. Şevket DÖNMEZ, İstanbul Ü.
Dr. Pavol HNILA, Freie U.

Bilimsel Danışma Kurulu / Scientific Advisory Board

Prof. Dr. Atilla BATMAZ, Ege Ü.
Prof. Dr. Ayşegül AYKURT, Hacettepe Ü.
Prof. Dr. Beate BÖHLENDORF-ARSLAN, Philipps U.
Prof. Dr. Bilge HÜR MÜZLÜ, Süleyman Demirel Ü.
Prof. Dr. Çiler ÇİLİNGİROĞLU, Ege Ü.
Prof. Dr. Dirk WICKE, Goethe U.
Prof. Dr. Ertekin M. DOKSANALTI, Selçuk Ü.
Prof. Dr. Gül İŞİN, Akdeniz Ü.
Prof. Dr. G. Gürtekin DEMİR, Ege Ü.
Prof. Dr. Mehmet İŞIKLI, Atatürk Ü.
Prof. Dr. Mehmet KAŞKA, Süleyman Demirel Ü.
Prof. Dr. Mehmet TEKOC AK, Selçuk Ü.
Prof. Dr. Murat FIRAT, Süleyman Demirel Ü.
Prof. Dr. Mustafa BULBA, Akdeniz Ü.
Prof. Dr. Rainer M. CZICHON, Uşak Ü.
Prof. Dr. Y. Selçuk ŞENER, Ank. Hacı Bayram Veli Ü.
Doç. Dr. Ali Akın AKYOL, Ankara Hacı Bayram Veli Ü.
Doç. Dr. Atakan AKÇAY, Ankara Hacı Bayram Veli Ü.
Doç. Dr. Atila TÜRKER, Ondokuz Mayıs Ü.
Doç. Dr. Cenker ATILA, Ahi Evran Ü.
Doç. Dr. Deniz SARI, Bilecik Şeyh Edebalı Ü.
Doç. Dr. Eda GÜNGÖR ALPER, Dokuz Eylül Ü.
Doç. Dr. Erkan KONYAR, İstanbul Ü.
Doç. Dr. Erkan ALKAÇ, Mersin Ü.
Doç. Dr. Erkan DÜNDAR, Akdeniz Ü.
Doç. Dr. Fatma ŞAHİN, Çukurova Ü.
Doç. Dr. Gerwulf SCHNEIDER, Freie U.
Doç. Dr. Hasan UÇAR, Ege Ü.
Doç. Dr. Hatice KÖRSULU, Karamanoğlu Mehmetbey Ü.
Doç. Dr. İlkan HASDAĞLI, Trakya Ü.
Doç. Dr. Kudret SEZGİN, Hitit Ü.
Doç. Dr. Lale DOĞER, Ege Ü.
Doç. Dr. Mahmut AYDIN, Batman Ü.
Doç. Dr. Mehmet Nezh AYTAÇLAR, Ege Ü.
Doç. Dr. Murat BAYAZIT, Batman Ü.
Doç. Dr. Sevinç GÖK İPEKÇİOĞLU, Ege Ü.
Doç. Dr. Volkan YILDIZ, Manisa Celal Bayar Ü.
Doç. Dr. Yasemin POLAT, Ege Ü.
Dr. Öğr. Üyesi B. S. Alptekin ORANSAY, Anadolu Ü.
Dr. Öğr. Üyesi Gulan AYAZ, Van Yüzüncü Yıl Ü.
Dr. Öğr. Üyesi H. Asena KIZILARSLANOĞLU, Kastamonu Ü.
Dr. Öğr. Üyesi Hatice ERGÜRER, Karamanoğlu Mehmetbey Ü.
Dr. Öğr. Üyesi Onur ZUNAL, Ege Ü.
Dr. Berthold EINWAG, Ludwig-Maximilians-U.
Dr. Claudia GLATZ, Glasgow U.
Dr. Mehmet AYAZ, Çanakkale Onsekiz Mart Ü.
Dr. G. Mustafa KİBAROĞLU, Tübingen U.
Dr. Kristina WINTER-JACOBSEN, Copenhagen U.
Dr. Krzysztof DOMŻALSKI, Institute of Archaeology and Ethnology Polish Academy of Sciences
Dr. Malgorzata DASZKIEWICZ, Freie U.
Dr. Philip BES, Leuven Ü.

Prof. Dr. Adnan DILER Anısına

SERAMİK
ARAŞTIRMALARI
DERGİSİ
THE JOURNAL
OF CERAMIC RESEARCH

Dergi Hakkında

Seramik Araştırmaları Dergisi [SRMKA], Neolitik Çağ'dan, Osmanlı Dönemi sonuna kadar ithal ya da yerel üretim seramikleri ve bu seramikler ile ilişkili analogik, arkeometrik, etnoarkeolojik ve benzeri çalışmaların yayınlandığı bir dergidir. Her Aralık ayında, yılda bir sayı olarak yayımlanan dergimiz Açık Erişim Sistemi'nde uluslararası hakemli bir dergidir. Okuyucular dergideki makaleleri tam metin olarak okuyup indirebilme ve kaynak olarak gösterebilme hakkına sahip olacaktırlar. Dergiye gönderilen makalelerdeki tüm seramikler www.srmka.com sitesinde de yayınlanacaktır. Dergimize gönderilen makalelerin değerlendirilmesinde ya da yayım sürecinde bir ücret talep edilmemektedir. Dergide yayımlanan makalelerin sorumluluğu yazara aittir.

Amaç

Seramik Araştırmaları Dergisi [SRMKA], yüzyıllardır insanoğlunun ihtiyaçlarına ve beğenilerine göre şekillenen ve arkeolojik çalışmalarda yoğun olarak bulunan seramik malzemenin değerlendirilmesine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Arkeoloji, Tarih, Arkeometri ya da Sanat Tarihi branşlarında sadece seramik üzerine bir derginin Türkiye'de bulunmaması ve bu dergiyle bu boşluğun doldurulması derginin temel amaçları arasındadır. Günümüzde seramik çalışmalarının teknolojik, analitik ve arkeolojik açıdan birlikte ilerlemesi arkeologlara fayda sağlamıştır. 'Eski' seramikler, Sosyal Bilimlerin, Fen Bilimleri ile buluşması açısından bir kavşak görevi görmektedir. Yapılan çalışmaları ve edinilen tecrübeleri bir arada tutabilmek arzusu Seramik Araştırmaları Dergisi'ni yayımlama kararında etkili olmuştur. DergiPark'ta açık erişim imkânı sunulan makalelerin dergi resmi internet sitesi olan www.srmka.com sitesinde de yayınlanması ve daha geniş kesime ulaştırılması amaçlanmaktadır.

Kapsam

Seramik Araştırmaları Dergisi [SRMKA] Neolitik Çağ'dan Osmanlı Dönemi sonuna kadarki dönemin seramiklerini kapsayan bir yayın anlayışına sahiptir. Bu süreç içindeki seramiklerin üretim aşamaları, üretim teknolojisi ve üretim yerleri, kullanım amaçları ve bölgeler arası etkileşimlerinin arkeolojik, arkeometrik, etnoarkeolojik veya sanat tarihsel açıdan incelenmesi ise derginin konu kapsamındadır.

İletişim

E-posta: srmkarsder@gmail.com

Telefon: 0505 411 49 08

Adres 1: Karamanoğlu Mehmetbey
Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi,
Arkeoloji Bölümü,
Karaman/TÜRKİYE

Adres 2: Uşak Üniversitesi, İnsan ve
Toplum Bilimleri Fakültesi, Arkeoloji
Bölümü, Uşak/TÜRKİYE

www.srmka.com

E - Dizin

SERAMİK
ARAŞTIRMALARI
DERGİSİ
THE JOURNAL
OF CERAMIC RESEARCH

About to Journal

The Journal of Ceramic Research, a collection of studies on local and imported ceramics from the Neolithic Age to the end of the Ottoman period in combination with comparative archaeology, archaeometry and ethnoarchaeology, etc., was published first in 2019. The Journal of Ceramic Research, is an open access and internationally peer-reviewed journal which appears once a year, in December. The journal provides permanent access to its content, free of charge to read, download and cite for everybody. The submitted pottery is also available to everyone through www.srmka.com. There are no publication fees. All responsibilities for the published articles belong to the author.

Aim

The objective of the Journal of Ceramic Research is to contribute to the evaluation of pottery which is found in huge numbers during archaeological investigations and which met the humans' need and taste for millennia. The second aim is to fill a gap in the archaeological literature by an interdisciplinary discourse on ceramics in archaeology, history, archaeometry and art history in Turkey. Today, the simultaneous progress in ceramic studies has benefited archaeologists technologically, analytically, and archaeologically.. 'Old' ceramics are a junction point between social and physical sciences. The desire to keep the ceramic studies and experiences together affected our decision to publish the Journal of Ceramic Research. Last not least, the Journal of Ceramic Research aims to reach a wider audience with the help of DergiPark and the journal's official website, www.srmka.com, both of which offer open access opportunities..

Scope

The Journal of Ceramic Research deals with ceramics from its beginnings in the Neolithic Age until the end of the Ottoman period. Within that timespan developments in the production of pottery, different technologies, production centers, foreign influences as well as different possibilities of usage seen from archaeological, archaeometrical, ethnoarchaeological or art historical perspectives will be in the main focus of this journal.

Contact

E-mail: srmkarsder@gmail.com

Phone: 0505 411 49 08

Address 1: Karamanoğlu Mehmetbey
University, Faculty of Literature,
Department of Archaeology,
Karaman/TURKEY

Address 2: Uşak University, Faculty of
Humanities and Social Sciences,
Department of Archaeology,
Uşak/TURKEY

www.srmka.com

E - Index

SERAMİK
ARAŞTIRMALARI
DERGİSİ
THE JOURNAL
OF CERAMIC RESEARCH

İÇİNDEKİLER
CONTENTS

Savaş SARIALTUN - Mustafa Erkan FİDAN - Sümeyya AĞAÇ
**Bahçelievler Yerleşmesi Neolitik Çanak Çömleğinde Uygulanan Bezeme ve Kazı Tekniklerinin
Değerlendirilmesi**

*Assessment of the Decoration and Incision Techniques Practised on the Neolithic Pottery from
Bahçelievler Settlement*

ss/pp: 1-30

Kudret SEZGİN

Arykanda Akropolis Kazılarında Ele Geçen Yerel Amphoralar

Local Amphorae from the Excavations at Arykanda Acropolis

ss/pp: 31-75

Murat FIRAT

Phokaia'da Bulunan Roma Dönemi Amphoraları Üzerine Genel Bir Değerlendirme

A General Evaluation of the Roman Amphorae Found at Phokaia

ss/pp: 76-103

Billur TEKKÖK KARAÖZ

Late Roman West Asia Minor Light Colored Ware from Granicus Surveyed Sites

Granicus Yüzey Araştırması Alanlarından Ele Geçen Batı Anadolu Geç Roma Dönemi Açık Renkli

Seramikleri

ss/pp: 104-132

SERAMİK
ARAŞTIRMALARI
DERGİSİ
THE JOURNAL
OF CERAMIC RESEARCH

Geliş Tarihi / Received : 08.11.2023
Kabul Tarihi / Accepted: 11.12.2023
Yayın Tarihi / Published: 31.12.2023
Araştırma Makalesi / Research Article
DOI: 10.55061/srmka.1387657

Makale Künyesi / Citation: Sarıaltun, S., Fidan, M. E. & Ağaç, S. (2023). Bahçelievler Yerleşmesi Neolitik Çanak Çömleğinde Uygulanan Bezeme ve Kazı Tekniklerin Değerlendirilmesi, SRMKA 5, 1-30.

BAHÇELİEVLER YERLEŞMESİ NEOLİTİK ÇANAK ÇÖMLEĞİNDE UYGULANAN BEZEME VE KAZI TEKNİKLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

*ASSESSMENT OF THE DECORATION AND INCISION TECHNIQUES
PRACTISED ON THE NEOLITHIC POTTERY FROM BAHÇELİEVLER
SETTLEMENT*

Savaş SARIALTUN*

Mustafa Erkan FİDAN**

Sümeyya AĞAÇ***

Özet

Bu makaleyle, ilk olarak MÖ 7100/7000-6000 yılları arasında iskan edilmiş Bilecik Bahçelievler yerleşmesinde bulunan Fikirtepe Kültürü çanak çömleğinin genel hatları çizilmektedir. Sonrasında ise Bahçelievler çanak çömleği üzerine işlenen bezemeler hem tipolojik ve çeşitlilik hem de yapım tekniği ve çizgi nitelikleri ile anlamları ortaya konmaktadır. Bu aşamadan sonra özellikle değerlendirme başlığı altında çizgilerin teknik ve karakter analiziyle antropolojik ve sanatsal anlamları tartışılmaktadır. Ayrıca bu makaleyle, Fikirtepe Kültürü'ne ait bezeme adlandırmasındaki karmaşayı kısmen de olsa gidermek ve söz konusu bezeme için belirli bir standart oluşturmak için Bahçelievler Neolitik yerleşmesinde bulunan çanak çömlek üzerindeki bezemeler sınıflanarak, motifler tek tek adlandırılmıştır. Bugünkü verilerimizle, Batı Anadolu'nun en eski çanak çömleğini barındıran Bahçelievler Yerleşmesi'nde, yerleşmenin 8 ve 7. tabakasında bulunan az sayıdaki ilk çanak çömlek örnekleri bazı gelişkin özellikler göstermesine rağmen hiç bezeme içermez. MÖ 6600-6500 arasına tarihlenen yerleşmenin 6. tabakasında ise çanak çömlek üzerinde bezeme işlenmeye başlamış ve sonrasında giderek yoğunlaşmıştır. Hem Bahçelievler'in erken tarihleri hem de yerleşmenin ilerleyen tabakalarında ortaya konan bezeme çeşitliliğinin standart Fikirtepe Kültürü'ne ait yerleşmelerden fazla olduğu düşünüldüğünde, böylesine bir durum, Fikirtepe Kültürü'nün ya da Fikirtepe çanak çömlek

* Dr. Öğr. Üyesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Müzecilik Bölümü, Çanakkale, TÜRKİYE, E-posta: savassarialtun@gmail.com, Orcid ID: 0000-0003-4190-3727

** Prof. Dr., Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Bilecik, TÜRKİYE, E-posta: erkanfidan@gmail.com, Orcid ID: 0000-0002-6777-927X

*** Arkeolog, Çanakkale, TÜRKİYE, E-posta: sumeyyagac@gmail.com, Orcid ID: 0009-0009-8367-6041

özelliklerinin başlangıcı ve gelişimi ile ilgili Bahçelievler yerleşmesini bölgede anahtar bir yerleşme konumuna getirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Neolitik, Çanak Çömlek, Bezeme, Fikirtepe, Bahçelievler

Abstract

This study aims to reveal the general lines of Fikirtepe Culture pottery found in Bahçelievler settlement of Bilecik province, which was first settled between 7100/7000-6000 BC. Afterwards, the decorations of Bahçelievler pottery reveal their meanings with their typology, diversity, construction technique, and line qualities. After this stage, especially under the heading of evaluation, the technical and character analysis of the lines and their anthropological and artistic meanings were tried to be discussed. With this article, the decorations on the pottery found in Bahçelievler Neolithic settlement were classified, and the determined motifs were named one by one to partially remove the confusion in the naming of the decoration of Fikirtepe Culture and to help it gain a particular standard definition. The earliest pottery from Bahçelievler settlement, which is the oldest pottery of Northwestern Anatolia, does not contain any decoration, although it shows some advanced features. In the 6th layer of the settlement, dated between 6600 and 6500 BC, the decoration on the pottery started to be processed and gradually intensified. Considering that both the early history of Bahçelievler and the variety of decorations are more than the standard Fikirtepe settlements, such a situation makes Bahçelievler settlement a key settlement in the region, which is related to the beginning and development of Fikirtepe Culture or Fikirtepe pottery features.

Keywords: Neolithic, Pottery, Decoration, Fikirtepe, Bahçelievler

Giriş

Batı Anadolu Neolitik Dönem’le ilgili yapılan yeni araştırmalar sayesinde son yıllarda elimizde azımsanmayacak derecede bilgi artışı olmuştur. Batı Anadolu sahil kesimi ve Kuzeybatı Anadolu’da Bahçelievler yerleşmesiyle birlikte Ulucak Höyük¹, Gökçeada Uğurlu-Zeytinlik Yerleşmesi², Barcın Höyük³, Yeşilova⁴ ve Çukuriçi⁵ kazılarının MÖ 6500 ve öncesi Neolitik Dönem kültürel niteliğiyle ilgili bilgiler sunmaya başlaması, Batı Anadolu’daki Neolitikleşmenin başlangıcı ve gelişimi ile ilgili yeni görüşlerin de ortaya atılmasını sağlamıştır. Bazı araştırmacılar tarafından kaleme alınan çalışmalarda ise Neolitik öğelerin bilinenden daha eskiye gittiği de ileri sürülmektedir⁶.

Anadolu ve Balkanlar’daki çizgi-kazıma ve boya bezemeli çanak çömlekler, tartışılmaya başlandığında Kuzeybatı Anadolu yerel kültürü başlangıçta çok önemli bir yer olarak kabul edilmekte ve dahası Anadolu ile Balkanlar arasında kalmış bir geçiş kültürü olarak

¹ Çevik vd. 2020, 13; Erdoğan ve Çevik 2020, 49.

² Erdoğan 2017, 75.

³ Gerritsen vd. 2013, 73.

⁴ Derin 2020, 2.

⁵ Horejs 2016, 147-148.

⁶ Horejs vd. 2015; Çilingiroğlu 2017; Guilbeau vd. 2019; Gerritsen ve Özbal 2019; Fidan 2020; Fidan vd. 2022.

görülmektedir⁷. Bundan dolayı da söz konusu alanda yerel özelliklerle var olmuş çizi-kazıma vb. bezemeli çanak çömlek malzemesi sıklıkla Anadolu ve/veya Balkan etkili bir alt kültür olarak tanımlanmıştır⁸. Ancak son yıllarda Kuzeybatı Anadolu’da ve Ege’de özellikle Barcın, Uğurlu, Ulucak, Yeşilova, Yenikapı ve Bahçelievler kazıları sayesinde bölgenin çanak çömleği, hakkettiği anlamlı niteliğe kavuşmaya başlamıştır. Zamanla söz konusu sahanın çanak çömlek kültürünün anlamlandırılmasındaki nitelik ve nicelik artacak ve kültürün çanak çömlek özellikleri Mezopotamya, Levant, Anadolu ve Balkan çanak çömleği kadar önem arz edebilecek düzeydedir. Söz konusu bölge, son yıllardaki yeni arkeolojik çalışmalardan elde edilen veriler sayesinde Orta Anadolu ve Balkanlar’daki çanak çömleğin oluşum ve gelişim süreciyle ilgi çekici benzerlikler ve etkiler sunmaktadır. Bunun yanı sıra özellikle Kuzeybatı Anadolu’da, çağdaşı diğer çanak çömlek özelliklerine oranla benzersiz bir tarzda yerel şekilde dekore edilmiş çanak çömleğin var olduğu görülmektedir.

Kuzeybatı Anadolu bezemeli çanak çömleğinde baskın bir şekilde gözlemlenen geometrik bezekler düşünüldüğünde potansiyel olarak sembolik imgeler için kanıtlar sunmak nispeten zordur. Bezemeli çanak çömlek verileri Kuzeybatı Anadolu Neolitik kültürleri için daha çok kronolojiler geliştirmeye ve kültürel grupların sınırlarını tanımlamaya yardımcı bir malzeme olarak ele alınmıştır. Kuzeybatı Anadolu Neolitik toplulukların ürettiği bezemelerin sosyal veya sembolik rolleri ve çanak çömlek dekorasyonundaki farklılaşmanın potansiyel anlamları hakkında düşünceler pek ortaya konmamıştır. Bu çalışma aynı zamanda bahsi geçen eksikliği kısmen gidermeye adaydır. Tüm bunlara ek olarak şunu da belirtmeyi doğru buluyoruz; Kuzeybatı Anadolu’da Neolitik Dönem’in önemli bir unsuru olan Fikirtepe Kültürü çanak çömleği üzerine işlenmiş herhangi bir sembolün tek ve sabit bir anlamı olduğunu varsaymak da yanlış olacaktır. Yerel özelliklere, kültürel kimlik ve farklı coğrafyalara göre benzer özelliklere sahip bezemeler farklı anlamlara sahip olabilir. Bu makale Bahçelievler yerleşmesinde bulunmuş ve Fikirtepe Kültürü özellikleri gösteren çanak çömleğin tanımlanması, bezeme çeşitliliğinin ortaya konması, bezemelerin yapımı sırasında kullanılan teknikleri ve üretim tarzlarının sunulması ile bazı sembolik anlamlarının ortaya konmasını içermektedir.

⁷ Steadman 1995, 27; Yakar 2005, 31.

⁸ Özdoğan 1997, 19-23.

Bahçelievler Yerleşmesi'nin Genel Özellikleri

Bahçelievler yerleşmesi, Bilecik merkez ilçede, adını aldığı mahallenin ortasında, apartman ve yollarla çevrili boş bir parselde yer almaktadır (Fig. 1). Yerleşme, 2013 yılında Turan Efe başkanlığındaki ekip tarafından Bilecik Yüzeysel Araştırmaları sırasında keşfedilmiş ve 2014 yılında tescil işlemleri gerçekleştirilerek sit alanı olarak ilan edilmiştir⁹. 2019 yılında alana iş makinası girmesi sonucunda tahrip edilen yerleşmede 2019-2021 yılları arasında Bilecik Müzesi Başkanlığında ve Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Arkeoloji Bölümü öğretim üyesi Erkan Fidan'ın bilimsel danışmanlığında kurtarma kazıları gerçekleştirilmiştir¹⁰. Bununla birlikte söz konusu kurtarma kazısı çalışmaları ile çevrede yapılan jeoarkeolojik araştırmalar ve arkeolojik incelemeler neticesinde yerleşmenin yaklaşık %90'lık bir bölümünün modern kent yapılaşması tarafından yok edildiğini anlaşılmıştır.

Kazılar sonrasında yerleşmede toplam sekiz mimari tabaka belirlenmiştir¹¹. Bunlardan en üstteki 1. tabaka, Arkaik Döneme tarihlenirken, diğer yedi tabaka (2-8) ise Neolitik Dönem kültürel özelliklerini yansıtmaktadır. Bahçelievler Neolitik yerleşim yeri, radyokarbon tarihlerine göre MÖ 7052-6848±35 yılları arasında ilk defa iskân edilmiş ve MÖ 6100-5971±35 yıllarına kadar kullanımı devam etmiştir (Fig. 2). Bu şekliyle yerleşme, Batı Anadolu'da Çanak Çömlekli Neolitik Dönem'in başlangıcı ve gelişimi için anahtar bir konuma gelmektedir. Ana toprağa oyulmuş yarı çukur tabanlı oval bir ev ile temsil edilen ve yerleşmenin en eski tabakası olan 8. Tabaka'da bulunan az sayıdaki çanak çömlek parçası, Batı Anadolu'nun da şimdilik bilinen en eski çanak çömleklerini temsil etmektedir. MÖ 6850 ile 6100 arasına tarihlenen yerleşmenin 7 ile 3. tabakalarında bazı biçimsel değişimlerle birlikte dal örgü tekniği ile inşa edilmiş yuvarlak/oval mimari geleneğinin devam ettiğini ileri sürülebilir. Son prehistorik evre olan ve MÖ 6100 ile 6000 arasına tarihlenen 2. tabakada ise yuvarlak planlı mimari gelenek yerini dörtgen planlı bir mimari geleneğe bırakmıştır.

Materyal ve Yöntem

Bu makale, Bahçelievler Neolitik yerleşim yerinden elde edilmiş ve Fikirtepe Kültür özelliklerini yansıtan kazı-çizi bezemeli çanak çömleklerin kronolojik ve dekoratif değişiklikleri ile uygulanan tekniklerinin sunulmasını kapsamaktadır. Bahçelievler kurtarma kazıları sırasında iş makinaları tarafından sıyrılarak atılan toprak elekten geçirilmiş, buluntular yüzey malzemesi olarak sınıflanmış ve tabakasız olarak kayda geçmiştir. Bu makalede, mimari

⁹ Efe vd. 2015.

¹⁰ Fidan 2020; Fidan vd. 2022.

¹¹ Fidan vd. 2022.

tabakalarda tespit edilen bezemeli çanak çömlek parçaları baz alınarak kronolojik belirlemeler yapılmıştır (Fig. 2). Ancak bezeme çeşitlemesi ve süsleme yelpazesinin niceliğinin anlaşılması için atık topraktan gelen parçalar da istatistiksel açıdan değerlendirilmeye alınmıştır. Bu sebeple makalede bezemelerin kronolojik gelişimi yanında tabakası belirsiz örneklerin de katılımıyla bezeme çeşitliliği ve üretim teknikleri özellikle vurgulanmaya çalışılmıştır.

Bahçelievler kazılarında ele geçen Fikirtepe Kültür özellikleri gösteren toplam 5130 çanak çömlek parçası kaba incelemeye tabi tutulmuş, karışık dolgular ile gövde parçaları (non-diagnostik) tasnif dışı bırakılarak; profil özellikleri tanımlanabilir ve bezemeli (diagnostik) toplam 1116 çanak çömlek parçası tek tek ve ayrıntılı olarak incelenmiştir. Söz konusu çanak çömlek parçaları mal grupları (Fig. 3), cidar kalınlıkları, katkı niteliği ve niceliği, astar-açkı gibi yüzey özellikleri, üretim ve pişirme teknikleri, biçim ve form grupları ve bezeme niteliği (Tablo 1, Şekil 6, 8) vb. toplam 30 ayrı soru sorularak detaylı verilere ulaşılmıştır.

Fikirtepe çanak çömleğinin dekoratif motiflerin genel olarak karmaşıklığı ile standart olmayan özelliklerine rağmen Bahçelievler çanak çömleğinde tespit edilen bezeme gruplarının şekil ve motif standartlaştırması yapılarak 13 ana motif grubu belirlenmiştir (Tablo 1, Şekil 8). Bu ana grupların alt ayrımları ile alt sınıflaması, bezeme adlandırmalarında karmaşadan uzaklaşmak için özellikle tercih edilmemiştir. Ancak yeri geldikçe her bir alt grup için olası değişkenlikler ve farklılıklar da sunulmaya çalışılmıştır. Bezeme sınıflamasında şekil-motif tanımlaması öncelikli ayrımı ifade eder. Bununla birlikte çizgi kalınlıkları, çizgiler arası kalınlık oranı ve derinlik ile kullanılan aletlerin oluşturulan çizi-kazıma yüzeyinde bıraktıkları izler de belirlenebildiği oranda tanımlanmış ve yorumlanmıştır. Dolayısıyla bezeme çeşitliliği ile çizgi niteliği ve niceliği karşılıklı incelenmiş ve her bir veri kronolojik olarak istatistik açıdan sunulmuştur.

Fikirtepe Kültürü Çanak Çömleği Bezemeleri ve Teknikleri

Marmara Denizi kıyısı ve doğusundaki birçok Neolitik Dönem yerleşmesi “Öncü Neolitik” sonrasında belirginleşen Fikirtepe Kültürü içerisinde tanımlanmaktadır. Özdoğan’ın¹² Fikirtepe yerleşimi konusundaki doktora çalışması sonrasında kendine has bezemeli çanak çömlek Fikirtepe grubu olarak adlandırılmış ve bu malzeme ile ilişkili mimari, kemik alet vb. tüm veriler Fikirtepe Kültürü adıyla tanımlanmıştır. Fikirtepe Kültürü, Marmara Denizi kıyılarında ama özellikle doğu ve güney Marmara olarak adlandırılan bölgede daha geniş

¹² Özdoğan 1979.

alanlarda yayılım göstermektedir. Ayrıca, Yarımburgaz Mağarası¹³ dışında son yıllarda yürütülen Yenikapı kazılarıyla bu kültürün İstanbul Boğazı'nın batı yakasına da yayıldığı kanıtlanmıştır. Ancak, kazıların yetersizliği nedeniyle Marmara Denizi'nin doğusundaki bölgelerde ve dağlık kesimlerde yayılımı net olmamakla birlikte Demircihüyük¹⁴ ve Eskişehir bölgesinde yapılan yüzey araştırmalarından¹⁵ anlaşılacağı üzere Fikirtepe Kültürü'nün Kuzeybatı Anadolu'nun iç-dağlık kesimlerinde de temsil edildiği bilinmektedir (Fig. 1). Bahçelievler kazıları, bu yayılımın alanın daha net ve kalın çizgiyle çizilmesine ve Fikirtepe Kültürü'nün dağlık-dağ arası ovalık kesimde de yayılım gösterdiğini kanıtlayan önemli bir kazı alanı konuma gelmiştir. Ayrıca Bilecik Bahçelievler'de görülen bazı gelişkin özellikler, Fikirtepe Kültürü'nün başlangıcını ve gelişim sürecinin bilinenden farklı olabileceğine ait ilk kuvvetli kanıtları sunmaktadır¹⁶.

Fikirtepe Kültür bölgesinde ele geçen çanak çömlekler genellikle yüzey rengi, katkı maddesi, form ve işlevi ile bezeme çeşitliliği gibi kriterler ele alınarak incelenmiştir. Bu makalenin odağında bezeme özellikleri olduğu için, yukarıda bahsedilen kriterlerden özellikle bezeme çeşitleri ve teknikleri üzerinde daha yoğun durulmaktadır. Fikirtepe bezemeli çanak çömleği genellikle, çizi-kazıma-nokta-tırnak ve kesme tanımlamalarıyla olarak sınıflanmaktadır. Fikirtepe yerleşmesinde saptanan çanak çömlek üzerine işlenen bezemeler genellikle çok ince ve sık çizgilerle yapılmaktadır. Bazı çanak çömlek parçalarında geniş uçlu bir aletin kullanıldığı ileri sürülmüş olsa da çizgileri çoğunlukla sığdır. Çizilen hatların çoğu dikkatsizce yapılmış gibidir. Paralel taramalı özensiz çizgilerin birbirini veya çerçeveleme panelini kestiği birçok parçada gözlemlenmiştir¹⁷. Çizi ve kazıma bezemelerde kullanılan bir yöntem de *Furchenstich* tekniğidir. Batı, Orta ve Doğu Avrupa'da oldukça yaygın olan bu metot, ilgili bölgelerde "*Furchenstich*" ya da "*Stroke Impressed*"¹⁸ olarak adlandırılmaktadır. Ayrıca bu teknikte çizgi oluşturma "saplama ve sürüklenme/ saplayarak sürüklenme (*stab-and-drag*)"¹⁹ anlamına gelmekte olup başlangıç noktası bitişine göre daha kalın ve derindir. Kazıma-çizi-oluk tabanında sürtünme izi bırakır.

Fikirtepe kültür dolgusuna sahip kazılarda ele geçen bezemeli parçaların büyük bir çoğunluğunu mutfak kabı olmayan özel kaplar/ kült kapları olarak tanımlanan kutu biçimli

¹³ Özdoğan ve Koyunlu 1986.

¹⁴ Seeher 1987.

¹⁵ Efe 1995.

¹⁶ Fidan vd. 2022.

¹⁷ Özdoğan 2023, 72.

¹⁸ Özdoğan 2019, 451.

¹⁹ Bondár 2015, 13.

kaplar oluşturur²⁰. Pendik kazılarında ele geçen köşeli-kutu biçimli çanak çömlek parçaları üzerinde genel olarak geometrik desenler, paralel çizgiler, bantlar, çizi bezemelerle içi doldurulmuş üçgen veya dörtgen motiflerden görülmektedir. Bununla birlikte kimi örneklerde daha derin kazıların içi beyaz bir malzemeyle doldurulduğu da tespit edilmiştir. İşlenen kazıma-çizi bezemeler kutu biçimli kapların genellikle yan yüzeylerindedir. Ancak çok az parçada ayak kısmında da bezeme görülmektedir. Bezeme uygulaması baskın bir şekilde kutu biçimli veya köşeli kaplar ile kapaklar gibi belirli kap formlarıyla sınırlı olsa da çok seyrek de olsa başka bazı bezemeli kaplar da tespit edilmiştir²¹. Fikirtepe Kültürü bezemeli çanak çömleğinde görülen biçim tasarımında geometrik desenler ağırlıkta olup çok ender olarak güneş motifi gibi daha natüralistik motiflerde görülmektedir. Farklı özelliklerde ve şekillerde oluşturulan alanlar ve/veya sınırların içi basit ve düzensiz çizgiler ve noktalarla doldurulmaktadır. Daha farklı bir ifadeyle tasarlanan desenler, basit motifler farklı açılarla çizilen kalın çizgilerin içinin paralel veya çapraz kırık çizgilerle doldurulmasından ibarettir. Bu sınırlama ve iç dolgu özelliklerine göre birçok alt tanım ve sınıflama yapılabilmektedir. Örneğin içi düzensiz çizgi ya da nokta dolgulu üçgen sınırlama ile kare ya da dama tahtası sınıflama arasındaki ayırıcı özellik, dış sınırın şekil farklılığıdır. Bununla birlikte oluşturulan dış sınırlarında muntazam olduğunu, kare ya da üçgenlerin şeklinin çok keskin ve standart olduğunu ileri sürmek oldukça güçtür.

Fikirtepe Kültürü bezeme çeşitlenmesi ve sınıflanması özellikle Fikirtepe ve Barcın Höyük yerleşmelerinde bulunan çanak çömlek parçaları üzerinden belirli bir tanımlama ve adlandırma yapılmıştır²². Dama tahtası motifleri veya çapraz çizgili üçgenler gibi basit geometrik tasarımları betimleyen ince kazıma-çizi bezeme Fikirtepe çömlekçiliğindeki bezemeleri genel olarak karakterize eder²³. Bununla birlikte Özdoğan, Fikirtepe bezemelerini 4 grupta sınıflandırılmaktadır²⁴

1- *Bantlar*: Birbirini kesen, dikey bölümlere sahip veya radyal bir tasarıma sahiptir.

2- *Dama Tahtası*: Çoğunlukla yatay olarak hizalanmış kutulardan oluşan bu bezeme grubu alt ayırım yapılacak niteliktedir. Keza bazı örneklerde oluşturulan desenin dikdörtgen değil de baklava desenli olduğu örnekler saptanmıştır.

²⁰ Özdoğan 2007, 412-413.

²¹ Özdoğan 2023, 72.

²² Özdoğan 2023; Gerritsen vd. 2013; Schwarzberg 2009.

²³ Özdoğan 2013, 173.

²⁴ Özdoğan 2023, 75-76.

3- *Üçgenler*: En yaygın bezeme çeşididir. Bu bezeme tasarımı bir çizgi üzerinde hizalanmış, bazen farklı açılarda veya farklı konumlarda ayarlanmış üçgen alanları tanımlar. Oluşturulan üçgenler bir çizgi üzerine sıralanmakta ya da ters durmaktadır. Bu üçgenlerin içi genellikle çizilerle doldurulmaktadır.

4- *Çeşitli Bezemeler*: Bu bezeme grubu daha az sayıda bulunan tanımsız bazit çizgiler, güney benzeri motifler ile kıvrımlı bantlar ve zikzak bezemeleri temsil etmektedir.

Barcın Höyük yerleşmesinde saptanan koyu renkli açıkly mallar bazen basit kazıma geometrik desenlerle bezenmiştir²⁵. Söz konusu çanak çömlek parçalarında genellikle zikzak çizgiler, x motifleri, ağ motifleri ve üçgen motifler hâkim olduğu belirtilmektedir²⁶. Bununla birlikte dikey veya yatay çizgilerle oluşturulan paneller noktalarla veya kesişen çizgilerle doldurulduğu da ifade edilmektedir. Tüm bunların dışında Kuzey Marmara bölgesinde oldukça yaygın olan dama tahtası motifi Barcın Höyük'te tespit edilmemiştir²⁷.

Fikirtepe kazılarında saptanan çanak çömlekler üzerine işlenen bezemeleri basit geometrik motifler şeklinde tanımlanmaktadır. Belirlenen ya da sınıflanan bezemeler ise; kafesler, üçgenler, açılı taramalı çifte hatlar, satranç kutusu, haç, zikzak motifleri olarak adlandırılmıştır²⁸. Menteşe Höyük çanak çömleğinde uygulanan bezemeler, içi çapraz taramalarla doldurulmuş geometrik ince çiziler, daha az sayıda derin kazıma çizgilerle oluşturulan geometrik desenlerden ibarettir. Ayrıca çanak çömlek parçaların çok azında da çizilerin açık renkli bir maddeyle doldurulduğu da tespit edilmiştir²⁹. Aktopraklık Höyük C evresinde ince çizi bezemeli örneklere rastlanmıştır³⁰. Yaygın olarak kullanılan bezemeler arasında içi açılı ince çizgilerle dolu üçgenler, ardışık çizgiler ve ender olarak birbirini takip eden derin, dalgalı hatlar da görülür³¹. Pendik kazılarında saptanan çanak çömleklerdeki bezemeler genellikle muntazam olmayan sığ, düz ve ışımsal çizgiler; baskı, nokta bezemeli parçalar; içi çizgilerle doldurulmuş üçgenler ile kare gibi geometrik desenlerdir³².

Bahçelievler Neolitik Yerleşmesi Çanak Çömleği

Bahçelievler Neolitik Dönem çanak çömleği sekiz mal grubuna ayrılmaktadır. 8 ve 7. erken tabakalarda devetüyü, krem, kahverengi mallara ait parçalar diğer tabakalara ve mallara

²⁵ Gerritsen vd. 2019, 61.

²⁶ Schwarzberg 2009, 170; Gerritsen vd. 2013, 66.

²⁷ Schwarzberg 2009, 170.

²⁸ Bittel 1960, 32.

²⁹ Roodenberg vd. 2003, 27.

³⁰ Karul 2009, 3; Karul ve Avcı 2011, 6.

³¹ Karul 2007, 389-390.

³² Harmankaya 1983, 28.

oranlarla daha fazladır (Fig. 3). 3 ve 2 gibi üst tabakalarda ise koyu yüzlü siyah, koyu yüzlü kahverengi, koyu yüzlü alacalı mallar daha yoğun tercih edilmiştir. Kırmızı ve kızılkahverengi mallar ise 6. tabakada belirginleşmiş, 4. tabaka ve sonrasında daha yoğun kullanılmıştır (Fig. 3). Bahçelievler çanak çömleğinde belirlenen granit, kireç, mermer, bazalt, kumtaşı ve tanımlanamayan taşçık katkıları üretim tekniğine ve katkı özelliklerine göre üç alt gruba da ayrılabilir. Birinci grubu: çaytaşı, iri kum tanesi vb. harcıalem mallar; ikinci grubu bazalt veya granit katkılı mallar ve son olarak üçüncü grubu kuvars veya kireç, mermer katkılı mallar oluşturur. Söz konusu bu katkı çeşitliliğinin ayrıntılı petrografik ve mikro-morfolojik incelemeleri ile analizleri devam etmekte olup; çok yakın zamanda bu verilerde bilim dünyasına sunulacaktır. Dolayısıyla bu analiz ve incelemeler sonucunda yukarıdaki grupların hamur özellikleri ve mineralojik kompozisyon sınırları daha da belirginleştirilecektir.

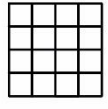
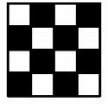

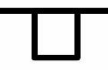

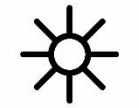
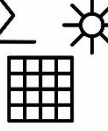

Bugünkü bilgilerimizle Batı Anadolu'nun en eski çanak çömlek grubunu oluşturan ve MÖ 7. Binyılın başına tarihlenen (Fig. 2) Bahçelievler 8 ve 7. tabaka çanak çömleğinde mal grupları birbirine oldukça benzer niteliktedir. Kap formları çeşitlilikten uzaktır ve kutu biçimli kaplar hiç yoktur ve açık ağızlı kapların sayısı oldukça düşüktür. Saptanan diagnostik çanak çömlek parçaları genellikle çömlek grubu olarak tanımlanan kapalı kap formlarını yansıtır. MÖ 7. binyılın ortalarına tarihlenen 6. tabakada ise Bahçelievler çanak çömlek yapım geleneğinde belirgin farklılıklar gözlemlenmiştir. Fikirtepe çanak çömleğinin araştırmacılar tarafından konvansiyonel özelliği koyu yüzlü mallar belirginleşmekte ve çizgi-kazıma bezemeli çanak çömlek parçaları ise bu evreyle birlikte ortaya çıkmaktadır. Ayrıca bu tabakayla birlikte Bahçelievler Neolitik kap formlarında belirgin bir çeşitlenme de söz konusudur. Daralan ağızlı çömleklerle birlikte konik gövdeli kaseler, "S profilli" kaseler ile sığ boyunlu küresel gövdeli çömlekler görülmektedir. Ayrıca az sayıda kutu biçimli kaplar da görülmektedir. 6. tabakada belirgin farklılıklardan biri de kap yüzeylerindeki renk değişimidir. Bu tabakaya ait kap yüzeylerinde koyu tonlar ağırlık kazanmaya başlamakta ve devetüyü-krem-açık kahverengi-kahverengi tonlar önceki evrelere oranla azalmaktadır. Ayrıca çanak çömlek hamur renklerinde turuncu ve kırmızı tonlar da belirginleşmektedir. Örneğin 6. tabakanın hamurlarında ve fakat özellikle kızılkahverengi-kırmızı/turuncu renkli hamurlarda mika belirgin bir şekilde görülmektedir (Fig. 3). Yerleşmenin 4. tabakasında ise kırmızı-kızılkahverengi mallar çok belirgin bir şekilde sayıca fazlaşmış; kazı veya çizgi bezemeli parçalar belirginleşmiş ve motif çeşitliliği artmıştır. 4. tabakanın bir diğer ayırt edici özelliği ise kutu biçimli kapların sayısından belirgin artış ile "S profilli" çanak çömlek parçalarının çeşitlenmesidir. MÖ 7. Binyılın sonuna tarihlenen Bahçelievler'in 3-2 tabakalarına ait çanak çömlek, genellikle koyu mallardan

oluşmaktadır. Kuzeybatı Anadolu Neolitiğinin fenomen kap formu olan kutular bu tabakada belirgin olarak sayıca fazlalaşmıştır. Bununla birlikte Fikirtepe Kültürü'nün belirleyici özelliği olan kazı-çizi tekniğindeki bezemelerin motif çeşitliliği artmıştır. Bu tabakalardaki bir diğer farklılık ise kap formlarında çeşitliliğin artmış olmasıdır. Özellikle S profilli kapların hem sayısı artmış hem de alt gruplara ayrılabilir nitelik kazanmıştır. Ayrıca bu evreyle birlikte uzun boyunlu küresel gövdeli çömleklerin de sayısının arttığı tespit edilmiştir. 2. tabakada ele geçen çanak çömleklerin hem profil çeşitliliği hem de bezeme çeşitliliği (Fig. 8) 3. tabakaya oranla belirgin bir şekilde artış göstermektedir.

Bezeme Çeşitliliği ve Teknikleri

Bahçelievler Neolitik yerleşmesinde bulunan çanak çömlek yüzeyine işlenen motif çeşitlenmesine göre 13 grupta sınıflanmış ve incelenmiştir (Tablo 1, Şekil 6, 8). Bu bezemeleri şu şekilde adlandırabiliriz: 1-Üçgenler, 2-Kelebek motifleri, 3-Kafesler, 4-Dama Tahtası motifi, 5-Baklava motifleri, 6-Basit Çizgiler, 7-Merdiven motifi, 8-Zikzak motifleri, 9-Basit Çizgiler, 7-Merdiven motifi, 8-Zihzahlar, 9-Bantlar, 10-Payandalar, 11-Artı (+) motifi, 12-Güneş motifi, 13-Kompozit bezemeler (Fig. 6).

Tablo 1: Bahçelievler Yerleşmesi Neolitik Dönem kaplarında görülen bezemelerin şematize edilmiş ve standartlaştırılmış motif grupları

Üçgen	Kelebek	Kafes	Dama	Baklava	Basit Çizgi	Merdiven
1	2	3	4	5	6	7
						
						
8	9	10	11	12	13	Nokta Yuvarlak
Zikzak	Bant	Payanda	Artı	Güneş	Kompozit	

Bezemelerin bulunduğu kap formlarının çoğunluğunu kutu biçimli kaplar teşkil eder (Fig. 4, 5, 7) Bununla birlikte azımsanmayacak sayıda kâse gibi açık formlu kaplara da çeşitli bezemeler işlenmiştir. Az da olsa boyunlu küresel gövdeli çömleklerde (kapalı kaplar) bezemelere rastlanmıştır (Fig. 5). Formu belirlenemeyen parça sayısı oldukça azdır. Bezemeli parçalarda belirli bir mal grubunda baskınlık saptanmamıştır. Ancak 4. ila 2. tabakalarında daha

koyu yüzlü ve kırmızı mallarda bezemeler sayıca daha fazla olmasına karşın, 6 ve 5. tabakalarda kahverengi ve devetüyü gibi daha açık renkli mallarda bezeme üst evrelere oranla sayıca daha fazladır. Hiçbir tabakada krem mallar yüzeyinde bezeme saptanmamıştır.

Tablo 2: Bahçelievler Yerleşmesi Neolitik Dönem tabakalarındaki bezemelerin sayısal dağılımı

Bezeme	Tabakalar							Belirsiz
	2	3	4	5	6	7	8	
Üçgen	2	5	4	4	14			4
Kelebek		2	2		3			
Kafes	12	3	1		6			2
Bant	7	3	4	7	5			
Dama	4	1	2	2	2			2
Baklama	1		2	1	1			1
Zikzak		3		1	6			
Merdiven	2	2		1	3			2
Çizgi	2		1		3			2
Artı		2	1					
Payanda					4			
Güneş			1					
Kompozit	1							
Belirsiz	1	3	2	1	2			6

Bahçelievler bezeme sınıflamasında en çok kullanılan motif üçgenlerdir. Bu bezeme adından da anlaşılacağı üzere üçgen alanlarla sınırlandırılmış içi genellikle düzensiz, açılı çizgilerle doldurulmaktadır (Fig. 6.1). Çok az parçada ise çeşitli nitelikte nokta bezemelerle de doldurulabilmektedir. Sayıca az da olsa üçgen alanlar içindeki nokta bezeme dolgu 4 ila 6. tabakalarda tercih edilmiştir (Tablo 2). Ayrıca üçgen alanların çizi bezemelerle doldurulduğu örnekler de ise 4 ve 2. tabakalarda daha sık olmasına karşın 6 ve 5. tabakalarda iç çizgi sıklığı daha seyrek işlenmiştir. Üçgenleri oluşturulan paneller-sınır çizgileri iç dolgu çizgilerine oranlar daha kalındır. İç dolgu çizgileri genellikle 0,10-0,60 mm kalındığında olmasına karşın paneller-sınır çizgileri 0,70-1,27 mm kalınlıklarındadır (Tablo 3). Üçgen bezemeye çok benzer olan ancak kelebek kanadını andırmasından dolayı ayrı bir grupta değerlendirilen kelebek motifi genel hatlarıyla üçgenlerle aynı özelliكتedir (Fig. 6.2). Üçgen şeklinden dolayı benzer motif özelliğindeki kelebek motifli grubunun tamamının panellerin içi nokta bezemelerle doldurularak yapılmaktadır. İlk olarak 6. tabakada kullanılmaya başlanan üçgen motif, 5. tabakada hiç kullanılmamış ancak 4 ve 3. tabakalarda yeniden bezeme repertuarına girmiş ve 3. tabaka sonrasında kullanımı sonlanmıştır. Ayrıca kelebek motifli bezemeli çanak çömlek parçalarındaki panel çizgilerinin içi çoğunlukla kalın ve derin olup; söz konusu çizgilerin içi sıklıkla beyaz bir malzemeyle doldurulmuştur (Fig. 10).

Tablo 3: Çizgi kalınlıklarının bezeme motiflerindeki dağılımı

Bezeme	Çok İnce 0,10-0,40 mm	İnce 0,40-0,60 mm	Orta 0,60-0,80 mm	Kalın 0,80-1,00 mm	Çok Kalın 1,00-1,35 mm
Üçgen	11	8	9	5	
Kalebek	1		1	1	4
Kafes	7	9	5	2	
Bant	3	6	7	7	3
Dama	4	6	1	2	
Baklama		2	2		2
Zikzak	4		2	3	1
Merdiven	1	7	2		
Basit Çizgi	4	3	1		
Artı		2	1		
Payanda	2	1		1	
Güneş			1		
Kompozit	1				

Bahçelievler bezeme sınıflamasında en yaygın kullanılan ikinci motifi ise kafesler ve bantlardır. Her iki motif birbirine çok benzer özelliklerdedir. İki motif de köşeli kare-dikdörtgen şekil gibi köşeli sınırların içinin genellikle çizgilerle doldurulmasıyla oluşturulmuştur. İkisinin arasında tek fark kafes motiflerin panelleri daha kare görümlü (Fig. 6.3), bant motifleri (Fig. 6.9) daha dikdörtgen görümlüdür. Bununla birlikte sınırları tanımlanmayan ya da sınırları olmayan kafes görümlü birbirini kesen düzenli çizgilerle de kafes motif grubu içinde değerlendirilmiştir. Bu bezeme grubu yatay-dikey veya açılı çizgi hatların birbirini kesmesiyle oluşmuş ağ/örgü görümlüden dolayı bu grupta altında tanımlanmıştır. Bant motiflerde ise böyle bir ayırım yapılmamış, sınırları net ve belirgin olanlar bant motif sınıfında değerlendirilmiştir. Tüm bunların dışında Kafes motiflerin tamamının içi çizgilerle doldurulmuş olmasına karşın (Fig. 6.3), Bant motiflerde ise nokta bezeme baskın bir şekilde tercih edilmiştir (Fig. 6.9). Kafes motifler genellikle 0,20-0,80 mm çizgi kalınlıklarına sahiptir, bant motiflerin sınırlarını oluşturan çizgiler 0,80-1,30 mm kalınlıklarında orta ve kalın çizgi sınıfındadır (Tablo 2).

Bahçelievler bezeme sınıflamasında en yaygın kullanılan üçüncü motifi ise dama tahtası motifidir. Bu bezeme grubu genel görünümü itibariyle kafes motiflerin kare sınırlarına bezemekle birlikte; yatay olarak hizalanmış yan yana içi çizgi ve/veya nokta bezemelerle doldurulmuş ardışık kutucuklardan oluşur (Fig. 6.4). Çoğunlukla çizi bezemeler bir dolu bir boş kutucular oluşturulacak şekilde dama tahtası görümlüdür. Bu motif grubuna çok benzer olan bir diğer bezeme ise baklama motifidir (Fig. 6.5). İkisinin arasındaki tek fark kutucukların açıl konumudur. Dama tahtasında motifinde daha yatay konumlandırılan kutuların aksine; baklava motifinde daha dikey-açılı kutucuk ardılanması söz konusudur. Ayrıca dama tahtasında

baskın bir şekilde panel iç alan dolgusu çizgilerle doldurulmasına karşın; baklava motifinde nokta bezeme iç dolgu daha fazla tercih edilmiştir. Dama tahtasında iki örnek nokta bezemeli iç dolgusu görülmekte (Fig. 6.4); baklava motifinde ise sadece bir örnekte panel iç dolgusu kırık çizgi olan örnek saptanmış diğerleri nokta bezemelidir (Fig. 6.5).

Bahçelievler bezeme sınıflamasında bir diğer grubunu zikzak motif oluşturur. Birbirine dokunan basit çizgilerle oluşturulan zikzaklar, bu motif grubunda değerlendirilmiştir (Fig. 6.8). Alt alta ya da yan yana belirli aralıklarla oluşturulan zikzak hatlar çizgi kalınlıkları özellikle ya çok ince (0,10-0,30 mm) ya da kalın (0,80-,1,00 mm) çizgi özelliklerine sahiptir (Tablo 2, Şekil 9.1). Bu motif, çizgilerin yatay veya dikey akış yönü, konumu ve çizgilerin sıklığı dikkate alınarak alt gruplara ayrılabilme potansiyeline sahiptir. Ancak kazılarda bu motif grubundan sadece 10 parça örnek olması sebebiyle bir ayırım yapılmamıştır. Bununla birlikte Fikirtepe Kültürü bezemeli çanak çömleği motif sınıflamalarında tüm yerleşmelerin malzemeleri ayrıntılı incelenerek böyle bir ayırım yapılabilir niteliktedir. Belki de bu ayrımlar ileride kronolojik farklılıkları ve yerleşmeler arasındaki ilişki ağını da tanımlamada farklı bir parametreyi ifade edebilir. Bu bezeme grubuna benzer bir motif ise merdiven motif (Fig. 6.7) adlandırılmasıyla tanımlanmıştır. Bu motif grubunu zikzak çizgilerden ayıran yegâne özelliği hatların açısallık ve merdiven görünümü olmamasıdır. Bunun dışında kesik çizgi uzunlukları zikzakları oluşturan kesik çizgilere oranla çok daha kısadır. Merdiven motiflerinde kesik çizgiler 2,80-6,70 mm uzunluğunda olmasına karşın zikzak hatları oluşturan kesik çizgiler 3,20-12,50 mm uzunluğundadır (Tablo 3). Ayrıca zikzak motiflerde kesik çizgiler 1,30 mm kalınlığı kadar genişlerken; merdiven motifler kesik çizgiler genellikle 0,20-0,40 mm kalınlığında ve hiçbir zaman 0,80 mm kalınlığını geçmemektedir. Bu motif grubunda merdiven görünümü açısallık hatların bazıları bir diğer hatlar birleşebilmekte ve iç kısımda kare-artı gibi boş alanlarda oluşturabilmektedir. Zikzak çizgili motifler 6 ve 3. tabakalarda daha fazla sayıda ele geçmiştir. Bezeme çeşitlenmesinin yoğun olduğu 2. tabakada hiçbir örnekte zikzak motif tespit edilmemiş olması ilginçtir. Merdiven motif, 6. tabakada ilk kez kullanılmaya başlanmış, zikzak motifle benzer bir şekilde 3. tabakada da kullanılmıştır. Ancak zikzak motife karşın yerleşmenin en geç prehistorik tabakası olan 2. tabakada da merdiven motif kullanılmaya devam etmiştir (Tablo 2, Şekil 8).

Tüm bunların dışında az sayıda da olsa artı (Tablo 1, Şekil 6.11), payanda (Tablo 1, Şekil 6.10), güneş (Tablo 1, Şekil 6.12) ve karmaşık motiflerle (Tablo 1, Şekil 6.13) yapılmış bezemeli çanak çömlek parçaları da saptanmıştır. Haç görünümüne sahip artı motifi olarak sınıflanan bezemeler sadece yerleşmenin 4 ve 3. tabakalarında tespit edilmiştir (Tablo 2, Şekil

8). Payanda motif ise sadece 6. tabakada kullanılmıştır (Tablo 2, Şekil 8). Bu motif, bir çizgi üzerine konan küçük kutucuk şekline sahiptir (Fig. 6.10) Saptanan dört örneğin ikisinin içi noktalarla doldurulmuş diğer ikisinin ise içi boş bırakılmıştır. Güneş motifi ise tek parçada tespit edilmiş ve yerleşmenin 4. tabakasında kullanılmıştır (Tablo 2). Birden çok motifin bir arada kullanıldığı tek örnek ise Kompozit motif adlandırması ile tanımlanmıştır. Bu bezemede kafes, zikzak basit çizgi, kalın çizgilerle oluşturulmuş güneş ışığı benzeri bir motif birlikte kullanılmıştır (Fig. 6.13). Çok karmaşık ve rasgele çizgilerle bezenen bu parçadaki çizgiler çok ince ve çok sığdır (Tablo 3).

Değerlendirme ve Tartışma

Fikirtepe Kültürü yayılım alanında sadece bezeme çeşitlenmesine göre topluluk arasında katı kültürel alt gruplar atfetmenin zorluğunu kabul etmekle birlikte özellikle erken evrelerde daha yalın ve sığ çizgili bir motiflerin kullanılmış olması, geç evrelerde çizgilerin daha kalın ve derin olmasıyla birlikte bazılarının içinin beyaz bir malzemeyle doldurulması, motif çeşitliliğinin fazlaşması ve karmaşıklaşması gibi parametrelere dayanarak topluluk değişimi açısından değil de kültürel çeşitleme açısından belirgin dönüşümlerin olduğunu akla getirmektedir.

Bahçelievler yerleşmesinde bulunan çanak çömlek üzerine işlenen bezeme çeşitlenmesi Fikirtepe yerleşmelerinde bulunan diğer bezemeli parçalarla çok benzer özellikte olup özellikle üçgenler, dama tahtası, kafes motifi gibi içi düzensiz ve açısız doldurulanlar özellikle Fikirtepe, Pendik ve Barcın yerleşmeleriyle yakın benzerliktedir. Bahçelievler yerleşmesinde bulunan güneş motifinin birebir veya çok benzer örneği Fikirtepe Kültürü içinde yer almamaktadır. Ancak daha ince çizgili ve şematize bir güneş motifi Fikirtepe yerleşmesinde görülmektedir³³. Göller Bölgesi veya Orta Anadolu'dan bilinen kabartma bezemeli parçalar, Bahçelievler yerleşmesinde hiç yoktur. Basit çizgilerin dışında bantlar, üçgenler, dama tahtası, baklava motiflerinde ikincil dolgu bezemesi olarak baskı veya sokma tekniğiyle yapılmış noktalar da kullanılmaktadır. Bu noktalar birçok yerleşmede bulunmasına karşın yerleşmeler arası etkileşimle mi bu benzerliğin oluştuğu yoksa bağımsız şekilde mi benzer özelliklerin geliştiği belirsizliğini korumaktadır.

Bahçelievler bezemelerini oluşturan çizgiler genellikle çok ince ve sığdır. Çizgilerin çoğunun iç tabanında mikro hatlar tespit edilmemiştir. Deneysel bir çalışmayla sınıması gerekliliğinin altını çizmekle birlikte; çizgilerin kenar özellikleri ve kavisli görünümü dikkate

³³ Özdoğan 2023, 17-18, Pl. 24, Fig. 152, 156a.

alınarak bız ve benzeri bir kemik aletle çizgilerin çizildiği ileri sürülebilir. Bunun dışında az miktarda örnekte kemik bir aletin bırakamayacağı mikro hatların ahşap bir çubuk ile yapıldığını düşünüyoruz. Bahçelievler bezemelerindeki çizgiler genellikle “saplama ve sürükleme/saplayarak sürükle (*stab-and-drag*)” tekniğiyle yapılmış gibidir (Fig. 9, 11). Zira çizgilerin başladığı noktada saplama izleri daha belirgindir. Bunun dışında çizginin başladığı nokta sürükleme hareketinden dolayı hem daha dar hem de daha sığdır. Bezemeler yapılmadan önce açkı alanında yüzey düzeltmesi işleminin yapıldığı anlaşılmıştır. Açkı sonrası bezemelerin çizgilerinin çizilmesinden kaynaklı olarak çizgi kenarlarında genellikle pul pul atmalar ve deformasyon gözlemlenmektedir (Fig. 11). Bahçelievler çanak çömleği de diğer Fikirtepe Kültürü özellikleri gösteren çanak çömleklerin de üzerine işlenen bezemeler genellikle çok ince ve sığ çizgilerle yapılmaktadır. Çizilen hatların çoğu dikkatsizce yapılmış gibidir. Paralel, açısız, yatay taramalı özensiz çizgiler birbirini veya çerçeveleme panelini kestiği ya da dışına taşıdığı birçok parçada gözlemlenmiştir. Bu durum Fikirtepe Kültürü bezeme yapımında ve tekniğinde olağan bir durumdur. Ayrıca detaylı çizgi incelemeleri ve mikroskopik fotoğraflamalardan anlaşıldığı üzere kalın çizgiler oluşturulan aynı hattan birkaç defa gidilerek yapıldığı Bahçelievler çanak çömleğinde tespit edilmiştir. Tüm bunların dışında bezeme yapımında hatalar da söz konusudur. Kılavuz çizgiler ve/veya bazı çizgi hatlarından sonradan vazgeçildiği çizgi yönleri ile hatlarının sonradan tamamen değiştirildiği Bahçelievler’de tespit edilen bezemeli çanak çömlek parçaların birçoğunda karşılaşılmaktadır (Fig. 9).

Dekorasyon sınıflandırmasıyla ilgili sorun, bu şekilde tanımlanan sanatlar ile bir yanda güzel sanatlar ve diğer yanda aynı malzemelerden ve aynı tekniklerle üretilen sanat olmayanlar (zanaatlar) arasındaki ilişkiyi betimlemektir. Dekorasyon teriminin kapsamı ve anlamı hem yerleşim içindeki bağlama hem de yerleşmenin bulunduğu alanın dış fiziki konumuna göre değişir, farklılaşır ya da benzeşir. Yerel özelliklerin belirgin olduğu ortak bir kültür çatısı altında tanımlanamayacak çeşitliliğe sahip Fikirtepe Kültürü bezemeleri bu bağlamda birçok değişkenlik, farklılık ve benzerlik sergiler. Bahçelievler bezemelerinin kült vb. işlevinden ziyade dekoratif bir anlamı olduğunu ileri sürebiliriz. Keza Bahçelievler yerleşmesinde bulunan bezemeli parçaların büyük çoğunluğunun (77 adet-%48) kutu biçimli ve “kült kapı”³⁴ ya da, “kült masası”³⁵ olduğu belirtilen köşeli kutu biçimli kapların yan yüzeyi ile ayak kısmında bulunmasına karşın; diğer kap formları ve belirsiz parçaların sayısı (83 adet-%52) azımsanmayacak miktardadır. Dolayısıyla bezemeler kült veya ritüel anlamında öte dekorasyon

³⁴ Özdoğan 2013, 174.

³⁵ Schwarzberg 2009, 167.

işlevinde bir moda ve belki de toplumun sosyo-ekonomik yapısı ile geleneğini ya da toplumsal cinsiyet farklılaşmasını işaret eden veya anlatan tekstil ürünlerinin stilize edilmiş dekoratif yansımasıdır. Fikirtepe kazıma bezemeleri de aynen Mezopotamya kültürlerinden Hassuna, Samarra ve Halaf çanak çömleğinde yoğun olarak kullanılan kafes, üçgen, zikzak betimleri gibi tekstil ve sepetçilik üretimi ile dekorasyonu ile ilgili olarak açıkça oluşturulmuş görsel bir dilde yoğun bir imge füzyonu³⁶ sergiliyor olabilir. Bununla birlikte özellikle kutu biçimli kaplarda yapılanlar olmak üzere tüm bezeme yapma ihtiyacının gruba üyeliğin, yerleşmeye üyeliğin sembolik aidiyet yansıması ya da bazı ortak dini ideolojilere ve ritüellerin gerçekleştirildiği ortak bir üretime³⁷ atıfta bulunması mümkündür. Ancak Fikirtepe Kültürü'nün yayılım gösterdiği geniş bir bölge üzerinde herhangi bir genişletilmiş bağlantı ve direk ilişki ağının olduğuna dair henüz elimiz de net bir kanıt yoktur.

Temel tasarım hareketlerinden biri olan ve üretilen işlevsel zanaat veya sanatın da ilk adımı niteliğini taşıyan çizgi, önemli bir görselleştirme ve sembolleştirme aracıdır. Çizgilerin birbiri ardı sıra, yan-yana, alt-alta ve üst-üste gelmesi sonucu ve soyutlama yeteneği sayesinde oluşturulmak istenen motif soyut ya da somut olarak dokusal bir özellik kazanır. Birbiriyle bağlantılı ve belirli bir motif anlamını ifade eden *strüktür*, birbirleriyle bağlantılı, benzer çizgilerin tekrarlanmasıyla oluşmaktadır. Oluşturulan çizgilerin ölçü özelliği, yön özelliği, yer özelliği gibi fiziksel bazı özellikleri vardır. Bunlar arasında; genişlik, darlık, uzunluk, kısalık; düz çizgi, dalgalı çizgi, kesik-kırık çizgi veya yatay, dikey, oval çizgiler sıralanabilir. Çizgilerin fiziki özellikleri yapan kişinin/ustanın karakter özelliğini de yansıtabilmektedir³⁸. Örneğin; katı malzemede kırık çizgi kararsızlığı ifade eder; açılı ve birbirini kesen çizgiler çatışma-şiddet duygusunu ifade eder, yükselen çizgiler devamlılık veya kudreti yansıtır, Yuvarlak çizgiler esneklik, çoğalma ve genişliği ifade eder; merkezi ortada daha düzenli ve standart özelliklerdeki çizgiler ve alanlar ise beraberlik, denge, uygunluk ve simetriyi ifade eder; bir noktadan dağılan düz çizgiler umut etmeyi ve yükselmeyi ifade eder³⁹. Bu ve buna benzer birçok karakter analizi yapılabilmektedir. Fikirtepe bezeme çeşitliliğinde tüm bu çizgi özellikleri farklı varyasyonlarıyla görülebilmektedir. Özellikle Bahçelievler yerleşmesinde bulunan üçgenler, kafesler ve dama tahtası motiflerinde çok fazla kullanılan açılı ve birbirini kesen çizgiler bir yandan tekstil ürünlerinin sembolik yansıması olduğu kadar çizgilerin karakter analizi bağlamında çatışma duygusunun da sembolik yansıması olabilir. Zikzak ve merdiven

³⁶ Wengro 1998, 786.

³⁷ Frangipane 2007, 168.

³⁸ Bigalı 1976, 216.

³⁹ Özkartal 2009, 62.

motiflerinde görülen kesik ve kırık çizgiler kararsızlığı ifade ettiği kadar ölümsüzlük istemini de sembolik olarak ifade ediyor olabilir. Bu motiflerin bir diğer sembolik anlamı ise “V (vulva)” şekline benzerliğinden dolayı kadın cinsellik organını yansıttığı da ileri sürülmektedir⁴⁰. Dolayısıyla toplumsal cinsiyet ve roller bağlamında doğurganlığı ve bereketi de yansıtıyor olabilir. Bahçelievler bezemelerinde içi boş yuvarlak motif, güneş motifi dışında çok fazla kullanılmamıştır. Sembolik ve şekilsel açıdan güneşe benzeyen bu motif çizgi karakteri açısından bir noktadan dağılan çizgi özelliğinde de olması nedeniyle toplumsal veya bireysel umut etmeyi yansıttığı ileri sürülebilir.

Sonuç

Yaklaşık olarak MÖ 7000’lerde çanak çömleğin kullanıldığını bildiğimiz ve bu yönüyle Batı Anadolu’nun en eski çanak çömleğini barındıran Bahçelievler yerleşmesinde, söz konusu az sayıdaki ilk çanak çömlek bazı gelişkin özellikler göstermesine rağmen hiçbir bezeme içermez. MÖ 6600-6500 arasına tarihlenen yerleşmenin 6. tabakasında ise çanak çömlek üzerinde bezeme başlamış ve sonrasında giderek yoğunlaşmıştır. Hem Bahçelievler’in erken tarihleri hem de bezeme çeşitliliğinin standart Fikirtepe yerleşmelerinden de fazla olduğu düşünüldüğünde, böylesine bir durum, Fikirtepe Kültürü’nün ya da Fikirtepe çanak çömlek özelliklerinin başlangıcı ve gelişimi ile ilgili Bahçelievler yerleşmesini bölgede anahtar bir yerleşme konumuna getirmektedir.

Fikirtepe Kültürü özellikleri sunan birçok yerleşme içerisinde belli dönem aralıklarında kazıma-çizi bezemenin farklı alanlarda birbirine çok benzer niteliklere sahip olduğu konveksiyonel olarak kabul edilen bir durumdur. Bununla birlikte uygulama, teknik ve motif stilleri açısından birçok farklılık da görülmektedir. Bahçelievler yerleşmesi bezeme çeşitliliğinin ya da anlayışının nasıl ortaya çıktığı diğer birçok Fikirtepe Yerleşmesi için geçerli olduğu üzere büyük bir soru işaretidir. Bu gelişim veya bezeme anlayışının ortaya çıkmasını tetikleyen olgunun yayılım-göç yoluyla bir kültür-moda aktarımı mı? Yoksa yerel dinamiklerle ortaya çıkmış bir toplumsal beğeni mi? olduğu bir tartışma alanıdır. Bahçelievler özelinde bu konu değerlendirilecek olursa; gerek düzensiz ve karmaşık çizgi özellikleri, gerekse motif çeşitliliği ile uygulandığı kap formları açısından Kuzey Marmara’daki Fikirtepe, Pendik yerleşmeleriyle daha çok benzerdir ama daha erken tarihlidir. Bununla birlikte hem çanak çömlek genel özellikleri hem de bezeme çeşitlemesi açısından Barcın Höyük’le benzer noktalarının olması da iki yerleşmenin birbirine çok yakın mesafede olduğu göz önüne alınacak olursa; bu durum

⁴⁰ Gibbs 2013, 74.

oldukça olağan bir etkileşimdir. Bununla birlikte Bahçelievler yerleşmesine uzakta olmayan Aktopraklık bezemeleriyle daha az benzer özelliklere sahip olduğunun da altını çizmekte yarar görüyoruz.

Bahçelievler çanak çömleği üzerinde gerçekleştirilmekte olan çeşitli analizler tamamlanıp sonuçları değerlendirildiğinde söz konusu çanak çömleğin çok daha tanımlanabilir olacağına hiç şüphe yoktur.

KAYNAKÇA

Bigalı 1976

Bigalı, Ş. (1976). Resim Sanatı. İstanbul: Yaylacık Matbaası.

Bittel 1960

Bittel, K. (1960). "Fikirtepe Kazısı", TTK V. Kongre Raporu, TTK Yayınları, IX. Seri, No. 5, 29-36.

Bondar 2015

Bondár, M. (2015). The Late Copper Age Cemetery at Pilismarót-Basaharc - István Torma's Excavations (1967, 1969–1972). Budapest: Hungarian Academy of Sciences Institute of Archaeology Research Centre for the Humanities.

Çevik vd. 2020

Çevik, Ö., Vuruşkan, O., & Sivil, C. (2020). Ulucak Höyük (6850-5460). İzmir Araştırmaları Dergisi, 12, 11-40.

Çilingiroğlu 2017

Çilingiroğlu, Ç. (2017). The Aegean Before and After 7000 BC: Defining Patterning and Variability. Neo-Lithics, 16, 32-41.

Derin, 2020

Derin, Z. (2020). İzmir-Yeşilova Höyüğü. İzmir Araştırmaları Dergisi, 12, 1-10.

Efe 1995

Efe, T. (1995). "İç Batı Anadolu'da İki Neolitik Yerleşme: Fındık Kayabaşı ve Akmakça", H. Erkanal, et al. (Eds.), İ. Metin Akyurt-Bahattin Devam Anı Kitabı, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 105-114.

Efe vd. 2015

Efe, T., Türkteki, M., Sarı, D., & Fidan, E. (2015). "Bilecik İli 2013 Yılı Yüzey Araştırması", 32. Araştırma Sonuçları Toplantısı Cilt: 1, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 495-504.

Erdoğu 2017

Erdoğu, B. (2017). A Preliminary Report on the Earliest Neolithic Levels at Uğurlu on the Island of Gökçeada. Anatolica, XLIII, 71-82.

Erdoğu ve Çevik 2020

Erdoğu, B., & Çevik, Ö. (2020). Kıyı Batı Anadolu Kronolojisi ve Terminolojisinin Yeniden Değerlendirilmesi. Arkeoloji Dergisi, 25, 45-66.

Fidan 2020

Fidan, E. (2020). Fikirtepe Kültürü ve Öncesi: Bilecik Bahçelievler Kurtarma Kazısı'nın İlk Sonuçları. Arkeoloji ve Sanat Dergisi, 163, 29-38.

Fidan vd. 2022

Fidan, E., Sarıaltun, S., Doğan, T., Seçer-Fidan, S., & İlkem, E. (2022). Radiocarbon dating evidence and cultural sequencing in chronology of Neolithic

Settlement at Bilecik-Bahçelievler from Northwest Anatolia. *Mediterranean Archaeology and Archaeometry*, 22(3), 133-148.

Frangipane 2007

Frangipane, M. (2007). Different Types of Egalitarian Societies and the Development of Inequality in Early Mesopotamia. *World Archaeology*, 39(2), 151-176.

Gerritsen vd. 2013

Gerritsen, F., Özbal, R., & Thissen, L. C. (2013). The Earliest Neolithic Levels at Barcın Höyük, Northwestern Turkey. *Anatolica*, XXXIX, 53-92.

Gerritsen ve Özbal 2019

Gerritsen, F., & Özbal, R. (2019). Barcın Höyük, a seventh millennium settlement in the Eastern Marmara region of Turkey. *Documenta Praehistorica*, 46, 58-67.

Gibbs 2013

Gibbs, K. (2013). Late Neolithic Pottery and Ambiguous Symbols in the Southern Levant. *Paléorient*, 39(2), 69-84.

Guilbeau 2019

Guilbeau, D., Kayacan, N., Altınbilek-Algöl, Ç., Erdoğan, B., & Çevik, Ö. (2019). A comparative study of the Initial Neolithic chipped-stone assemblages of Ulucak and Uğurlu. *Anatolian Studies*, 69, 1-20.

Harmanakaya 1983

Harmanakaya, S. (1983). “Pendik Kazısı 1981”, IV. Kazı Sonuçları Toplantısı Cilt: 1, Ankara: Hacettepe Sosyal ve İdari Bilimler Döner Sermaye İşletmesi, 25-30.

Horejs vd. 2015

Horejs, B., Milić, B., Ostmann, F., Thanheiser, U., Weninger, B., & Galik, A. (2015). The Aegean in the Early 7th Millennium BC: Maritime Networks and Colonization. *Journal of World Prehistory*, 28, 289–330.

Horejs 2016

Horejs, B. (2016). “Aspects of Connectivity on the Centre of the Anatolian Aegean Coast in the 7th Millennium BC”, B. Molloy (Ed.), *Of Odysseys and Oddities: Scales and Modes of Interaction between Prehistoric Aegean Societies and their Neighbours*, Oxford, 143-167.

Karul 2007

Karul, N. (2007). “Aktopraklık: Kuzeybatı Anadolu’da Gelişkin Bir Köy”, M. Özdoğan & N. Başgelen (Eds.), *Anadolu’da Uygarlığın Doğuşu ve Avrupa’ya Yayılımı. Türkiye’de Neolitik Dönem: Yeni Kazılar, Yeni Bulgular*, İstanbul, 387-392.

Karul 2009

Karul, N. (2009). Kuzeybatı Anadolu’da Anahatlarıyla Neolitik-Kalkolitik Dönemler. *Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Haberler*, 28, 1-6.

Karul ve Bertram 2005

Karul, N., & Bertram, K. (2005). "From Anatolia to Europe: The Ceramic Sequence of Hoca Çeşme in Turkish Thrace", C. Lichter (Ed.), How Did Farming Reach Europe? Anatolian-European Relations from the Second Half of the 7th Through the First Half of the 6th Millennium Cal. BYZAS 2, İstanbul, 117-129.

Karul ve Avcı 2011

Karul, N., & Avcı, M. (2011). Neolithic Communities in the Eastern Marmara Region: Aktopraklık C. Anatolica, XXXVII, 1-15.

Özdoğan 1979

Özdoğan, M. (1979). Fikirtepe. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi, Prehistorya Bölümü, İstanbul.

Özdoğan ve Koyunlu 1986

Özdoğan, M., & Koyunlu, A. (1986). Yarımburgaz Mağarası, 1986 yılı çalışmalarının ilk sonuçları ve bazı gözlemler. Arkeoloji ve Sanat Dergisi, 32/33, 4-17.

Özdoğan 1997

Özdoğan, M. (1997). The Beginning of Neolithic Economies in Southeastern Europe: An Anatolian Perspective. Journal of European Archaeology, 5(2), 1-33.

Özdoğan 2007

Özdoğan, M. (2007). "Marmara Bölgesi Neolitik Çağ Kültürleri", M. Özdoğan & N. Başgelen (Eds.), Anadolu'da Uygarlığın Doğuşu ve Avrupa'ya Yayılımı. Türkiye'de Neolitik Dönem: Yeni Kazılar, Yeni Bulgular, İstanbul, 401-426.

Özdoğan 2013

Özdoğan, M. (2013). "Neolithic Sites in the Marmara Region: Fikirtepe, Pendik, Yarımburgaz, Toptepe, Hoca Çeşme, and Aşağı Pınar", M. Özdoğan, N. Başgelen, & P. Kuniholm (Eds.), The Neolithic in Turkey, İstanbul, 167-269.

Özdoğan 2019

Özdoğan, M. (2019). "Yeniden Gelveri", P. Çaylı, I. Demirtaş, & B. Eser (Eds.), Arkeolojiyle Geçen Yarım Asır – Sevil Gülçür Armağanı, İstanbul, 447-467.

Özdoğan 2023

Özdoğan, M. (2023). Fikirtepe: 1952-54 Excavations at the Neolithic Site of Fikirtepe in Istanbul. Archäologie in Eurasien; 42, Studien im Thrakien-Marmara-Raum; 4, Bonn: Rudolf Habelt Verlag.

Özkartal 2009

Özkartal, M. (2009). Resim Sanatında Çizgi ve Çizgi Ritmi Üzerine. Sanat ve Tasarım Dergisi, 4, 55-72.

Roodenberg vd. 2003

Roodenberg, J., As, A., Jacobs, L., & Wijnen, M. H. (2003). Early Settlement in the Plain of Yenişehir (NW Anatolia). The Basal Occupation Layers at Menteşe. *Anatolica*, XXIX, 17-60.

Seeher 1987

Seeher, J. (1987). Demircihöyük. Die Ergebnisse der Ausgrabungen 1975-78, Mainz: Verlag Philipp von Zabern.

Schwarzberg 2009

Schwarzberg, H. (2009). Neolithic 'Cult Tables' From Barcın Höyük. *Anatolica*, 35, 167-177.

Steadman 1995

Steadman, S. R. (1995). Prehistoric Interregional Interaction in Anatolia and the Balkans: An Overview. *Bulletin of the American Schools of Oriental Research*, 299/300, 13-32.

Wengrow 1998

Wengrow, D. (1998). The changing face of clay': continuity and change in the transition from village to urban life in the Near East. *Antiquity*, 72, 783-795.

Yakar 2005

Yakar, J. (2005). Did Anatolia contribute to the Neolithization of Southeast Europe? *Colloquium Anatolicum IV*, 17-41.

FİGÜRLER

Fig. 1: Kuzeybatı Anadolu'daki seçilmiş yerleşim yerleri ve Bahçelievler yerleşmesinin konumunu gösteren çalışma alanı haritası (Yerleşim Yerleri 1: Yarımburgaz, 2: Yenikapı, 3: Fikirtepe, 4: Pendik, 5: Ilıpınar, 6: Menteşe, 7: Barcın, 8: Bahçelievler, 9: Demircihüyük, 10: Aktopraklık, 11: Uğurlu, 12: Ulucak, 13: Çukruçi, 14: Girmeler; Şehirler a: İstanbul, b: Çanakkale, c: Bursa, d: Eskişehir, e: Ankara, f: İzmir, g: Muğla).

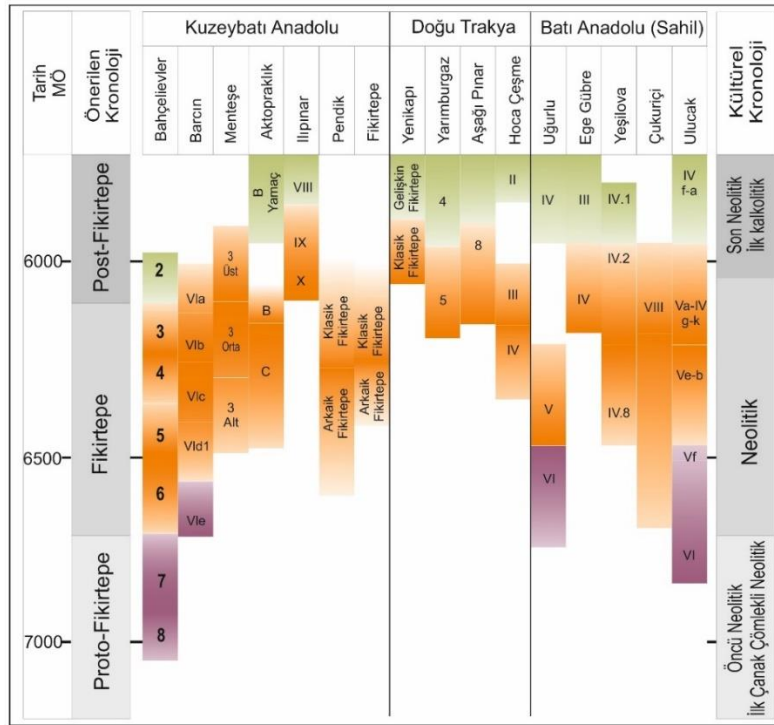

Fig. 2: Batı Anadolu ve Doğu Trakya bölgesi Neolitik Dönem kronolojisi (Gerritsen & Özbal, 2019 63 Şekil.3 ve Özdoğan, 2015:49 şekil 6, Fidan vd. 2022 şekil 3 ve Derin, 2020:2 yararlanılmış ve düzenlenmiştir)

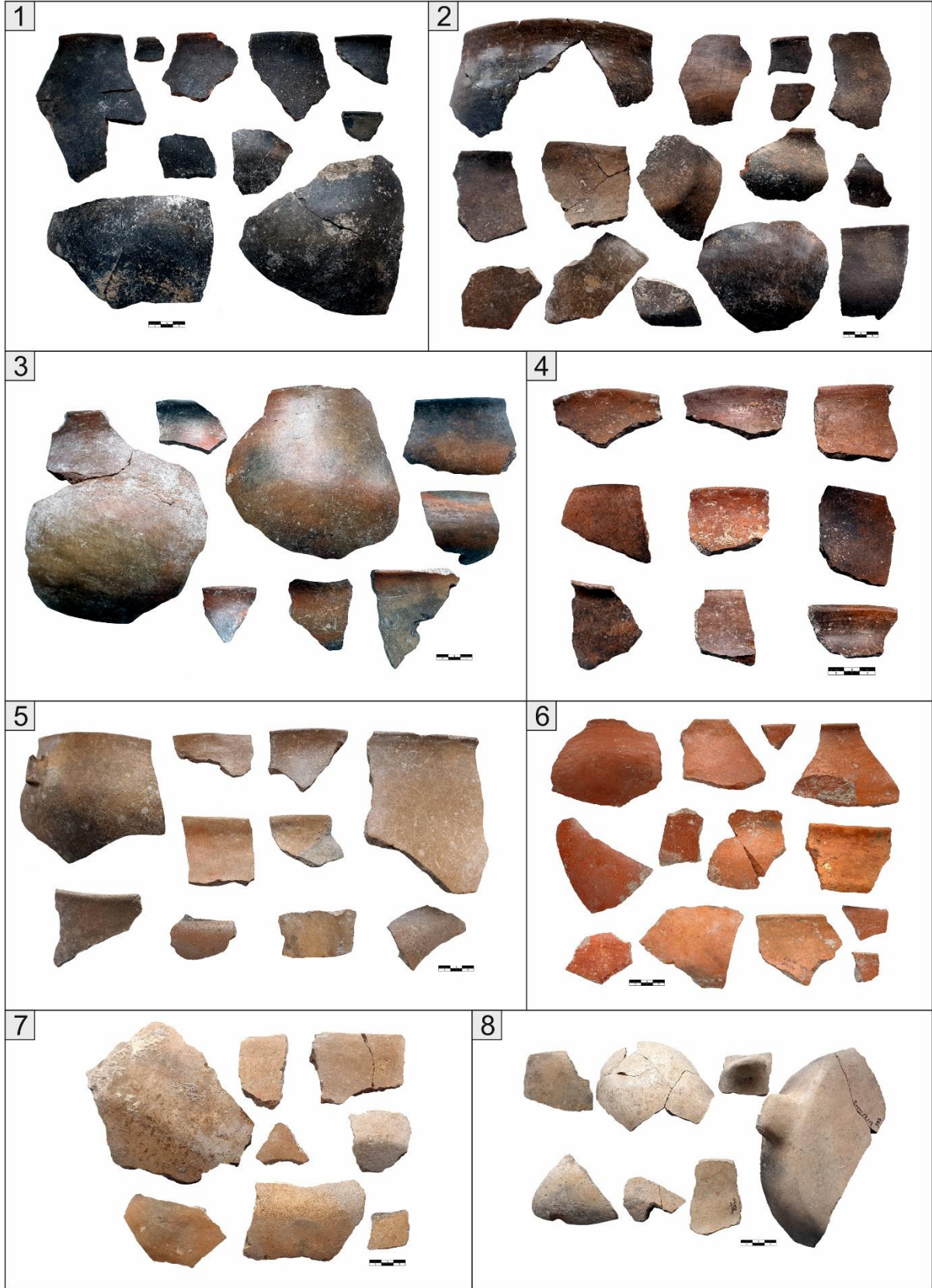

Fig. 3: Bahçelievler yerleşmesi mal grupları (1: Koyu Yüzlü Siyah Mallar, 2: Koyu Yüzlü Kahverengi Mallar, 3: Koyu Yüzlü Alacalı Mallar, 4: Kızılkahverengi Mallar, 5: Kahverengi Mallar, 6: Kırmızı Mallar, 7: Devetüyü Mallar, 8: Krem Rengi Mallar)

Fig. 4: Bahçelievler yerleşmesi kazıma-çizi bezemeli çanak çömler

Fig. 5: Bahçelievler yerleşmesi kazıma-çizi bezemeli çanak çömler

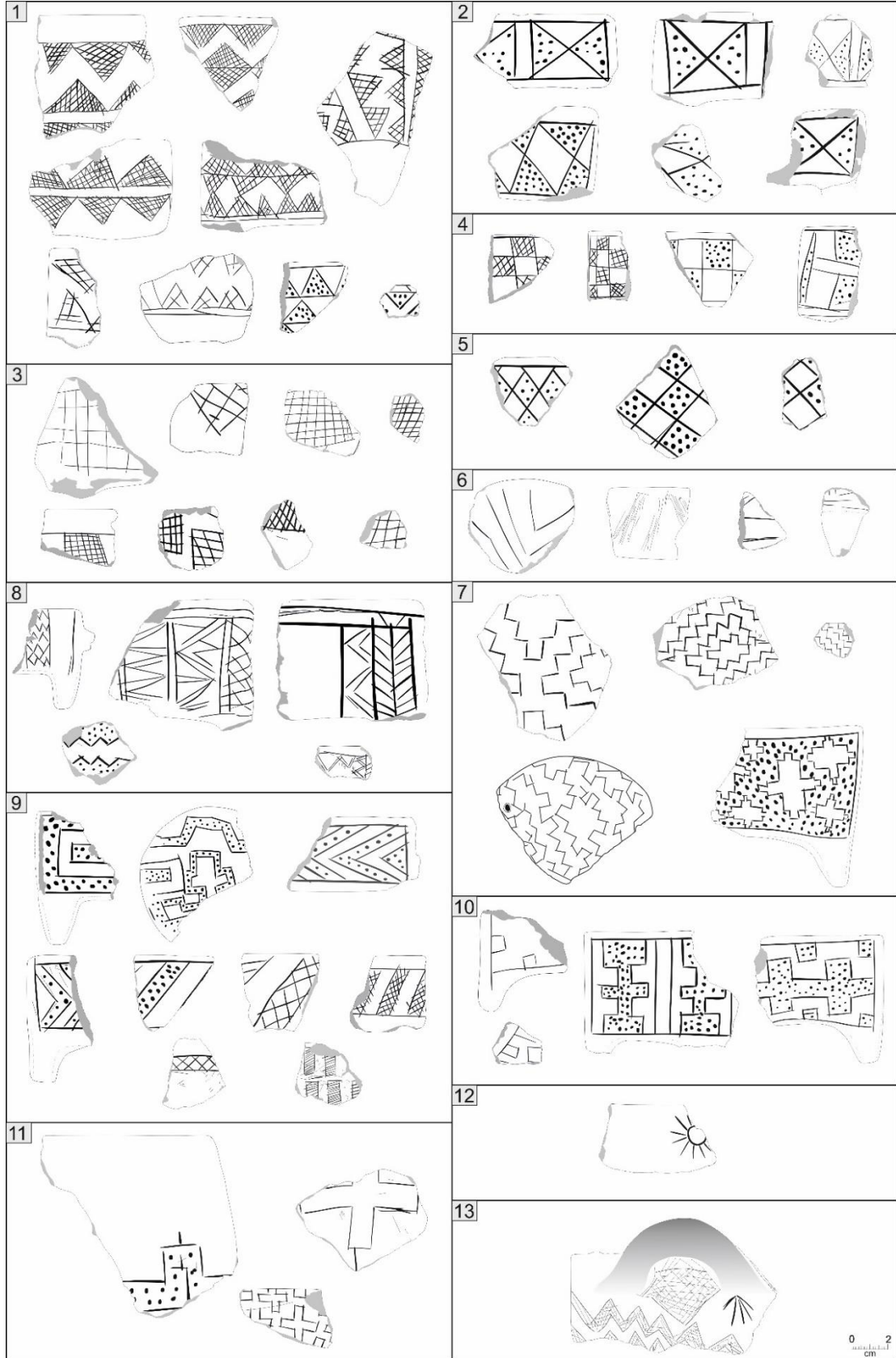

Fig. 6: Bahçelievler yerleşmesi kazıma-çizi bezeme grupları (1: Üçgenler, 2: Kelebek motifi, 3: Kafesler, 4: Dama tahtası motifi, 5: Baklava motifi, 6: Basit Çizgiler, 7: Merdiven Motifi, 8: Zikzaklar, 9 Bantlar, 10: Payandalar, 11: Artı motifi, 12: Güneş motifi, 13: Kompozit motif)

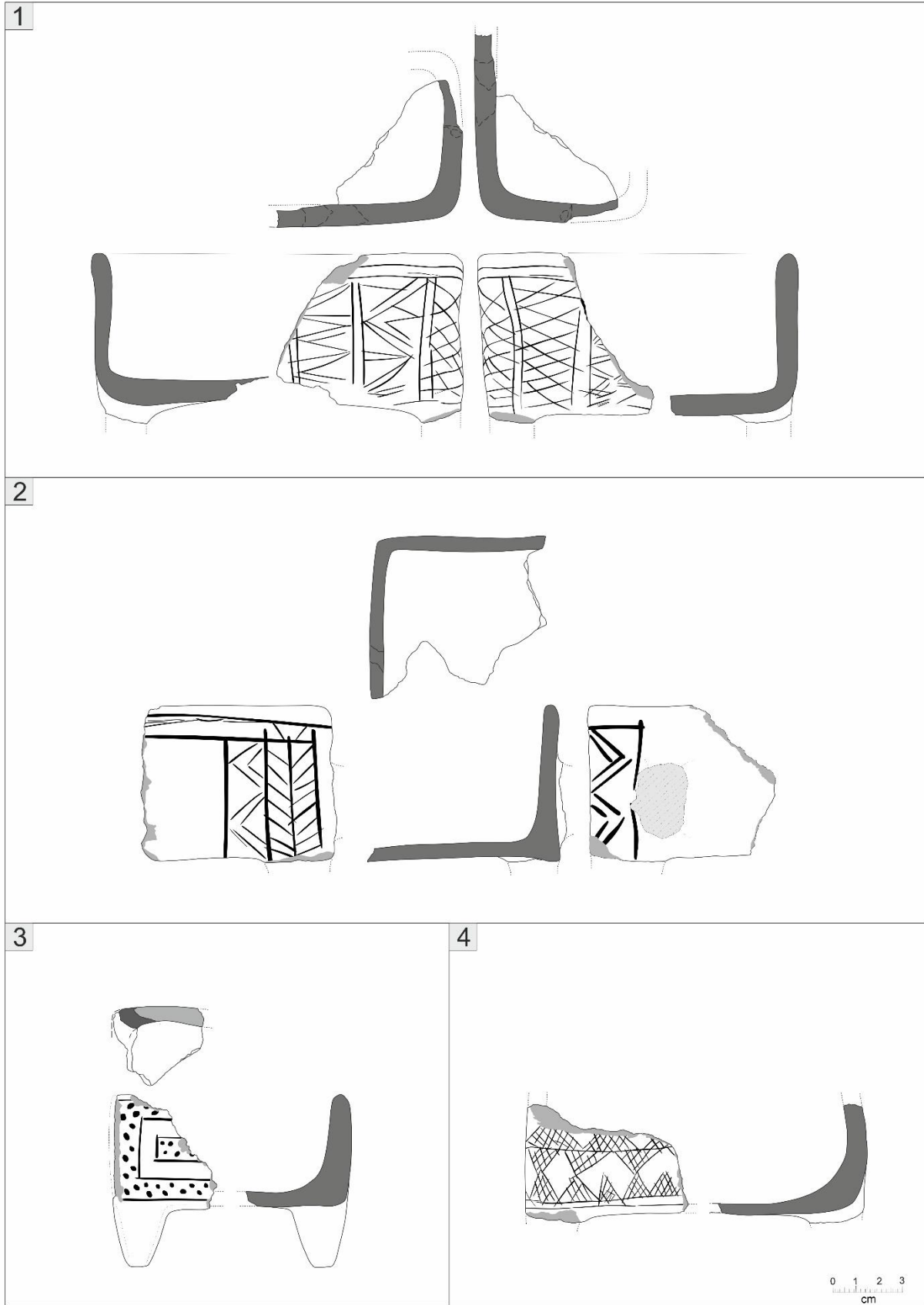

Fig. 7: Bahçelievler yerleşmesinde bulunan bezemeli kutu biçimli-köşeli kaplardan bazıları.

		BEZEMELER															
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13			
6063 - 5971	2															7111± 32	
6100 - 5996																	7216± 35
6103 - 6014	3															7225± 31	
6276 - 6076																	7357± 59
6392 - 6233	4																7433± 33
6399 - 6236																	7448± 34
6420 - 6243	5																7473± 34
6590 - 6445																	7660 ±37
6681 - 6496	6																7772 ± 43
6779 - 6592		7															
6846 - 6648																	
7032 - 6694	8																7944 ± 38
7192 - 7052																	

Fig. 8: Bahçelievler yerleşmesinde bulunan bezemelerin tabakalarındaki dağılımı (Nicelik verileri nötr tutularak oluşturulmuştur)

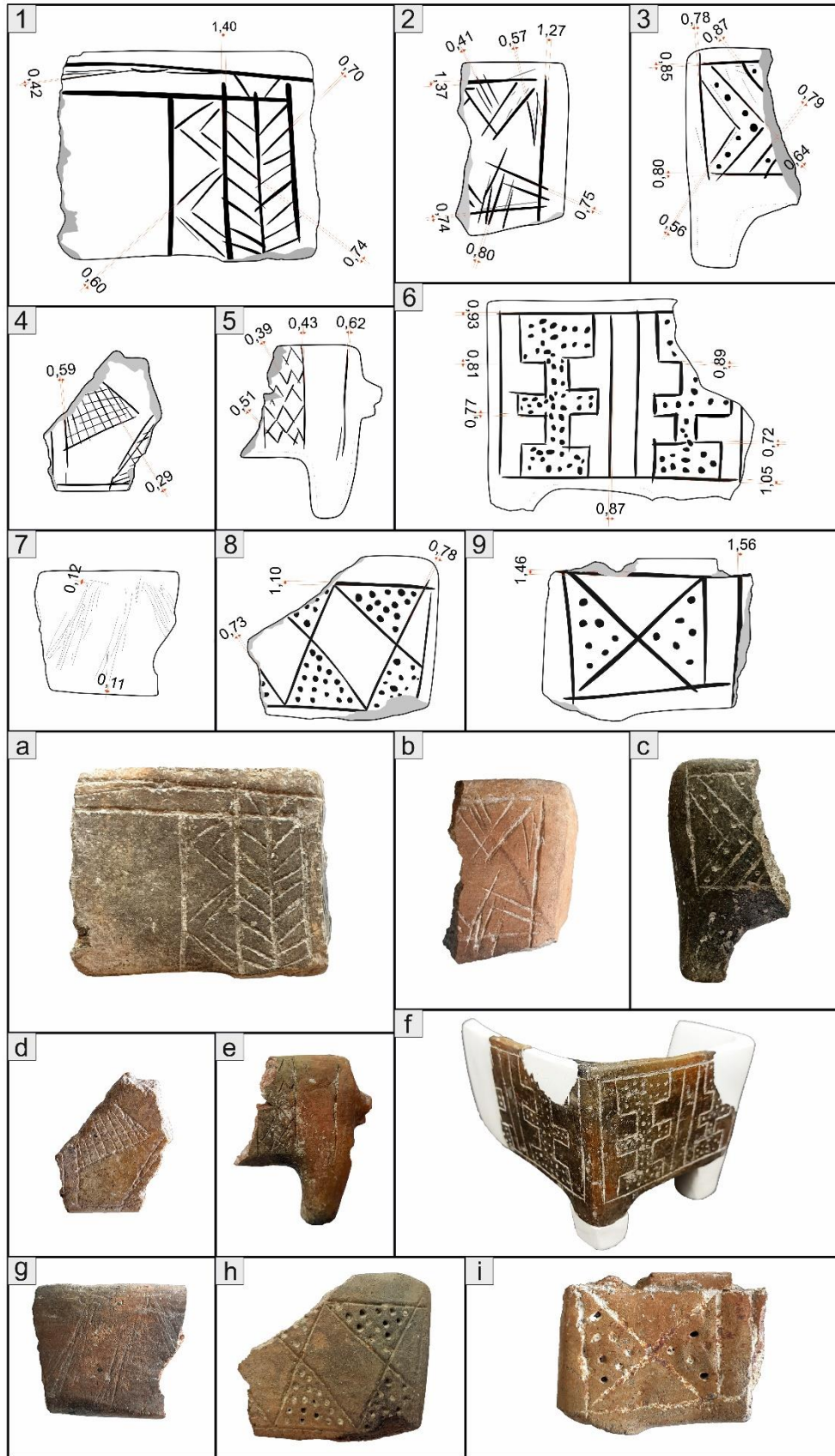

Fig. 9: Bahçelievler yerleşmesinde bulunan bezemelerin çizgi kalınlıkları ve tekniklerini gösteren örnekler

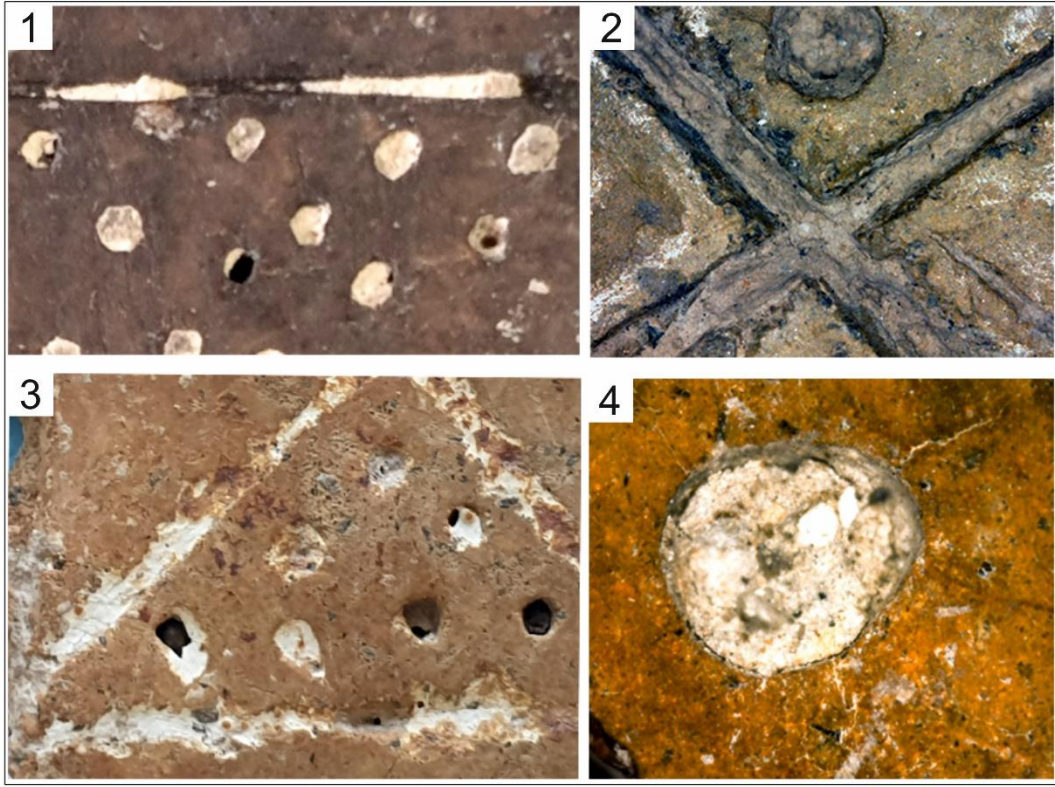

Fig. 10: Bahçelievler yerleşmesinde bulunan kazıma ve nokta bezemelerin için beyaz bir malzemeyle doldurulduğunu gösteren örneklerden bazıları

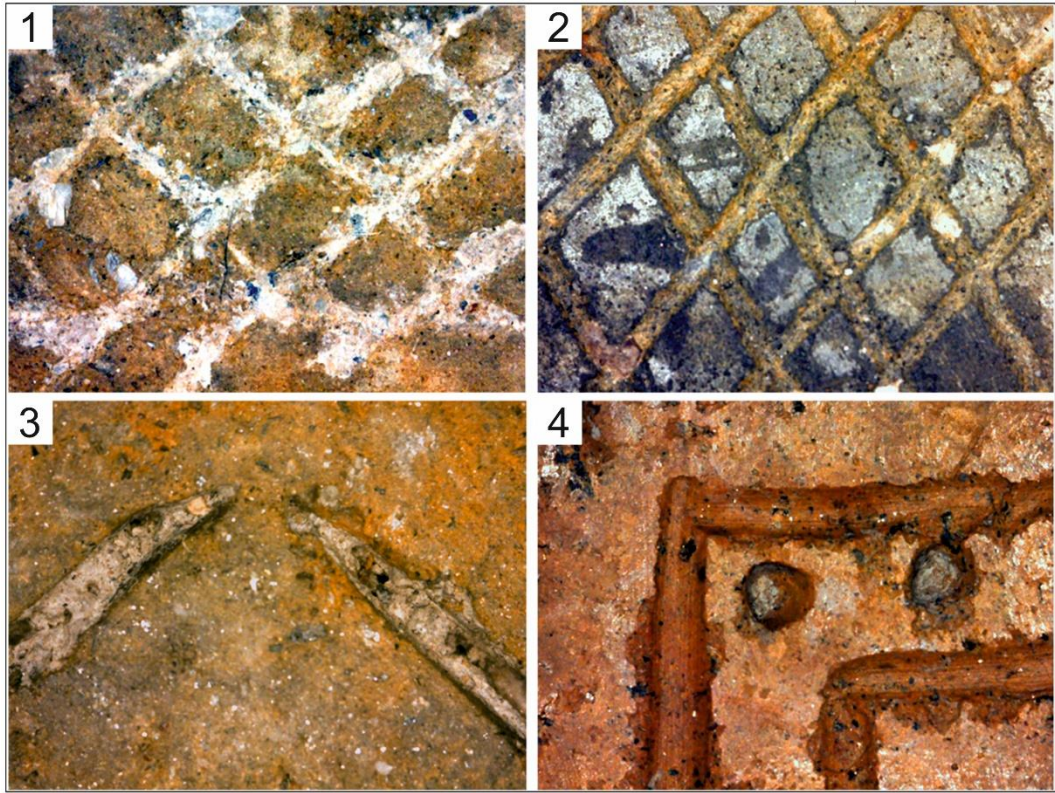

Fig. 11: Bahçelievler yerleşmesinde bulunan kazıma-çizi bezemelerin teknik, tasarım ve yapısal özellikleri gösteren bazı çanak çömlek örnekleri

Makale Künyesi / Citation: Sezgin, K. (2023). Arykanda Akropolis Kazılarında Ele Geçen Yerel Amphoralar, SRMKA 5, 31-75.

ARYKANDA AKROPOLİS KAZILARINDAN ELE GEÇEN YEREL AMPHORALAR

LOCAL AMPHORAE FROM THE EXCAVATIONS AT ARYKANDA ACROPOLIS

Kudret SEZGİN*

Özet

Arykanda, Doğu Likya'nın en önemli ana yollarından biri olan Arykandos Vadisi üzerinde, kilit bir noktada yer almaktadır. Bu vadi Phoinikos Limanı ve Limyra ile iç bölgedeki Kabalia ve Pisidia bölgelerini birbirine bağlamaktadır. Bu çalışmanın konusunu; Arykanda Antik Kenti'nde farklı kontekstlerde yapılan kazılarında tespit edilen ve yerel üretim olabilecek amphoralar oluşturmaktadır.

Bu formun ilk tespiti, Geç Antik Çağ Mahallesi kazılarında ele geçen seramikleri değerlendiren A. Yaman tarafından yapılmış ve AF1 olarak adlandırılmıştır. Arkeolojik ve epigrafik veriler MS 4. yüzyılın ilk yarısında Akropolis yerleşiminin tahrip olup terk edildiğini ve aşağı teraslarda yeniden kurulduğunu göstermektedir. Bu nedenle de Geç Antik Çağ Mahallesi'nin buluntuları genel olarak MS 5. yüzyıl kontekstiyle ilişkilendirilmiştir. Fakat bu formun kentin farklı noktalarında daha erken kontekstler içerisinde, çok sayıda ele geçmiş olması, formun kronolojisi, üretim merkezi ve genel tipolojisi hakkında detaylı çalışmasını zorunlu kılmıştır.

Güncel veriler, Arykandos Vadisi üzerinde, özellikle Arykanda ve Limyra kentlerinde MS 2. ve 5. yüzyıllar arasında yerel ölçekte bir üretim ve kullanımın olduğunu kanıtlamaktadır. Bu iki yerleşim dışında, Likya Bölgesi'nde Kyenai, Letoon, Myra ve Patara gibi kentlerde ve Paphos gibi deniz aşırı yerleşimlerde de bu forma rastlanmaktadır. Genel olarak, analogik karşılaştırma örneklerinin eksik olması nedeniyle tüm bu yerleşimlerde ele geçen bu amphora formunun tanımlanması ve tarihlendirilmesi sorunlu gözükmektedir. Bu çalışmada, Arykanda'da ele geçen yerel amphora tipinin genel formu, hamur yapısı ve bezeme şeması detaylı bir şekilde tanımlanmıştır. Böylece Likya Bölgesi'ndeki diğer yerleşimlerdeki seramik araştırmalarında tespit edilecek benzer örneklerin daha doğru tanımlanmasına yönelik bir ön çalışma olması hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Doğu Likya, Arykanda, Seramik, Amphora, Yerel Üretim.

Abstract

Arykanda is located at a key point on the Arykandos valley, one of the most important main roads of Eastern Lycia. This valley connects Phoinikos Harbor and Limyra with the inland regions of

*Doç. Dr., Hitit Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Çorum, TÜRKİYE, E-posta: kudretsezgin@hitit.edu.tr, Orcid ID: 0000-0001-9834-2380

Kabalia and Pisidia. The subject of this study is the locally produced amphorae found during the excavations in different contexts in the ancient city of Arykanda.

The first identification of this form was made by A. Yaman who studied the ceramics recovered from the Late Antique Quarter excavations and named it AF1. Archaeological and epigraphic evidence suggests that the Acropolis settlement was destroyed and abandoned in the first half of the 4th century AD and rebuilt on the lower terraces. The finds of the Late Antiquity Quarter are therefore generally associated with a 5th century AD context. However, the fact that this form has been found in large numbers in earlier contexts in different parts of the city has necessitated a detailed study of its chronology, production center and general typology.

Current data prove that there was a local production and use on the Arykandos Valley, especially in the cities of Arykanda and Limyra between the 2nd and 5th centuries AD. Apart from these two settlements, this form is also found in cities such as Kyenai, Letoon, Myra and Patara in the Lycian Region and in overseas settlements such as Paphos. In general, the identification and dating of this amphora form found at all these sites seems to be problematic due to the lack of analogical comparison examples. In this study, the general form, fabric and decoration scheme of the local amphora type found in Arykanda are described in detail. Thus, it is aimed to be a preliminary study for the more accurate identification of similar examples to be identified in ceramic researches in other settlements in the Lycian Region.

Keywords: Eastern Lycia, Arykanda, Pottery, Amphora, Local Production.

Giriş

Arykanda, günümüzde Antalya ilinin Finike ilçesine bağlı, Finike-Elmalı karayolunun 35. km'sinde bulunan Arif köyü sınırları içerisinde yer almaktadır. Doğu Lykia yerleşimleri içerisinde sayılan kent, Phoinikos Limanı ve Limyra ile iç bölgedeki Kabalia ve Pisidia bölgelerini birbirine bağlayan önemli bir yol güzergâhı üzerinde bulunmaktadır. Yerleşimin bu konumu, kentin büyümesi ve gelişmesinde esas unsur olmuştur¹.

Kentin yerleşim kronolojisinin, Luwice isminden yola çıkılarak MÖ 3. binyıla kadar geri gittiği öne sürülmektedir. Bununla birlikte kentte kontekst dışı buluntular olarak ele geçmiş olan taş baltalar, yerleşimin MÖ 2. binyıldan itibaren kullanılmış olduğunun arkeolojik kanıtları sayılmaktadır².

2007 yılında ele geçmiş olan bir seramik parçası kentin Geç Protogeometrik Dönem evresinin olduğuna kanıt olarak sunulmuştur³. Kaya mezarlarından oluşan nekropolisi ve akropolisindeki ana kaya kesilerek oluşturulan yerleşim dokusunun yanı sıra arkeolojik, epigrafik ve nüvizmatik veriler kentin MÖ 5. yüzyıl ve sonrasına dair önemli kanıtlar sunmaktadır. Araştırma konusunu oluşturan amphoraların da buluntu alanı olan Akropolis, Klasik Dönem'den başlayarak Hellenistik ve Roma dönemleri boyunca iskân görmüştür.

¹ Oransay 2006, 7.

² Bayburtluoğlu 1987, 123; Bayburtluoğlu 2003, 26-27.

³ Bayburtluoğlu 2008, 8, Fig.3.

İmparator Probus Dönemi'nde (MS 276-282) veya hemen sonrasında kentte gerçekleşen büyük bir yangın sonucunda Akropolis yerleşimi terk edilmiş ve 4. yüzyılın başları veya ilk yarısından itibaren Geç Antik Çağ Mahallesi olarak adlandırılan alt teraslara yerleşilmiştir⁴.

Arykanda Form 1 Amphoralarının Tipolojik Özellikleri

Araştırma konusunu oluşturan ve “Arykanda Form 1” olarak adlandırılan⁵ amphora grupları Arykanda Akropolisi'nde Sebasteion olarak adlandırılan tapınak çevresindeki yapı kompleksinden ve Doğu Villası olarak adlandırılan konut yapısından ele geçmiştirlerdir. Bu kontekstlerden ele geçen amphora formları içerisinde en yoğun grubu oluşturmalarından dolayı yerel seramik repertuarında önemli bir yer tutmaktadırlar. Bu form, içinde bir olukla vurgulanmış üçgen kesitli kısa bir ağız kenarına, dışa bombe yapan uzun şişkin bir boyuna, ovoid bir gövde profiline ve yüksek halka biçimli kaideye sahip amphora formudur. Bu form başlığı altında ikinci varyasyon olarak ağız iç bölümünde bulunan oluğun çok daha derin oluşturulmuş örnekleri de bulunmaktadır (Fig. 11, Nr.65-68). Özellikle Akropolis ve Geç Antik Çağ Mahallesi gibi farklı alanlarda çıkan örneklerden çift kulplu oldukları anlaşılmaktadır. Boyundan, dudak altından çıkan kulplar dikey olarak inerek omuzla birleşmektedirler. Kulp profilleri üstlerden hafif basık oval formudur ve üzerlerinde yüzeysel dikey iki oluk bulunmaktadır. Bir diğer belirgin özelliği ise ağız dış kısmında kırmızı, kahverengi veya gri renkte kalın bir bant bezeme bulunmasıdır. Ağız çapları 4 cm ile 13 cm arasında değişmektedir. Bu da farklı hacim ve boyutlarda üretilmiş yaygın bir form olduğunu göstermektedir.

Ağızdan ince bir olukla ayrılan ve dışa doğru bombe yaparak genişleyen boyun, omuzla birleşim yerinde tekrar daralarak silindirik bir tabana dönüşür ve yuvarlak profilli omuz ile birleşir. Akropolis'te farklı açmalarda tam form veren örneklerin yanı sıra üretim tekniği, astar, kil ve pişirim kalitesi gibi makroskobik özelliklerine bakılarak bu formla ilişkilendirilebilecek gövde parçaları, bu amphora grubunun ağız profili dışında, özellikle omuz üzerinde de boya bezemeye sahip olduğunu göstermektedir. Bu bezemeler, omuz üzerinde kırmızı ve kahverenginin farklı tonlarının bir arada kullanıldığı yatay bantlar arasına yerleştirilmiş dikey veya eğik çizgi dizileri veya dil motiflerini içermektedir (Fig. 5, nr.1; Fig. 19 nr.136-140, 142-143). Ayrıca bazı örneklerde (Fig. 19, nr.141) birbirine bağlı halka dizilerinden kavisli bir şekilde aşağıya sarkan sivri uçlu dil motifleri de görülmektedir.

⁴ Tekinalp 2006, 790; Sancaktar 2019, 14.

⁵ Yaman 2022, 323-333.

Bölgede Arkaik Dönem seramiklerinde sıklıkla rastlanan dil motifi dizisinin⁶ Roma Dönemi içlerine kadar kullanılmış olması oldukça ilginç bir uygulamadır. Bu durum, kentte Arkaik ve Klasik Dönem yapıları içerisinde kalıntı olarak bulunan kapların bezemelerinin yerel ustalarca örnek alınmış olabileceğini akla getirmektedir.

Bu forma ait olduğu düşünülen kaideler genel olarak 11 cm ile 24 cm arasında değişen çaplara sahiptirler. Yüksek halka biçimli bu kaidelerin ortaları göbek yapmaktadırlar. Kimi örneklerde kaidenin gövdeye birleştirildiği bölümde tek bir yiv görülmektedir. Ayrıca kaidenin yere oturduğu nokta, incelererek içe çekik bir profil yapmaktadır. Bugüne kadar tam form veren bir örnek ele geçmemiş olsa da parçaların bir araya getirilmesiyle bu amphora tipinin genel görünümü oluşturulabilmiştir (Fig. 2).

Bu amphora grubu, değerlendirilen yapı komplekslerinden ele geçen en yoğun grubu oluşturmaktadır. Bu çalışma kapsamında bu forma ait 82 ağız (Fig. 5-12), 53 kaide (Fig. 13-18) ve 8 gövde parçası (Fig. 19) değerlendirmeye alınmıştır.

Ele alınan parçaların hamur yapılarında homojen bir doku dikkat çekmektedir. Katkı maddesi olarak yoğun ve iri kırmızı kil parçacıkları, altın mika ve kireç bu forma ait seramik hamurunun genel özellikleridir. Ayrıca üretim safhalarına ait bazı izlerin yanı sıra kırmızı renk almış ve yer yer 3 mm boyutuna çıkan doğal demir parçacıkları da görülebilmektedir (Fig. 3). Kil rengi genel olarak 2.5 YR 5/2 – 10 YR 8/4 arasında kırmızının ve kahverenginin farklı tonlarındadır. En homojen gruplar ise 5YR 5/6, 5YR 6/6, 7.5YR 6/6 ve 7.5YR 7/6 renklerindedir (Fig. 4).

Bu form Akropolis'in kuzeybatısında yer alan Sebasteion yapısının kuzeyinde, AKR 4 olarak numaralandırılan konut içerisinde en üst tabakadan ana kaya zemini üzerindeki korunabilmiş yaklaşık 11 cm kalınlığındaki Hellenistik taban dolgusuna kadar inen tüm tabakalardan ele geçmiştir. Aynı durum Sebasteion'un kuzeybatısında bulunan AKR 5 ve kuzeydoğusundaki AKR 6 olarak numaralandırılan konut bölümlerinin yaklaşık 15 cm kalınlığındaki zemin dolgularının üzerindeki tüm tabakalarda da takip edilebilmektedir. 2018-2021 yılları arasında kazısı yapılan bu kontektler içerisinde ele geçen günlük kullanım kapları ve sofrta kaplarının genel kronolojisi MS 1. yüzyıl ile 4. yüzyıl aralığını vermektedir⁷.

⁶ Metzger 1972, 47-48, Pl.13.52-14.53,55; Kahya 2001/2002, 39, Res. 2-3; Işın 2010, 99, Res. 11; Sezgin 2017, Fig. 996-1006.

⁷ Yapı kompleksi seramikleri bütünlüklü olarak yazar tarafından değerlendirme sürecindedir.

Tüm bu yapılar MS 3. yüzyılda kullanıldığı bilinen perstyl avlulu bir kült mekânı olan Sebasteion'u⁸ çevrelemektedirler.

Bir diğer buluntu alanı olan ve 1984-1999 yılları arasında kazısı yapılan Doğu Villası konteksti ise kronolojik olarak çok daha geniş bir zaman aralığı sunmaktadır. Kazılarda yapının MS 1. yüzyıldan başlayarak geç dönem yörük yerleşimcilere kadar geniş bir zaman aralığında kullanım gördüğü anlaşılmıştır⁹. Çok az sayıda Hellenistik Dönem seramikleri dışında MS 1. yüzyıldan başlayarak Geç Roma Dönemi'ne kadar devam eden form repertuarı ele geçmiştir. Konutun geniş kullanım süreci içerisinde değerlendirmeye alınan amphoralar daha çok diğer Akropolis yapıları referans alınarak tarihlendirilmiştir.

Arykanda Form 1 Amphoralarının Buluntu Alanları ve Tarihlendirme Önerileri

Arykanda Geç Antik Çağ Mahallesi buluntuları arasında da bu amphora grubuna ait örnekler ele geçmiştir. A. Yaman tarafından "Masa Amphorası Tip 1 (AF1)" olarak değerlendirilen bu forma ait parçalar, buldukları kontekst yardımıyla iki ayrı stratigrafik tabakada ele alınmışlardır. Bunlardan yangın depozitlerinde bulunan ilk grup örnekler MS 425-450 arasına (Evre 1B) tarihlendirilirken yangın sonrası depozitlerden gelen ikinci grup ise MS 450-475 aralığına (Evre 2A) tarihlendirilmişlerdir¹⁰. Likya Bölgesi'nde bu formun benzer örneklerine Arykanda dışında Limyra, Kyenai, Letoon, Myra ve Patara yerleşmelerinde rastlanmaktadır (Fig. 1).

Arykanda'dan sonra en yoğun buluntu merkezi olan Limyra'nın buluntularını değerlendiren Lemaître, ele geçtikleri depozitler ve Letoon örnekleriyle yaptığı tipolojik karşılaştırmalar yardımıyla bu formu MS 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirmiştir¹¹. Bezeme şeması açısından da Limyra örnekleri Arykanda örnekleriyle benzer motiflere sahiptir. Makroskopik açıdan son derece homojen görünen bu seramiklerin hamurları kireçli, bej ile pembemsi renkte, bazen toz halinde ve iyi saflaştırılmıştır. Sıklıkla beyaz kalkerli kalıntılar ve düzensiz boyutlu demir parçacıkları içermektedirler.

Yener-Marksteiner ise tam form vermemesi ve çift kulplu olup olmadıklarının anlaşılabilmesi nedeniyle "Sofra Amphorası" olarak adlandırmaktan kaçınmıştır. Bu nedenle Testi Tip 1 "Variante 3" başlığı altında ele alınan formun tarihlendirilmesi için, ele geçtikleri

⁸ Sancaktar 2019, 56.

⁹ Oransay 2006, 12.

¹⁰ Yaman 2018, 194-195, Kt. Nr. 262-279; Yaman 2022, 323-333.

¹¹ Marksteiner vd. 2007, 215, Pl. 7, 1-14; 231-232, Pl. 14, 1.

kontekst yardımıyla MS 2.-3. yüzyıllar önerilmiştir¹². Arykanda örnekleri arasında ikinci varyasyon olarak tanımlanan derin oluklu örnekler ise Yener-Marksteiner tarafından “*Variante 2b*” grubunda değerlendirilmiş ve MS 1. yüzyıl sonu ile 2. yüzyıllara tarihlendirilmiştir¹³. Her iki varyasyondaki örneklerin hamurları da sert fırınlanmış, ince tanecikli, beyaz, kahverengi veya koyu renkte katkı maddeleri içermektedir. Kil özellikleri ve üretim tekniği açısından Limyra seramiklerini değerlendiren P. Bes bu forma ait bir örneğin MS 3. yüzyıl başlarından itibaren ortaya çıkan ve MS 4. yüzyıl içerisinde de varlığını sürdüren hamur grubuna ait bir örnek olarak göstermiştir¹⁴.

Likya Bölgesi'nin önemli kentlerinden biri olan Myra'da tiyatro kazılarında 1 adet, Andriake şarap işliğinde 4 adet olmak üzere bu forma ait toplam 5 parça ele geçmiştir. Gerek tiyatro gerekse şarap işliği buluntu kontekstinin Hellenistik Dönem'den başlayarak Bizans Dönemi'ne kadar buluntu veriyor olması nedeniyle kontekst verisi yerine tipolojik karşılaştırmalar yapılmış, özellikle Yaman tarafından ele alınan Arykanda Geç Antik Çağ örnekleri referans alınmış ve “masa amphorası” olarak değerlendirilen bu parçalar MS 4.-5. yüzyıllara tarihlendirilmiştir¹⁵. C. Öz tarafından Masa Amphoraları Form 1 başlığı altında değerlendirilen örnekler içerisinde her iki varyasyona da rastlanmaktadır. 2.5YR 5/6, 5YR 7/6 ve 7.5YR 5/6 gibi kırmızı ve kahverenginin tonlarındaki renklere sahip hamur dokusu genel olarak sık dokulu, az gözenekli, az taşçık, kireç ve şamot katkılı olarak tanıtılmıştır.

Kyenai yerleşiminde her iki ağız tipine ait örnekler de ele geçmiştir. Üçgen profilli ve geniş oluklu örnekler Mader tarafından Amphora Form 10 başlığı altında değerlendirilmiş ve Geç Roma Dönemi amphorası olarak tanımlanmıştır¹⁶. Ağız iç kısmında derin oluklu örnekler ise Roma Amphoraları Form 6 başlığı altında ele alınmış ve bu formun Kyenai'de bilinen bir form olmadığını, fakat sözlü görüşmelerinde edindiği bilgilerden, Ephesos'ta Meryem Kilisesi kompleksinde MS geç 4. yüzyıl/ 5. yüzyıl başlarına tarihlenen tabakalardan ele geçen örnekler olduğunu belirtmektedir¹⁷. Form 6 amphoralarının hamur renkleri 2.5YR 5/6 ve 2.5YR 5/8 gibi kırmızının farklı tonlarında, Form 10 amphoralarının hamurları ise 7.5YR 6/3, 7.5YR 5/3 ve 5YR 6/6 gibi kahverengi tonlardadır. Kyenai'de ele geçen her iki varyasyondaki amphoraların hamurları iyi fırınlanmış ve yoğun siyah parçacıklar içermektedir. Bu siyah

¹² Yener-Marksteiner 2020, 184, KL-212-219.

¹³ Yener-Marksteiner 2020, 185, KL-207-211.

¹⁴ Seyer vd. 2020, 233, Fig. 15.

¹⁵ Öz 2020, 126, Kat. 311-315, Lev. 47, nr. 1-5.

¹⁶ Mader 1996, 98, Abb. 40, Kat. 148-150.

¹⁷ Mader 1996, 97, Abb. 39, Kat. 65, 141.

parçacıkların Arykanda örneklerinde gözlemlenen şamot veya demir parçacıkları olma ihtimali yüksektir.

Patara Hurmalık Hamamı kazılarında ele geçen dış yüzeyi ince kırmızı astarlı tek bir ağız parçası “Testi Tip 13” başlığında ele alınmıştır. Hamam stratigrafisine göre MS 3.-4. yüzyıllara tarihlenen 1-2 evresine ait tabakalarda ele geçen bu tek örneğin bölgede benzerlerinin olmadığı vurgulanmış ve Nea Paphos verileri dikkate alınarak MS 6. yüzyıla tarihlendirilmiştir¹⁸. Bu parçanın açık kırmızı-kahverengi (2.5YR 7/4) tondaki hamuru ince tanecikli, iyi fırınlanmış, kireç, kum ve kuvars katkılı olarak tanımlanmıştır. Bu örnek dışında, Roma İmparatorluk Dönemi tabakalarından tespit edilen ve sıvı kapları kategorisinde (Oinochoe) değerlendirilen boya bezemeli gövde ve kaidesi korunan parça, bu amphora gurubuna yakın paralellik göstermektedir¹⁹. 5YR 5/6 rengindeki homojen fırınlanmış ince tanecikli hamur dokusu içerisinde katkı maddesi olarak kireç, kum ve kuvars bulunmaktadır.

Likya Bölgesi buluntuları dışında bu formun görüldüğü tek merkez Kıbrıs’ın Paphos yerleşimindeki Sarande Kolones’tir. Birbirinden farklı kontektler içerisinde bu formun benzer örnekleri görülebilmektedir. Hayes tarafından Deposit 6’nın Geç Hellenistik grubu içerisinde değerlendirilen formun, Kıbrıs üretimi olmadığı, ağız formu ve bezeme tekniği yönünden olasılıkla kıyı Mısır’da İskenderiye dolaylarına ait olabileceğini önermiştir²⁰. Sert fırınlanmış ve ince tanecikli hamur dokusu içerisinde kireç ve kahverengi parçacıklar bulunan bu amphora, genel kil özellikleriyle Arykanda örnekleriyle paralellik göstermektedir. MS 1.-2. yüzyıllara ve 3. yüzyıl ortalarına ait seramiklerin ele geçtiği Depozit 8’de sınıflandıramadığı ve paralelini bulamadığı, geniş boyunlu, geniş yuvarlak omuzlu; oluklu kulplara sahip, dış ve iç yüzleri yivli bir testiye Kıbrıs üretimi olarak değerlendirmiştir²¹. Fakat bu örnek, genişleyen boyun yapısı, oluklu kulp profili, boyundan omuza geçişi vurgulayan ince yatay oluk ve omuz üzerindeki nokta-dil motifi ile Arykanda Form 1 amphoralarıyla paralel özellikler gösterir. Aynı şekilde MÖ 2. yüzyıl–MS 1. yüzyıl aralığında buluntular veren Depozit 3 içerisinde de yerel “masa amphorası?” olarak değerlendirilen parça, Arykanda amphorasının içe dönük halka kaide yapısıyla benzer bir kaide formuna sahiptir²².

¹⁸ Şen 2017, 231, Pl. 97, cat. 808.

¹⁹ Şen 2017, 83, Pl. 8, Pl. 149, cat. 101.

²⁰ Hayes 2003, 477, Fig. 17, nr. 169.

²¹ Hayes 2003, 481 Fig. 19, nr. 194.

²² Hayes 2003, 457 Fig. 5, nr. 41.

Değerlendirme ve Sonuç

Sonuç olarak Likya Bölgesi içerisinde özellikle Arykanda ve Limyra kontekstlerinde yoğun olarak ele geçen bu amphora grubunun bu söz konusu iki yerleşimden birinde üretilmiş olma olasılığı oldukça yüksektir. Yapılan karşılaştırmalar sonucunda bütünlüklü olarak Roma Dönemi boyunca kullanılan seramik repertuarı açısından Arykanda ve Limyra arasında oldukça yüksek bir paralellik takip edilmektedir. Bu da iki yerleşim arasında oldukça yoğun ticari ilişkinin olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Bu amphora grubunun şu an için sadece bu iki kent özelinde yoğunlaşması Arykandos Vadisi'nde MS 2. ve 5. yüzyıllar arasında yerel ölçekte bir üretim ve kullanımına işaret etmektedir. Fakat diğer Lykia kentlerinde ve Paphos gibi daha uzak bir yerleşimde ele geçmiş olması, sofraya amphorası veya saklama kabı olarak kullanımının yanı sıra ticari malların taşınmasında da kullanılmış olduğunu göstermektedir. Bu amphora tipinin bütünlüklü formu şu ana kadar net bir şekilde tanımlanamadığından kontekstlerde gözden kaçmış olma ihtimali akla yatkın bir önerme olacaktır. Verilerin artmasıyla beraber Likya Bölgesi'ndeki diğer merkezlerde de tespit edilmesi ve tanımlanması daha olasıdır.

KATALOG

Kat. No: 1

Çiz. / Env. No: AKR 3 / Sr 1558-45

Hamur: Yoğun kırmızı kil parçacıkları ve kireç katkılı. 5YR 5/4 reddish brown

Bezeme: Omuzda dil motifi dizisi ve yatay bantlar. 10R 4/6 red

Çap: 7 cm

Kat. No: 2

Çiz. / Env. No: AKR 3 / Sr 1514-4

Hamur: Kireç ve şamot katkılı. 10YR 7/4 very pale brown

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 10 cm

Kat. No: 3

Çiz. / Env. No: AKR 3 / Sr 1532-6

Hamur: Taşçık, kireç ve ince mika katkılı. 5YR 5/1 gray

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 12 cm

Kat. No: 4

Çiz. / Env. No: AKR 4 / Sr 1700 –2

Hamur: Az kireç katkılı. 7.5YR 6/4 light brown

Astar / Bezeme: 7.5YR 4/3 brown

Çap: 10,6 cm

Kat. No: 5

Çiz. / Env. No: AKR 4 / Sr 1702 –2

Hamur: Kırmızı kil parçacıkları, az kireç ve altın mika katkılı. 5YR 6/6 reddish yellow

Astar / Bezeme: -

Çap: 10,8 cm

Kat. No: 6

Çiz. / Env. No: AKR 4 / Sr 1702 –3

Hamur: Az taşçık ve kırmızı kil parçacıkları katkılı. 7.5YR 6/6 reddish yellow

Astar / Bezeme: -

Çap: 11,6 cm

Kat. No: 7

Çiz. / Env. No: AKR 4 (M1) / Sr 1721 –24

Hamur: Yoğun taşçık, mika, kırmızı kil parçacıkları ince demir parçacıkları katkılı. 7.5YR 5/6 strong brown

Astar / Bezeme: -

Çap: 9 cm

Kat. No: 8

Çiz. / Env. No: AKR 4 (M2) / Sr 1744 -1

Hamur: Yoğun kırmızı kil parçacıkları, altın mika ve kireç katkı. 5YR 5/6 yellowish red

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 11,8 cm

Kat. No: 9

Çiz. / Env. No: AKR 4 (M1) / Sr 1791 -6

Hamur: Mika katkı, az gözenekli. 10YR 8/4 very pale brown

Astar / Bezeme: 2.5YR 7/8 light red

Çap: 11 cm

Kat. No: 10

Çiz. / Env. No: AKR 4 (M1) / Sr 1791 -11

Hamur: Mika ve ince taşçık katkı. 7.5YR 8/4 pink

Astar / Bezeme:

Çap: 11 cm

Kat. No: 11

Çiz. / Env. No: AKR 4 (M1) / Sr 1791 -17

Hamur: Katkısız, az gözenekli. 7.5YR 8/2 pinkish white

Astar / Bezeme: 5YR 5/6 yellowish red.

Çap: 4 cm

Kat. No: 12

Çiz. / Env. No: AKR 4 / Sr 1803 -4

Hamur: Yoğun kil parçacıkları katkı. 10YR 8/4 very pale brown

Astar / Bezeme: 5YR 5/6 yellowish red.

Çap: 11 cm

Kat. No: 13

Çiz. / Env. No: AKR 4 (M1) / Sr 1718 -2

Hamur: İnce taşçık ve mika katkı. 7.5YR 5/4 brown

Astar / Bezeme:

Çap: 13,6 cm

Kat. No:14

Çiz. / Env. No: AKR 4 (M1) / Sr 1721 -9

Hamur: İnce kireç, kırmızı kil parçacıkları ve altın mika katkı. 2.5YR 5/6 red

Astar / Bezeme: 7.5YR 7/6 reddish yellow

Çap: 12 cm

Kat. No: 15

Çiz. / Env. No: AKR 4 (M1) / Sr 1758 -1

Hamur: İnce kırmızı taşçık ve mika katkı. 7.5YR 7/6 reddish yellow

Astar / Bezeme: 5YR 4/4 reddish brown

Çap: 10 cm

Kat. No: 16

Çiz. / Env. No: AKR 4 (M1) / Sr 1763 -20

Hamur: Taşçık, kireç ve altın mika katkılı.
7.5YR 6/4 light brown

Astar / Bezeme: Yatay bant bezemeli. 10YR
4/1 dark gray

Çap: 11,4 cm

Kat. No: 17

Çiz. / Env. No: AKR 4 (M2) / Sr 1744 -1

Hamur: Yoğun kırmızı kil parçacıkları, altın mika ve kireç katkılı. 5YR 5/6 yellowish red

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 11,8 cm

Kat. No: 18

Çiz. / Env. No: AKR 4 (M2) / Sr 1744 -2

Hamur: Yoğun kırmızı kil parçacıkları ve altın mika katkılı. 2.5YR 6/8 light red

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 11 cm

Kat. No: 19

Çiz. / Env. No: AKR 4 (M2) / Sr 1744 -3

Hamur: Yoğun kırmızı kil parçacıkları ve altın mika katkılı. 5YR 6/6 reddish yellow

Astar / Bezeme: 5YR 4/3 reddish brown

Çap: 13,6 cm

Kat. No: 20

Çiz. / Env. No: AKR 4 / Sr 2301 -23

Hamur: Yoğun altın mika ve kırmızı kil parçacıkları katkılı. 5YR 6/6 reddish yellow

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 12 cm

Kat. No: 21

Çiz. / Env. No: AKR 4 / Sr 2301 -24

Hamur: Yoğun gümüş mika ve kırmızı kil parçacıkları katkılı. 5YR 5/4 reddish brown

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 11 cm

Kat. No: 22

Çiz. / Env. No: AKR 4 / Sr 2301 -25

Hamur: Yoğun altın mika ve kırmızı kil parçacıkları katkılı. 5YR 5/4 reddish brown

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 10 cm

Kat. No: 23

Çiz. / Env. No: AKR 4 / Sr 2311 -1

Hamur: Kırmızı kil parçacıkları ve yoğun altın mika katkılı. 5YR 6/8 reddish yellow

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 9,8 cm

Kat. No: 24

Çiz. / Env. No: AKR 4 / Sr 2311 -2

Hamur: Az kırmızı kil parçacıkları ve mika katkılı. 7.5YR 6/6 reddish yellow

Astar / Bezeme: 7.5YR 4/2 brown

Çap: 9 cm

Kat. No: 25

Çiz. / Env. No: AKR 4 / Sr 2311 -3

Hamur: Az kırmızı kil parçacıkları ve mika katkılı, gözenekli. 7.5YR 6/4 light brown

Astar / Bezeme: 7.5YR 4/2 brown

Çap: 10,4 cm

Kat. No: 26

Çiz. / Env. No: AKR 4 (M1) / Sr 2317 -13

Hamur: Kireç, altın mika, ince taşçık ve kırmızı kil parçacıkları katkılı. 2.5YR 6/8 light red

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 11 cm

Kat. No: 27

Çiz. / Env. No: AKR 4 / Sr 2321 -5

Hamur: İnce kireç, kırmızı kil parçacıkları ve mika katkılı. 2.5YR 6/8 light red.

Astar / Bezeme: Bant bezemeli 2.5YR 5/6 red

Çap: 10,2 cm

Kat. No: 28

Çiz. / Env. No: AKR 4 / Sr 2321 -6

Hamur: İnce kireç ve kırmızı kil parçacıkları katkılı. 2.5YR 6/8 light red.

Astar / Bezeme: 10R 8/ very pale brown

Çap: 10,8 cm

Kat. No: 29

Çiz. / Env. No: AKR 5/ Sr 2002 -1

Hamur: Yoğun kırmızı kil parçacıkları ve az mika katkılı. 2.5YR 6/8 light red.

Astar / Bezeme:

Çap: 10 cm

Kat. No: 30

Çiz. / Env. No: AKR 5/ Sr 2002 -2

Hamur: Az taşçık ve kireç katkılı. 5YR 5/8 red

Astar / Bezeme: 2.5YR 5/4 reddish brown

Çap: 9 cm

Kat. No: 31

Çiz. / Env. No: AKR 5/ Sr 2011 -1

Hamur: Yoğun kırmızı kil parçacıkları katkılı. 7.5YR 6/6 reddish yellow

Astar / Bezeme:

Çap: 10 cm

Kat. No: 32

Çiz. / Env. No: AKR 5/ Sr 2011 -2

Hamur: Yoğun kırmızı kil parçacıkları katkılı.
7.5YR 5/4 brown

Astar / Bezeme:

Çap: 10,6 cm

Kat. No: 33

Çiz. / Env. No: AKR 5/ Sr 2011 -3

Hamur: Yoğun taşçık, kireç ve kırmızı kil parçacıkları katkılı. 5YR 6/6 reddish yellow

Astar / Bezeme:

Çap: 10 cm

Kat. No: 34

Çiz. / Env. No: AKR 5/ Sr 2017 -1

Hamur: Az kireç, mika ve kil parçacıkları katkılı. 2.5YR 5/2 grayish brown

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 11 cm

Kat. No: 35

Çiz. / Env. No: AKR 5/ Sr 2017 -2

Hamur: İnce taşçık ve kil parçacıkları katkılı.
5YR 7/6 reddish yellow

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 11 cm

Kat. No: 36

Çiz. / Env. No: AKR 5/ Sr 2017 -3

Hamur: İnce taşçık, yoğun mika ve kil parçacıkları katkılı. 5YR 6/6 reddish yellow

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 10 cm

Kat. No: 37

Çiz. / Env. No: AKR 5/ Sr 2017 -4

Hamur: Mika ve yoğun kil parçacıkları katkılı. 5YR 6/6 reddish yellow

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 10 cm

Kat. No: 38

Çiz. / Env. No: AKR 5/ Sr 2032 -16

Hamur: Az kireç, mika ve yoğun kil parçacıkları katkılı. 7.5YR 5/3 brown

Astar / Bezeme:

Çap: 11,2 cm

Kat. No: 39

Çiz. / Env. No: AKR 5/ Sr 2032 -17

Hamur: Kireç, mika ve yoğun kırmızı kil parçacıkları katkılı. 5YR 7/6 reddish yellow

Astar / Bezeme:

Çap: 10 cm

Kat. No: 40

Çiz. / Env. No: AKR 5/ Sr 2032 -18

Hamur: Kireç ve yoğun kırmızı kil parçacıkları katkılı. 7.5YR 6/6 reddish yellow

Astar / Bezeme: 2.5YR 6/6 light red

Çap: 11 cm

Kat. No: 41

Çiz. / Env. No: AKR 5/ Sr 2052 -1

Hamur: Kireç, mika, yoğun kırmızı kil ve demir parçacıkları katkılı. 7.5YR 7/6 reddish yellow

Astar / Bezeme: 2.5YR 5/6 red

Çap: 13 cm

Kat. No: 42

Çiz. / Env. No: AKR 5/ Sr 2077 -3

Hamur: Az taşçık, kireç ve kırmızı kil parçacıkları katkılı. 5YR 6/6 reddish yellow

Astar / Bezeme: 10R 5/8 red

Çap: 11 cm

Kat. No: 43

Çiz. / Env. No: AKR 5/ Sr 2077 -4

Hamur: Az taşçık, mika ve kırmızı kil parçacıkları katkılı. 7.5YR 7/4 pink

Astar / Bezeme:

Çap: 10,4 cm

Kat. No: 44

Çiz. / Env. No: AKR 5/ Sr 2005 -10

Hamur: İnce taşçık, mika ve kırmızı kil parçacıkları katkılı. 5YR 6/6 reddish yellow

Astar / Bezeme:

Çap: 12,6 cm

Kat. No: 45

Çiz. / Env. No: AKR 6 / Sr 2162 -4

Hamur: İnce taşçık, kum, kireç ve ince gümüş mika katkılı. 2.5YR 6/6 light red

Astar / Bezeme: 7.5YR 3/3 dark brown

Çap: 8 cm

Kat. No: 46

Çiz. / Env. No: AKR 6 / Sr 2139 -1

Hamur: İri taşçık, kum, kireç ve gümüş mika katkılı. 7.5YR 7/6 reddish yellow

Astar / Bezeme: 7.5YR 7/2 pinkish gray

Çap: 10 cm

Kat. No: 47

Çiz. / Env. No: AKR 15/ Sr 500 -2

Hamur: Az ince kireç ve kırmızı kil parçacıkları katkılı. 10YR 8/4 very pale brown

Astar / Bezeme: 2.5YR 5/ 6 red

Çap: 10 cm

Kat. No: 48

Çiz. / Env. No: AKR 15/ Sr 500 -3

Hamur: Yoğun kırmızı kil parçacıkları ve demir partikülleri katkılı. 7.5YR 6/6 reddish yellow

Astar / Bezeme:

Çap: 8 cm

Kat. No: 49

Çiz. / Env. No: AKR 15/ Sr 500 -7

Hamur: Kireç ve mika katkılı. 7.5YR 6/6 reddish yellow

Astar / Bezeme:

Çap: 8 cm

Kat. No: 50

Çiz. / Env. No: AKR 15/ Sr 510 -1

Hamur: Az taşçık, kireç ve mika katkılı. 5YR 8/4 pink

Astar / Bezeme:

Çap: 10,6 cm

Kat. No: 51

Çiz. / Env. No: AKR 15/ Sr 510 -12

Hamur: Kireç ve taşçık katkılı. 2.5YR 6/8 light red

Astar / Bezeme:

Çap: 9,5 cm

Kat. No: 52

Çiz. / Env. No: AKR 15/ Sr 524 -33

Hamur: Kireç ve taşçık katkılı. 5YR 7/6 reddish yellow

Astar / Bezeme:

Çap: 14 cm

Kat. No: 53

Çiz. / Env. No: AKR 15/ Sr 524 -34

Hamur: Mika ve kireç katkılı. 7.5YR 8/4 pink

Astar / Bezeme:

Çap: 9 cm

Kat. No: 54

Çiz. / Env. No: AKR 15/ Sr 524 -35

Hamur: Mika ve kireç katkılı. 7.5YR 8/4 pink

Astar / Bezeme:

Çap: 12 cm

Kat. No: 55

Çiz. / Env. No: AKR 15/ Sr 524 -36

Hamur: Kireç ve taşçık katkılı. 7.5YR 7/6 reddish yellow

Astar / Bezeme:

Çap: 7 cm

Kat. No: 56

Çiz. / Env. No: AKR 15/ Sr 524 -37

Hamur: Mika ve kireç katkılı. 10YR 6/4 light yellowish brown

Astar / Bezeme: 5YR 4/4 reddish brown

Çap: 6 cm

Kat. No: 57

Çiz. / Env. No: AKR 15/ Sr 539 -25

Hamur: Yoğun kireç ve mika katkılı. 2.5YR
5/8 red

Astar / Bezeme: 5YR 4/4 reddish brown

Çap: 11 cm

Kat. No: 58

Çiz. / Env. No: AKR 15/ Sr 539 -26

Hamur: Katkısız. 10YR 8/4 very pale brown

Astar / Bezeme: 5YR 4/6 yellowish red

Çap: 11 cm

Kat. No: 59

Çiz. / Çiz. / Çiz. / Env. No: DV. Bot. 150b

Hamur: Yoğun taşçık, kireç, mika ve şamot
katkılı. 7.5YR 6/6 reddish yellow

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 10 cm

Kat. No: 60

Çiz. / Çiz. / Env. No: DV. Bot. 151

Hamur: Taşçık, kireç, mika ve şamot katkılı.
5YR 5/6 yellowish red

Astar / Bezeme: 2,5YR 2.5/4 dark reddish
brown

Çap: 12 cm

Kat. No: 61

Çiz. / Env. No: DV. Bot. 152

Hamur: Taşçık, kireç ve mika katkılı. 5YR
6/6 reddish yellow

Astar / Bezeme: 5YR 6/4 light reddish brown

Çap: 11,4 cm

Kat. No: 62

Çiz. / Env. No: DV. Bot. 153

Hamur: Yoğun taşçık ve kireç katkılı. 7.5YR
7/6 reddish yellow

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 11 cm

Kat. No: 63

Çiz. / Env. No: DV. Bot. 156

Hamur: Taşçık, kireç ve mika katkılı. 7.5YR
6/6 reddish yellow

Astar / Bezeme: 2,5YR 6/8 light red

Çap: 8,4 cm

Kat. No: 64

Çiz. / Env. No: DV. Bot. 157

Hamur: Taşçık, kireç, mika ve şamot katkılı.
7.5YR 6/6 reddish yellow

Astar / Bezeme: 5YR 5/4 reddish brown

Çap: 8 cm

Kat. No: 65

Çiz. / Env. No: DV. Bot. 158

Hamur: Taşçık, kireç, mika ve şamot katkılı.
5YR 6/6 reddish yellow

Astar / Bezeme: 2,5YR 5/6 reddish yellow

Çap: 9 cm

Kat. No: 66

Çiz. / Env. No: DV. Bot. 159

Hamur: Kireç, mika ve şamot katkılı. 7.5YR
5/6 strong brown

Astar / Bezeme: 5YR 5/4 reddish brown

Çap: 9,2 cm

Kat. No: 67

Çiz. / Env. No: DV. Bot. 160

Hamur: Taşçık, kireç ve şamot katkılı, özlü
pişirim. 7.5YR 6/4 light brown - 2,5YR 5/8 red

Astar / Bezeme: 5YR 5/6 yellowish red

Çap: 10,4 cm

Kat. No: 68

Çiz. / Env. No: DV. Bot. 161

Hamur: Taşçık, kireç, mika ve şamot katkılı.
2,5YR 5/8 red

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 10 cm

Kat. No: 69

Çiz. / Env. No: DV. Bot. 162

Hamur: Çok az ince şamot ve mika katkılı.
7.5YR 8/6 reddish yellow

Astar / Bezeme: 2.5YR 4/6 red

Çap: 10 cm

Kat. No: 70

Çiz. / Env. No: DV9 B9 / 1

Hamur: Kireç ve kırmızı kil parçacıkları
katkılı. 7.5YR 6/6 reddish yellow

Astar / Bezeme: 5YR 3/2 dark reddish brown

Çap: 13 cm

Kat. No: 71

Çiz. / Env. No: DV16 B2 / 15

Hamur: Yoğun mika ve kırmızı demir parçalı
katkılı. 5YR 5/6 yellowish red

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 8,4 cm

Kat. No: 72

Çiz. / Env. No: DV17 B2 / 1

Hamur: Kireç ve yoğun kırmızı kil parçalı
katkılı. 5YR 6/4 light reddish yellow

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 8,8 cm

Kat. No: 73

Çiz. / Env. No: DV17 B4 / 15

Hamur: Kireç ve kırmızı kil parçacıkları katkılı. 5YR 5/6 yellowish red

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 9 cm

Kat. No: 74

Çiz. / Env. No: DV17 B4 / 16

Hamur: Az ince taşçık katkılı. 7.5YR 7/4 pink

Astar / Bezeme: 7.5YR 3/3 dark brown

Çap: 10 cm

Kat. No: 75

Çiz. / Env. No: DV21 B2 / 4

Hamur: Kireç, mika ve kırmızı kil parçacıkları katkılı. 7.5YR 6/6 reddish yellow

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 12 cm

Kat. No: 76

Çiz. / Env. No: DV21 B2 / 5

Hamur: Mika ve kireç katkılı. 7.5YR 5/1 gray

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 10 cm

Kat. No: 77

Çiz. / Env. No: DV21 B4 / 15

Hamur: Kireç, mika ve kırmızı mineral (demir) parçacıkları katkılı. 5YR 6/6 reddish yellow

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 10,4 cm

Kat. No: 78

Çiz. / Env. No: DV21 B4 / 16

Hamur: Kireç ve kırmızı kil parçacıkları katkılı. 5YR 6/6 reddish yellow

Astar / Bezeme: 2.5YR 5/6 red

Çap: 10,4 cm

Kat. No: 79

Çiz. / Env. No: DV27 B2 / 4

Hamur: Az kireç katkılı. 5YR 5/6 yellowish red

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 7 cm

Kat. No: 80

Çiz. / Env. No: DV27 B2 / 5

Hamur: Yoğun taşçık ve kırmızı kil parçacıkları katkılı. 7.5YR 6/6 reddish yellow

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 8 cm

Kat. No: 81

Çiz. / Env. No: DV27 B2 / 6

Hamur: İnce taşçık ve kireç katkılı. 7.5YR 7/6 reddish yellow

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 10,4 cm

Kat. No: 82

Çiz. / Env. No: DV27 B3 / 5

Hamur: Kireç, mika ve kırmızı kil parçacıkları katkılı. 5YR 5/6 yellowish red

Astar / Bezeme: 2.5YR 5/8 red

Çap: 10 cm

Kat. No: 83

Çiz. / Env. No: AKR 3 / Sr 1500-4

Hamur: Mika, kireç ve yoğun kırmızı kil parçacıkları katkılı. 7.5YR 7/6 reddish yellow

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 13 cm

Kat. No: 84

Çiz. / Env. No: AKR 3 / Sr 1500-5

Hamur: Mika, taşçık ve kırmızı kil parçacıkları katkılı. 10 YR 7/3 very pale brown

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 14 cm

Kat. No: 85

Çiz. / Env. No: AKR 3 / Sr 1500-6

Hamur: İnce taşçık ve kırmızı kil parçacıkları katkılı. 10 YR 7/4 very pale brown

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 12 cm

Kat. No: 86

Çiz. / Env. No: AKR 3 / Sr 1558-30

Hamur: Yoğun kırmızı kil parçacıkları ve demir parçacıkları katkılı. 5YR 5/4 reddish brown

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 14 cm

Kat. No: 87

Çiz. / Env. No: AKR 4 / Sr 1783 -17

Hamur: Yoğun kırmızı kil parçacıkları katkılı. 7.5YR 5/4 brown

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 13 cm

Kat. No: 88

Çiz. / Env. No: AKR 4 / Sr 1791 -14

Hamur: Mika ve kırmızı kil parçacıkları katkılı. 5YR 7/8 reddish yellow

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 14 cm

Kat. No: 89

Çiz. / Env. No: AKR 4 / Sr 1791 -15

Hamur: Taşçık ve mika katkılı. 5YR 7/8 reddish yellow

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 16 cm

Kat. No: 90**Çiz. / Env. No:** AKR 4 / Sr 1791 -16**Hamur:** Taşçık ve mika katkılı. 5YR 7/8 reddish yellow**Astar / Bezeme:** Aşınmış**Çap:** 16 cm**Kat. No: 91****Çiz. / Env. No:** AKR 4 / Sr 1799 -16**Hamur:** Yoğun kırmızı kil parçacıkları katkılı. 7.5YR 7/6 reddish yellow**Astar / Bezeme:** Aşınmış**Çap:** 14 cm**Kat. No: 92****Çiz. / Env. No:** AKR 4 / Sr 1702 -9**Hamur:** Kireç, kırmızı kil parçacıkları ve altın mika katkılı. 5YR 6/4 reddish brown**Astar / Bezeme:** 7.5YR 8/4 pink**Çap:** 13,4 cm**Kat. No: 93****Çiz. / Env. No:** AKR 4 (M1) / Sr 1702 -8**Hamur:** Kireç ve kırmızı kil parçacıkları katkılı. 2.5YR 7/8 light red**Astar / Bezeme:** 7.5YR 7/6 reddish yellow**Çap:** 13 cm**Kat. No: 94****Çiz. / Env. No:** AKR 4 (M1) / Sr 1721 -20**Hamur:** Kireç, kırmızı kil parçacıkları ve gümüş mika katkılı. 7.5YR 4/3 brown**Astar / Bezeme:** 7.5YR 7/6 reddish yellow**Çap:** 13,6 cm**Kat. No: 95****Çiz. / Env. No:** AKR 4 (M1) / Sr 1721 -21**Hamur:** Kireç, kırmızı kil parçacıkları ve altın mika katkılı. 5YR 6/6 reddish yellow**Astar / Bezeme:** 7.5YR 7/6 reddish yellow**Çap:** 12 cm**Kat. No: 96****Çiz. / Env. No:** AKR 4 (M1) / Sr 1721 -22**Hamur:** İnce kireç katkılı. 7.5YR 6/4 light brown**Astar / Bezeme:** 10YR 8/4 very pale brown**Çap:** 15 cm**Kat. No: 97****Çiz. / Env. No:** AKR 4 (M1) / Sr 1753 -6**Hamur:** Taşçık, kireç ve mika katkılı. 2.5YR 5/8 red**Astar / Bezeme:** 7.5YR 7/6 reddish yellow**Çap:** 12 cm

Kat. No: 98

Çiz. / Env. No: AKR 4 (M1) / Sr 1758 -6

Hamur: Taşçık ve kireç katkılı. 10YR 7/4 very pale brown

Astar / Bezeme: 10YR 8/4 very pale brown

Çap: 14 cm

Kat. No: 99

Çiz. / Env. No: AKR 4 (M1) / Sr 1763 -21

Hamur: Taşçık ve kireç katkılı. 7.5YR 7/6 reddish yellow

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 14 cm

Kat. No: 100

Çiz. / Env. No: AKR 4 / Sr 2301 -26

Hamur: Yoğun kırmızı kil parçacıkları ve mika katkılı. 5YR 5/6 yellowish red

Astar / Bezeme: 10YR 8/3 very pale brown

Çap: 13,4 cm

Kat. No: 101

Çiz. / Env. No: AKR 4 / Sr 2301 -27

Hamur: Az taşçık, kırmızı kil parçacıkları ve kireç katkılı. 2.5Y 7/3 pale yellow

Astar / Bezeme: -

Çap: 12,2 cm

Kat. No: 102

Çiz. / Env. No: AKR 4 / Sr 2311 -4

Hamur: Az ince taşçık, kireç ve mika katkılı. 5YR 7/8 reddish yellow

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 13,4 cm

Kat. No: 103

Çiz. / Env. No: AKR 4 (M1) / Sr 2317 -14

Hamur: Yoğun kum, altın mika ve kırmızı kil parçacıkları katkılı. 2.5YR 6/8 light red

Astar / Bezeme: 7.5YR 7/6 reddish yellow

Çap: 24 cm

Kat. No: 104

Çiz. / Env. No: AKR 4 / Sr 2327 -12

Hamur: Az kireç ve kırmızı kil parçacıkları katkılı. 5YR 6/6 reddish yellow

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 12 cm

Kat. No: 105

Çiz. / Env. No: AKR 5/ Sr 2017 -17

Hamur: Taşçık, kireç, mika ve demir parçacıkları katkılı. 5YR 5/4 reddish brown

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 12,6 cm

Kat. No: 106

Çiz. / Env. No: AKR 5/ Sr 2017 -18

Hamur: İnce taşçık, mika ve demir parçacıkları katkılı. 2.5YR 6/8 light red

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 20 cm

Kat. No: 107

Çiz. / Env. No: AKR 5/ Sr 2032 -20

Hamur: İnce taşçık ve yoğun mika katkılı. 5YR 5/4 reddish brown

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 12,5 cm

Kat. No: 108

Çiz. / Env. No: AKR 5/ Sr 2032 -21

Hamur: Kireç ve az ince taşçık katkılı. 5YR 4/1 dark gray – 2.5YR 6/6 light red

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 13,8 cm

Kat. No: 109

Çiz. / Env. No: AKR 5/ Sr 2032 -22

Hamur: Yoğun kireç, kil parçacıkları ve mika katkılı. 5YR 7/8 reddish yellow

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 20 cm

Kat. No: 110

Çiz. / Env. No: AKR 5/ Sr 2032 -23

Hamur: Yoğun kireç ve kil parçacıkları katkılı. 5YR 5/4 reddish brown

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 14 cm

Kat. No: 111

Çiz. / Env. No: AKR 5/ Sr 2052 -21

Hamur: Taşçık, kırmızı kil parçacıkları, yoğun mika ve demir parçacıkları katkılı. 5YR 7/8 reddish yellow

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 13 cm

Kat. No: 112

Çiz. / Env. No: AKR 5/ Sr 2052 -22

Hamur: Yoğun mika ve siyah parçacık katkılı. 2.5Y 4/1 dark gray

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 11,2 cm

Kat. No: 113

Çiz. / Env. No: AKR 5/ Sr 2052 -23

Hamur: İnce taşçık, kırmızı kil parçacıkları, kireç ve yoğun mika katkılı. 5YR 5/6 yellowish red

Astar / Bezeme: 7.5YR 7/6 reddish yellow

Çap: 12 cm

Kat. No: 114

Çiz. / Env. No: AKR 5/ Sr 2052 -24

Hamur: Kırmızı kil parçacıkları ve mika katkılı. 5YR 6/6 reddish yellow

Astar / Bezeme: 10YR 6/3 pale brown

Çap: 16 cm

Kat. No: 115

Çiz. / Env. No: AKR 5/ Sr 2005 -11

Hamur: İnce taşçık, kireç, kırmızı kil parçacıkları ve demir parçacıkları katkılı. 5YR 6/6 reddish yellow

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 11,6 cm

Kat. No: 116

Çiz. / Env. No: AKR 5/ Sr 2005 -12

Hamur: İnce taşçık, kireç, kırmızı kil parçacıkları ve demir parçacıkları katkılı. 5YR 6/6 reddish yellow.

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 11,4 cm

Kat. No: 117

Çiz. / Env. No: AKR 6 / Sr 2154 -5

Hamur: İnce taşçık ve ince gümüş mika katkılı. 2.5YR 7/6 lighth red.

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 10 cm

Kat. No: 118

Çiz. / Env. No: AKR 6 / Sr 2123 -5

Hamur: İnce taşçık, kum ve ince altın mika katkılı. 2.5YR 7/6 light red

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 18 cm

Kat. No: 119

Çiz. / Env. No: AKR 6 / Sr 2134 -12

Hamur: İnce taşçık, kum ve altın mika katkılı. 7.5YR 7/6 reddish yellow

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 12 cm

Kat. No: 120

Çiz. / Env. No: AKR 6 / Sr 2134 -13

Hamur: Kum ve gümüş mika katkılı. 5YR 7/6 reddish yellow

Astar / Bezeme: 7.5YR 6/2 pinkish gray

Çap: 13 cm

Kat. No: 121

Çiz. / Env. No: AKR 6 / Sr 2145 -3

Hamur: İnce taşçık, kum, kireç ve ince gümüş mika katkılı. 5YR 7/8 reddish yellow

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 14 cm

Kat. No: 122

Çiz. / Env. No: AKR 6 / Sr 2173 -2

Hamur: İnce taşçık, kum, kireç ve ince altın mika katkılı. 5YR 7/6 reddish yellow

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 10 cm

Kat. No: 123

Çiz. / Env. No: AKR 6 / Sr 2173 -3

Hamur: İnce taşçık, kum, kireç ve ince altın mika katkılı. 5YR 6/6 reddish yellow

Astar / Bezeme: 5YR 6/8 reddish yellow

Çap: 14cm

Kat. No: 124

Çiz. / Env. No: AKR 6 / Sr 2182 -4

Hamur: İnce taşçık, kum, kireç ve ince altın mika katkılı. 5YR 6/6 reddish yellow

Astar / Bezeme: 7.5YR 4/4 pink

Çap: 10,6 cm

Kat. No: 125

Çiz. / Env. No: AKR 15/ Sr 500 -9

Hamur: Yoğun kırmızı kil ve demir parçacıkları katkılı. 5YR 6/8 reddish yellow

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 13 cm

Kat. No: 126

Çiz. / Env. No: AKR 15/ Sr 500 -10

Hamur: Yoğun kırmızı kil ve demir parçacıkları katkılı. 5YR 6/8 reddish yellow

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 16 cm

Kat. No: 127

Çiz. / Env. No: AKR 15/ Sr 524 -38

Hamur: Mika, kireç ve az demir parçacıkları katkılı. 5YR 7/6 reddish yellow

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 12 cm

Kat. No: 128

Çiz. / Env. No: AKR 15/ Sr 524 -39

Hamur: Mika, yoğun kırmızı kil ve demir parçacıkları katkılı. 5YR 7/6 reddish yellow

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 12 cm

Kat. No: 129

Çiz. / Env. No: AKR 15/ Sr 539 -20

Hamur: Yoğun mika ve kırmızı kil parçacıkları katkılı. 5YR 7/6 reddish yellow

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 13 cm

Kat. No: 130

Çiz. / Env. No: DV21 B2 / 24

Hamur: Az kireç ve çok yoğun şamot katkılı.
5YR 6/6 reddish yellow

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 13 cm

Kat. No: 131

Çiz. / Env. No: DV21 B2 / 25

Hamur: Az kireç katkılı. 5YR 5/8 yellowish
red

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 14 cm

Kat. No: 132

Çiz. / Env. No: DV21 B3 / 17

Hamur: Az kireç ve kırmızı kil parçacıkları
katkılı. 5YR 5/6 yellowish red

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 16 cm

Kat. No: 133

Çiz. / Env. No: DV. Bot. 200

Hamur: Taşçık, mika ve kireç katkılı. 5YR
5/6 red

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 12 cm

Kat. No: 134

Çiz. / Env. No: DV. Bot. 201

Hamur: Az taşçık, mika ve kireç katkılı. 5YR
7/6 reddish yellow

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 18 cm

Kat. No: 135

Çiz. / Env. No: DV. Bot. 202

Hamur: Yoğun iri taşçık, şamot ve az mika
katkılı. 5YR 6/6 reddish yellow

Astar / Bezeme: Aşınmış

Çap: 15 cm

Kat. No: 136

Çiz. / Env. No: AKR 3 / Sr 1543 -31

Hamur: Az kireç, mika ve kırmızı kil
parçacıkları katkılı. 7.5YR 5/6 strong brown

Astar / Bezeme: Omuzdan sarkan dil motifi
dizisi. 5YR 6/8 reddish yellow

Kat. No: 137

Çiz. / Env. No: AKR 3 / Sr 1580 -42

Hamur: İnce mika ve kireç katkılı. 7.5YR 6/6
reddish yellow

Astar / Bezeme: 2.5YR 4/6

Kat. No: 138

Çiz. / Env. No: AKR 4 / Sr 2321 -16

Hamur: İnce taşçık, kırmızı kil parçacıkları, kireç ve yoğun mika katkılı. 7.5YR 6/6 reddish yellow

Astar / Bezeme: Dışta yatay banttıan sarkan dikey dil motifleri. 10YR 3/1 very dark gray

Çap: 34 cm

Kat. No: 139

Çiz. / Env. No: AKR 4 / Sr 2321 -17

Hamur: İnce taşçık, kırmızı kil ve demir parçacıkları ve yoğun mika katkılı. 10YR 5/4 yellowish brown

Astar / Bezeme: Omuzda “S” yapan sarkaç dizisi 10YR 3/1 very dark gray

Çap: 34 cm

Kat. No: 140

Çiz. / Env. No: AKR 4 / Sr 2321 -18

Hamur: Yoğun taşçık, kırmızı kil parçacıkları ve altın mika katkılı. 5YR 7/8 reddish yellow

Astar / Bezeme: Omuzda “S” yapan sarkaç dizisi 7.5YR 4/2 brown

Çap: 21 cm

Kat. No: 141

Çiz. / Env. No: AKR 4 (M2) / Sr 1821 -2

Hamur: İri kırmızı taşçık katkılı. 7.5YR 5/4 brown

Astar / Bezeme: Yatay bant ve dil bezemeleri 7.5YR 3/2 dark brown

Çap: 44 cm

Kat. No: 142

Çiz. / Env. No: AKR 4 / Sr 2327 -3

Hamur: Yoğun kırmızı kil parçacıkları ve mika katkılı. 5YR 5/8 yellowish red

Astar / Bezeme: Kalın bir yatay bant ve üzerinde sarkaç dizileri 5YR 4/3 reddish brown

Kat. No: 143

Çiz. / Env. No: AKR 4 (M2) / Sr 1774 -19

Hamur: Yoğun kırmızı kil parçacıkları katkılı. 7.5YR 4/3 brown

Astar / Bezeme: Omuzda sarkan dil motifi dizisi. 10YR 3/1 very dark gray

KAYNAKÇA

Bayburtluoğlu 1987

Bayburtluoğlu, C. (1987). 1986 Arykanda Kazısı Raporu. KST IX, Cilt 2, 127-146. Ankara.

Bayburtluoğlu 2003

Bayburtluoğlu, C. (2003). Yüksek Kayalığın Yanındaki Yer Arykanda. İstanbul: Homer Yayınları.

Bayburtluoğlu 2008

Bayburtluoğlu, C. (2008). 2007 Arykanda Kazısı. Anmed, 6, 6-9.

Hayes 2003

Hayes, J. (2003). Hellenistic and Roman pottery deposits from the 'Saranda Kolones' castle site at Paphos. The Annual of the British School at Athens, 98, 447-516.

Işın 2010

Işın, G. (2010). The building complex on the Tepecik acropolis at Patara. Anatolian Studies, 60, 93-104.

Kahya 2001/2002

Kahya, K. T. (2001/2002). Patara Dark Age Pottery. Adalya, 5, 35-57.

Mader 1996

Mader, I. (1996). "Keramik der Feldforschungen im Gebiet von Kyaneai aus den Jahren 1989-1992", F. Kolb (Ed.), Lykische Studien 3. Die Siedlungskammer von Kyaneai in Lykien. Bericht über Feldforschungen im Yavu-Bergland im Sommer 1992, AMS 24, Bonn, 87-127.

Marksteiner vd. 2007

Marksteiner, T., Lemaitre, S., & Yener-Marksteiner, B. (2007). Die Grabung am Südtor von Limyra. Keramik aus der Sondage 5 in der Weststadt von Limyra. Österreichische Jahreshefte, 76, Wien. 171-277.

Metzger 1972

Metzger, H. (1972). Fouilles de Xanthos Tome IV Les Céramiques Archaiques et Classiques de L'Acropole Lycienne. Paris: Klincksieck.

Oransay 2006

Oransay, B. S. A. (2006). Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Öz 2020

Öz, C. (2020). Myra ve Andriake Geç Roma Dönemi Seramikleri. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Sancaktar 2019

Sancaktar, H. (2019). *Arykanda I: Arykanda Akropolisini Kutsal Alanları ve Kùltürleri*. Ankara: Bilgin Kùltür Sanat.

Seyer vd. 2020

Seyer, M., Dolea, A., Bes, P. M., Schwarcz, D. Z., Forstenpointner, G., Löcker, K. S., Totschnig, R., Uytterhoeven, I., Cayre, É., Öñiz, H., Öztosun, C. & Kuban, Z. (2020). The Excavation at Limyra (Lycia) 2019: Preliminary Report. *Anatolia Antiqua*, XXVIII, 219-263.

Sezgin 2017

Sezgin, K. (2017). *Tlos Antik Kenti Stadyum Alanı Seramikleri*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Şen 2017

Şen, D. (2017). *La Ceramique ProtoByzantine De Lycie: étude du mobilier Hurmalık Hammam de Patara*. (Thèse de doctorat non publiée), Université Paris 1- Pantheon Sorbonne, Paris.

Tekinalp 2006

Tekinalp, V. M. (2006). "Arykanda Kenti Bizans Dönemi Mimari Plastik ve Liturjik Taş Eserleri", K. Dörtlük, B. Varkıvanç, T. Kahya, J.Courtills, M. Doğan-Alpaslan, & R. Boyraz (Eds.), III. Uluslararası Likya Sempozyumu, Cilt II, (07-10 Kasım, 2005), AKMED, 789-800.

Yaman 2018

Yaman, A. (2018). *Arykanda Geç Antik Dönem Mahallesi Seramikleri*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.

Yaman 2022

Yaman, A. (2022). Some Thoughts on a Table Amphora Type (AF1) in Arycanda. *Cedrus X*, 323-333.

Yener-Marksteiner 2020

Yener-Marksteiner, B. (2020). *Studien Zum Kaiserzeitlichen Tafelgeschirr Aus Limyra*. *Forschungen in Limyra*, 8, Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien.

FİGÜRLER

Fig. 1: Arykanda Form 1 Amphoralarının Buluntu Merkezleri

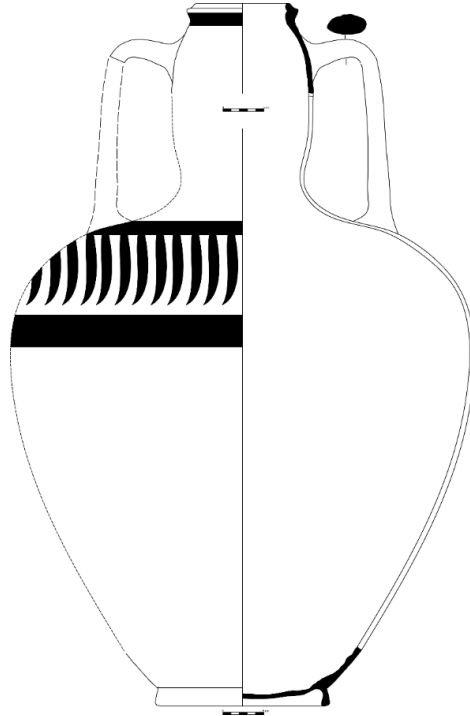

Fig. 2: Arykanda Amphora Form 1 Tamamlanmış Genel Görünümü

Fig. 3: Üretim İzleri Ve Katkı Maddesi Olarak Doğal Demir Parçacıkları

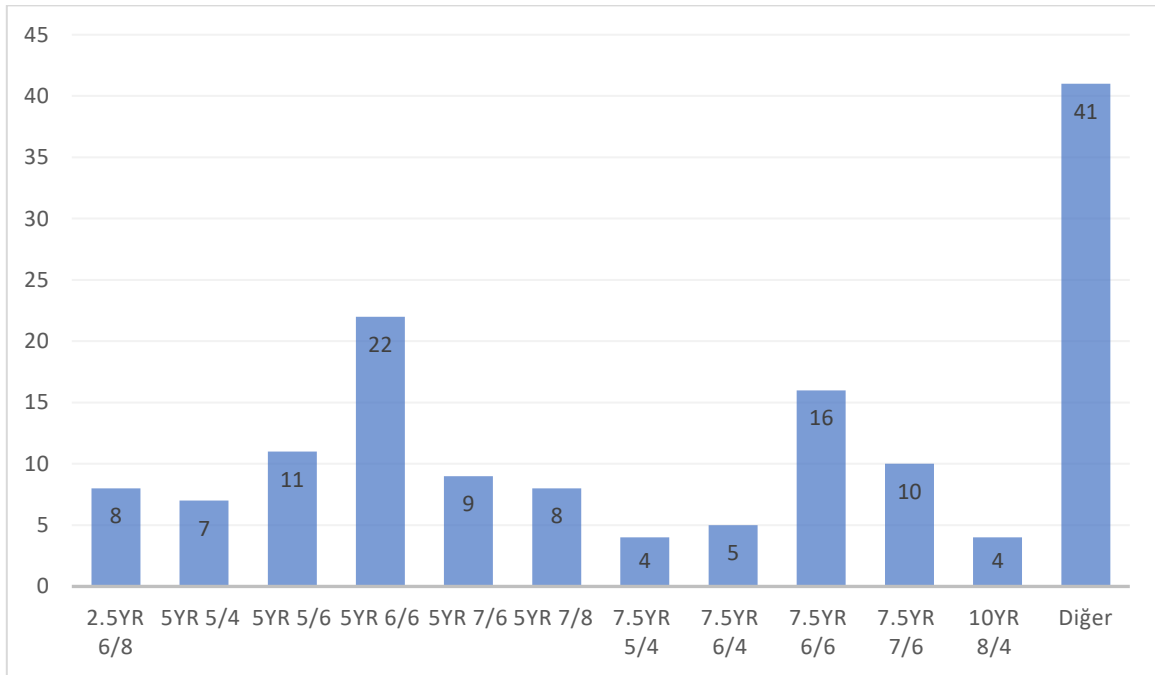

Fig. 4: Hamur Renk Skalası (Munsell Renk Kataloğu)

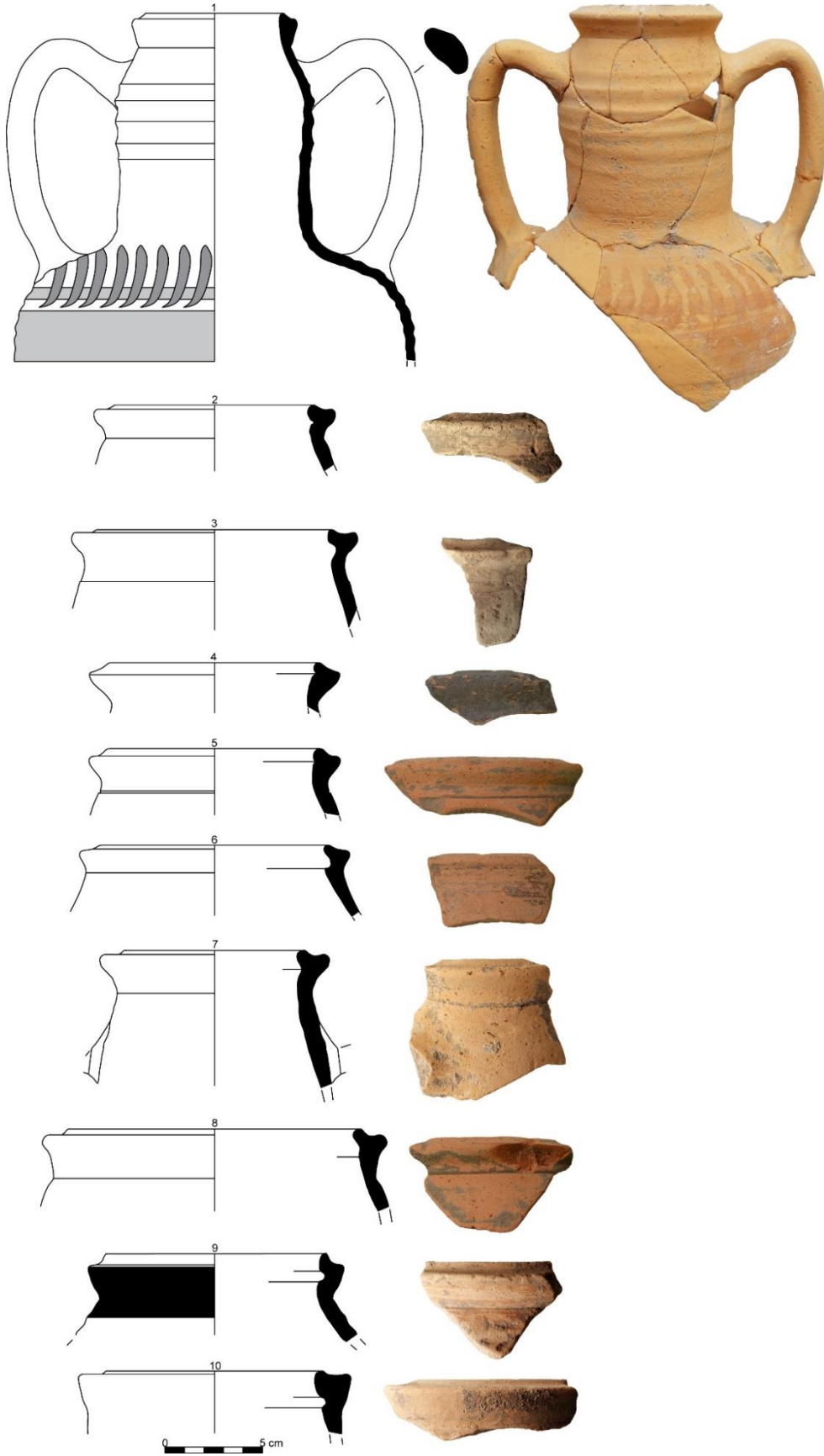

Fig. 5: Nr. 1-10

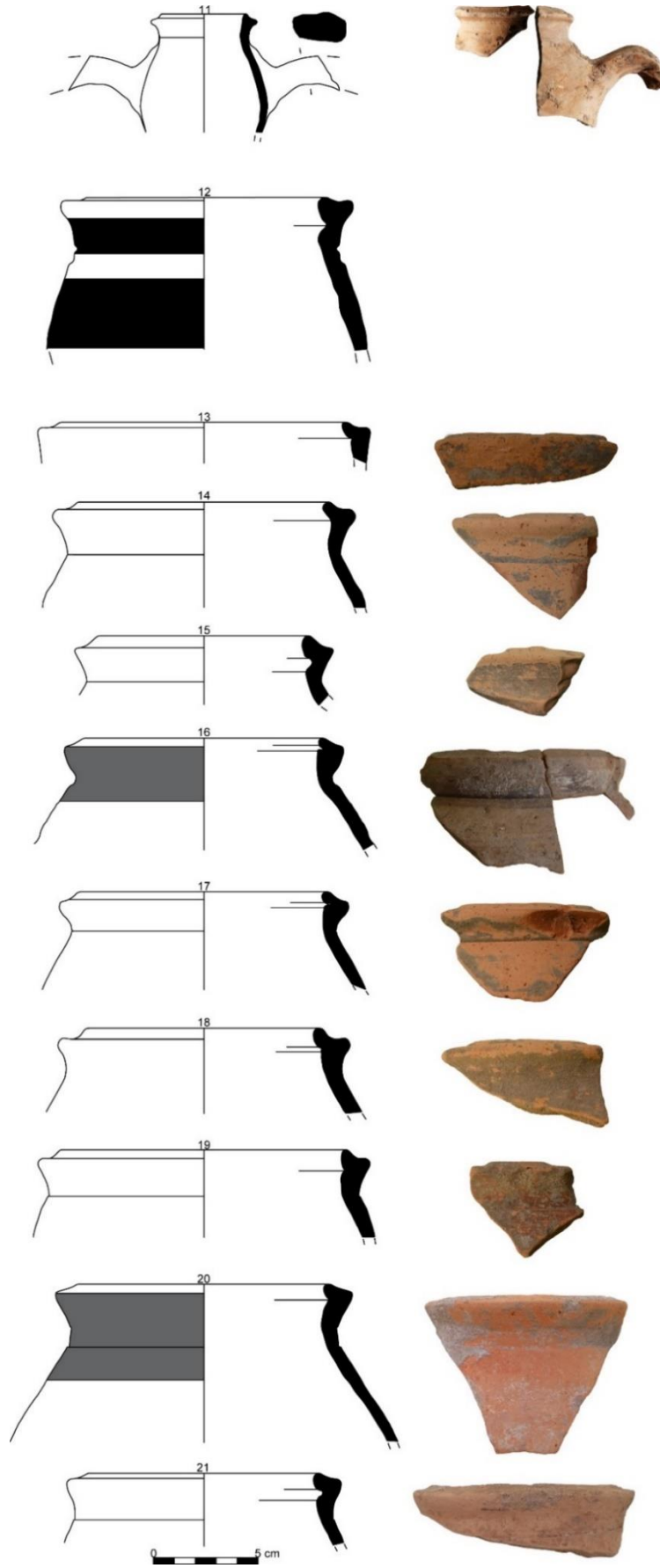

Fig. 6: Nr. 11-21

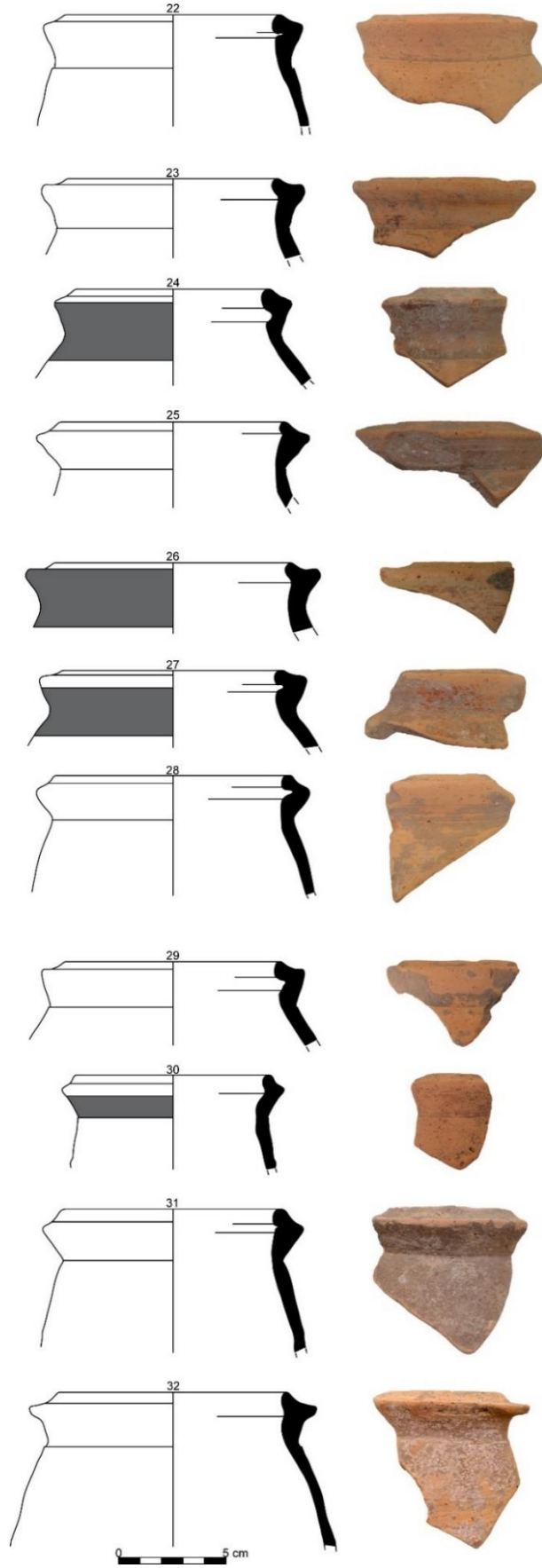

Fig. 7: Nr. 22-32

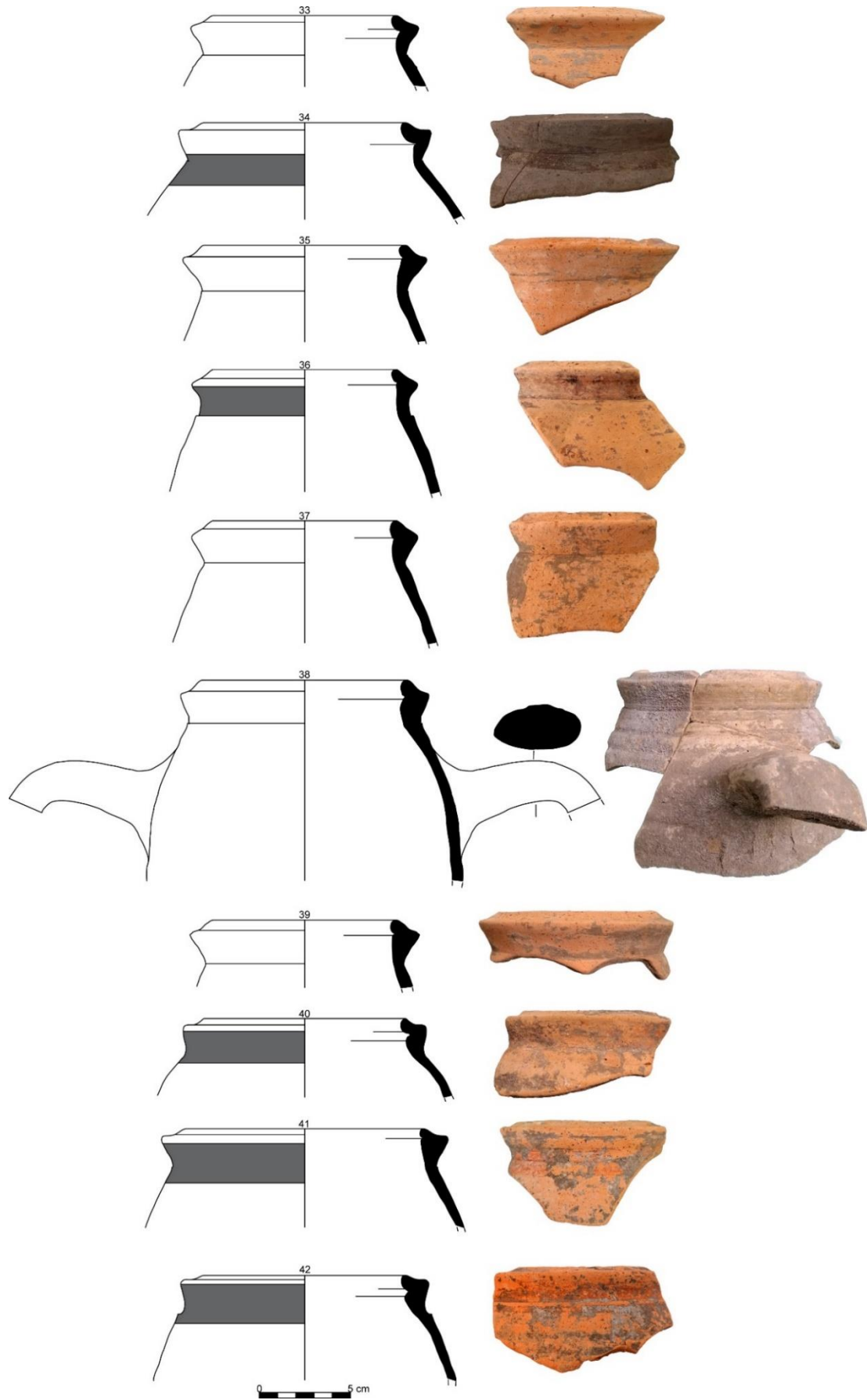

Fig. 8: Nr. 33-42

Fig. 9: Nr. 43-52

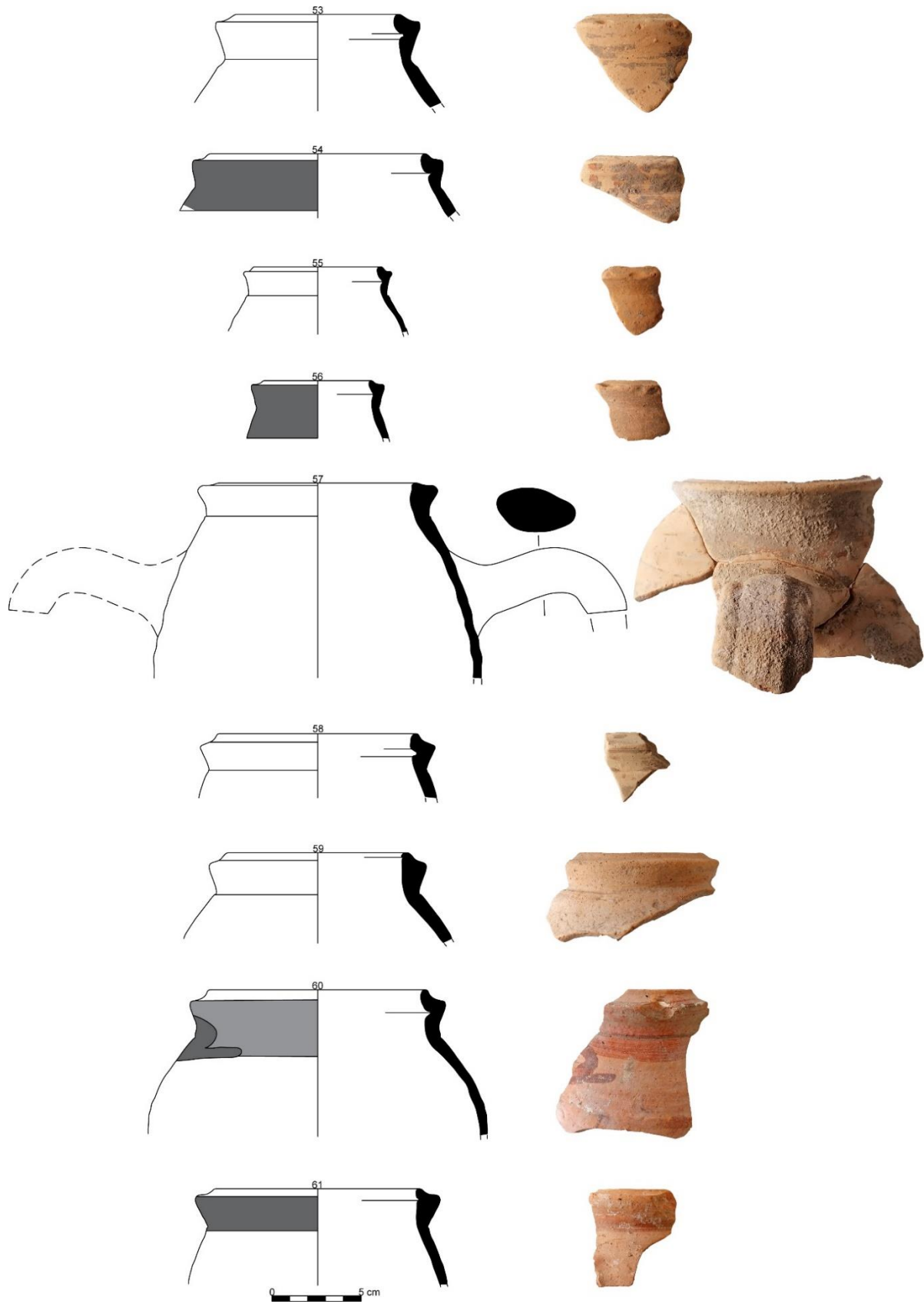

Fig. 10: Nr. 53-61

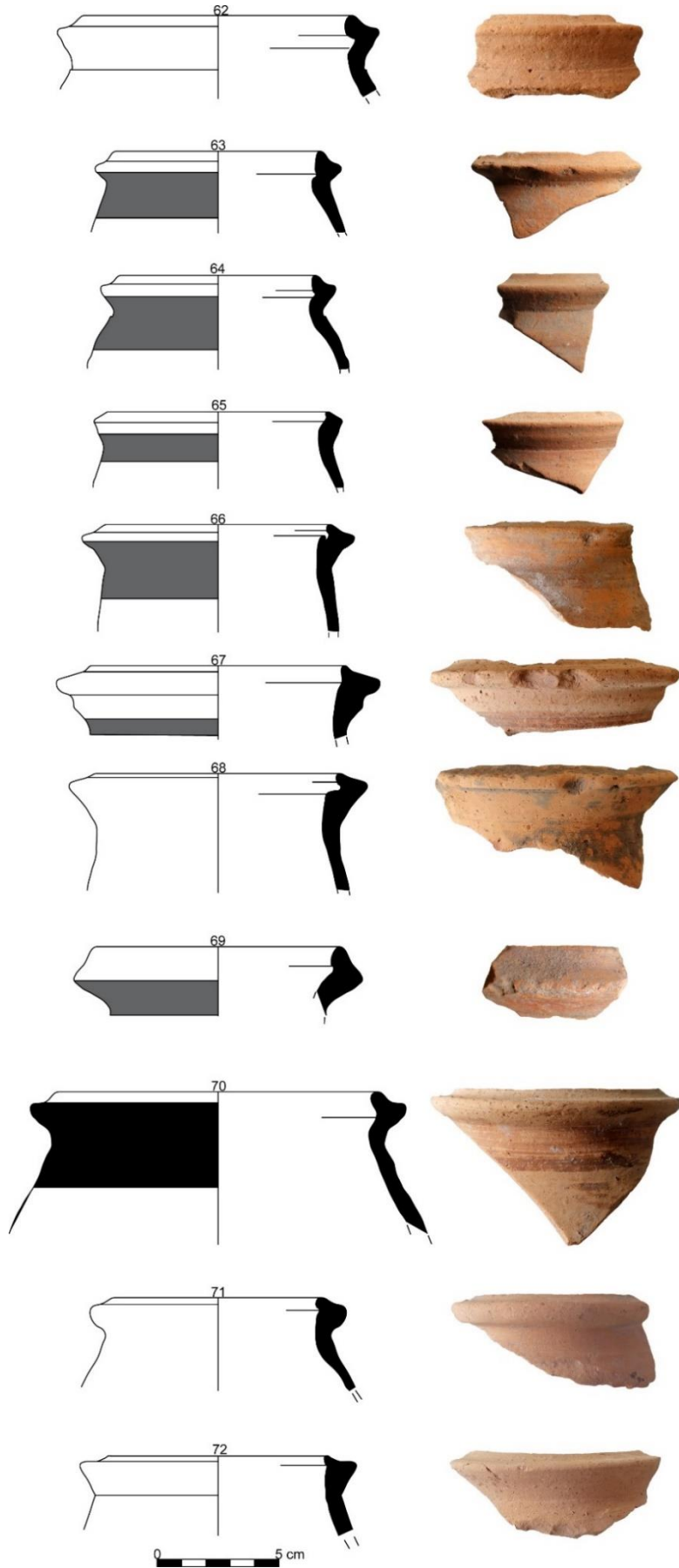

Fig. 11: Nr. 62-72

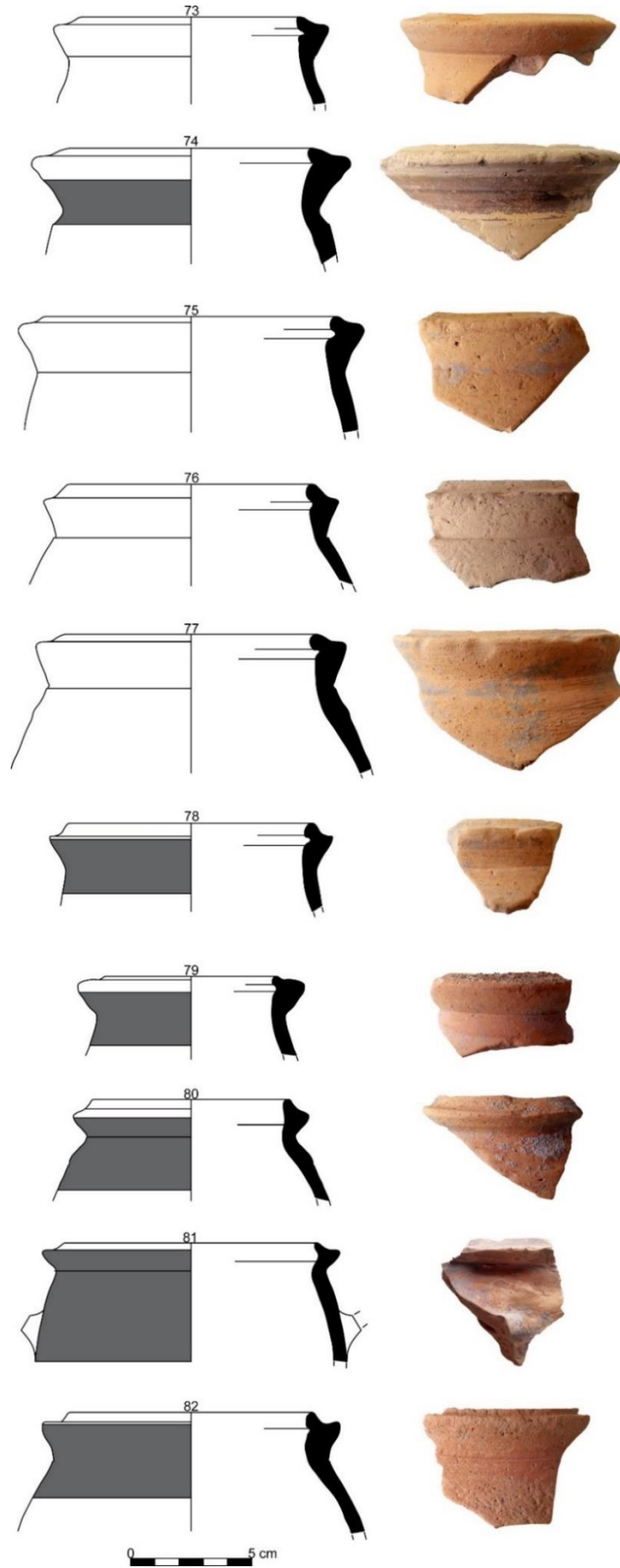

Fig. 12: Nr. 73-82

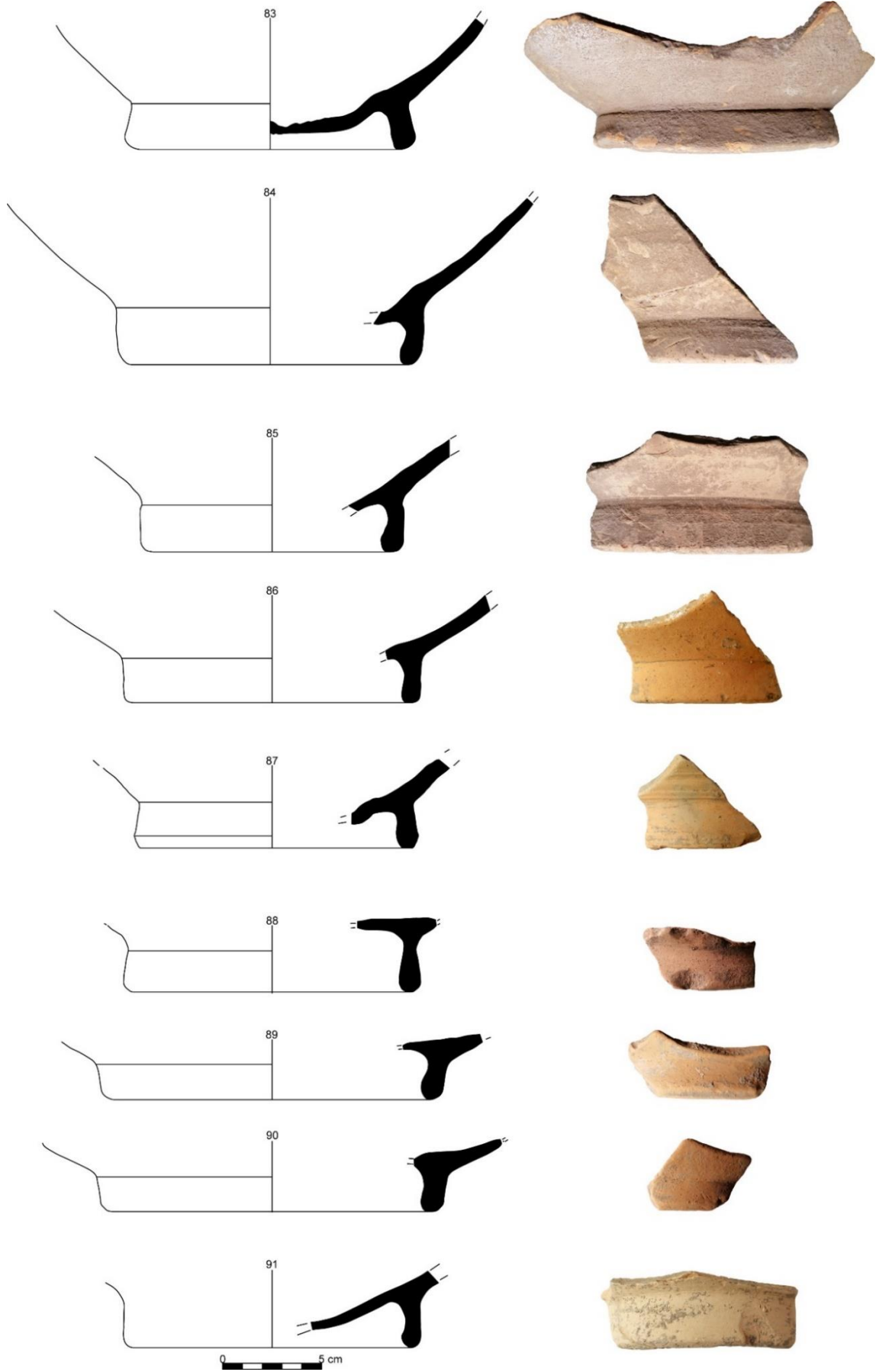

Fig. 13: Nr. 83-91

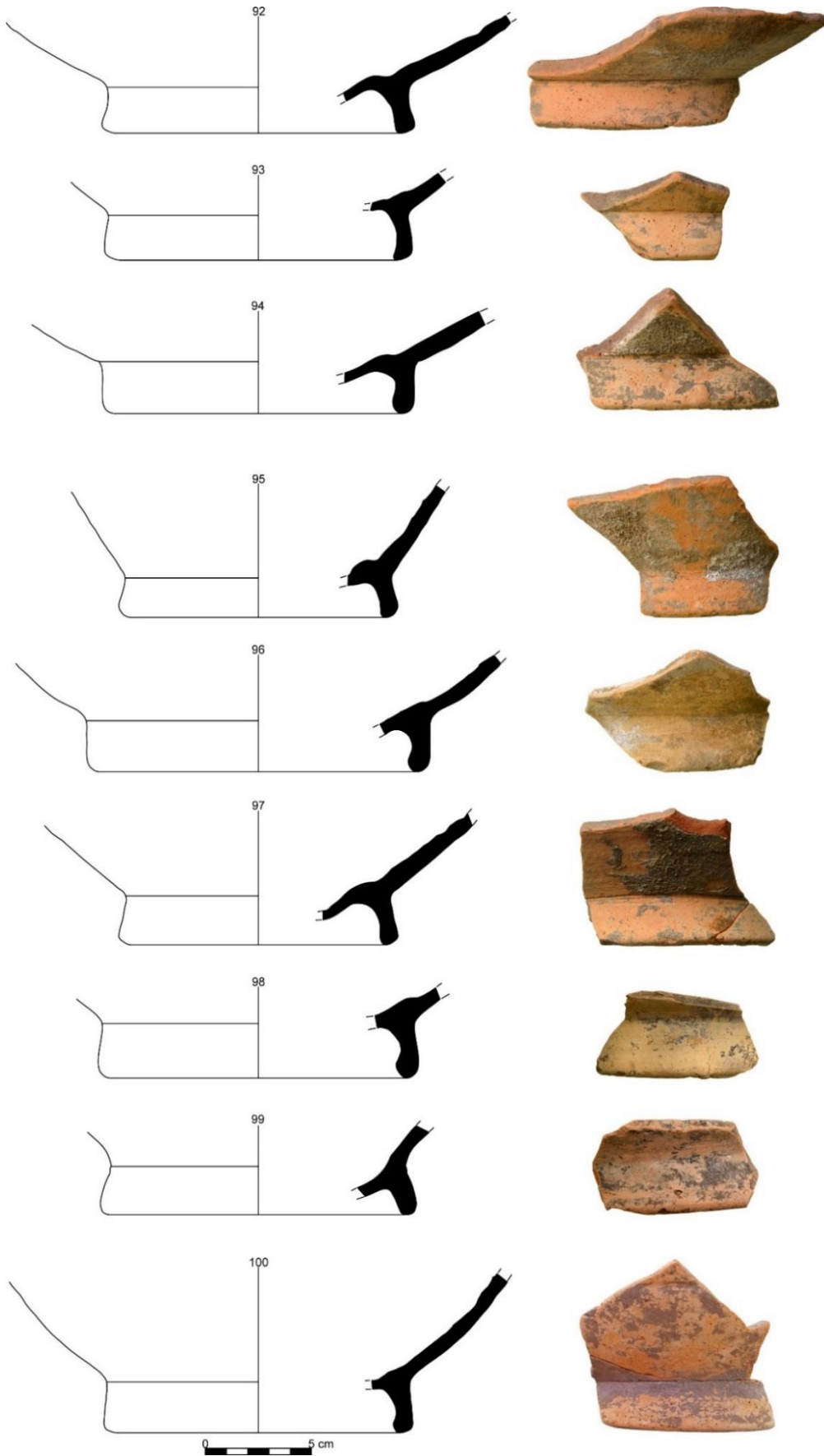

Fig. 14: Nr. 92-100

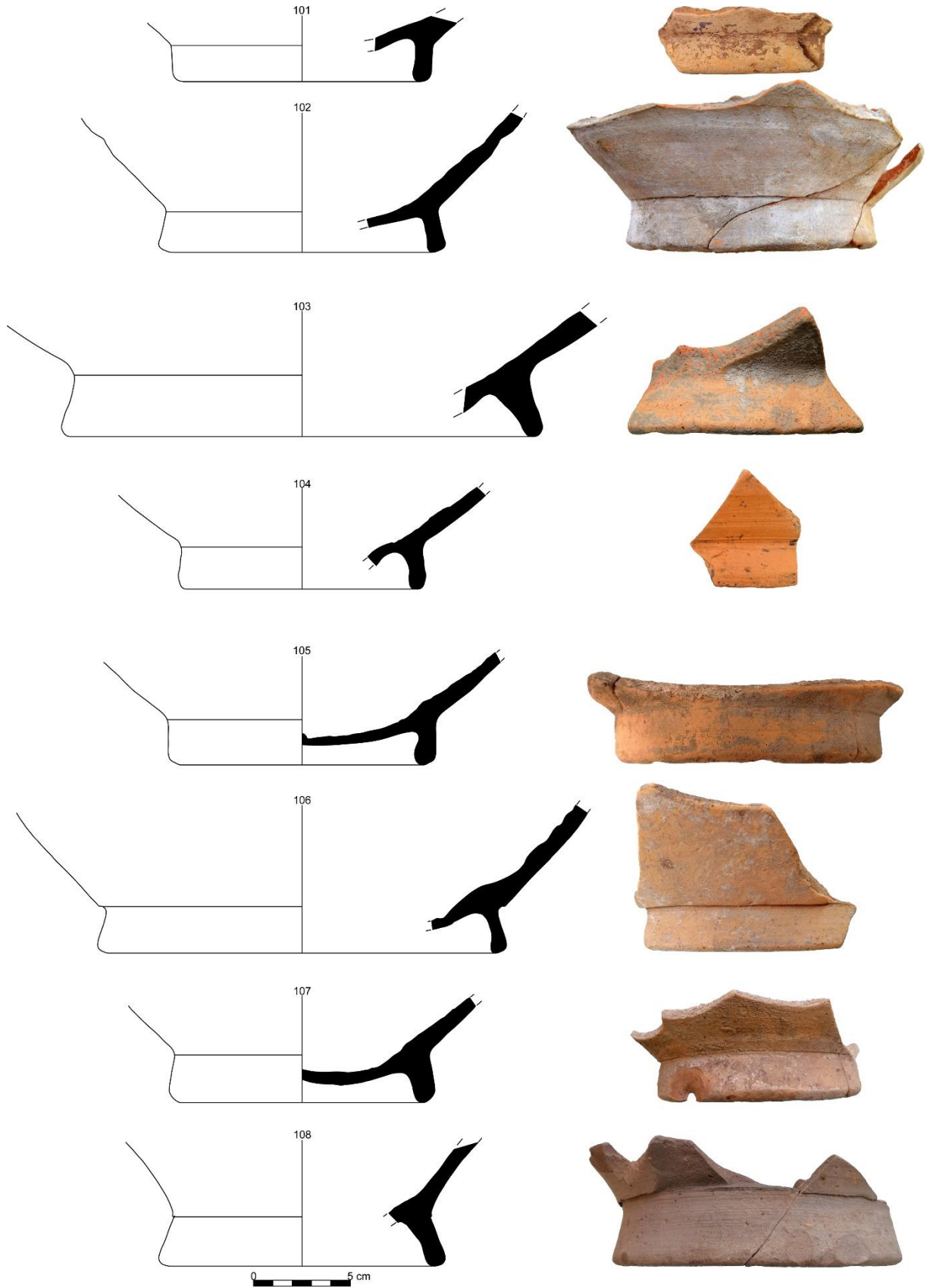

Fig. 15: Nr. 101-108

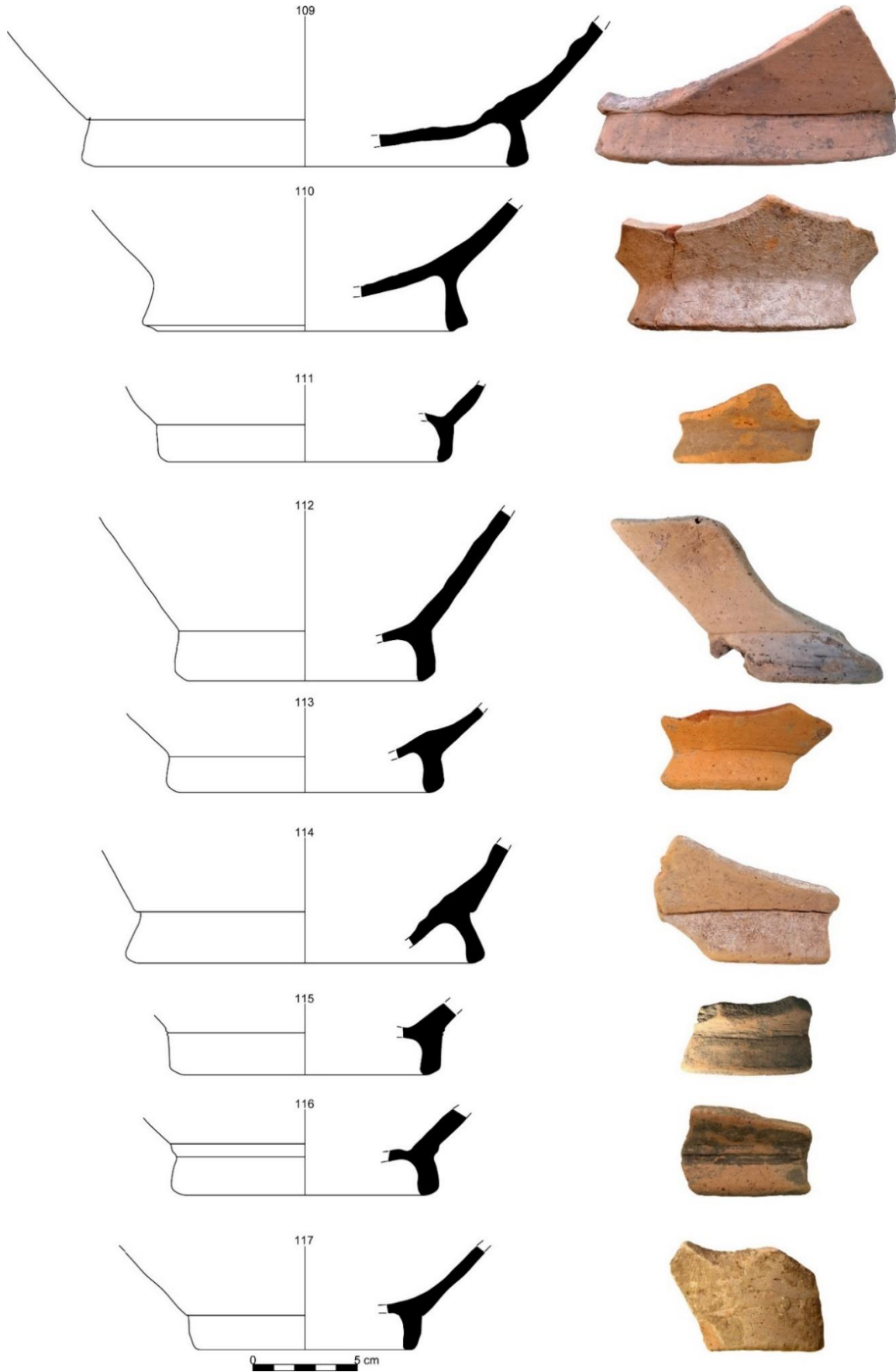

Fig. 16: Nr. 109-117

Arykanda Akropolis Kazılarında Ele Geçen Yerel Amphoralar

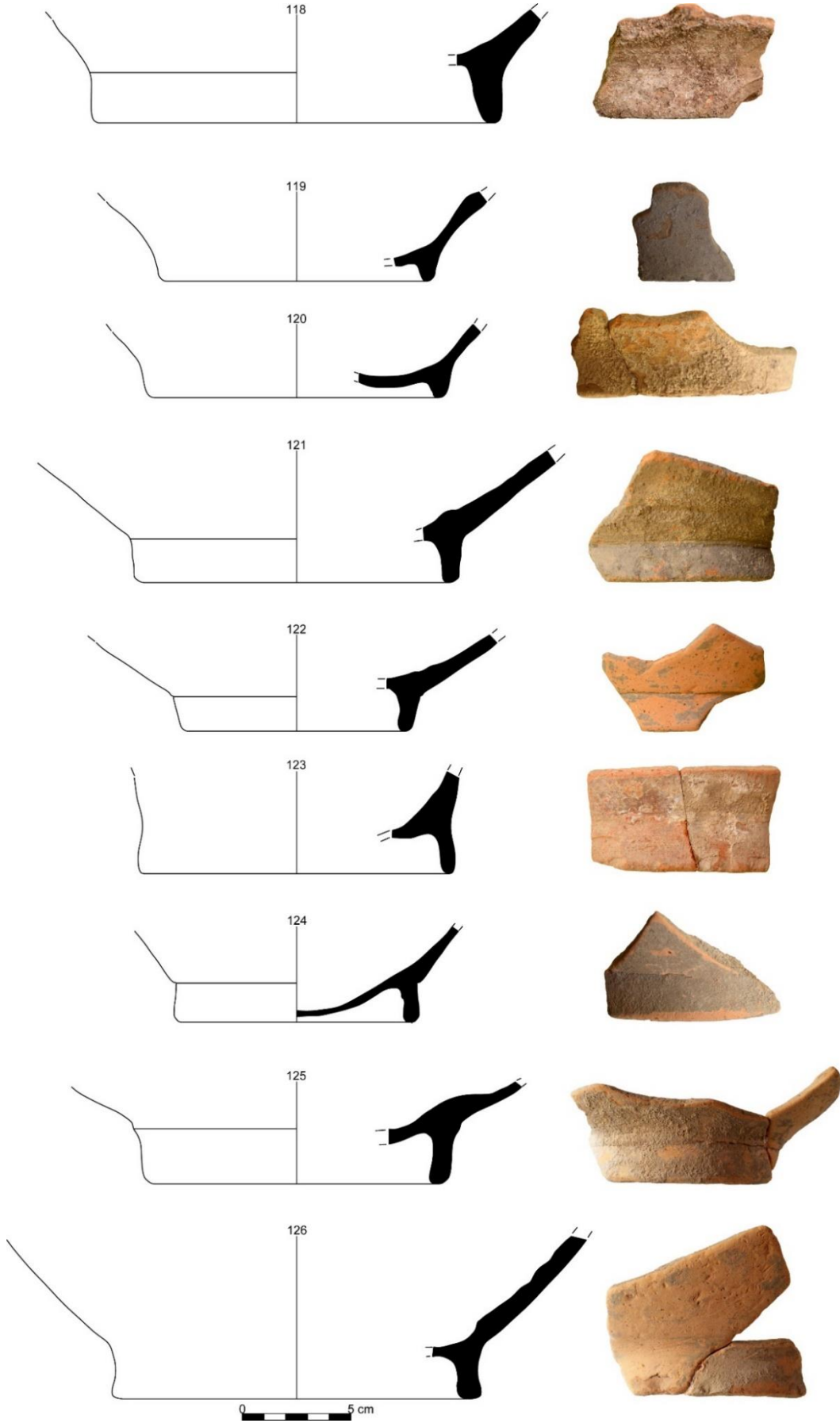

Fig. 17: Nr. 118-126

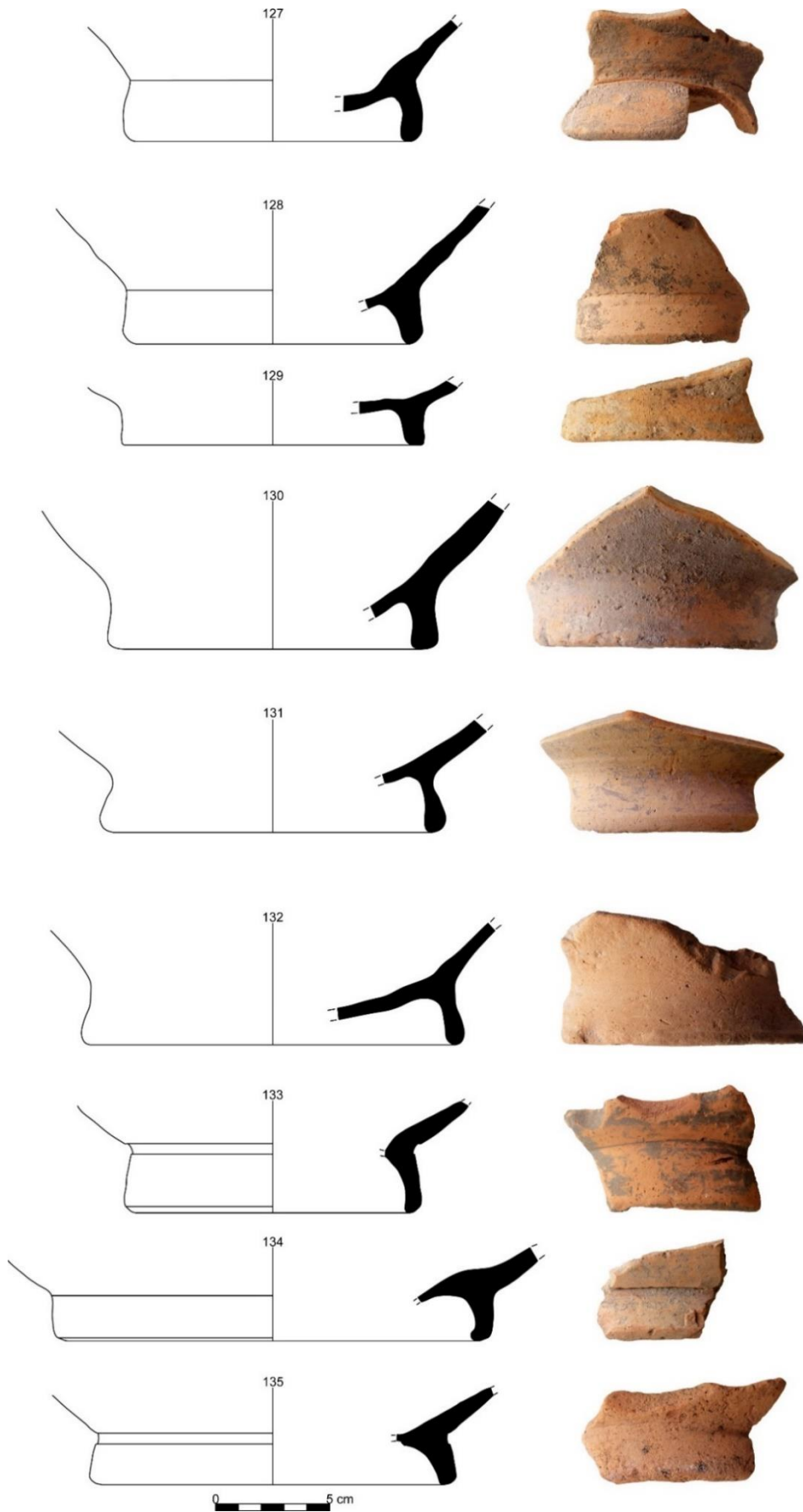

Fig. 18: Nr. 127-135

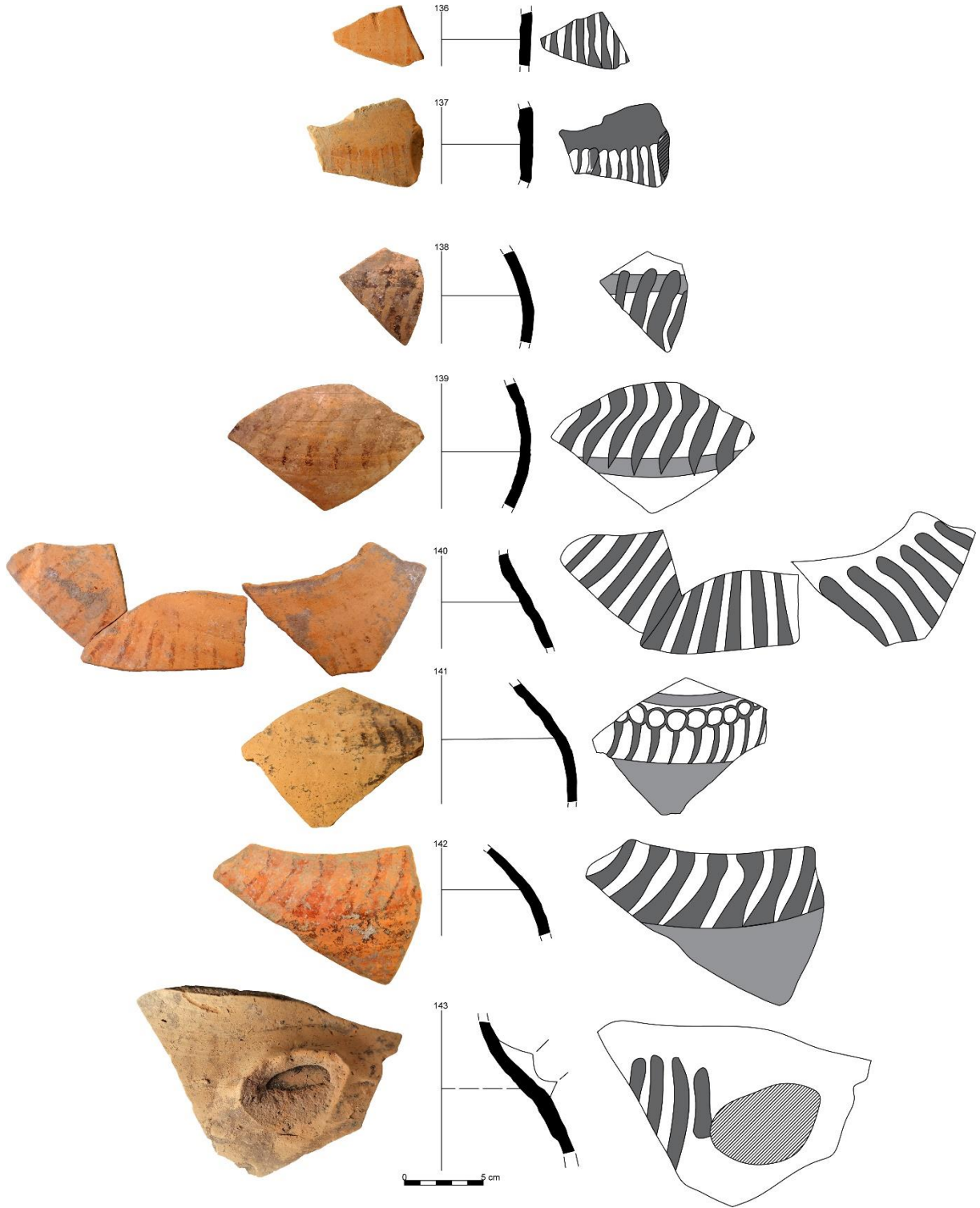

Fig. 19: Nr. 136-143

Makale Künyesi / Citation: Fırat, M. (2023). Phokaia'da Bulunan Roma Dönemi Amphoraları Üzerine Genel Bir Değerlendirme, SRMKA 5, 76-103.

PHOKAIA'DA BULUNAN ROMA DÖNEMİ AMPHORALARI ÜZERİNE GENEL BİR DEĞERLENDİRME

A GENERAL EVALUATION OF THE ROMAN AMPHORAE FOUND AT PHOKAIA

Murat FIRAT*

Özet

Phokaia'daki kazılar sırasında birçok alanda (Tiyatro, Mozaikler Alanı, modern kent alt yapı kazı sahaları vb.) seramik üretim alanları ve depozitleriyle karşılaşılır. Bu alanlarda gerçekleştirilen çalışmalarda yoğun miktarda ve farklı tiplerde amphoralar da ele geçer. Phokaia buluntularının gelişimini ve dağılımı anlamak amacıyla hazırlanan bu çalışmada öncelikle bahsi geçen sektörler kısaca tanıtılacaktır. Ardından, Roma Dönemi'ne ait amphoraların ele geçtiği bu sektörlerle yönelik şu ana kadar gerçekleştirilen incelemeler sırasında tespit edilen 127 adet amphoradan yola çıkarak, kronolojik ve tipolojik bir ön değerlendirme gerçekleştirilecektir. Bu bağlamda şu ana kadarki incelemelerde toplam 10 tip (Local Aegean 1, Beltran 1, Dressel 2-4 Italian, Dressel 24 Similis, Agora M 125, Kapitän 2, LRA 1, LRA 2, LRA 3, LRA 4) belirlenmiştir. Bu amphoralar genel olarak MÖ 1. - MS 5. yüzyıl aralığına tarihlendirilir. Oransal dağılımları da gerçekleştirilen bu amphoralar arasında, baskın biçimde LRA3 grubu örnekleri öne çıkar. İlk veriler doğrultusunda %38'lik bir orana sahiptirler (Fig. 6). Sayısal manada ikinci büyük grup ise %12'lik bir oran ile Dressel 24 Similis'tir. Geriye kalan %50'lik oranda diğer 8 tip örnekleri yer alır; ancak belirtmek gerekir ki, Local Aegean 1 ve Kapitän 2 baskın tipler olarak dikkat çeker. Bu 4 tip dışında kalan 6 farklı amphora tipine ait örnekler ise çok az sayıda ele geçmişlerdir. Yine bu amphoralardan ve dağılımdan hareketle kentin etkileşim sahası da irdelenir. Phokaia'nın, Ege merkez olmak üzere Akdeniz ticarinde de aktif olduğu sonucuna ulaşılır.

Anahtar Kelime: Phokaia, Roma Dönemi, Amphora, Üretim, Ticaret

Abstract

During the excavations carried out in Phocaea, ceramic production areas and deposits are encountered in many different sectors (Theatre, Mosaics Area, modern city infrastructure excavations, etc.). In the studies carried out in these areas, amphorae of different types and in large quantities were found. In this study, which was studied in order to understand the development and distribution of Phocaeian finds, first of all, the mentioned sectors will be briefly introduced. Then, a chronological and typological preliminary evaluation will be made based on the 127 amphorae found during the studies

* Prof. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Isparta, TÜRKİYE,
E-Posta: muratfirat@sdu.edu.tr, Orcid ID: [0000-0002-5747-0869](https://orcid.org/0000-0002-5747-0869)

carried out so far for these sectors where amphorae belonging to the Roman Period were found. In this context, a total of 10 types (Local Aegean 1, Beltran 1, Dressel 2-4 Italian, Dressel 24 Similis, Agora M 125, Kapitän 2, LRA 1, LRA 2, LRA 3, LRA 4) have been identified in the study so far. These amphorae are generally dated between 1st BC - 5th. AD. Among these amphorae whose percent distribution were also performed, the samples of the LRA3 group come to the fore. According to the first data, they have a rate of 38%. The second largest group in numerical terms is Dressel 24 Similis with a rate of 12%. The remaining 50% are examples of other 8 types; however, it should be noted that Local Aegean 1 and Kapitän 2 stand out as dominant types. Other than these 4 types, samples belonging to 6 different amphora types were found in very few numbers. Again, based on these amphorae and distribution, the interaction area of the city is also examined. It is concluded that Phocaea is also active in Mediterranean trade, especially in the Aegean center.

Keywords: Phocaea, Roman period, Amphorae, Production, Trade

Giriş

Phokaia, İzmir ili Foça ilçesinde modern yerleşimin altında kalan ve bölgede seramik üretimi yapan en önemli kentler arasındadır (Fig. 1). Kentte gerçekleştirilen kazı faaliyetleri sırasında birçok farklı sektörde (Tiyatro, Mozaikler Alanı, modern kent alt yapı kazı sahaları vb.) seramik üretim alanları ve depozitleriyle karşılaşılır¹. Bu alanlarda yoğun miktarda ve farklı tiplerde amphoralar da ele geçer. Bu grupların gelişimini ve dağılımı anlamak amacıyla hazırlanan bu çalışmada bahsi geçen sektörlerden konumuzu oluşturan Roma Dönemi'ne ait amphoraların ele geçtiği alanlar ana hatlarıyla tanıtılacak ve bu sektörlerle yönelik şu ana kadar gerçekleştirilen incelemeler sırasında tespit edinilen 126 adet amphoradan yola çıkarak, kronolojik ve tipolojik bir ön değerlendirme gerçekleştirilecektir². Bir yandan da malzeme çeşitliliğinden hareketle, kentin ticari ve kültürel olarak bağlantılı olduğu bölge ve yerleşimler anlaşılmaya çalışılacaktır.

Buluntu Alanları

Phokaia kentine yönelik kazı ve restorasyon çalışmaları özellikle Ömer ÖZYİĞİT başkanlığı döneminde (1989-2019 yılları arasında) yoğunluk kazanır. Kenti anlamaya yönelik kazı ve restorasyon faaliyetlerinin yanı sıra koruma amaçlı çalışmalar da farklı sektörlerde gerçekleştirilir. Kentin ortasındaki I. Derece Arkeolojik Sit Alanı olan bir tepenin yapılaşmak amacıyla sit alanının yeniden değerlendirilmesi kapsamında İzmir Müze Müdürlüğü denetiminde Ömer ÖZYİĞİT başkanlığında yürütülen bu çalışma alanıdır ve sonradan kentin

¹ Kente yönelik arkeolojik kazılar ve buluntular hakkında geniş bilgi için bkz., Özyiğit 2022, 7-16; Özyiğit 2017a, 519-538; Özyiğit 2016, 585-602 Özyiğit 2015, 139-164; Özyiğit 2014, 81-99; Özyiğit 2013, 173-190; Özyiğit 1991, 127-154; Özyiğit 1993, 1-22; Özyiğit 1998, 763-794; Res. 1-22; Özyiğit 1999, 49-66; Özyiğit 2001, 1-14; Özyiğit 2006, 73-88, Özyiğit 2007, 341-354; Özyiğit 2008, 489- 512; Özyiğit 2009, 387-410; Özyiğit 2010, 65-87; Özyiğit 2011, 385-404.

² Bu çalışma 2018 yılında başlanan ve günümüze kadar maalesef aralıklarla devam edilebilen *Phokaia Roma Dönemi Amphoraları* içerikli geniş bir projenin kısa bir ön değerlendirmesi olarak hazırlanmıştır.

tiyatrosunun da tespit edildiği geniş bir sahayı kapsar³ (Fig. 1). Sahada yürütülen kazılarda tiyatronun kuzeydeki *analemma* duvarı ile *cavea*dan birkaç oturma sırası açığa çıkartılır. Tiyatro'da, oturma basamaklarının altında bulunan bir Phokaia sikkesi, dolgusu içerisinde gelen seramik buluntular ile *analemma* duvarının yapım tekniği ve oturma basamaklarının profili de dikkate alınarak MÖ 340-330 yıllarına tarihlendirilir⁴.

Roma Dönemi'ne ait amphoraların ele geçtiği diğer bir buluntu sahası, Foça ilçesinin sınırlarında kalan Fevzipaşa Mahallesi 175. ve 189. Sokakları arasında yer alır (Fig. 1). Mozaikler Alanı olarak adlandırılan, yaklaşık 120 m²lik sahayı kapsayan sektörde yürütülen çalışmalar sonucunda, geniş bir zaman dilimine tarihlendirilen (Erken Arkaik Dönem'den itibaren başlayan ve Roma Dönemi sonuna kadar devam eden) yerleşim katmanları gözlemlenir⁵. Kazılar sırasında tespit edilen konutlar içerisinde, oldukça zarif, geometrik ve bitkisel motifler ile hayvan figürlerini içeren taban mozaikleri ile de karşılaşılır⁶. Roma dönemi konutların yer aldığı bu alanda gerçekleştirilen çalışmalarda Roma Dönemi'ne ait diğer eserlerle birlikte, 12 adet amphora parçası da bulunmuştur. Bu parçalardan 10 tanesi profillerinden hareketle kolaylıkla tanımlanabilir. Parçalar arasında yer alan ve değerlendirmeye katılan iki adet kulpun ise, ileride değinileceği üzere diğer bazı örneklerle uyumlu oldukları (kil, renk, tip vb.) gözlemlenir.

Kazı deposunda Foça ilçesi Atatürk Mahallesi, 8 Pafta, 13 Ada, 121 Parselde yer alan, A3 nitelikli arazi çalışmaları sonucunda farklı tiplerde 27 adet amphora bulunur (Fig. 1). 2001 yılı içerisinde çalışılan bu parseldeki sondajlarda, deniz seviyesinin altında (-80 ile -127 cm), yanık bir toprak tabakası içerisinde Roma Dönemi seramik çöplüğü tespit edilmiştir⁷. Söz konusu kazılar, antik kentin güneyindeki büyük limanın yakınlarında yer alan bu alanın, Roma İmparatorluk Döneminde ihracata yönelik seramik üretiminin olduğu bir atölye bölgesinin olduğunu göstermiştir.

Kil havuzu ve atölye duvarları ile birlikte saptanan seramik çöplüğü alanı, Roma Dönemi amphoralarının ele geçtiği sektörlerdendir (Fig. 1). Foça İlçesi Atatürk Mahallesi, Akkaya Mevkii, 8 Pafta, 13 Ada 106. Parsel'de yürütülen kazılar sonucunda tespit edilen

³ Özyiğit 2003, 102.

⁴ Özyiğit 1993, 1-22; Özyiğit 2003, 102.

⁵ Özyiğit 1995, 432-437.

⁶ Özyiğit 1995, 432-437.

⁷ Özyiğit 2002, 345.

alandaki konumuzu oluşturan 19 adet amphora ile birlikte Phokaia üretimi olan kaba mutfak kapları ve kırmızı astarlı kap grupları birlikte ele geçer⁸.

Phokaia antik kentinin yayılım alanını anlamamız açısından en net göstergeleri sunan çalışmalar ise modern kentin alt yapı donatılarının yerleştirilmesi sırasında gerçekleştirilir (Fig. 1). Kanalizasyon, TEDAŞ vb. alt yapı düzenleme faaliyetleri kapsamında dikkatli bir biçimde denetimli olarak yürütülen kazılar, uzun yıllar boyunca ilçe genelinde sürdürülür⁹. Bu çalışmalar sırasında kentin konutları, nekropolisi, seramik üretim atölyeleri vb. birimleri kısmen tespit edilir. Ayrıca konumuzu teşkil eden Roma Dönemi Amphoraları buluntularının en yoğun biçimde ele geçtiği saha çalışmaları olarak dikkat çeker. Şu ana kadarki depo işlemleri sırasında farklı tiplerde toplam 147 adet amphora örneği belirlenir; ancak bu noktada depo çalışmalarının henüz tamamlanmadığını da belirtmek gerekir.

Tekil örneklerin tespit edildiği üç ayrı sektörde¹⁰ yürütülen A3 nitelikli sit sondaj çalışmaları sırasında da kentin yerleşim sahasının yayılımını gösteren önemli buluntu ve bulgulara ulaşılr (Fig. 1).

Phokaia'da Ele Geçen Roma Dönemi Amphora Tipleri

Ege Yerel Amphoraları I (Ephesos Type 20)

Bu tip literatürde *Local Aegean Amphorae I* olarak yer alır. Kos amphoralarında olduğu üzere bir veya iki köşeli geçişli, hafif yuvarlatılmış profilli olabildikleri gibi kimi zaman da yüksek, dik ve yakalı biçimli ağız-dudak profiliyle tanımlanırlar. Boynuna paralel olarak yükselen karşılıklı dik iki kulp ile aynı şekilde dik ve yüksek bir boyun yapısı, bu tipin karakteristik özelliği olarak dikkat çeker¹¹. Farklı çalışmalarda bu grubun örnekleri Geç Hellenistik Dönem'e ait Nikandros grubu ile ilişkilendirilir¹². Konunun uzmanlarından Bezczyk ise bu tip amphoraların kil analizleri doğrultusunda, Ephesos yakınlarında üretilmiş olduklarını; ayrıca yine aynı gerekçelerden hareketle, bu grubun Mantar ağızlı ve Ege Yerel II amphoraları ile de benzer oldukları görüşünü ileri sürer¹³. Phokaia kazı alanlarında da bu tip

⁸ Bu alan tarafımızdan hazırlanan doktora tezi kapsamında önceden değerlendirilmiştir. Bkz. Fırat 2011, IV.6; Fırat 2013.

⁹ Özyiğit 2022, 7-16; Özyiğit 2017a, 519-538; Özyiğit 2016, 585-602; Özyiğit 2015, 139-164; Özyiğit 2014, 81-99; Özyiğit 2013, 173-190; Özyiğit 2011, 385-404; Özyiğit 2010, 65-87; Özyiğit 2009, 387-410; Özyiğit 2008, 489-512; Özyiğit 2007, 341-354; Özyiğit 2006, 73-88; Özyiğit 2004, 441-452; Özyiğit 2001, 1-14; Özyiğit 1999, 49-66; Özyiğit 1998, 763-794; Res. 1-22.

¹⁰ Ele geçen buluntular kazı deposunda, Osman Çabuk ve Mehmet Aslan arazileri olarak kayıt altına alınmıştır. Bir diğer buluntu alanı ise Atatürk Mah. 1056 ada 13 parseldir.

¹¹ Fırat 2019, 31.

¹² Lawall 2004, 182; Bezczyk 2004, 87; Bezczyk 2013, 87.

¹³ Bezczyk 2013, 88.

amphoralar ele geçer. Çalışmada yer verdiğimiz örnek ise Mozaik Alanı'nda yürütülen kazılar sırasında açığa çıkarılır¹⁴ (Fig. 2, No. 1). Ağız, boyun, kulp ve kısmen gövde parçasından oluşan bu örneğin hamuru orta sertliktedir. Açık kırmızımsı kahverengine (2.5YR 7/3) sahip kil içerisinde az kum, yoğun mika ve az miktarda kireç gözlenir. İncelenen parçanın en yakın örneklerinden birisi Ephesos'ta tespit edilmiştir. Yerel Ege Amphoraları olarak adlandırılan formlar içerisinde değerlendirilen bu örnek, teras evleri bölümünde ele geçmiş olup, MÖ 1. yüzyılın sonlarına tarihlenir¹⁵.

Beltran 1 - Dressel 7-11

Dışa çekik ve hafif yuvarlatılmış dudak yapı ile yine dışa çekik ve yakalı ağız - boyun profiline sahip söz konusu tipin, bazen, iç kısımda çark izleri daha belirgin tutularak bir düzlem elde edilir. Bu grup örneklerinde dudağa daha yakın bir yaka kısmı gözlenir. Ağır silindirik gövdesi ile tanınan tipin uzun ve oval profilli kulpları omuzdan çıkar ve yakanın hemen altında boyunla birleşir. Sağlam, dar ve sivri bir kaideye sahiptir. Balık ile ilintili ürünleri (özellikle balık sosları gibi) taşımak amacıyla üretildikleri ileri sürülür¹⁶. Son dönem bazı yayınlarda genel tipolojik özellikleri dikkate alınarak Dressel 7-11 grubu amphoralarının tek bir isim altında anılmaya başladığı görülür¹⁷. Bu amphora tipi örnekleri Phokaia atölye ve seramik çöplüğü alanında saptanır (Fig. 2, No. 2). Çalışmamızda yer verdiğimiz örnek ise alanda 2 numaralı açmada ele geçer. Phokaia üretimi kaplarla benzer kil özellikleri (mika, kalsit, az miktarda kireç içerikli) dikkat çekicidir. Eserin hamur rengi açık kahverengidir (7.5YR 6/4). Özellikle Batı Akdeniz kentlerinde yoğun biçimde ele geçen bu tip, genel olarak Geç Hellenistik - Erken Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilir¹⁸.

Dressel 2-4 İtalya Amphorası (Peacock - Williams 10, Ostia 51, Ephesos Type 32)

H. Dressel tarafından ilk kez tanımlanan bu tip amphoralar Dressel Type 2, 3 ve 4 formlarının birbirine yakın benzerliğe sahip olmaları nedeniyle, "Dressel 2-4" şeklinde tek bir isim altında değerlendirilirler¹⁹. Kos amphoralarının Hellenistik Dönem versiyonlarının bir devamı olarak düşünülen bu tipin örnekleri, farklı yayınlarda değişik adlandırmalarla yer bulur²⁰. Kısa ve yuvarlak bir ağız profiline sahiptirler. Omuzdan itibaren yükselen silindirik

¹⁴ Fırat 2019, 31-32, Fig. 1, No. 1.

¹⁵ Bezczy 2013, 87-89, No. 539, 544, Pl. 40.

¹⁶ Curtis 1991, 38-111; Martin Kilcher 2003 69; Bezczy 2013, 142.

¹⁷ Beltrán 1970, 388-420; Martin Kilcher 2003, 7; Bezczy 2013, 142.

¹⁸ Arruda - Viegas 1999, 195-196, Fig. 12, No. 10, 14; Martin Kilcher 2003, 73, 77; Montero Fernandez vd., 2008, 94, Fig. 2. No. 1-5; Bezczy 2013, 142-145.

¹⁹ Zevi 1966, 207-247; Panella - Fano 1977, 133-177; Şenol 2009, 136; Rizzo 2014, 64-442; Akkaş 2020, 17.

²⁰ Bezczy 2013, 129-133.

boyun aynı şekilde boyuna paralel biçimde yükselen ve dudak alt kısmında boyunla birleşen, genellikle çift dilimli dairesel kulplarla tamamlanır. Dar bir açıyla omuzdan kaideye doğru daralan dışbükey gövde yapısı gözlenir. Form ucu topuz biçimli olan ve kaldırmaya müsait yükseklikte bir dip ile sonlanır. Üretim başlangıcı Erken Roma Dönemi'ne uzanan Dressel 2-4 İtalya tipi amphoralar geniş bir coğrafyada kullanım gördükleri (Tüm Akdeniz, Noricum, Panionia, İngiltere, Mısır, Kızıldeniz ve Hindistan)²¹ anlaşılmaktadır. 3 yüzyıla kadar üretimine devam edildiği ileri sürülen bu tipin, özellikle MÖ 1. yüzyılın son çeyreği - MS 1. yüzyıl aralığında yoğun biçimde dolaşımda olduğu belirtilir²². Phokaia buluntu alanlarında da saptanan bu tipin, çalışmamıza dâhil edilen benzeri, Mozaikli Alan kazıları sırasında ele geçer (Fig. 2, No. 3). Phokaia örneği orta sertlikte bir hamur yapısına sahip olup, yoğun kum, çok yoğun ince mika ve az kireç içeriklidir. Kil rengi kırmızı (5R 6/8) olup, yüzeyi kısmen de olasılıkla pişmeden dolayı grimsi kahverengidir. Çalışmamızda yer verdiğimiz bu örneğin yakın benzerleri genel olarak MÖ 1. - MS 1. yüzyıllar aralığına tarihlendirilir²³.

Dressel 24 Similis (Cup-shaped rim, Knossos 15)

Literatürde *Dressel 24 precursor* (öncülü) olarak da adlandırılan²⁴ bu amphora tipi, birçok araştırmacı tarafından Dressel 24 amphoralarının benzeri (*similis*) olarak kabul edilir. Opait, 2007 yılındaki çalışmasında, genel olarak Dressel 24 grubu ama özelde de Dressel 24 Smilis tipine ait örneklerin gelişimini oldukça ayrıntılı biçimde irdeler ve bu çalışmalara bağlı olarak da Dressel 24 Similis grubuna ait 4 farklı alt tip ortaya koyar²⁵. Geç Helenistik Dönem'den itibaren üretimi bilinen bu tipin, alt versiyonları ile birlikte 3. yüzyıl ortalarına kadar üretim ve dağıtımda oldukları kabul edilir²⁶. Ana üretici kentleri (Khios, Erythrai ve Kyme)²⁷ arkeolojik ve arkeometrik veriler ışığından belirlenen bu tipin örneklerinin Akdeniz, Ege ve Karadeniz havzalarını kapsayan geniş bir coğrafyaya ulaştıkları da gözlemlenir²⁸. Bu tip amphoraların, zeytinyağı ve domuz başta olmak üzere yabani hayvan etlerinin transferi için kullanıldıkları ileri sürülür²⁹.

²¹ Panella 1981, 55-680; Keay 1984, 136-137, Type XII, Fig. 52; Keay 1989, 37-39, Type 13, Fig. 11, No. 188-190; Joshi - Sinha 1991, 255-259; Slane 2003, 328; Rizzo 2003, 144, 160; Williams vd. 2005, Dressel 2-4 İtalyan; Tomber 2005, 228; Tomber 2012, 201-215; Bezecky 2013, 131.

²² Bezecky 2013, 129, dipnot 468.

²³ Bezecky 2013, 129-133, No. 572, Pl. 43.

²⁴ Lawall 2004, 185.

²⁵ Opait 2007, 627-643, Fig. 1-9.

²⁶ Akkaş 2020, 210.

²⁷ Atölye ve diğer veriler için bkz., Özyiğit 1989, 126-128; Opait 2007, 630; Opait - Tsaravopoulos 2011, 279-280.

²⁸ Hayes 1991, 87, No. 29, Pl. XXII/3; Panella 1986, 625, Fig. 23; Opait 2007, Fig. 4/22-25, Fig. 9/50-51; Bezecky 2013, 72-75, No. 105-129, 551-553; Akkaş 2020, 205-217.

²⁹ Opait - Tsaravopolus 2011, 317-318; Akkaş 2020, 208.

Çalışmamızda yer verdiğimiz örnek Phokaia Tiyatro kazıları sırasında ele geçer (Fig. 3, No. 4). Hafif içe çekik yuvarlatılmış ağız dış yüzeyinde iç bükey bir profile sahiptir. Dışa çekik ağız yapısı hafif bir eğimle içe doğru daralarak boyuna ulaşır. Böylece kâse görünümlü bir ağız profili oluşur. Boyun ise hemen aynı açı ile aksi yönde tekrar dışa doğru açılarak omuza ulaşır. Kulpta tam olarak bu birleşim yerinden itibaren boyunla birleşir. Çok az ve küçük taş parçacıkları, kireç, siyah zerrecikler içeren kil az gözeneklidir. Hamur Phokaia seramiklerinde sıklıkla karşılaşılan açık kırmızı (2.5YR 6/6) tondadır. Eser benzer örneklerden hareketle 2. - 3. yüzyıllara tarihlendirilir³⁰.

Agora M 125 (Peacock-Williams 45A, Knossos 49)

Ovoid gövde yapısı ile dikkat çeken tip hafif yuvarlatılmış dudak profiline ve dik bir boyuna sahiptir. Form uzun bir kaide ile sonlanır. Kayış tipli kulp, yaklaşık olarak boyun ortasından yükselerek çıkar. Daire biçiminde devam eder ve omuz üzerinde tamamlanır. İki veya üç bölümlüdür. Formun gövdesinde sık yivler gözlenir. Üretim yeri tartışmalı olan tipin, farklı içerikli killerden yapıldığı literatürden anlaşılmaktadır. Genel olarak Akdeniz orijinli olduğu bilinen bu tipin benzerleri farklı kentlerde ele geçmiş olduğu, özelde ise Ephesos üretimlerinin tanımlandığı görülmektedir³¹. Phokaia'da bu tipe ait tek bir amphora parçası ele geçmiştir (Fig. 5, No. 12). Mozaikler Alanı çalışmalarında saptanan eserin hamuru orta sertlikte olup, 7.5YR 5/4 rengindedir (kahverengi). Hamur yapısında az kum ve yoğun miktarda ince mika gözlenir. Phokaia buluntusu bu amphora benzer örneklerden hareketle 2. - 3. yüzyıl aralığına tarihlendirilir³².

Kapitän 2 (Benghazi MRA 7, Agora K113, M 303, M237, Keay XII, Peacock - Williams 47, Ephesos Type 44)

Genellikle hafif yuvarlatılmış bazen ise düz bitimli dudak profiline sahip olan formun boynu uzun ve konik biçimlidir. Üzerinde geniş aralıklı yivler gözlenir. Omuzdan dışa doğru açılarak yükselip yaklaşık ağız hizasında (bazen yukarıda) sert bir kavisle içe kıvrılıp, ağızın biraz altında boyunla birleşen kulplara sahip oldukça kolay tanımlanabilen bir tiptir. Formun gövdesi, omuzdan itibaren daralır ve halka bir kaide ile tamamlanır. Kaidenin dış yüzeyinde, boyunda da olduğu üzere, geniş aralıklı yivler yer alır. Farklı araştırmalarda değişik isimlerle adlandırılmış olan bu amphora hakkında en önemli yargı Ege - B. Anadolu kökenli bir ürün

³⁰ Akkaş 2020, 211, 216, DR 24 *Similis* Tip D, No. 132.

³¹ Bezczky 2013, 70-71.

³² Robinson 1959, 95, Pl.23, 58; Bezczky 2013, 70-71, No. 600, Pl. 46.

olduğudur³³. Bu tipin ana üretim yeri konusunda Kos adası ve çevresi de öneriler arasında yerini alır³⁴. Bunlar dışında Ege ve Knidos³⁵, Karadeniz³⁶ çevresi ve Ephesos'ta³⁷ olası üretim sahası olarak değerlendirilir. Genel olarak şarap ticareti için kullanıldığı varsayılan³⁸ bu formun yayılım alanı (Akdeniz, Ege Denizi ve Karadeniz çevresi, İngiltere, Irak, Lübnan ve Rusya) oldukça geniştir³⁹.

Çalışmamızda yer verdiğimiz örnek *Mozaikler Alanı* kazıları sırasında bulunmuştur (Fig. 3, No. 5). Ele geçen tüm Phokaia örneklerinde olduğu üzere, bu parça da orta sert, yoğun kireç, yoğun ince mika ve kuvars içerikli bir hamur yapısına sahiptir. Ayrıca kırmızı hamur rengi (2.5YR 5/6) hepsinde ortaktır. Phokaia buluntusu bu amphora yakın benzerlerinden hareketle 3. - 4. yüzyıllara tarihlendirilir⁴⁰.

Geç Roma Amphorası 1 (Agora M 333; Carthage LRA 1, Dressel 34, Peacock-Williams 44, Keay 53)

Dışa doğru yuvarlatılmış ağız kenarına, dudaktan boyuna doğru daralarak uzanan hafif eğimli bir profile sahiptir. Hemen dudak altından başlayarak omuza inen oval kesitli yivli kulplar, oval formda gövde ve hafif çıkıntı ile belirginleştirilen basit bir dip ile tanımlanabilir. Literatürde Kartaca⁴¹ sınıflandırmasına göre Late Roman 1 amphoraları olarak anılan ve 3. yüzyılın ortasından⁴² itibaren üretilmeye başlayan bu tipin ilk olarak Kilikia Bölgesi'nin şarap ihracatı için kullanıldığı düşünülür⁴³. Tipin dar boyunlu erken örnekleri Late Roman 1A ismiyle sınıflandırılmış olup, 5. yüzyılın başlarından sonra yerlerini Late Roman 1B olarak adlandırılan geniş boyunlu, silindirik gövdeli standart formlara bıraktığı bilinir. Pazar payı

³³ Riley 1979, 192; Akkaş 2016, 171.

³⁴ Keay 1984, 137.

³⁵ Reynolds 1995, 70.

³⁶ Reynolds 2010, 187, 212; Kouveli 2014, 750.

³⁷ Ladstätter 2008, 42; Bezezky 2013, 149-150. Bezezky aynı çalışmasında Samos'u da olası üretim yerleri arasında sayar, bkz. 149.

³⁸ Gabler vd. 2009, 63; Bezezky 2013, 150.

³⁹ Farklı kentler ve müzelerden örnekler için bkz., Jones 1950, 278, No. 834, Fig.201; Robinson 1959, 106, No. K113, L33, M237, M247, M303; Hayes 1983, 155, Type 37, Fig. 25, No. 86; Arthur 1986, 251, 254, Fig. 6, No.53; Pérez Bonet 1988, 473-474, Lam. 1, No. 1; Abadie Reynal 1989, 145; Anderson Stojanović 1992, 89-90, 94-95, No.684-686, Pl. 80; Parker 1992, 22, 229, 567, 670, 695, 755, 1143, 1183; Dyczek 2001, 137-144, Type 18; Slane 2003, 328; Slane - Sanders 2005, 252-254, No. 1.15, Fig. 3; DüNDAR 2012, 53, Cat. 12, Fig. 18; Bezezky 2013, 149-151; Kouveli 2014, 750, Fig. 6-7; Palaczyk 2015, 37, Fig. 3, No. 3-4; Klenina 2015, 89-90, Fig. 7, No. 1-4; Akkaş 2016, 171-172.

⁴⁰ Keay 1984, 20, 136-140, Fig. 52, T/9/1; Slane 1990, 109, 116-117, No. 254, Fig. 29, Pl. 15; Oleson 1994, 6, 17, Fig. 4, No. 24, 27; Japp 2007, 62-63, Fig. 4, No. 19-20; Hamel 2010, 878, Fig. 13-14; Biernacki - Klenina 2010, 983, Fig. 3, No. 10-11, 10a-11a; Klenina 2010, 1005, Fig. 3, No. 1-9; Bezezky 2013, 149-151, No. 583, Pl. 45; Akkaş 2016, 169, 171-172, Fig. 2, No. 3-7; Akkaş 2020, 179-194. Farklı kontekstlere doğrultusunda 5. yüzyıla tarihlendirilen örnekler de vardır. Bkz. Pérez Bonet - Cabrera Bonet 1992, 310, Fig. 1.

⁴¹ Riley 1979, 212-216; Katrancı 2020, 38.

⁴² Şenol 2018, 507; Sezgin vd. 2022, 139.

⁴³ Sezgin vd. 2022, 139.

giderek yükselen ürün transferinde kullanılan LRA 1'in taklitleri de artarak devam eder ve Kilikia dışında da (Akdeniz kıyı kentleri, Levant, Karadeniz'de bazı yerleşimler vb.) üretilir⁴⁴. Burada değerlendirmeye aldığımız Phokaia buluntusu örnek ise LRA1a grubuna dâhil olup, yakın benzerlerinden hareketle 4. - 6. yüzyıllara tarihlendirilir⁴⁵ (Fig. 3, No. 6).

Geç Roma Amphorası 2 (Benghazi LRA 2, Keay LXV)

Kaba hamur yapısı ile dikkat çeken kalın, oval ve içe çekik dudak yapısı ve içbükey - dışbükey biçimde detaylandırılmış boyun profili ile diğerlerinden ayrılan LRA2 tip amphora parçası, atölye - seramik çöplüğü kazılarında ele geçmiştir⁴⁶. Çok az miktarda mika ve kalsit içerikli, az gözenekli ve orta sert hamur yapısına sahiptir. Formun hamuru 2.5YR 3/4 (Koyu Kırmızımsı Kahverengi) rengindedir. Boyundan omuza doğru yönelen iki dikey kulp ile kulp-boyun hattında yer alan yivli süsleme bu tip amphoralarda en çok tercih edilen bezeme çeşidi olarak dikkat çeker. Farklı yayınlarda 4. - 7. yüzyıllar arasına tarihlendirilen LRA2'nin tam örneklerinde 13 - 14 cm'lik ağız çapa, buna paralel olarak da 57.50 cm yüksekliğe ve 40 litrelik taşıma kapasitesine ulaştıkları saptanır⁴⁷. Bu tip amphoraların şarap ve zeytinyağı başta olmak üzere çam sakızı ve mersin reçinesi transferinde de kullanıldıkları tespit edilmiştir⁴⁸. Ayrıca LRA 2'nin Anadolu, Ege ve Balkanlar başta olmak üzere, geniş bir coğrafyada kullanılmış olduğu da yine çeşitli çalışmalardan takip edilebilir⁴⁹. Phokaia buluntusu LRA2 amphorası da yakın benzerler ve alanda birlikte tespit edilen Phokaia Form 1 ve Form 2 grubu seramiklerden hareketle, 4. - 5. yüzyıllara tarihlendirilir⁵⁰ (Fig. 3, No. 7).

Geç Roma Amphorası 3 (Benghazi Late Roman Amphora 10; Keay 54 Bis; Peacock - Williams 45, Augst 55, Kartaca LRA3)

Küçük boyutları ile dikkat çeken bu amphoralar tek kulplu da olabilirler. Hafif yuvarlatılmış, üçgenimsi, küçük bir kapak ya da tıkaçın oturabileceği şekilde tasarlanan içbükey bir düzleme sahip ağız formuna sahiptir. Ağızdan dışa doğru açılan boyun yapısı omuz üzerinde sonlanır. Kulplar yassı ve daireseldir. Omuz-boyun hizasından açılarak

⁴⁴ Riley 1979, 214; Empereur - Picon 1989, 239, Fig. 18; Pieri 2007, 615-620, Fig. 5; Şenol 2008, 115; Diamanti 2010, 202-203; Sezgin vd. 2022, 139.

⁴⁵ Katıracı 2020, 42, 111-112, No. 31-32, Lev. 7.

⁴⁶ Fırat 2013, 72-73, no 16.

⁴⁷ Karagiorgou 2001, 148; Steckner 1989, 58; Slane - Sanders 2005, 286-287.

⁴⁸ Akkaş 2020, 222, dipnot. 1401-1407.

⁴⁹ Robinson 1959, 109, M272, M235, Pl. 28-29; Williams - Zervos 1983, 26, No. 72, Pl. 10; Keay 1984, 350, Fig. 165; Hayes 1992, 66, Fig. 22.12; Sazanov 2000, 128-129, Fig. 3.1-11; Ivantchik 2002, 379-383, Type 1, Fig. 15, No. 116, Type 12, Fig. 22, No. 137-139; Peacock - Williams 1986, 182-184; Marksteiner - Yener Marksteiner 2009, 235, 242, Kat. 67, Taf. 9, 67; Remolà 2002, 237, 246, No. 11; Reynolds 2010, 96-88, Fig. 4b, d, Fig. 5; Slane - Sanders 2005, 249-254, 271, Fig. 3, No. 1-23, Fig. 8, No. 3-22.

⁵⁰ Geniş bilgi için bkz., Fırat 2011, 127-133.

yükselir ve hemen boyun üst kısmında birleşir. Gövde, omuz birleşim noktasında en geniş noktaya ulaşır ve buradan itibaren kaideye doğru daralır. Form birkaç santimetre yüksekliğinde dairesel formlu, farklı profil geçişlerine sahip ve üzerine oturabileceği küçük bir kaide ile sonlanır. Kaide - orta gövde arası ince uzun tutulmuştur. Bu sayede kaide kısmına üçüncü bir kulp işlevi de kazandırılmıştır. Ağız çapları 3.5-4.5 cm aralığında değişkenlik gösteren tipin, toplam yüksekliği 40-60 cm arasında olduğu gözlenir⁵¹. Bu grup amphoraların daha çok şarap transferi için kullanılmış oldukları ifade edilir⁵².

LRA 3 grubunun petrografik incelemeler sonucunda Batı Anadolu'da üretildikleri kabul edilir⁵³. Formun örneklerinin farklı içerikler ihtiva eden değişken kil yapısına sahip olması birden fazla bölgede üretildiğini düşüncesini ortaya çıkarır⁵⁴. 1. - 7. yüzyıl aralığına tarihlendirilen bu grubun erken örnekleri olarak kabul gören tek kulplu LRA 3 amphoraları Britanya, İspanya, Pompei, Kıbrıs, Girit, Sicilya, Berenike, Kartaca, İskenderiye ve 4. yüzyılda ortaya çıkan çift kulplu örnekleri ise Phanagoria, Germonassa, Panticapeum gibi Karadeniz krallıklarında, Kuzey Afrika; Kartaca, Berenike'de ve Mısır'ın güneyi, hatta Meroe Krallığı'na kadar ulaşır⁵⁵. Çalışmamızda Phokaia tabakalarında nicelik olarak en yoğun biçimde karşılaşılan bu tipin kaidelerinden örneklere yer verilmiştir. (Fig. 5, No. 9-11). Küçük profil farklılıklarına karşın grubun tüm üyelerinin aynı kil yapısı (yumuşak, az ince kum, çok yoğun ince mika ve seyrek kireç katkılı, kahverengi hamur) ve rengine (5YR 4/4 kırmızımsı kahverengi) sahip oldukları görülür. Aynı şekilde yüzeyleri de açık krem tonundadır. İrdelenen örnekler farklı coğrafyalarda ele geçen yakın benzerlerinde hareketle 3. - 4. yüzyıl aralığına tarihlendirilebilir⁵⁶.

Geç Roma Amphorası 4 (Kartaca LR4, Keay LIV, Kuzmanov XIV, Peacock-Williams Class 48-49, Riley LR 3)

Gazze Bölgesi'nde⁵⁷ üretildiği kesin olarak bilinen amphoralardan biri olan bu tipin çalışmamızda yer verilen örneği Phokaia atölye ve seramik çöplüğünde ele geçer. Literatürde

⁵¹ LRA 3A-3B gelişimi için bkz. Pieri 2005, 94-101; Akkaş 2020, 247-248

⁵² Bezezky 2013, 165; Panella 1993, 663; Ladstätter 2008, 181; Martin Kilcher 1994, 441.

⁵³ Sardis önerisi için bkz. Hayes 1976, 117; Panella 1993, 663. Menderes ya da Gediz vadileri önerisi için bkz., Arthur 1998, 165. Ephesos önerisi için Bkz., Bezezky 2013, 164-167.

⁵⁴ Atina'da gerçekleştirilen kazılarda saptanan ve 1. yüzyıla tarihlenen örneklerde, LR 3 amphoralarının üç farklı kil kompozisyonu belirlenir. 1. grup örnekler koyu devetüyü rengine ve mikasızdır. 2. grup, açık devetüyü rengine bol mikalıdır. 3. grup kil ise kırmızımsı kahve renkli bol mikalı, yüksek derecede pişmiş, az gözeneklidir. Bkz. Şenol 2000, 184; Baylan 2008, 29-30.

⁵⁵ Şenol 2000, 186; Şenol 2009, 39; Akkaş 2020, 252-253.

⁵⁶ Japp 2007, 63, Fig. 4, No. 27-28; Ciampoltrini vd. 2010, 320, Fig. 4, No. 5; Ferrazzoli 2010, 43, Fig. 22; Kouveli 2014, 751, Fig. 14-17.

⁵⁷ Pieri 2007, 622, Fig. 9; Şenol 2009, 136.

LRA 4A olarak tanınan bu form, küresel gövde yapısı ile dikkat çeker. Dairesel ve dikey iki kulpu gövdeye uygun biçimdedir. Ayrıca omuz - kulp boyunca yivlere sahip oldukları izlenir. Phokaia örneği mika, taşçık ve şamot katkılı sert hamur sahiptir (Fig. 4, No. 8). Hamur rengi ise koyu grimsi kahverengidir (10YR 4/2). Ağız çapları genellikle 11 - 12 cm. olan bu tipin örneklerinin, ortalama taşıma kapasitesi 13 litre olarak ölçülür⁵⁸. Başta şarap olmak üzere tahıl, zeytinyağı, susam yağı ve balık ürünlerinin transferi için kullanıldığı düşünülür⁵⁹ LRA4'lerin, 4. - 8. yüzyıllar arasında geniş bir zaman diliminde üretildikleri ve Akdeniz ve Karadeniz havzaları başta olmak üzere geniş bir coğrafyaya yayıldıkları görülür⁶⁰. Çalışmamızda yer verdiğimiz örnek ise Pieri'nin tipolojisi⁶¹ (oval ve daha küçük gövdeden, ince - uzun bir gövde yapısına evrilmesi) ve aynı zamanda Phokaia üretimi olan kırmızı astarlı kaplardan Form 1 grubu tabaklarıyla birlikte ele geçmesinden dolayı, 4. - 5. yüzyıllara tarihlendirilir⁶².

Genel Değerlendirme ve Sonuç

Antik yazarlar tarafından kuruluşu genellikle kolonizasyon hareketlerine bağlanan Phokaia antik kenti, son dönem arkeolojik çalışmalar sırasında saptanan ve *ilk yerleşim alanı* olarak tanımlanan kazı sahası buluntularından yola çıkılarak MÖ 3. bin yıla uzanan bir geçmişe sahip olduğu anlaşılır⁶³. Kentte gerçekleştirilen son dönem bilimsel nitelikli kazılarda⁶⁴, arkeolojik ve kentsel sit sınırları içerisinde kalan, yukarıda öz biçimde yerleri ve buluntularına değinilen parsellenmiş arazilerde yürütülen çalışmalar sonucunda, pek çok farklı tipe ayrılan amphora örnekleri ile karşılaşılır. Bunlar üzerinde gerçekleştirilen ilk incelemeler neticesinde tipolojik gruplamaları gerçekleştirilen toplam 126 adet amphora parçasının 10 ayrı tipte olduğu tespit edilmiştir. Seçilmiş parçalardan hareketle de tipolojik ve kronolojik ayırım ortaya konmaya çalışıldı. Böylece kentin üretim, yayılım ve ticari-kültürel etkileşim sahasına yönelik bazı öncü fikirlere ulaşılması da hedeflendi.

⁵⁸ Pieri 2005, 104.

⁵⁹ Akkaş 2020, 414, dipnot 2595-2596.

⁶⁰ Riley 1975, 29-31, No. 12; Fulford - Peacock 1984, 121, Fig. 35.13; Keay 1984, 291, Fig. 121, No. 2-3; Ivantchik 2002, 383 - 384, Type 4, Fig. 18, No. 125; Korkut 2007, 164, Nr. 62; Mayerson 1992, Fig. 1-3; Oren Paskal 2008, 41-42, Fig. 6.33; Slane - Sanders 2005, 259, 263, Fig. 5, No. 1-25, 1-26; Reynolds 2010, 94-96, 98-100, Fig. 4h, Fig. 7x; Costantini 2011, 420, Fig. 17, US8417; Williams - Carreras 1995, 248-250, Fig. 3, No. 12.

⁶¹ Pieri 2007, 6, Fig. 5.

⁶² Fırat 2011, 127-129.

⁶³ Özyiğit 1998, 772-777, Çiz. 2; Özyiğit 2003, 102.

⁶⁴ Değerlendirmeye aldığımız bu amphoralar, kent kazılarının Prof. Dr. Ömer Özyiğit başkanlığında yürütüldüğü dönemde (1989-2019) ele geçmişlerdir.

Yukarıda bahsi geçen alanlar incelendiğinde kentin geneline dair buluntu ve veriler sunan kazı alanları oldukları kolaylıkla söylenebilir. *Tiyatro* gibi kentin kamusal alanına giren buluntu sahalarının yanı sıra *Mozaikler Alanı* gibi aslında konut sahası olarak belirlenen yerlerden ele geçen örnekler de değerlendirmeye alındı. Phokaia'nın iyi bilinen seramik üretimine işaret eden *seramik çöplüğü alanı* da, diğer bir buluntu merkezi olarak örnekleriyle çalışmamızda değerlendirildi. 3. derece arkeolojik sit sınırlarında kalan şahıs arazilerinde, inşaata yönelik gerçekleştirilen sondaj nitelikli çalışmalar sonucundan da çok önemli buluntu ve verilere ulaşıldı. Bahsi geçen buluntu sahalarının dağılımını gösteren haritadan da anlaşılacağı üzere, bu yayına konu edinilen amphora örnekleri modern ilçe merkezinin neredeyse tamamına yayılım gösterir. Bu da antik kentin ulaştığı geniş sınırları göstermesi açısından ayrıca önemlidir.

Çalışmamızda yer verdiğimiz eserler 10 farklı tipe ayrılır ve genel olarak MÖ 1. yüzyıl - MS 5. yüzyıl aralığına tarihlendirildikleri görülür. Oransal dağılımları da gerçekleştirilen bu amphoralar arasında, baskın biçimde LRA3 grubu örnekleri öne çıkar. İlk veriler doğrultusunda %38'lik bir orana sahiptirler (Fig. 6). Sayısal manada ikinci büyük grup ise %12'lik bir oran ile Dressel 24 Similis'tir. Geriye kalan %50'lik oranda diğer 8 tip örnekleri yer alır; ancak belirtmek gerekir ki, Local Aegean 1 ve Kapitän 2 baskın tipler olarak dikkat çeker. Bu 4 tip dışında kalan 6 farklı amphora tipine ait örnekler ise çok az sayıda ele geçmişlerdir. Tabii bu noktada önemli bir hususu vurgulamak gerekir. Phokaia Roma Dönemi'ne ait amphoraların genel dağılımını anlamaya çalışan bu yayında, tüm malzemenin ancak %30'luk bir kısmı irdelenebilmiştir. Dolayısıyla ileride, kazı buluntu deposunda derinlemesine gerçekleştirilecek çalışmalarla birlikte yeni sonuçlara da ulaşılabilecektir⁶⁵.

Phokaia buluntusu Roma amphoraları sadece tipolojik ve kronolojik bir yaklaşımla ele alınamaz. Bu eserler ürün transferi açısından ilginç sonuçlar sunan kaplardır. Ayrıca bilindiği üzere buluntu durumlarına bağlı olarak da işlevsel farklılıklara sahiptirler (basit mezar olarak, taşıma amacıyla, kısa süreli depolama için vb.). Buna iyi bir örnek olarak *Mozaikler Alanı*'na gönderme yapılabilir. Konut olarak inşa edilen yapıları içeren bu alanda ele geçen mozaikler, kentin ekonomik olarak gelişmiş bir dönemine işaret eder. Dolayısıyla da ticari amphoraların konutlarda tespit edilmiş olması, ithal malların kente getirildiği ve dolaşıma sunulduğu

⁶⁵ Bu amaca yönelik hazırlanan bir Tübitak proje önerisi çalışmaları tarafımızdan tamamlanmak üzeredir. Proje kabul gördüğü takdirde, eserlerin arkeometrik olarak değerlendirilmesi de gerçekleştirilecektir.

düşüncesini akla getirir. Başka bir yayınlımızda da değinildiği üzere⁶⁶ ele geçen amphoralardan (LRA3 ve Kapitän 2) hareketle Phokaia'nın özellikle Ege Denizi ve çevresinde bulunan kentlerle iletişiminin daha kuvvetli olduğu söylenebilir. Ayrıca, yukarıda da değinildiği üzere, bu tip amphoraların benzerlerinin özellikle Akdeniz kıyıları boyunca (Kilikia - Levant) yoğun biçimde ele geçmiş olması, doğal ticari hattı göstermesi açısından da ayrıca önemlidir. Bu etkileşim sahası meselesi Phokaia buluntusu olan Arkaik, Klasik ve Hellenistik dönemlere ait amphoraların irdelendiği bir doktora tezi kapsamında da ele alınır. Tipolojik ayrımı gerçekleştirilen buluntuların sayısal yoğunluğuna bakılarak, genel anlamda Ege ancak özel olarak Khios kenti ile ticari etkileşimin kuvvetli olduğu sonucuna ulaşılır⁶⁷.

Diğer bazı yayınlarda da değinildiği üzere MÖ 7. yüzyıldan MS 7. yüzyıla kadar uzanan oldukça güçlü bir seramik üretim geleneğine⁶⁸ sahip olan Phokaia'daki amphoraların yerelliği de bir başka tartışma konusu olarak irdelenebilir. Açıkçası bu noktada belirleyici olan arkeometrik analizlerdir; ancak mevcut koşullar dâhilinde geleneksel yöntemlerle de bir ön değerlendirme yapılabilir. Buluntuların kil yapıları dikkate alındığında, özellikle Ege Yerel Amphoraları 1 ve Kapitän 2 gruplarına ait Phokaia örneklerinin kil içerikleri ve renklerinin yine Phokaia üretimi kırmızı astarlı seramiklerle yakın oldukları gözlemlenir. Aynı şekilde daha önceden yapılmış bazı başarılı çalışmalarda da geleneksel yöntemler kullanılarak kentin amphora üretimine yönelik veriler ortaya konar⁶⁹. Son dönemde hazırlanan bir çalışma kapsamında gerçekleştirilen arkeometrik analizlerle de üretim olanakları tespit edilir. 2018'de tamamlanan çalışmada, analizler sonucunda Greko-İtalik amphoraların MÖ 3. ve 2. yüzyıllarda Phokaia'da da üretildikleri sonucuna ulaşılır⁷⁰. Tüm bu veriler kentte yürütülecek yeni çalışmaların önemine işaret etmektedir. Phokaia'da kent içi veya çevresinde yer alan muhtemel sahalarda yürütülecek arkeolojik kazı ve/veya diğer araştırmalarla, ilk evrelerinden itibaren başlayan ve özellikle Roma Dönemi'nde düzenli biçimde seramik üreticisi bir kent konumuna ulaştığını ispatlayan yeni kanıtların ortaya çıkarılacağı öngörülmektedir.

Yukarıda aktarılan yeni bulguların yanı sıra bir diğer önemli husus, Phokaia'nın hangi ürünleri ile ticari hayatın içinde olduğudur. Kente yönelik çalışmalarda ele geçen buluntular

⁶⁶ Fırat 2019, 38.

⁶⁷ Selçuk 1998, 134-136.

⁶⁸ Selçuk 1998, 131-136; Özyiğit 2004, 443-444; Civelek 2006; Civelek 2008; Okan 2011, 157-164; Fırat 2011, 170-186; Fırat 2012; Fırat 2013, 69-85; Fırat 2015, 161-178; Uğuz 2015, 100-107; Okan vd. 2015; Okan vd. 2018, 166-185.

⁶⁹ T. Selçuk, *ağız altı plastik bantlı ticari amphoralar ile mantar ağızlı tiplerin seramik çöplüğü alanlarında tespit edildiği belirtilmektedir*. Bkz., Selçuk 1998, 7-8, 134-136; Okan 2011, 157-164.

⁷⁰ Okan vd. 2018, 166-185.

ve ayrıca literatür odaklı bulgular Phokaia'nın etki sahasının büyüklüğünü göstermesi açısından ilginçtir. Bilindiği üzere kent özellikle Arkaik Dönem'in en önemli kolonist kentlerinden birisidir. Antik yazarlardan Herodotos, Phokaialılar'ın 50 kürekli gemiler yaptıklarını ve bu gemilerle uzun deniz yolculuğuna çıkan ilk Yunanlılar olduklarını söyler⁷¹. Bu durum da bazı araştırmacılar tarafından ve doğru biçimde, Phokaialılar denizcilik konusunda son derece yetkindiler şeklinde değerlendirilir⁷². Kuruluşlarında aktif biçimde yer aldığı Elea, Alalia, Massalia Ampuria, Lampsakos ve Amisos gibi kentler⁷³ dikkate alındığında Phokaia'nın etkileşim ve ticaret hattı daha iyi algılanabilir. Bu güçlü ticari yapılanma beraberinde, kentin ihraç ürünleri üzerine son dönemde yeni belge ve bulgulara da ulaşılır⁷⁴. Tüf taşı ve seramik ihracatı zaten bilinmektedir. Amphora ile taşınabilen ürünler ise şarap, zeytinyağı, balık ve ürünleri ile tuz ve belki de murrex boyası olarak sıralanabilir. Bu ürünlerin pek çoğu halen Modern İlçe Foça'da üretilmektedir.

Sonuç olarak, Phokaia Roma Dönemi amphoralarının yaklaşık bin yıllık seramik üretim geleneği ile son derece etkin bir ticari hayatın izleri olarak günümüze kadar geldiği görülmektedir. Mevcut verilerle 10 ayrı tipe ayrılan bu eserler üzerine çok daha geniş kapsamlı (yerel üretim, tüketim ve ihraç olanakları) çalışmanın yapılması gerekliliği açıktır. Böyle bir çalışma ile kentin ticari etkileşim sahası ve ekonomik düzeyi daha iyi anlaşılacaktır.

⁷¹ Herodotos, I. 163.1.

⁷² Graham 1982, 163; Cook 1946, 67-98; Arıcı 2022, 82.

⁷³ Arıcı 2022, 83.

⁷⁴ Geniş bilgi için bkz., Arıkan 2017; Arıcı 2022.

KAYNAKÇA

Abadie Reynal 1989

Abadie Reynal, C. (1989). "C ramique et commerce dans le bassin  g en du IVE au VIIe si cle", J. M. Lefort, C. Morisson, J. P. Sodini (Eds.), Hommes et Richesses dans l'Empire byzantin Vol. 1, IVE au VIIe si cle, Paris: Lethielleux 143-159.

Akkaş 2016

Akkaş, İ. (2016). "Parion Tiyatrosu Ticari Amphora Buluntuları", C. Başaran, H. Ertuğ Ergürer (Eds.), Parion Roma Tiyatrosu 2006-2015 Yılı  alışmaları, Mimarisi ve Buluntuları, Ankara 2016, 165-178.

Akkaş 2020

Akkaş, İ. (2020). 2008-2019 Yılları Arası Amphora Buluntuları Işığında Parion Antik Kenti Roma ve Erken Bizans/Geç Roma Dönemi Ticari İlişkileri. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin 2020.

Anderson Stojanovi  1992

Anderson Stojanovi , V. R. (1992). Stobi: The Hellenistic and Roman pottery. New Jersey: Princeton University Press.

Arıcı 2022

Arıcı, S. (2022). Antik  ağ'da Phokaia Ekonomisi. OANNES - Uluslararası Eskiçağ Tarihi Araştırmaları Dergisi 4/1, 77-98.

Arıkan 2017

Arıkan, Z. (2017). Phokaia II - Tarihsel S re  İ inde Fo a çap Ticaretinden Tuz Ticaretine. İstanbul: Ege yayınları.

Arthur 1986

Arthur, P. (1986). Roman Amphorae from Cartenbury, Britannia, 17, 239-258.

Arthur 1998

Arthur, P. (1998). "Eastern Mediterranean Amphorae Between 500 and 700, A View from Italy", L. Sagu  (Ed.), Cer mica in Italia VI-VII, Atti del Convegno in Onore di John W. Hayes, Roma: All'Insegna del Giglio. 157-184.

Arruda - Viegas 1999

Arruda, A. M., & Viegas, C. (1999). The Roman Temple of Scallabis (Santr m, Portugal). Journal of Iberian Archaeology, 1, 185-224.

Baylan 2008

Baylan, S. (2008). 2006-2007 Tralleis Kazılarında Ele Ge en Amphoralar. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstit s , Arkeoloji ABD, Aydın.

Beltrán 1970

Beltrán-Lloris, M. (1970). *Las anforas Romanas en España*. Zaragoza: Fernando el Catolico.

Bezczky 2004

Bezczky, T. (2004). "Early Roman Food Import in Ephesus, amphorae from the Tetragonas Agora", J. Eiring, J. Lund (Eds.), *Transport Amphorae and Trade in Eastern Mediterranean, Acts of International Colloquium at the Danish Institute at Athens (26-29 September 2002)*, Monographs of the Danish Institute at Athens 5, Aarhus, 2004, 171-188.

Bezczky 2013

Bezczky, T. (2013). *The Amphorae of Roman Ephesus. Forschungen in Ephesos XV/1*, Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften.

Biernacki - Klenina 2010

Biernacki, A. B., & Klenina, E. J. (2010). "Trade Relations Between the lower Danube Region and Mediterranean in the Late Roman Period: The Ceramic Evidence from Novae (Moesia Secunda)", S. Menchelli, S. Santoro, M. Pasquinucci, G. Guiducci (Eds.), *LRCW 3 Vol. II, BAR IntSer 2185*, Oxford, 983-992.

Ciampoltrini vd. 2010

Ciampoltrini, G., Andreotti A., Notini P., & Spataro, C. (2010), "Traffici e Consumi Ceramici nella Valle del Serchio in età Teodosiana", S. Menchelli, S. Santoro, M. Pasquinucci, G. Guiducci (Eds.), *LRCW 3 Vol. II, BAR IntSer 2185*, Oxford, 319-328.

Civelek 2006

Civelek, A. (2006). *Phokaia 2004: Hellenistik Dönem Seramiği Üzerine Gözlemler*. OLBA, XIII, 179-198.

Civelek 2008

Civelek, A. (2008). *Phokaia'da Bir Volütlü Kandil Atölyesi*. CollAn, VII, 115-135.

Cook 1946

Cook, R. M. (1946). *Ionia and Greece in the Eighth and Seventh Centuries BC*. JHS, 66, 227-237.

Costantini 2011

Costantini, A. (2011). "Le anfore", A. Aberti, E. Paribeni (Eds.), *Archeologia in Piazza dei Miracoli. Gli scavi 2003-2009*, Pisa, 393-430.

Curtis 1991

Curtis, R. I. (1991). *Garum and Salsamenta. Production and Commerce in Materia Medica*. New York: Brill

Diamanti 2010

Diamanti, C. (2010). *Local Production and Import of Amphoras at Halasarna of Kos Island (5th-7th c.)*, Athens: National and Kapodistrian University of Athens.

Dündar 2012

Dündar, E. (2012). A Group of Amphorae from Side Museum and New Type of Amphora: The Lycian Amphora? AA 2012/1, 43-61.

Dyczek 2001

Dyczek, P. (2001). The Roman Amphorae of the 1st – 3rd Centuries AD found on the Lower Danube, Typology. Warsaw: Warsaw University Press.

Empereur - Picon 1989

Empereur, J. Y., & Picon, M. (1989). Les régions de production d'amphores impériales en Méditerranée Orientale. ARHEDAR, 223-248.

Ferrazzoli 2010

Ferrazzoli, A. F. (2010). Economy of Roman Eastern Rough Cilicia: Some Archaeological Indicators. Bolletino di Archeologia On Line I, Volume Speciale G/C10/5, 39-50.

Fırat 2011

Fırat, M. (2011). Phokaia Geç Roma Dönemi Mutfak Kapları. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klasik Arkeoloji ABD, İzmir.

Fırat 2012

Fırat, M. (2012). Phokaia Roma Dönemi Mutfak Kapları: Güveç Formu. SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 27, 153-166.

Fırat 2013

Fırat, M. (2013). Phokaia Seramik Çöplüğü Alanı'ndan Ele Geçen Amphoralar. MAKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8, 69-85.

Fırat 2015

Fırat, M. (2015). "Seramik Çöplüğü Alanı Verileri Doğrultusunda Phokaia Kırmızı Astarlı Kapları." E. Okan & C. Atila (Eds.), Prof. Dr. Ömer Özyiğit'e Armağan/Studies in Honour of Ömer Özyiğit, İstanbul: Ege Yayınları, 161-178.

Fırat 2019

Fırat, M. (2019). Phokaia Mozaikler Alanı'nda Ele Geçen Roma Dönemi Amphoraları. SRMKA, 1, 30-53.

Fulford - Peacock 1984

Fulford, M. G., & Peacock, D. P. S. (1984). Excavations at Carthage: The British Mission. Vol. 1.2, The Avenue du President Habib Bourguiba, Salammbô: The Pottery and Other Ceramic Objects from the Site. Sheffield: The British Academy.

Gabler vd. 2009

Gabler, D., Hárshgyi, P., Lassányi, G., & Vámos, P. (2009). Eastern Mediterranean Import and Its Influence on Local Pottery in Aquincum. Acta Archeologica Academiae Scientiarum Hungaricae, 60, 51-72.

Graham 1982

Graham, A. J. (1982). "The Western Greeks", J. Boardman & N. G. L. Hammond (Eds.), *The Cambridge Ancient History, Volume III, Part 3*, Cambridge University Press, 163-195.

Hamel 2010

Hamel, H. (2010). "Local Coarse Ware Pottery from 4th Century Baalbek/Heliopolis, Lebanon", J. H. Humphrey (Ed.), *LRCW 3 Vol. II, BAR IntSer 2185*, Oxford, 877-884.

Hayes 1976

Hayes, J. W. (1976). *Pottery: Stratified Groups and Typology*. In J. H. Humphrey (Ed.), *Excavations at Carthage 1975 conducted by the University of Michigan., Tunis*, 47-123.

Hayes 1983

Hayes, J. W. (1983). *The Villa Dionysos Excavations, Knossos: The Pottery*. BSA, 78, 97-169.

Hayes 1991

Hayes, J. W. (1991). *The Hellenistic and Roman Pottery*. Nicosia: Department of Antiquities.

Herodotos

Herodotus. (2006). *Herodotos Tarihi*. (Çev. Müntekim Ökmen), İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.

Ivantchik 2002

Ivantchik, A. I. (2002). *Un puits d'époque paléochrétienne sur l'agora d'Argos*. *Bulletin de Correspondance Hellénique*, 126, 331-404.

Japp 2007

Japp, S. (2007). "The late pottery of Alexandria Troas", B. Böhlendorf Arslan, A. O. Uysal, & J. Witte Orr (Eds.), *Çanak. Late Antique and Medieval Pottery and Tiles in Mediterranean Archaeological Contexts, Byzas, 7*, İstanbul: Ege Yayınları, 55-71.

Jones 1950

Jones, F. F. (1950). "The Pottery", H. Goldman (Ed.), *Excavations at Gözlükule, Tarsus V. I, The Hellenistic and Roman Periods*, Princeton: Princeton University, 149-296.

Joshi - Sinha 1991

Joshi, M. C., & Sinha, A. K. (1991). "Discovery of an Amphora Handle from Mathura", C. Margabandhu & K. V. Saundara Rajan (Eds.), *Indian Archaeological Heritage, Shri K. V. Saundara Rajan Festschrift, Agam Indological Series 11, Delphi*, 255-258.

Karagiorgou 2001

Karagiorgou, O. (2001). "LR2: a Container for the Military annona on the Danubian Border?", S. Kingsley & M. Decker (Eds.), *Economy and Exchange*

in the East Mediterranean during Late Antiquity, (29th May, 1999) Oxford: Oxbow Books. 129-166.

Katıranlı 2020

Katıranlı, S. (2020). Tripolis Amphoraları. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Keay 1984

Keay, S. J. (1984). Late Roman Amphorae in the Western Mediterranean: A Typology and Economic Study: The Catalan Evidence, Part (i). BAR IntSer 196. Oxford.

Keay 1989

Keay, N. (1989). "The Amphorae, The Type Series", M. Fulford & M. Hall (Eds.), Excavation at Sabratha 1948-1951, Volume II: The Finds, Part 1: The Amphorae, Coarse Pottery and Building Materials, London, 5-66.

Klenina 2010

Klenina, E. J. (2010). "Trade Relations between the Mediterranean and the Black Sea Region in the 3rd-6th Centuries A.D. in the Light of Ceramic Artifacts", S. Menchelli, S. Santoro, M. Pasquinucci, & G. Guiducci (Eds.), LRCW 3 Vol. II, BAR IntSer 2185, Oxford, 1005-1014.

Klenina 2015

Klenina, E. (2015). "Amphorae of the 1st century BC - 4th century AD from Chersonesos Taurica: the issue of trade relations", S. Demesticha (Ed.), Per Terram, Per Mare. Seaborne Trade and the Distribution of Roman Amphorae in the Mediterranean, Uppsala, 79-97.

Korkut 2007

Korkut, T. (2007). "Die spätantike und frühbyzantinische Keramik aus Patara", B. Böhlendorf Arslan, A. O. Uysal, & J. Witte Orr (Eds.), Byzas 7, İstanbul, 147-168.

Kouveli 2014

Kouveli, A. G. (2014). "Excavation for the New Acropolis Museum in Athens: Amphorae from a Domestic Well of A Late Roman House", N. Poulou Papadimitriou, E. Nodarou, & V. Kilikoglu (Eds.), LRCW 4 Vol. II, BAR IntSer 2016, Oxford, 749-759.

Ladstätter 2008

Ladstätter, S. (2008). Funde. Das Vediusgymnasium in Ephesos, Archäologie und Baubefund, FiE 14.1, Wien, 97-186.

Lawall 2004

Lawall, M. (2004). "Archaeological context and Aegean amphora chronologies: A case study of Hellenistic Ephesos", J. Eiring & J. Lund (Eds.), Transport Amphorae and Trade in the Eastern Mediterranean, Acts of International Colloquium at the Danish Institute at Athens, (26-29 September 2002), Monographs of the Danish Institute at Athens 5, Aarhus, 171-188.

Mayerson 1992

Mayerson, M. (1992). The Gaza 'Wine' Jar (Gazition) and the 'Lost' Ashkelon Jar (Askalônion). *Israel Exploration Journal*, 42, 76-80.

Marksteiner - Yener Marksteiner 2009

Marksteiner, T., & Yener Marksteiner, B. (2009). Die Grabungen in Sondage 30/36/37 in der Weststadt von Limyra: Der archäologische Befund und die Keramik. *Österreichische Jahreshefte*, 78, 221-252.

Martin Kilcher 1994

Martin Kilcher, S. (1994). Die römischen Amphoren aus Augst und Kaiseragusts, Die Amphoren für Wein, Fischesauce, Südfrüchte (Gruppen 2-24) und Gesamtauswertung, *FiA 7/2-3*, Augst.

Okan 2011

Okan, E. (2011). Phokaia Arkaik Dönem Ticari Amphoraları. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Okan vd. 2015

Okan, E., Atilla, C., & Akyol, A. A. (2015). The Production of Chios-Style Amphorae at a Ceramic Workshop in Phocaea (Foça). *Mediterranean Archaeology and Archaeometry*, 15(3), 259-276.

Okan vd. 2018

Okan, E., Firat, M., & Baydan, C. (2018). Foça Çanak Koyu Sualtı Araştırmaları: İlk Bulgular. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 45, 166-185.

Oleson 1994

Oleson, J. P. (1994). "Amphoras", J. P. Oleson (Ed.), *The Harbour of Caesarea Maritima, Results of the Caesarea Ancient Harbour Excavation Project 1980-85*, BAR IntSer 594, Oxford, 3-24.

Opait 2007

Opait, A. (2007). From DR 24 to LR 2? In M. Bonifay & J. C. Trégliat (Eds.), *LRCW 2*, BAR IntSer 1662, Oxford, 627-642.

Opait - Tsaravopoulos 2011

Opait, A., & Tsaravopoulos, A. (2011). Amphorae of Dressel 24 Similis Type in the Central Aegean Area (Chios-Erythrai-Kyme). *The Annual of the British School at Athens*, 106, 275-323.

Oren Paskal 2008

Oren Paskal, M. (2008). "Excavation in Bat Galim: The Pottery", M. Artzy and others (Eds.), *Contract Archaeology Reports III: Reports and Studies of the Recanati Institute for Maritime Studies Excavations*, Haifa, 32-53.

Özyiğit 1989

Özyiğit, Ö. (1989). "1988 Yılı Erythrai Sondaj Çalışmaları." *KST XI-I*, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 125-150.

Özyiğit 1991

Özyiğit, Ö. (1991). "1989 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları." KST XII-I, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 127-154.

Özyiğit 1993

Özyiğit, Ö. (1993). "1991 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları." KST XIV-II, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1-22.

Özyiğit 1995

Özyiğit, Ö. (1995). "1993 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları." KST XVI-I, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, 425-454.

Özyiğit 1998

Özyiğit, Ö. (1998). "1996 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları." KST XIX-I, Ankara: Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, 763-794.

Özyiğit 1999

Özyiğit, Ö. (1999). "1998 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları." KST XX-II, Ankara: Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, 49-66.

Özyiğit 2001

Özyiğit, Ö. (2001). "1999 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları." KST XXII-II, Ankara: Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, 1-14.

Özyiğit 2003

Özyiğit, Ö. (2003). Phokaia'da Akurgal'ın Kazıları Işığında Son Dönem Çalışmaları. Anadolu/Anatolia, 25, 97-107.

Özyiğit 2004

Özyiğit, Ö. (2004). "2002 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları." KST 25-1. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı DÖSİMM Basımevi, 441-452.

Özyiğit 2006

Özyiğit, Ö. (2006). "2004 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları." KST 27-2, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı DÖSİMM Basımevi, 73-88.

Özyiğit 2007

Özyiğit, Ö. (2007). "2005 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları." KST 28-2, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı DÖSİMM Basımevi, 341-354.

Özyiğit 2008

Özyiğit, Ö. (2008). "2006 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları." KST 29-2, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı DÖSİMM Basımevi, 489-512.

Özyiğit 2009

Özyiğit, Ö. (2009). "2007 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları." KST 30-1, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 387-410.

Özyiğit 2010

Ö. Özyiğit, "2008 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları", KST 31-3, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 65-87.

Özyiğit 2011

Özyiğit, Ö. (2011). "2009 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları." KST 32-3, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 385-404.

Özyiğit 2013

Özyiğit, Ö. (2013). "2011 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları." KST 34-2, Çorum: Pegasus Görsel İletişim Hizmetleri, 173-190.

Özyiğit 2014

Özyiğit, Ö. (2014). "2012 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları." KST 35-2, Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Basımevi, 81-99.

Özyiğit 2015

Özyiğit, Ö. (2015). "2013 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları." KST 36-2, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 139-164.

Özyiğit 2016

Özyiğit, Ö. (2016). "2014 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları." KST 37-1, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 585-602.

Özyiğit 2017a

Özyiğit, Ö. (2017). "2015 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları." KST 38-2, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 519-538.

Özyiğit 2017b

Özyiğit, Ö. (2017). Phokaia I, Kent Duvarları ve Restorasyon. İstanbul: Ege Yayınları.

Özyiğit 2022

Ö. Özyiğit, "2019 Yılı Phokaia Çalışmaları", 2019-2020 Yılı Kazı Çalışmaları C. 4, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 7-16.

Palaczyk 2015

Palaczyk, M. (2015). "Quite New in Eretria – Not Very New in the Aegean? Roman Amphorae from the Swiss Excavations: Preliminary Observations", S. Demesticha (Ed.), *Per Terram, Per Mare. Seaborne Trade and the Distribution of Roman Amphorae in the Mediterranean*, Uppsala: Åströms Förlag, 31-40.

Panella - Fano 1977

Panella, C., & Fano, M. (1977). "Le Anfore con Anse Bifide Conservate a Pompei: Contributo ad una Loro Classificazione", *Méthodes Classiques et Méthodes Formelles dans l'Étude Typologique des Amphores*, Actes du Colloque de Rome (27-29 Mai 1974), Rome, 133-177.

Panella 1981

Panella, C. (1981). "La Distribuzione e i Mercati", A. Caradini and A. Schiavone (Eds.), *Società Romana e Produzione Schiavistica Vol. II, Mercati e Scambi nel Mediterraneo*, Roma-Bari, 55-697.

Panella 1986

Panella, C. (1986). "Oriented and Occident: Considerazioni su Alcune Anfore, 'Egee' di eta imperiale à Ostia", J.-Y. Empereur and Y. Garlan (Eds.), *Recherches sur les amphores grecques*, BCH Supplements XIII, 609-636.

Panella 1993

Panella, C. (1993). "Merci e Scambi nel Mediterraneo Tardoantico", A. Schiavone (Ed.), *Storia di Roma III.2, I Luoghi e le Culture*, Torino, 613-697.

Parker 1992

Parker, A. J. (1992). *Ancient Shipwrecks of the Mediterranean and Roman Provinces*. BAR IntSer 580. Oxford.

Peacock - Williams 1986

Peacock, D. P. S., & Williams, D. F. (1986). *Amphorae and the Roman Economy*. London: Addison-Wesley Longman.

Pérez Bonet 1988

Pérez Bonet, M. A. (1988). "La Economía Tardorromana del Sureste Peninsular: El Ejemplo del Puerto de Mazarrón (Murcia)", *Arte y Poblamiento del Sureste Peninsular*, Antig. Crist. V, 471-501.

Pérez Bonet - Cabrera Bonet 1992

Pérez Bonet, M. A., & Cabrera Bonet, P. (1992). "Ánforas Romanas de Origen Egeo Procedentes del Puerto de Mazarrón (Murcia). AEspA 65, 308-312.

Pieri 2005

Pieri, D. (2005). *Le Commerce du Vin Oriental à l'Époque Byzantine (Ve–VIIe Siècles): Le Témoignage des Amphores en Gaul*. Bibliothèque Archéologique et Historique 174, Beyrouth.

Pieri 2007

Pieri, D. (2007). *Les Centres de Production d'Amphores en Méditerranée Orientale Durant l'Antiquité Tardive: Quelques Remarques*. LRCW-2, 611-625.

Remolà 2002

Remolà, J. A. (2002). "Àmfores i àrees d'influència en la Catalunya meridional d'època tardo-antiga: el cas de Tàrraco", J. Diloli, & J. Rovira (Eds.), *Contactes i relacions comercials entre la Catalunya meridional i els pobles mediterranis durant l'Antiguitat*, 'Citerior' 3, Tarragona, 231-249.

Reynolds 2010

Reynolds, P. (2010). *Hispania and the Roman Mediterranean AD 100-700: Ceramics and Trade*. London: Duckworth.

Riley 1979

Riley, J. A. (1979). "Coarse Pottery from Berenice", J. A. Lloyd (Eds.), *Excavations at Sidi Khrebish, Benghazi (Berenice), II, Supp. to Libya Antiqua V, Tripoli*, 91-467.

Rizzo 2003

Rizzo, G. (2003). *Instrumenta Urbis I: Ceramiche Fini da Mensa, Lucerne ed Anfore a Roma nei Primi Due Secoli dell'Impero*. Roma: Ecole française de Rome.

Rizzo 2014

Rizzo, G. (2014). “Le Terme del Nuotatore le Anfore, Ostia e i Commerci Mediterranei”, C. Panella & G. Rizzo (Eds.), OSTIA VI, Le Terme del Nuotatore, Studi Miscellanei 38, Roma, 64-442.

Robinson 1959

Robinson, H. (1959). Pottery of the Roman Period, Chronology, The Athenian Agora V. Princeton: ASCSA.

Selçuk 1998

Selçuk, T. (1998). 1992-1995 Yılları Arasında Phokaia’da Kazılarında Bulunmuş Olan Amphoralar. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Sualtı Arkeolojisi ABD, İzmir.

Sezgin vd. 2022

Sezgin, Y., Şenol, A. K., Cankardeş-Şenol, G. (2022). İzmir Arkeoloji Müzesi Ticari Amphoraları. İstanbul: Ege Yayınları.

Slane 1990

Slane, K. W. (1990). Corinth XVIII Part II: The Sanctuary of Demeter and Kore, The Roman Pottery and Lamps. Princeton: ASCSA.

Slane 2003

Slane, K. W. (2003). “Corinth’s Roman Pottery: Quantification and Meaning,” C. K. Williams & N. Bookidis (Eds.), Corinth XX: The Centenary 1896-1996, Princeton: ASCSA, 321-335.

Slane - Sanders 2005

Slane, K. W., & Sanders, G. D. R. (2005). Corinth: Late Horizons. Hesperia, 7, 243-297.

Steckner 1989

Steckner, C. (1989). “Les amphores LR 1 et LR 2 en relation avec le pressoir du complexe ecclésiastique des thermes de Samos”, V. Déroche & J. M. Spieser (Eds.), Recherches sur la Céramique Byzantine, Bulletin de Correspondance Hellénique, Suppl. 18, Athens, 57-71.

Şenol 2000

Şenol, A. K. (2000). İskenderiye Kazılarında Ele Geçen Amphoralar Işığında Kentin Roma Dönemi Şarap, Zeytinyağı, Salamura Balık ve Sos Ticareti. (Doktora Tezi), Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Şenol 2009

Şenol, A. K. (2009). AETAM’da (Arslan Eyce Taşucu Amphora Müzesi) Bulunan Ticari Amphoralar ve Akdeniz’de Ticaretin İzleri, A. K. Şenol (Ed.), Mersin.

Şenol 2018

Şenol, A. K. (2018). Commercial Amphorae in the Graeco-Roman Museum of Alexandria. Alexandria: CEAlex.

Tomber 2005

Tomber, R. (2005). "Trade Relations in the Eastern Mediterranean and Beyond, the Egyptian - Indian Connection", M. Berg Briese & L. E Vaag (Eds.), Trade Relations in the Eastern Mediterranean from The late Hellenistic Period to Late Antiquity, The Ceramic Evidence, Halicarnassian Studies 3, Odense, 221-233.

Tomber 2012

Tomber, R. (2012). From the Roman Red Sea to beyond the Empire: Egyptian ports and their trading partners. British Museum Studies in Ancient Egypt and Sudan, 18, 201-215.

Uğuz 2015

Uğuz, G. (2015). Phokaia'nın Kuzeyinde Geç Roma Dönemi Bir Terra Sigillata Atölyesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Williams - Zervos 1983

Williams, C. K., & Zervos, O. H. (1983). Corinth 1982: east of the Theater. Hesperia, 52, 1-47.

Zevi 1966

Zevi, F. (1966). Appunti sulle Anfore Romane, La Tavola Tipologia del Dressel. Archaeologia Classica, 18, 207-247.

FİGÜRLER

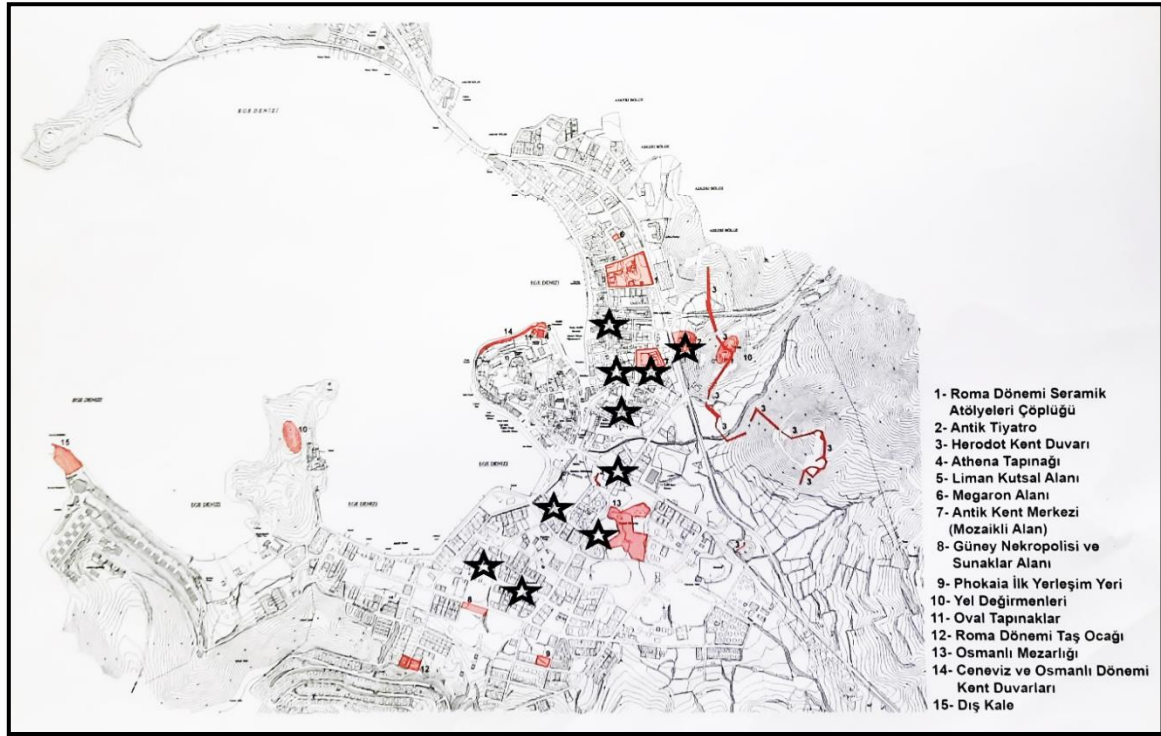

Fig. 1: Son dönem kazıları sırasında çalışılan alanlar ve Roma Dönemi amphorası saptanan sektörler (Özyiğit 2017b, Çiz. 3)

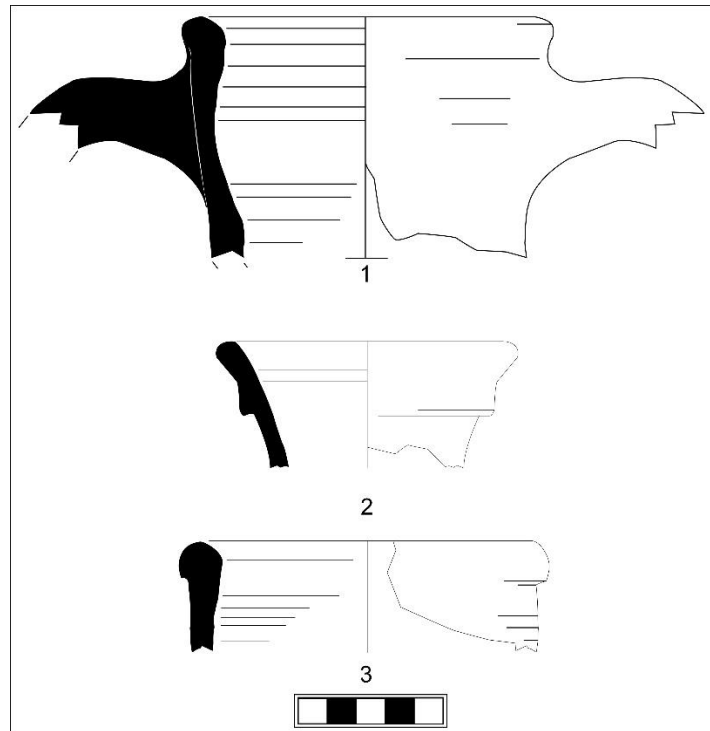
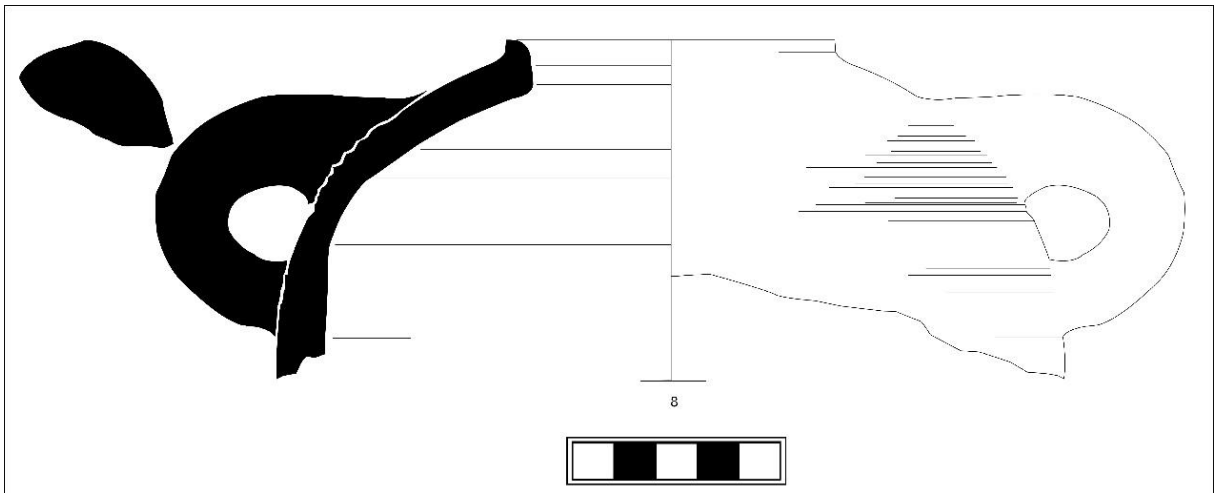
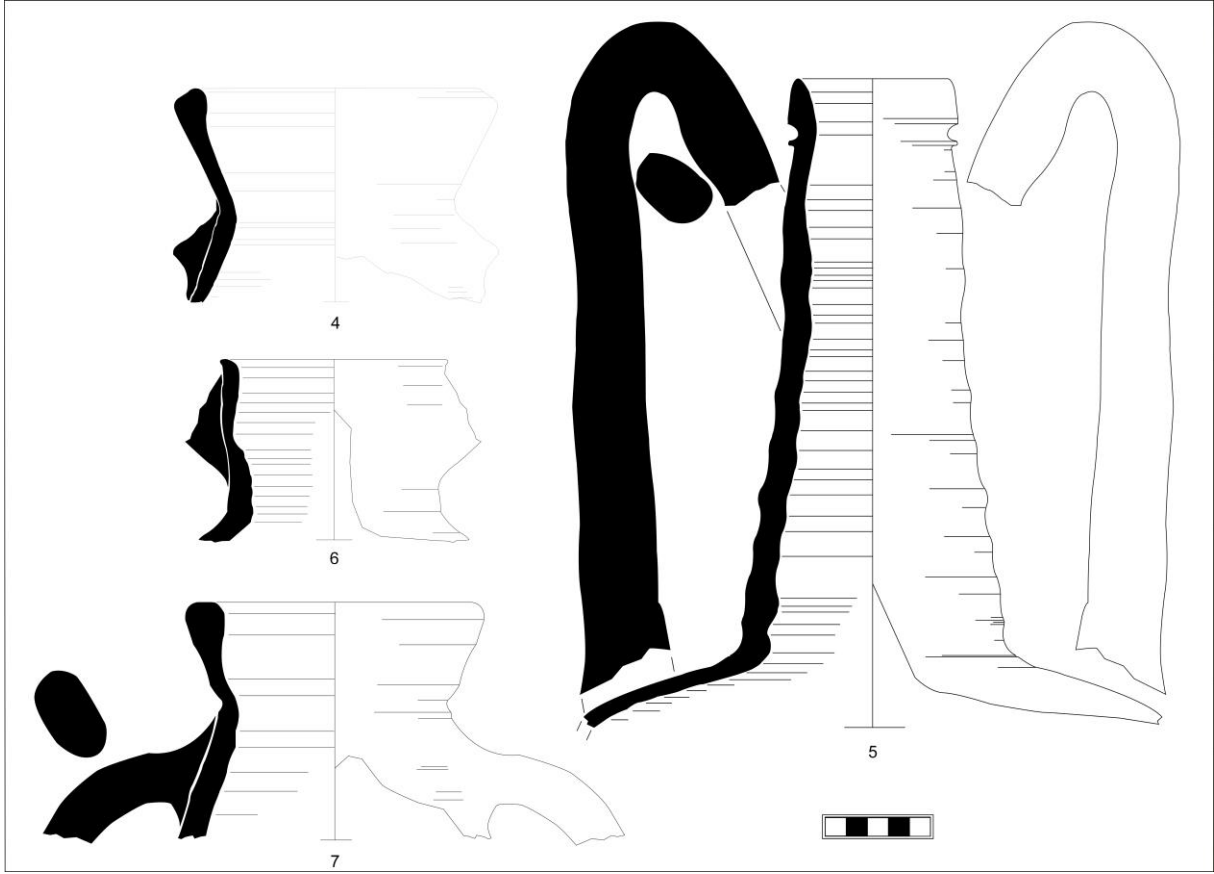

Fig. 2: No. 1-3

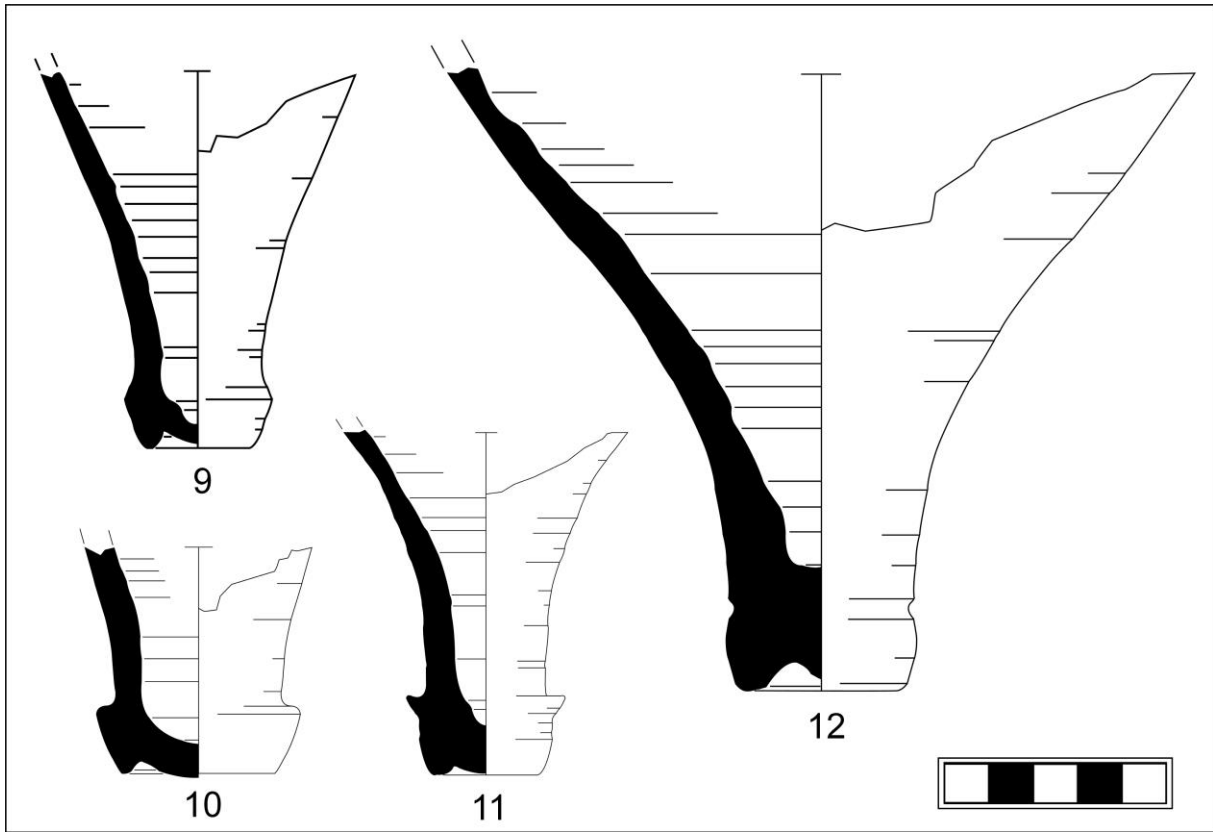

Fig. 5: No. 9-12

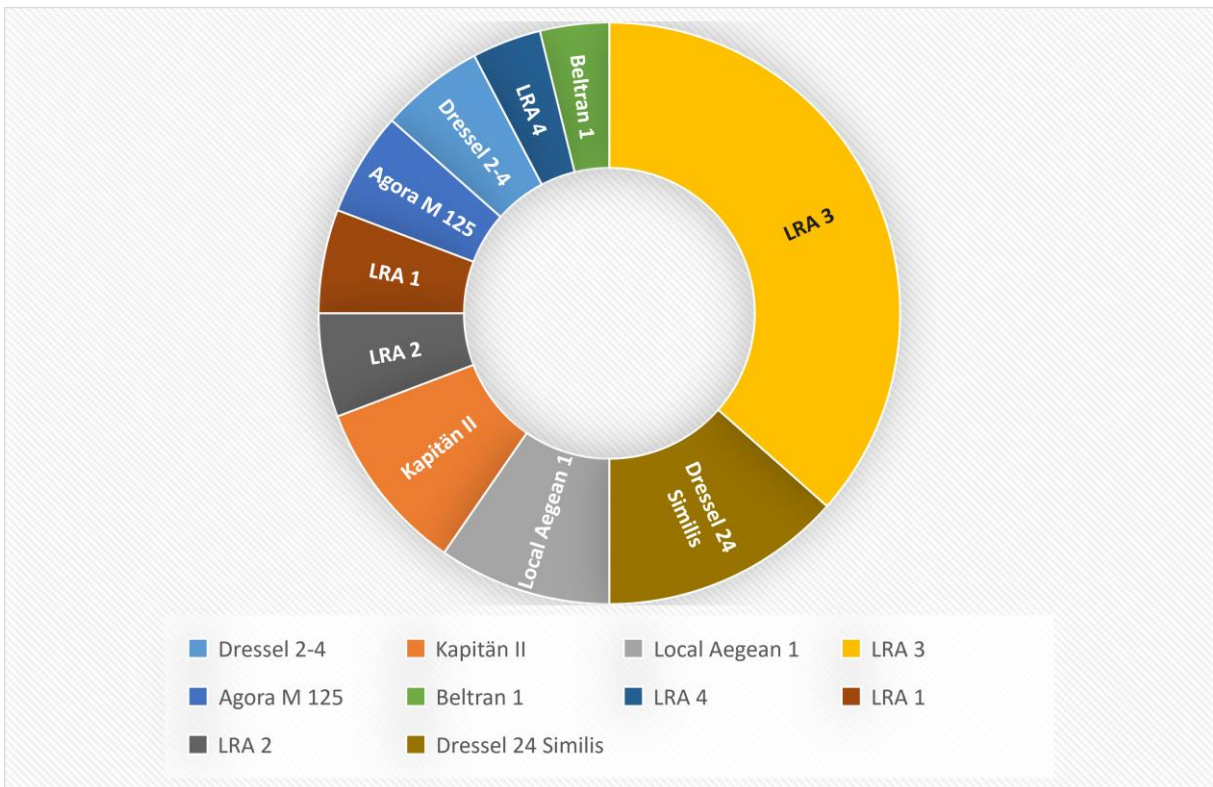

Fig. 6: Mevcut veriler doğrultusunda Phokaia buluntusu Roma Dönemi amphoralarının tiplere göre oransal dağılımı

SERAMİK
ARAŞTIRMALARI
DERGİSİ
THE JOURNAL
OF CERAMIC RESEARCH

Geliş Tarihi / Received : 24.12.2022
Kabul Tarihi / Accepted: 24.04.2023
Yayın Tarihi / Published: 31.12.2023
Araştırma Makalesi / Research Article
DOI: 10.55061/srmka.1226371

Makale Künyesi / Citation: Tekkök Karaöz, B. (2023). Late Roman West Asia Minor Light Colored Ware from Granicus Surveyed Sites, SRMKA 5, 104-132.

LATE ROMAN WEST ASIA MINOR LIGHT COLORED WARE FROM GRANICUS SURVEYED SITES

GRANICUS YÜZEY ARAŞTIRMASI ALANLARINDAN ELE GEÇEN BATI ANADOLU GEÇ ROMA DÖNEMİ AÇIK RENKLİ SERAMİKLERİ

Billur TEKKÖK KARAÖZ *

Özet

Bu makale, Phocaeen Kırmızı Astarlılarının bazı formlarını taklit eden açık renkli hamurlu ve turuncu-kahverengi astarlı "Late Roman West Asia Minor Light Colored Ware" olarak tanımlanan bir grup geç Roma Dönemi astarlı seramiğinin kökeni hakkındaki tartışmaların bir derlemesidir. Granicus Yüzeysel Araştırması kapsamında kalan Geç Roma Dönemi yerleşimlerinde Foça Kırmızı Astarlıları grubu (LRC) formlarıyla birlikte bulunan ancak oran olarak daha fazla olan ve Karadeniz ve Marmara Bölgesi'nde yoğun dağılım gösteren bu grubun standart tabak, çanak, kandil ve sürahi örnekleri bu makalenin içeriğini oluşturur. Marmara ve Batı Anadolu kıyı kentlerinde (Smryna, Antandros, Ilion, Parion, Kyzikos, Constantinople) yoğunlaşan örnekler üzerinden bu seramik grubunun menşei konusunda yeni bir tartışma başlamış ve grubun dağılım modeline bağlı olarak yeni bir öneri ortaya atılmıştır. Yeni öneri, grubun dağılım modeline bağlı olarak kuzey Troas veya Marmara Bölgesi'dir.

Anahtar Kelimeler: Geç Roma Batı Anadolu Açık Astarlı Seramikleri, Kuzey Troad, Marmara Bölgesi.

Abstract

This article is a compilation of debates on the origin of a group of late Roman slipped pottery identified as the "Late Roman West Asia Minor Light Colored Ware" with a light-colored paste and an orange-brown slip that copies after some forms of the Phocaeen Red Slip ware.

The content of this article is composed of standard plates, bowls, oil lamps, and jugs of this group, which are found together with the forms of the Phocaeen Red Slip Ware (LRC) in the late Roman period settlements during the Granicus Survey, but which are more prevalent and show an intense distribution in the Black Sea and Marmara regions. A new debate on the origin of this ceramic group has started over the examples concentrated in the coastal cities of Marmara and Western Anatolia (Smryna,

* Prof. Dr., Başkent Üniversitesi, Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Grafik ve Görsel Sanatlar Bölümü, Ankara, TÜRKİYE, E-Posta: tekkok@baskent.edu.tr Orcid ID: 0000-0001-8943-0215.

Author would like to thank Brian C.Rose for the permission to publish Granicus Survey Material, and special thanks go to Christina Kolb for drawings, Dr. Deniz Tamer and Ebru Kırkanlı for digitizing images and organizing plates, and Dr. Gabe Pizzorno for plotting locations on Google Earth Maps.

Antandros, Ilion, Parion, Kyzikos, Constantinople) and a new proposal has been put forward depending on the distribution model of the group and the new suggestion is northern Troad or Marmara region depending on the distribution pattern of the group.

Key Words: Late Roman West Asia Minor Light Colored Ware, Northern Troad, Marmara Region.

Introduction

Late Roman Light Colored Ware is a group of late Roman table wares produced from the late 4th century to the 7th century AD. The earliest publication of the ware by Waage in Antioch- on-the-Orontes publication¹, is followed by Hayes's classification of the group in Saraçhane excavations², In 1965 publication of Saraçhane Hayes classified this group as "Very Pale Ware with Orange Slip", in 1968 publication as "Light Colored Ware"³, in Late Roman Pottery publication as West Asia Minor Light-Coloured Ware⁴. He kept the same name for the group in his Athenian Agora publication⁵. Opait published a group from Roman Dobrudja and named as "Cnidian Fine Ware/Asia Minor Light Colored Ware"⁶. I classified them as "West Asia Minor Pale Ware" in 1996 and later as "Late Roman West Asia Minor Light Colored Ware" based on finds at Ilion and Granicus Surveys⁷. Ergürer and Domžalski have suggested the Troad region around Propontis or Pergamon region for production⁸. Laodikeia was suggested as another production centre due to the similarity to an ornamented plate series published by Hayes in Saraçhane⁹. Parion examples were sampled for chemical analysis; the results will clear clay provenance for the ware group¹⁰.

The place of production is still not known. Still, the ware group is well distributed in the northern Aegean, and Black Sea especially in the Dobrudja region, Marmara (Cyzicus), and northern Troad region, especially around Gönen.¹¹ Although Hayes suggested that this group was produced in the Knidos region, this study suggests a different localisation¹².

¹ Waage 1948, 42, RM5, Fig. 23. N.21.

² Hayes 1992, 7, 93-5, 100-2, 106, Fig. 1, 1-10, Fig. 31, 10.3, Fig. 32, 11.10, Fig. 33, 14.22-23, Fig. 37, 26.5, Fig. 41, 14.73-79, Fig. 44, 30.110, Fig. 50, 31.15-16.

³ Hayes et al. 1965, 235, Fig. D, no. 10; Hayes et al. 1968, 210-211, Fig. F, no. 75-77; Hayes 1992, 7, 94, Fig. 1, no. 1-10.

⁴ Hayes 1972, 408-410; Hayes et al. 1968, 211.

⁵ Hayes 2008, 91-92, Fig. 43, 1429-1455, Pl. 70, 1434-1444.

⁶ Opait 2004, 79.

⁷ Tekkök-Biçken 1996, 140, Fig. 87, G85; Heath-Tekkök 2007-2008, 76-77; Rose et al. 2007, 103, Cat. No. 108; 106, 107, 108, Cat. No. 119-123; 117.

⁸ Ergürer 2014, 175; Domžalski 2012, 338, 340, note 51.

⁹ Şimşek 2003, 416-418; Şimşek 2008, 133; for recent research See Oprüş 2022.

¹⁰ Ergürer -Akyol 2023 (in press).

¹¹ Oprüş 2022 (for decorated examples from Histria).

¹² Hayes et al. 1968, 211, footnote. 25; Hayes 1972, 408.

The findings from the Granicus surveyed region, especially in the inner region settlements suggest that the production centre is somewhere near the northern Troad region or Propontis region¹³. The examples unearthed in the new excavations in Istanbul and Saraçhane¹⁴, Yenikapı¹⁵, Cyzicus¹⁶, Ilion¹⁷, Parion¹⁸, Antandros¹⁹, Pergamon²⁰, and Allinaoi²¹, may support this view.

Although terminological differences define this group, it would be correct to call this group “Late Roman West Asia Minor Light Colored Ware” due to its fabric and slip colour²². The general characteristics of the ware group are well-fired surfaces and almost white to yellow fabric (10YR 7/4 to 8/4), and the slip surface is light orange (5YR 5/8 to 6/8) depending on firing. In some examples, the slip is brown due to stacking conditions in the oven. A homogeneous paste and surface are generally observed in Ilion (Troia) samples²³. In some examples, due to exposition and excessive heat, slip has left a metallic sheen on the surface. The most common forms in the 5th century AD are plates, simple dishes or bowls with ridging; more elaborate forms appeared in the 6th century AD. The bowls derive after Phocaeen Red Slip Ware Form 3 (b,c,h) varieties often carry triple rouletting on the rim; they are mainly dated to the third quarter of the 5th century AD to the 6th in Troy. In some examples, rouletting is done carelessly. The group introduces bowls with ledge rims, fine rouletting interior, and over the rim derived after Phocaeen Red Slip (LRC) Hayes Form 5b.²⁴

The dishes with champlévé ornamentation do not occur in surveyed regions.²⁵ Closed forms for table services (jar, jug and table jug) are common in the sites close to the Gönen region (Fig. 1). The region where the jug forms are most familiar is the Troad region. Examples seen in other settlements in the Mediterranean are plate and bowl-type forms where commercial sale is more convenient.

¹³ Ergürer 2014, 176, for map of distribution.

¹⁴ Hayes 1992, 7, 93–95, 100–102, 106, Fig. 1, 1-10; Fig. 31, 10.3; Fig. 32, 11.10; Fig. 33, 14.22–23, Fig. 37, 26.5; Fig. 41, 14.73–9, Fig. 44, 30.110; Fig. 50, 31.15–6.

¹⁵ Öztuncay 2007, 253, Kat.Y8.

¹⁶ Güneş 2010, 150, Pl. XVIII, Fig. 103–104, Pl. XIX, Fig.114.

¹⁷ Tekkök-Biçken 1996, 140, Fig. 87: G85; Heath – Tekkök 2007-2008, 76-77.

¹⁸ Ergürer 2012, 193-217; 2014, 175-191.

¹⁹ Aktaş 2020, 35-66.

²⁰ De Luca 1984, 9–10, 16, 21, 24, 31, 34–35, Taf. 8, 117,118; Taf. 10, 135–145; Taf. 1, 291–6; Taf. 25, 30.

²¹ Yeşilova 2007, 197, Cat. nos. 129, 152, 164–5, Pl. 33.

²² Ergürer 2014, 176.

²³ Heath – Tekkök 2007-2008, 76-77.

²⁴ Heath – Tekkök 2007-2008 <https://classics.uc.edu/troy/grbpottery/html/lr-lightcolored.html> 77/2022.

²⁵ Oprüş 2022; Şimşek 2003; Şimşek 2008.

Discussion on Ceramics:

The plates with upright rim have close parallels in Antandros (1), copy after Phocaean Red Slip Ware (LRC), and the plate with slightly incurving rim (2) has no parallels copied after Hayes Phocaean Red Slip Ware Form 1. The plates with rilled rim form another form find parallels in Parion (3). The plates with ledge rims (4,5,6) presented in varieties form a common form found on coastal sites from Zeytinliada, Parion and Antandros. (6) may have been used as a reversible lid. The plates with the rouletting interior of the base (7, 8) often have shallow ring bases (9, 10, 11), some examples have a deep ridge around the base on the exterior (10, 11), (12) presented only with one example, has rouletting interior and a projecting ledge exterior around the base. The deep ridging exterior of the wall above the base is a common feature of 6th-century examples.

The flanged plates/bowls with deep ridgings exterior of the rim are common forms of the ware group from the 5th century to 6th Century AD (13-16), diameter ranges from 14 to 28 cm.

This group forms the most common and widely exported examples in the Aegean, especially in North Aegean, Constantinople, and coastal and inner sites in Dacia. The bowls with triple rouletting on the rim are a variety of group (17-22), some examples show carelessly applied rouletting (18), and some examples have no rouletting around the rim (23). The form derived after Phocaean Red Slip Ware Hayes Form 3, especially Hayes Form 3b, 3c and 3h.²⁶ They have shallow ring bases (24). The fabric contains heavy lime and silver mica. Most examples are well fired. Depending on the firing condition surface color ranges from pale orange to brown (between 5 YR 6/8 and 5/6). The slip applies well to clay, which is thicker in these examples. The examples from Parion, Kyzikos, Athens, Antandros and Priapos are dated; Parion examples are dated from well-dated contexts from the middle of the 5th century to the middle of the 6th century AD²⁷. The walls get heavier, the clay in later group is calcareous and the slip is of poorer quality.

Reversible lids/bowls are rare forms (25, 26) and only found in Zeytinliada (27) in Parion they are found in deposits after the middle of the 6th into the 7th Century AD.

Plates with upright ledge rim have deep turn marks on the exterior wall (28) or fine-combed rouletting on the interior and exterior and on the ledge rim (29).

²⁶ Hayes 1972, 329–33, 337–8, Fig. 67–8.

²⁷ Ergürer 2014, 181, under Form 5.

Bowl with upright rim forms a widely distributed example (31) in the Aegean and Mediterranean, mainly Thasos, Ilion, Antandros, and Benghazi. A simple variant is found in Parion (30) for regional consumption—another variant of the bowls with an upright ledge rim (32) with the combed rouletting exterior of the rim. The bowls of this group (30-32) are dated to the 5th Century AD.

The bowls with outturned ledge rim (33, 34) form another group datable to the 6th Century AD. They are presented in Parion and Zeytinliada.

The bowls with thickened rolled rim (35, 36, 37) often have traces of double line and deep cut rouletting exterior on the wall, and show traces of slip exterior wall. They are found in Zeytinliada and Antandros. The bowls with thickened ledge rims (38, 39) are another common form, (38) is from the 5th Century AD and (39) carries the form to the late 5th century AD with deep ridgings exterior of the wall. Both forms are well distributed in Athens, Constantinople, and Northern Aegean; Parion, and Priapos. The bowl with an inturned ledge rim and rouletting on the wall in and out (40) is not common but is dated with other finds to the 6th Century AD.

The bowl with inturned ledge rim (41) finds only parallels in İstanbul, Saraçhane and is dated to the late 6th to 7th Century AD. (42) represents a reversible bowl/lid found only in Granicus surveyed fields; the fabric is found in later forms of the ware group so dated to the 5th to 6th Century AD. (43) Another bowl form with heavy ledge rim is also rare in Parion and dated to the 6th to 7th Century AD. The bases (44, 45) are included in the catalogue (45) finds a parallel in Athens and are dated to the 5th to 6th Century AD. (44) has parallels in Marmaray, Constantinople's new excavations.²⁸

The typical features of the group are the jug forms with handles (46, 47) and deep ridgings on the neck (47, 53). The examples published in Antandros are dated from the 5th to 6th Century AD. (53) is dated to the 5th Century AD in Athens. The bases (49-51) have parallels in Antandros dating to the 5th Century AD. (48) jug, and (52) is a table jar dated to the 5th Century AD in Parion and Antandros. (54, 55, 56, 57) are mainly jug bases and find parallels in Athens and Antandros dated to the middle of the 5th Century AD. The lamps are not published elsewhere, only presented here (58-60). Lamps have preserved only bottoms, no trace of decoration on the discus. The fabrics are very similar to the 5th-century AD bowls.

²⁸ I have seen unpublished examples.

Conclusion:

The evidence from the Granicus surveyed region is new forms to a distinct production of Late Roman West Asia Minor Light Colored Ware. To avoid confusion with previous form definitions by Ergürer and Aktaş, new form numbers were given by the author in the Catalogue. So far, this Catalogue has the complete forms of the plain production series. The close examination of the fabrics and surface treatments led to the conclusion that the workshops that produced the ware had different treatments for the exported group, and the second quality ware was distributed regionally. During the 5th to 6th Century AD, Late Roman West Asia Minor Light Colored Ware competed with Phocaeen Red Slip Ware (LRC), especially in Propontis, Black Sea coastal sites, especially in Dacia, statistically the well-distributed forms are flanged bowls and plates. The jugs and table jars are aimed at regional distribution. The archaeometric analysis will prove the clay provenance of the ware group.²⁹

²⁹ Ergürer-Akyol 2023 (in press).

CATALOGUE:

1. Plate - **Form 1a**

Fig.2,8

40-5-3. PH. 2.1; est. D.rim 26; Th. 0.5. Preserving 1/10 of the rim. Upright, thickened rim. Yellow fabric, not preserving slip.

Parallels: Antandros (Aktas 2018, 224, 225, Cat. no 418; Aktaş 2020, 57, Drawing 2. Cat. no 33 - Form 6; 5th century AD - early 6th century AD)

Date: 5th century AD

2. Plate - **Form 1b**

Fig.2

33-5-11. PH. 2.8; est. D.rim 26; Th. 0.6. Preserving 1/16 of the rim. Pinkish buff fabric overfired, core grey, matte red slip.

No Parallels. Derived after Phocaeen Hayes Form 1 plates. Rare example.

Date: Late 4th to 5th century AD

3. Plate – **Form 2**

Fig.2

33-5-6. PH. 1.0; Th. 0.4. Preserving 1/10 of the rim. Rolled rim. Pinkish buff fabric, soft, with fine silver mica, fired grey at the core, preserving no slip.

Parallels: Parion (Ergürer 2014, 185, 188, 187, Pl. 6. 28 – Form 15; the second half of the 6th century and the first half of the 7th century)

Date: Second half of the 6th century and the first half of the 7th century AD.

4. Plate with ledge rim – **Form 3a**

Fig.2,8

42-3-12. PH. 1.0; est. D.rim 23; Th. 0.5. Preserving 1/8 of the rim. Ledge rim. Pale yellow fabric with thick orange slip in and out.

Parallels: Antandros (Aktaş 2020, Çiz. 1. 4 (late 4th century-5th century AD); Zeytinliada (Kavaz-Kındıgılı 2020, 263, Fig. 2, Kat. no 21 – Form 2; mid 4th century-early 6th century AD; Parion (Ergürer 2014, 178, Pl. 1, no. 6 – Form 2; late 4th century AD -early 6th century)

Date: Mid 4th century-early 6th century AD

5. Plate with ledge rim – **Form 3b**

Fig.2,8

40-5-14. PH. 1.7; est. D.rim 36; Th. 0.5. Preserving 1/20 of the rim. A single line of the rouletting interior of the rim. Yellow fabric, matte orange slip in and out.

Parallels: Antandros (Aktaş 2020, Çizim 1. Kat. no. 9 – Form 1C; late 4th century AD – first half of 5th century AD); Parion (Ergürer 2014, 179, 178, Pl. 1.5 – Form 2; late 4th century AD-early 6th century AD)

Date: Late 4th century AD-early 6th century AD

6. Plate with ledge rim – **Form 3c**

Fig.2,8

42-5-1. PH. 2.0; est. D.rim 27; Th.0.5. Preserving 1/20 of the rim. Pale yellow fabric overfired, with thick orange slip.

Parallels: Athenian Agora (Hayes 2008, Fig. 43.1434; Third quarter of 5th century)

Date: 6th century AD

7. Ring foot of a plate - **Form 3**

Fig.2,8

40-5-29. PH. 1.6; est. D.base 12; Th. 0.8. Preserving 1/6 of the base. Shallow ring base. Rouletting interior on base. Yellow fabric, matte orange slip in and out.

Parallels: Antandros (Aktas 2018, 211-212, Kat. no 383, 386, 387, 389, 390, 395; Aktaş 2020, 53-55, Drawing 1. Kat. no 16-21 – Form 1; 5th century AD); Parion (Ergürer 2014, 179, 178, Pl. 1, no. 4 – Form 2; late 4th century – early 6th century AD); Priapos (Rose et. al. 2007, 94, 143, Pl. 9, No. 123; late 6th century AD)

Date: 5th century AD

8. Ring foot of a plate - **Form 3**

Fig.2,8

46-1-13. PH. 2.5; est. D.base 16; Th. 0.5. Preserving 1/4 of the base. Rouletting interior. Yellow fabric fired grey.

Parallels: Antandros (Aktas 2020, 53-55, Drawing 1. Kat. no 16-21 – Form 1; 5th century AD)

Date: 5th century AD

9. Ring foot of a plate - **Form 3**

Fig.2,8

36-3-12. PH. 2.5; est. D.base 11; Th. 0.5. Preserving 1/4 of the base. Pale yellow fabric fired brown, brown slip in and out.

Parallels: Antandros (Aktas 2020, 53-55, Drawing 1. Kat. no 16-21 – Form 1; 5th century AD)

Date: 6th century AD

10. Ring foot of a plate - **Form 4**

Fig.2,8

42-4-20. PH. 2.7; est. D base 14; Th. 0.6. Preserving 1/6 of the base. Deep ridges on the wall where the base starts. Yellow fabric with matte orange slip.

Parallels: Athenian Agora (Hayes 2008, Fig. 43.1434; Third quarter of 5th century)

Date: 6th century AD

11. Ring foot of a plate- **Form 4**

Fig.2,8

33-6-3. PH. 2.3; est. D.base 11; Th. 0.5. Preserving 1/6 of the base. Deep grooves on the lower body on the outside. Pinkish buff fabric, soft, with fine silver mica, preserving red orange-red slip exterior.

Parallels: Antandros (Aktas 2020, 53-55, Çizim 1. Kat. no 16-21 – Form 1)

Date: 6th century AD

12. Ring foot of a plate- **Form 5**

Fig.2,8

46-1-14. PH. 3; est. D.base 13; Th. 0.5. Preserving 1/4 of the base. Ridges exterior on the wall. Rouletting interior. Yellow fabric fired grey, matte orange slip.

No parallels.

Date: 7th century AD

13. Plate, flanged - **Form 6**

Fig.3,8

33-6-2. PH. 2.5; est. D.rim 14; Th. 0.5. Preserving 1/10 rim. Deep ridges on the rim. Pinkish buff fabric, soft, with fine silver mica, preserving orange-red slip interior.

Parallels: Parion (Ergürer 2012, 203, 736, Pl. 182. Kat. no 438-444; Ergürer 2014, 181, 182, Pl. 3, no. 11-14; Ergürer 2015, 71, 72, 86, Res. 9. 59, 60 – Form 5; Mid.5th century AD – Mid. 6th century AD); Antandros (Aktas 2020, 56, 57, Drawing. 2. 28-30 – Form 3; Third quarter of 5th century AD to early 6th century AD); Zeytinliada (Kavaz-Kındığılı 2017, 168, Kat. no 7, 8; Kavaz-Kındığılı 2020, 263, 247, Fig. 2. Kat. no 25, 26 – Form 5; first half of 5th century AD- first half of 6th century AD); Athenian Agora (Hayes 2008, 250, Fig. 43. 1430-1432; Third quarter of 5th century AD to mid-6th century AD); Priapos (Rose et al. 2007, 89, 143, Pl. 9. 110; 5th century AD); Saraçhane (Hayes 1992, 94, 95, 154, Fig. 33. 14. 22; 526-527? AD); Topraichioi (Opait 1991a, 230, Pl. 41. 4,5); Aegyssus (Opait 1985, 155, 156, Fig. 2. 10);

Murighiol (Opait 1991b, 166, Pl. 45. 312, 313); Hayes 1972, 409, Fig. 92. 1; mid-5th century – early 7th century AD.

Date: Mid. 5th century AD – Mid. 6th century AD

14. Plate, flanged - **Form 6**

Fig.3,8

39-2-1. PH. 2.5; est. D. rim 18; Th. 0.5. Preserving 1/8 of the rim. Shallow ridges of rouletting around the rim. Light yellow fabric with matte thick orange slip preserved interior.

Parallels: Parion (Ergürer 2012, 203, 736, Pl. 182. Kat. no 438-444; Ergürer 2014, 181, 182, Pl. 3, no. 11-14; Ergürer 2015, 71, 72, 86, Res. 9. 59, 60 – Form 5; Mid.5th century AD – Mid. 6th century AD); Antandros (Aktaş 2020, 56, 57, Çiz. 2. 28-30 – Form 3; Third quarter of 5th century AD to early 6th century AD); Zeytinliada (Kavaz-Kındıgılı 2017, 168, Kat. no 7, 8; Kavaz-Kındıgılı 2020, 263, 247, Fig. 2. Kat. no 25, 26 – Form 5; first half of 5th century AD-first half of 6th century AD); Athenian Agora (Hayes 2008, 250, Fig. 43. 1430-1432; Third quarter of 5th century AD to mid-6th century AD); Priapos (Rose et al. 2007, 89, 143, Pl. 9. 110; 5th century AD); Saraçhane (Hayes 1992, 94, 95, 154, Fig. 33. 14. 22; 526-527? AD); Topraichioi (Opait 1991a, 230, Pl. 41. 4,5); Aegyssus (Opait 1985, 155, 156, Fig. 2. 10); Murighiol (Opait 1991b, 166, Pl. 45. 312, 313); Hayes 1972, 409, Fig. 92. 1; mid-5th century – early 7th century AD.

Date: Mid.5th century AD – Mid. 6th century AD

15. Plate, flanged - **Form 6**

Fig.3,8

40-5-8. PH. 3.2; est. D.rim 22; Th. 0.5. Preserving 1/8 of the rim. Grooved rouletting on the rim. Pinkish buff hard-fired fabric with thin orange-brown slip in and out. Another one is 40-5-54.

Parallels: Parion (Ergürer 2012, 203, 736, Pl. 182. Kat. no 438-444; Ergürer 2014, 181, 182, Pl. 3, no. 11-14; Ergürer 2015, 71, 72, 86, Res. 9. 59, 60 – Form 5; Mid.5th century AD – Mid. 6th century AD); Antandros (Aktaş 2020, 56, 57, Çiz. 2. 28-30 – Form 3; Third quarter of 5th century AD to early 6th century AD); Zeytinliada (Kavaz-Kındıgılı 2017, 168, Kat. no 7, 8; Kavaz-Kındıgılı 2020, 263, 247, Fig. 2. Kat. no 25, 26 – Form 5; first half of 5th century AD-first half of 6th century AD); Athenian Agora (Hayes 2008, 250, Fig. 43. 1430-1432; Third quarter of 5th century AD to mid-6th century AD); Priapos (Rose et al. 2007, 89, 143, Pl. 9. 110; 5th century AD); Saraçhane (Hayes 1992, 94, 95, 154, Fig. 33. 14. 22; 526-527? AD); Topraichioi (Opait 1991a, 230, Pl. 41. 4,5); Aegyssus (Opait 1985, 155, 156, Fig. 2. 10); Murighiol (Opait 1991b, 166, Pl. 45. 312, 313); Hayes 1972, 409, Fig. 92. 1; mid-5th century – early 7th century AD.

Date: Mid.5th century AD – Mid. 6th century AD

16. Plate, flanged - **Form 6**

Fig.3,8

37-2-2. PH. 2.6; est. D. rim 24; Th. 0.5. Preserving 1/16 of the rim. Traces of doubleline lined rouletting exterior on the wall. Light yellow fabric with matte thin orange slip.

Parallels: Parion (Ergürer 2012, 203, 736, Pl. 182. Kat. no 438-444; Ergürer 2014, 181, 182, Pl. 3, no. 11-14; Ergürer 2015, 71, 72, 86, Res. 9. 59, 60 – Form 5; Mid.5th century AD – Mid. 6th century AD); Antandros (Aktaş 2020, 56, 57, Çiz. 2. 28-30 – Form 3; Third quarter of 5th century AD to early 6th century AD); Zeytinliada (Kavaz-Kındıgılı 2017, 168, Kat. no 7, 8; Kavaz-Kındıgılı 2020, 263, 247, Fig. 2. Kat. no 25, 26 – Form 5; first half of 5th century AD-first half of 6th century AD); Athenian Agora (Hayes 2008, 250, Fig. 43. 1430-1432; Third quarter of 5th century AD to mid 6th century AD); Priapos (Rose et al. 2007, 89, 143, Pl. 9. 110; 5th century AD); Saraçhane (Hayes 1992, 94, 95, 154, Fig. 33. 14. 22; 526-527? AD); Topraichioi (Opait 1991a, 230, Pl. 41. 4,5); Aegyssus (Opait 1985, 155, 156, Fig. 2. 10);

Murighiol (Opait 1991b, 166, Pl. 45. 312, 313); Hayes 1972, 409, Fig. 92. 1; mid 5th century – early 7th century AD.

Date: Middle of the 5th century AD – Mid. 6th century AD

17. Plate, flanged - **Form 6**

Fig.3,8

37-2-1. PH. 3.2; est. D. rim 23; Th. 0.5. Preserving 1/8 of the rim. Traces of double lined and deep cut rouletting exterior on the wall. Light yellow fabric with matte, thin brown/orange slip preserved interior.

Parallels: Parion (Ergürer 2012, 203, 736, Pl. 182. Kat. no 438-444; Ergürer 2014, 181, 182, Pl. 3, no. 11-14; Ergürer 2015, 71, 72, 86, Res. 9. 59, 60 – Form 5; Mid.5th century AD – Mid. 6th century AD); Antandros (Aktaş 2020, 56, 57, Çizim 2. 28-30 – Form 3; Third quarter of 5th century AD to early 6th century AD); Zeytinliada (Kavaz-Kındığılı 2017, 168, Kat. no 7, 8; Kavaz-Kındığılı 2020, 263, 247, Fig. 2. Kat. no 25, 26 – Form 5; first half of 5th century AD-first half of 6th century AD); Athenian Agora (Hayes 2008, 250, Fig. 43. 1430-1432; Third quarter of 5th century AD to mid-6th century AD); Priapos (Rose et al. 2007, 89, 143, Pl. 9. 110; 5th century AD); Saraçhane (Hayes 1992, 94, 95, 154, Fig. 33. 14. 22; 526-527? AD); Topraichioi (Opait 1991a, 230, Pl. 41. 4,5); Aegyssus (Opait 1985, 155, 156, Fig. 2. 10); Murighiol (Opait 1991b, 166, Pl. 45. 312, 313); Hayes 1972, 409, Fig. 92. 1; mid-5th century – early 7th century AD.

Date: Mid.5th century AD – Mid. 6th century AD

18. Plate, flanged - **Form 6**

Fig.3,8

40.4.5. PH. 2.3; est. D. rim 24; Th. 0.5. Preserving 1/8 of the rim. Traces of double lined and deep cut rouletting exterior on the wall. Light yellow fabric with a matte, thin brown/orange slip-preserved interior.

Parallels: Parion (Ergürer 2012, 203, 736, Pl. 182. Kat. no 438-444; Ergürer 2014, 181, 182, Pl. 3, no. 11-14; Ergürer 2015, 71, 72, 86, Res. 9. 59, 60 – Form 5; Mid.5th century AD – Mid. 6th century AD); Antandros (Aktaş 2020, 56, 57, Çiz. 2. 28-30 – Form 3; Third quarter of 5th century AD to early 6th century AD); Zeytinliada (Kavaz-Kındığılı 2017, 168, Kat. no 7, 8; Kavaz-Kındığılı 2020, 263, 247, Fig. 2. Kat. no 25, 26 – Form 5; first half of 5th century AD-first half of 6th century AD); Athenian Agora (Hayes 2008, 250, Fig. 43. 1430-1432; Third quarter of 5th century AD to mid 6th century AD); Priapos (Rose et al. 2007, 89, 143, Pl. 9. 110; 5th century AD); Saraçhane (Hayes 1992, 94, 95, 154, Fig. 33. 14. 22; 526-527? AD); Topraichioi (Opait 1991a, 230, Pl. 41. 4,5); Aegyssus (Opait 1985, 155, 156, Fig. 2. 10); Murighiol (Opait 1991b, 166, Pl. 45. 312, 313); Hayes 1972, 409, Fig. 92. 1; mid 5th century – early 7th century AD.

Date: Mid.5th century AD – Mid. 6th century AD

19. Plate, flanged - **Form 6**

Fig.3,8

37-3-6. PH. 2.9; est. D. rim 25; Th. 0.6. Preserving 1/8 of the rim. The fine rouletting exterior on the wall. Traces of slip.

Parallels: Parion (Ergürer 2012, 203, 736, Pl. 182. Kat. no 438-444; Ergürer 2014, 181, 182, Pl. 3, no. 11-14; Ergürer 2015, 71, 72, 86, Res. 9. 59, 60 – Form 5; Mid.5th century AD – Mid. 6th century AD); Antandros (Aktaş 2020, 56, 57, Çiz. 2. 28-30 – Form 3; Third quarter of 5th century AD to early 6th century AD); Zeytinliada (Kavaz-Kındığılı 2017, 168, Kat. no 7, 8; Kavaz-Kındığılı 2020, 263, 247, Fig. 2. Kat. no 25, 26 – Form 5; first half of 5th century AD-first half of 6th century AD); Athenian Agora (Hayes 2008, 250, Fig. 43. 1430-1432; Third quarter of 5th century AD to mid-6th century AD); Priapos (Rose et al. 2007, 89, 143, Pl. 9. 110; 5th century AD); Saraçhane (Hayes 1992, 94, 95, 154, Fig. 33. 14. 22; 526-527? AD);

Topraichioi (Opait 1991a, 230, Pl. 41. 4,5); Aegyssus (Opait 1985, 155, 156, Fig. 2. 10); Murighiol (Opait 1991b, 166, Pl. 45. 312, 313); Hayes 1972, 409, Fig. 92. 1; mid 5th century – early 7th century AD.

Date: Mid.5th century AD – Mid. 6th century AD

20. Plate, flanged - **Form 6**

Fig.3,8

40-5-19. PH. 3.7; est. D.rim 24; Th. 0.5. Preserving 1/10 of the rim. Combed rouletting on the rim. Pinkish buff hard-fired fabric with thin brown slip in and out.

Parallels: Parion (Ergürer 2012, 203, 736, Pl. 182. Kat. no 438-444; Ergürer 2014, 181, 182, Pl. 3, no. 11-14; Ergürer 2015, 71, 72, 86, Res. 9. 59, 60 – Form 5; Mid.5th century AD – Mid. 6th century AD); Antandros (Aktaş 2020, 56, 57, Çiz. 2. 28-30 – Form 3; Third quarter of 5th century AD to early 6th century AD); Zeytinliada (Kavaz-Kındığılı 2017, 168, Kat. no 7, 8; Kavaz-Kındığılı 2020, 263, 247, Fig. 2. Kat. no 25, 26 – Form 5; first half of 5th century AD-first half of 6th century AD); Athenian Agora (Hayes 2008, 250, Fig. 43. 1430-1432; Third quarter of 5th century AD to mid-6th century AD); Priapos (Rose et al. 2007, 89, 143, Pl. 9. 110; 5th century AD); Saraçhane (Hayes 1992, 94, 95, 154, Fig. 33. 14. 22; 526-527? AD); Topraichioi (Opait 1991a, 230, Pl. 41. 4,5); Aegyssus (Opait 1985, 155, 156, Fig. 2. 10); Murighiol (Opait 1991b, 166, Pl. 45. 312, 313); Hayes 1972, 409, Fig. 92. 1; mid-5th century – early 7th century AD.

Date: Mid.5th century AD – Mid. 6th century AD

21. Plate, flanged - **Form 6**

Fig.3,8

40-5-18. PH. 3.2; est. D.rim 22; Th. 0.4. Preserving 1/10 of the rim. Combed shallow rouletting on the rim. Yellow fabric with thin orange slip in and out.

Parallels: Parion (Ergürer 2012, 203, 736, Pl. 182. Kat. no 438-444; Ergürer 2014, 181, 182, Pl. 3, no. 11-14; Ergürer 2015, 71, 72, 86, Res. 9. 59, 60 – Form 5; Mid.5th century AD – Mid. 6th century AD); Antandros (Aktaş 2020, 56, 57, Çiz. 2. 28-30 – Form 3; Third quarter of 5th century AD to early 6th century AD); Zeytinliada (Kavaz-Kındığılı 2017, 168, Kat. no 7, 8; Kavaz-Kındığılı 2020, 263, 247, Fig. 2. Kat. no 25, 26 – Form 5; first half of 5th century AD-first half of 6th century AD); Athenian Agora (Hayes 2008, 250, Fig. 43. 1430-1432; Third quarter of 5th century AD to mid-6th century AD); Priapos (Rose et al. 2007, 89, 143, Pl. 9. 110; 5th century AD); Saraçhane (Hayes 1992, 94, 95, 154, Fig. 33. 14. 22; 526-527? AD); Topraichioi (Opait 1991a, 230, Pl. 41. 4,5); Aegyssus (Opait 1985, 155, 156, Fig. 2. 10); Murighiol (Opait 1991b, 166, Pl. 45. 312, 313); Hayes 1972, 409, Fig. 92. 1; mid 5th century – early 7th century AD.

Date: Mid.5th century AD – Mid. 6th century AD

22. Plate, flanged - **Form 6**

Fig.3,8

42.5.3 PH. 2.0; est. D.rim 25; Th. 0.4.

Parallels: Parion (Ergürer 2012, 203, 736, Pl. 182. Kat. no 438-444; Ergürer 2014, 181, 182, Pl. 3, no. 11-14; Ergürer 2015, 71, 72, 86, Res. 9. 59, 60 – Form 5; Mid.5th century AD – Mid. 6th century AD); Antandros (Aktaş 2020, 56, 57, Drawing. 2. 28-30 – Form 3; Third quarter of 5th century AD to early 6th century AD); Zeytinliada (Kavaz-Kındığılı 2017, 168, Kat. no 7, 8; Kavaz-Kındığılı 2020, 263, 247, Fig. 2. Kat. no 25, 26 – Form 5; first half of 5th century AD-first half of 6th century AD); Athenian Agora (Hayes 2008, 250, Fig. 43. 1430-1432; Third quarter of 5th century AD to mid-6th century AD); Priapos (Rose et al. 2007, 89, 143, Pl. 9. 110; 5th century AD); Saraçhane (Hayes 1992, 94, 95, 154, Fig. 33. 14. 22; 526-527? AD); Topraichioi (Opait 1991a, 230, Pl. 41. 4,5); Aegyssus (Opait 1985, 155, 156, Fig. 2. 10);

Murighiol (Opait 1991b, 166, Pl. 45. 312, 313); Hayes 1972, 409, Fig. 92. 1; mid-5th century – early 7th century AD.

Date: Mid.5th century AD – Mid. 6th century AD

23. Plate, flanged - **Form 6**

Fig.3,8

42.5.5 PH. 1.8; est. D.rim 28; Th. 0.6.

Parallels: Parion (Ergürer 2012, 203, 736, Pl. 182. Kat. no 438-444; Ergürer 2014, 181, 182, Pl. 3, no. 11-14; Ergürer 2015, 71, 72, 86, Res. 9. 59, 60 – Form 5; Mid.5th century AD – Mid. 6th century AD); Antandros (Aktas 2020, 56, 57, Çiz. 2. 28-30 – Form 3; Third quarter of 5th century AD to early 6th century AD); Zeytinliada (Kavaz-Kındıgılı 2017, 168, Kat. no 7, 8; Kavaz-Kındıgılı 2020, 263, 247, Fig. 2. Kat. no 25, 26 – Form 5; first half of 5th century AD– first half of 6th century AD); Athenian Agora (Hayes 2008, 250, Fig. 43. 1430-1432; Third quarter of 5th century AD to mid-6th century AD); Priapos (Rose et al. 2007, 89, 143, Pl. 9. 110; 5th century AD); Saraçhane (Hayes 1992, 94, 95, 154, Fig. 33. 14. 22; 526-527? AD); Topraichioi (Opait 1991a, 230, Pl. 41. 4,5); Aegyssus (Opait 1985, 155, 156, Fig. 2. 10); Murighiol (Opait 1991b, 166, Pl. 45. 312, 313); Hayes 1972, 409, Fig. 92. 1; mid-5th century – early 7th century AD.

Date: Mid.5th century AD – Mid. 6th century AD

24. Ring foot of a plate, flanged- **Form 6**

Fig.3,8

16-4-2. PH. 2.1; est. D.base 13; Th. 0.5. Preserving 1/6 of the base. Pale yellow fabric, preserving no slip.

Parallels: Antandros (Aktas 2018, 211-212, Kat. no 383, 386, 387, 389, 390, 395; Aktas 2020, 53-55, Çizim 1. Kat. no 16-21 – Form 1; 5th century AD); Parion (Ergürer 2014, 179, 178, Pl. 1, no. 4 – Form 2; late 4th century – early 6th century AD); Priapos (Rose et al. 2007, 94, 143, Pl. 9, No. 123; late 6th century AD)

Date: Late 6th century AD

25. Bowl, lid - **Form 7a**

Fig.4,8

40.4.7. PH. 2.3; est. D.rim 17; Th.0.5. Preserving less than 1/10 rim. Pale yellow fabric, matte poor orange slip.

Parallels: Zeytinliada (Kavaz-Kındıgılı 2020, 263, Fig. 2, Kat. No. 31 – Form 12; second half of 6th century AD – first half of 7th century AD)

Date: 6th century AD

26. Bowl, lid - - **Form 7b**

Fig.4,8

46-1-9. PH. 2.5; est. D.rim 34; Th. 0.6. Preserving 1/10 of the rim. Ridges on the wall. Yellow fabric not preserving slip.

Parallels: Zeytinliada (Kavaz-Kındıgılı 2020, 264, Fig. 3. Kat. no. 34 – Form 13; first half of 6th century AD – first half of 7th century AD)

Date: First half of 6th century AD – first half of 7th century AD

27. Bowl, lid - **Form 7c**

Fig.4,8

42-4-14. PH. 3; est. D rim 28; Th. 0.5. Preserving 1/10 of the rim. Ledge rim. Yellow fabric, traces of orange slip.

Parallels: Parion (Ergürer 2014, 183, 185, 186, Pl. 5. 22 – Form 11; Second half of 6th century AD)

Date: Second half of the 6th century AD

28. Bowl - **Form 8a**

Fig.4,8

40.4.6. PH. 2; est. D.rim 20; Th.0.6. Preserving 1/10 of the rim. Pale yellow fabric with bright matte orange slip. Upright ledge rim, deep ridgings exterior of the wall.

Parallels: Antandros (Aktaş 2018, 215-216, Kat. no 401; Aktaş 2020, 55, Drawing 1. Kat. No. 23- Form 2A; 2nd quarter of 5th century AD) Antandros (Açar 2017, 118, Kat. no 67 – Form 6; 3rd quarter of 5th century AD)

Date: Second quarter of 5th century AD

29. Bowl - **Form 8b**

Fig.4,8

40-5-13. PH. 3.0; est. D.rim 20; Th. 0.5. Preserving 1/8 of the rim. Upright ledge rim with combed rouletting on wall interior, exterior, and rim. Pale pinkish fabric with thick orange slip preserved in and out.

Parallels: Parion (Ergürer 2014, 183, 184, Pl. 4. 18 – Form 8 – First half of 6th century AD)

Date: First half of 6th century AD

30. Bowl with upright ledge rim – **Form 9a**

Fig.4,9

40-5-7. PH. 3.7; est. D.rim 24; Th. 0.6. Preserving 1/10 of the rim. Upright, thickened rim. Yellow fabric with thick orange slip preserved in and out.

Parallels: Parion (Ergürer 2014, 177, 179, 178, Pl. 1. 2, Form 1 (The late 4th and late 5th century AD)

Date: 5th Century AD

31. Bowl with upright ledge rim – **Form 9b**

Fig.4,9

40-5-27. PH. 3.2; est. D.rim 27; Th. 0.6. Preserving 1/10 of the rim. Ridges exterior on the wall. Yellow fabric with thick orange slip preserved in and out.

Parallels: Antandros (Aktaş 2018, 216-218, Kat. no 406; Aktaş 2020, 55, 56, Fig. 5. Kat. no 25 – Form 2B; 3rd quarter of 5th century AD) Antandros (Açar 2017, 118,119, Kat. no 68 – Form 6; 3rd quarter of 5th century AD); Troia (Tekkök-Biçken 1996, 140, 273, Fig. 87, G85 –337-350 AD); Thasos (Abadie-Reynal – Sodini 1992, 33, Fig. 13. CF182); Benghazi (Kenrick 1985, 404, Fig. 75. 722.2)

Date: 3rd quarter of 5th century AD

32. Bowl with upright ledge rim – **Form 10a**

Fig.4,9

40-5-6. PH. 2.4; est. D.rim 19; Th. 0.5. Preserving 1/8 of the rim. Upright rim with combed rouletting on the rim. Yellow fabric with thick orange slip preserved in and out.

Parallels: Antandros (Aktaş 2020, Drawing 1. Kat. no. 22 – Form 2; second half of 5th century AD)

Date: Second half of 5th century AD

33. Bowl with out turned ledge rim - **Form 10b**

Fig.4

33.5-1. PH. 2.2; est. D.rim 21; Th.0.5. Preserving 1/6 of the rim. Yellow fine fabric with shiny orange slip, well fired.

Parallels: Zeytinliada (Kavaz-Kındığılı 2020, 248, 249, 264, Fig. 3, Kat. No. 36 – Form 14; 1st half of 5th century AD – 1st half of 7th century AD)

Date: 6th century AD

34. Bowl with out turned ledge rim - **Form 10c**

Fig.4,9

42-3-14. PH. 2.5; est. D.rim 21; Th. 0.5. Preserving 1/8 of the rim. Ledge rim. Pale yellow fabric traces of matte orange slip in and out.

Parallels: Parion (Ergürer 2014, 183, 185, 186, Pl. 5. 21 – Form 11; 2nd half of 6th century AD)

Date: Second half of 6th century AD

35. Bowl with thickened and rolled rim - **Form 11** **Fig.5,9**

37-2-3. PH. 3.1; est. D.rim 19; Th. 0.4. Preserving 1/8 of the rim. Deep ridge on the wall. Pale buff fabric, preserving orange-brown slip interior.

Parallels: Antandros (Aktaş 2020, 56, Fig. 5, Kat. no 27 – Form 2C; 5th century AD)

Date: 5th and 6th century AD

36. Bowl with thickened and rolled rim - **Form 11** **Fig.5,9**

37-2-4. PH. 1.5; est. D.rim 20; Th. 0.4. Preserving 1/16 of the rim. Deep ridge exterior on the wall. Pale buff fabric, preserving orange-brown slip on the exterior.

Parallels: Zeytinliada (Kavaz-Kındıgılı 2020, 264, Fig. 3, Kat. No. 35 – Form 14; first half of 5th-century AD-first half of 7th century AD)

Date: 5th and 6th century AD

37. Bowl with thickened and rolled rim – **Form 11** **Fig.5,9**

37-2-24. PH. 3.8; est. D. rim 18; Th. 0.5. Preserving 1/8 of the rim. Traces of doubleline lined and deep cut rouletting exterior on the wall. Light yellow fabric, traces of slip exterior wall.

Parallels: Zeytinliada (Kavaz-Kındıgılı 2020, 264, Fig. 3, Kat. No. 35 – Form 14; first half of 5th-century AD-first half of 7th century AD)

Date: 5th and 6th century AD

38. Bowl with ledge rim - **Form 12** **Fig.5,9**

40-5-5. PH. 2.2; est. D.rim 26; Th. 0.5. Preserving 1/8 of the rim. Ledge rim. Ridges exterior on the wall. Yellow fabric with thick orange slip preserved in and out.

Parallels: Parion (Ergürer 2014, 183, 184, Pl. 4, no.16– Form 6; 2nd half of 5th century AD);

Priapos (Rose et al. 2007, 93, Pl. 9, No 119,120; second-third quarter of fifth century AD);

Athenian Agora (Hayes 2008, Fig. 43, 1441; ca. Third quarter of 5th century AD); Antandros (Aktaş 2020, 56, Drawing 1, Kat. No. 26 – Form 2B; Third quarter of 5th century AD).

Date: 5th century AD.

39. Bowl with ledge rim - **Form 12** **Fig.5,9**

40-5-15. PH. 4.5; est. D.rim 19; Th. 0.4. Preserving 1/6 of the rim. Ledge rim. Ridges exterior on the wall below the rim. Yellow fabric with thick orange slip preserved in and out.

Parallels: Saraçhane (Hayes 1992, 6, Fig. 1.7); Athenian Agora (Hayes 2008, 251, Fig. 43, 1442; ca. Third quarter of 5th century AD); Parion (Ergürer 2014, 183, 184, Pl. 4. No. 15 – Form 6; 2nd half of 5th century AD); Priapos (Rose et al. 2007, 93, 143, Pl. 9, No 120, second quarter of fifth century AD).

Date: 5th and 6th Century AD

40. Bowl – **Form 13** **Fig.5,9**

46-1-8. PH. 3; est. D. rim 14; Th. 0.6. Preserving 1/6 of the rim. Rouletting on the wall in and out. Yellow fabric, preserving orange slip interior.

Parallels:

Date: 6th century AD

41. Bowl - **Form 14**

Fig.5,9

37-3-2. PH. 2.4; est. D. rim 24; Th. 0.6. Preserving 1/8 of the rim. Ledge rim. Yellow fabric, not preserving slip.

Parallels: Saraçhane (Hayes 1992, 8, 6, Fig 1.8; Late 6th to early 7th century AD)

Date: Late 6th to early 7th Century AD

42. Bowl/Lid – **Form 15**

Fig.5,9

42-4-13. PH. 2.2; est. D. rim 27; Th. 0.5. Preserving 1/8 of the rim. Yellow fabric fired grey traces of orange slip.

Parallels:

Date: 5th -6th Century AD

43. Bowl – **Form 16**

Fig.5,9

42-4-15. PH. 3; est. D. rim 21; Th. 0.7. Preserving 1/10 of the rim. Ledge rim. Yellow fabric, traces of orange slip exterior.

Parallels: Parion (Ergürer 2014, 183, 185, 188, 187, Pl. 6. 30 – Form 15; 2nd half of the 6th century – the 1st half of the 7th century AD)

Date: 6th Century AD

44. Ring the foot of a bowl.

Fig.5,9

40-5-21. PH. 2.2; est. D.base 7; Th. 0.5. Preserving 1/4 of the base. High ring base. Rouletting interior on base. Yellow fabric fired grey at the core, matte brown slip in and out.

Parallels:

Date: 5th and 6th Century AD

45. Ring the foot of a bowl.

Fig.5,9

42-4-19. PH. 2.7; est. D base 11; Th. 0.6. Preserving 1/4 of the base. Shallow ring base. Yellow fabric with matte orange slip.

Parallels: Athenian Agora (Hayes 2008, 251, Fig. 43. 1448; mid. to 3rd quarter -5th century AD)

Date: 5th and 6th Century AD

46. Jug - **Form 17**

Fig.6,9

39-1-1. PH. 1.7; est. D. rim 6.0; Th. 0.5. Preserving 1/6 of rim and handle. Light yellow fabric with matte thick orange slip.

Parallels: Antandros (Aktaş 2018, 231, Kat. no 431; Aktaş 2020, 59, Drawing 2. 41 – Form 11; second half of the 4th century AD – beginning of the 6th century AD)

Date: 6th century AD

47. Jug - **Form 18**

Fig.6,9

40.5.9. PH. 2.2; est. D.rim 8; Th. 0.5. Preserving only 1/6 of the rim with a trace of the handle. Cut a groove on the neck. Yellow fabric with matte thin orange slip.

Parallels: Antandros (Aktaş 2018, 233, Kat. no 436; Aktaş 2020, 60, Drawing 2. 44 – Form 11; 5th century AD)

Date: 5th century AD

48. Jug - **Form 19**

Fig.6,9

40.4.4. PH. 2.5; est. D.rim 23; Th. 0.5. Preserving only 1/6 of the rim with deep grooves on the rim. Yellow fabric with matte thin orange slip.

Parallels: Antandros (Aktaş 2018, 231, Kat. no 433; Aktaş 2020, 59, Drawing 2. 42 – Form 11; 4th - 5th century AD)

Date: 5th century AD

49. Jug - **Form 18**

Fig.6,9

35-1-20. PH. 2.1; est. D base 6.0; Th. 0.5. Preserving 1/4 of the base. Shallow ring base. Pale fabric with thick orange slip.

Parallels: Antandros (Aktaş 2018, 233, Kat. no 436; Aktaş 2020, 60, Drawing 2. 44 – Form 11; 5th century AD)

Date: 5th century AD

50. Jug - **Form 18**

Fig.6,9

40-5-61. PH. 1.8; est. D.base 4.4; Th. 0.5. Preserving almost the whole base. Yellow fabric with matte orange out.

Parallels: Antandros (Aktaş 2018, 233, Kat. no 436; Aktaş 2020, 60, Drawing 2. 44 – Form 11; 5th century AD)

Date: 5th century AD

51. Jug - **Form 18**

Fig.6,9

42-3-27. PH. 2.2; est. D.base 5.8; Th. 0.5. Preserving 1/2 of base. Ring base. Pale yellow fabric traces of matte orange slip out.

Parallels: Antandros (Aktaş 2018, 233, Kat. no 436; Aktaş 2020, 60, Drawing 2. 44 – Form 11; 5th century AD)

Date: 5th century AD

52. Table jar - **Form 20**

Fig.6,9

33-6-4. PH. 2.1; est. D.base 10; Th. 0.5. Preserving 1/4 of the base. Deep ridges exterior of the base. Yellow fabric, soft, with fine silver mica, traces of orange slip exterior on the wall.

Parallels: Antandros (Aktaş 2018, 228, 229, Kat. no 426; Aktaş 2020, 59, Drawing 2. 39 – Form 10; 2nd half of 5th century AD), Parion (Ergürer 2012, 212, 516, Kat. no. 465; Ergürer 2014, 188, 187, Pl. 6. 32 – Form 16; 2nd half of 5th century AD).

Date: 2nd half of 5th century AD

53. Jug - **Form 21**

Fig.6,9

42-2-10. PH. 3.5; est. D.neck 3.6; Th. 0.5. Preserving 1/3 of the neck with the handle. Deep ridges on the neck, with strap handle. Pale yellow fabric with matte orange slip.

Parallels: Antandros (Aktaş 2018, 234, Kat. no 440; Aktaş 2020, 60, Drawing 2. 45 – Form 11; 3rd quarter of 5th century AD); Athenian Agora (Hayes 2008, 252, Fig. 43. 1451, 1452; ca 460-480 AD).

Date: 2nd half of 5th century AD

54. Jug - **Form 21**

Fig.6,9

40-5-58. PH. 3.2; est. D.base 4; Th. 0.4. Preserving the whole base. The base scraped off. Yellow fabric, the trace of orange slip exterior on the wall.

Parallels: Antandros (Aktaş 2018, 234, Kat. no 440; Aktaş 2020, 60, Drawing 2. 45 – Form 11; 3rd quarter of 5th century AD); Athenian Agora (Hayes 2008, 252, Fig. 43. 1451, 1452; ca 460-480 AD).

Date: 2nd half of 5th century AD

55. Jug - Form 22

Fig.6,9

35-1-19. PH. 3.1; est. D base 7.0; Th. 0.4. Preserving 1/6 of the base. Sits on a shallow recessed base. Pale fabric with matte orange slip.

Parallels: Athenian Agora (Hayes 2008, 252, Fig. 43. 1454; ca 460-480 AD).

Date: 2nd half of 5th century AD

56. Jug - Form 22

Fig.6,9

35-1-24. PH. 2.5; est. D base 4.0; Th. 0.7. Preserving 1/4 of base. Deep cut under base. Pinkish buff fabric fired grey at core, self-slip.

Parallels: Athenian Agora (Hayes 2008, 252, Fig. 43. 1454; ca 460-480 AD).

Date: 2nd half of 5th century AD

57. Jug - Form 22

Fig.6,9

44-2-14. PH 2; est. D.base 8; Th. 0.5. Preserving 1/4 of the base. Fired grey traces of brown slip under the base. Overfired.

Parallels: Athenian Agora (Hayes 2008, 252, Fig. 43. 1454; ca 460-480 AD).

Date: 2nd half of 5th century AD

58. Lamp - Form 23

Fig.7,9

35-1-21. PH.1.5; est. D base 4.5; L. 11; Th. 0.5. Preserving 1/4 of the base, trace of a handle. Pale fabric with thick orange slip.

No published parallels.

59. Lamp - Form 23

Fig.7,9

44-2.1. PH. 1.9; est. D.base 5.2; L.9.0; Th. 0.5. Preserving 1/2 of base. Moulded in two pieces. Yellow fabric with matte orange slip.

No published parallels.

60. Lamp - Form 23

Fig.7, 9

44-2.2. PH. 2.7; est. D.base 6.5; L. 8.3; Th. 0.5. Preserving 1/2 of base. Moulded in two pieces. No decoration. Yellow fabric with matte orange slip.

No published parallels.

REFERENCES

Abadie-Reynal – Sodini 1992

Abadie-Reynal, C., & Sodini, J.-P. (1992). *La céramique paléochrétienne de Thasos (Alikı, Delkos, fouilles anciennes)*. Etudes Thasiennes XIII, Paris.

Açar 2017

Açar, E. (2017). *Antandros Nekropolü Geç Roma Yerleşmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Aktaş 2018

Aktaş, R. (2018). *Antandros Yamaç Ev Sektörü Roma Dönemi Seramikleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Aktaş 2020

Aktaş, R. (2020). “Antandros Yamaç Ev Sektörü’nde Ele Geçen Açık Renkli Seramikler”, V. Keleş (Ed.), *Propontis ve Çevre Kültürleri: Parion Studies III*, İstanbul, 35-75.

Domzalski 2012

Domzalski, K. (2012). “At the Crossroads of Trade Routes: Terra Sigillata, Red Slip Wares and Related Fine Pottery from the Polish Excavations in Ptolemais (2002-2009)”, J. Zelazowski (Ed.), *Ptolemais in Cyrenaica: Studies in Memory of Tomasz Mikocki*, Warsaw, 319-345.

Ergürer – Akyol 2023

Ergürer, H. E., & Akyol, A. A. (in progress). *Parion Geç Roma Açık Renk Astarlıları Arkeometrik Analiz Sonuçları*.

Ergürer 2015

Ergürer, H. E. (2015). “Parion, Agora ve Dükkanlarında Ele Geçen Sigillatalar ve Kırmızı Astarlı Seramikler”, C. Başaran & V. Keleş (Eds.), *Parion Kazıları 10. Yıl Armağanı*, Ankara, 49-86.

Ergürer 2014

Ergürer, H. E. (2014). “Late Roman Light Coloured Ware from Parion”, M. Meyza & K. Domzalski (Eds.), *Late Hellenistic to Mediaeval Fine Wares of the Aegean Coast of Anatolia, Their Production, Imitation and Use*, Warsaw, 175-219.

Ergürer 2012

Ergürer, H. E. (2012). *Parion Roma Seramikleri*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı, Erzurum.

De Luca 1984

De Luca, G. (1984). *Das Asklepieion, 4. Teil: Via Tecta und Hallenstrasse die Funde*. Berlin: Walter de Gruyter.

Güneş 2010

Güneş, F. (2010). Kyzikos Antik Kenti 2006–2007 Kazı Dönemi Seramik Buluntuları. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Hayes et al. 1965

Hayes, J. W., Harrison, R. M., & Fıratlı, N. (1965). Excavations at Saraçhane in Istanbul: First Preliminary Report. *Dumbarton Oaks Papers*, 19, 230-236.

Hayes et al. 1968

Hayes, J. W., Harrison, R. M., & Fıratlı, N. (1968). Excavations at Saraçhane in Istanbul: Fifth Preliminary Report, with a Contribution on A Seventh-Century Pottery Group. *Dumbarton Oaks Papers*, 22, 195-216.

Hayes 1972

Hayes, J. W. (1972). *Late Roman Pottery*. London: British School at Rome.

Hayes 1992

Hayes, J. W. (1992). *Excavations at Saraçhane, Istanbul, Vol. 2*. Princeton: Princeton University Press.

Hayes 2008

Hayes, J. W. (2008). *The Athenian Agora, Volume XXXII: Roman Pottery: Fine-ware Imports*. Princeton: American School of Classical Studies at Athens.

Heath – Tekkök 2007-2008

Heath, S., & Tekkök, B. (2008). *Greek, Roman and Byzantine Pottery at Ilion. (Troia 2007-2008 Project Troia)*. Retrieved from <https://classics.uc.edu/troy/grbpottery/html/lr-lightcolored.html>

Kavaz-Kındıgılı 2017

Kavaz-Kındıgılı, B. (2017). Zeytinliada Light Colored (Açık Renkli) Geç Roma Seramikleri. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 38, 151-176.

Kavaz-Kındıgılı 2020

Kavaz-Kındıgılı, B. (2020). Zeytinliada Kırmızı Astarlı Seramikleri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24(Aralık Özel Sayı), 239-264.

Kenrick 1985

Kenrick, P. M. (1985). *Excavation at Sidi Khrebish Benghazi (Berenice)*. Volume III, 1. *Supplements to Libya Antiqua*, 5. Tripoli.

Opait 1985

Opait, A. (1985). Einige Beobachtungen zur spätrömischen Keramik mit rötem Überzug. *Dacia*, 29, 153-163.

Opait 1991a

Opait, A. (1991a). "Ceramica" in A. Opait, M. Zahariade, Gh. Poenaru-Bordea, C. Opait, "Fortificatia și așezarea romana tirzie de la Babadag-Topraichioi", *Peuce* 10, 211-260.

Opait 1991b

Opait, A. (1991b). Ceramica din aşezarea și cetatea de la Independenta (Murighiol), sec. V i.e.n.-VII e.n. Peuce, 10, 133-182.

Opait 2004

Opait, A. (2004). Local and Imported Ceramics in the Roman Province of Scythia (4th-6th Centuries AD). BAR International Series 1274. Oxford.

Opriş 2022

Opriş, I. C. (2022). Adding to John W. Hayes's Late Roman Pottery. Late Roman Light-Colored Wares with champlevé decoration from Histria revisited. Cercetări Arheologice, 29, 287-316.

Öztuncay 2007

Öztuncay, B. (2007). Gün Işığında İstanbul'un 8000 Bin yılı Marmaray Metro Sultanahmet Kazıları. İstanbul: Vehbi Koç Yayınları.

Rose et al. 2007

Rose, C. B., Tekkök, B., & Körpe, R. (2007). Granicus River Valley Survey Project, 2004-2005. Studia Troica, 17, 65-150.

Şimşek 2003

Şimşek, C. (2003). "Laodikea Antik Kentinden Haç Baskılı Tabaklar", III. Uluslararası Eskişehir Pişmiş Toprak Sempozyumu, (16-30 Haziran 2003) Eskişehir: Tepebaşı Belediyesi, 411-423.

Şimşek 2008

Şimşek, C. (2008). Laodikeia'dan Kazıma-Kabartılı Tabaklar. Arkeoloji Dergisi, 11(2008/1), 129-146.

Tekkök-Biçken 1996

Tekkök-Biçken, B. (1996). The Hellenistic and Roman Pottery from Troia: Second Century B.C. to Sixth Century A.D. (Unpublished doctoral dissertation), University of Missouri-Columbia, University of Michigan Microfilms.

Waage 1948

Waage, F. O. (1948). Hellenistic and Roman Tableware of North Syria, Antioch on the Orontes, IV, i: Ceramics and Islamic Coins. Princeton.

Yeşilova 2007

Yeşilova, H. (2007). Alliano Antik Kenti Ilıcası Erken Bizans Dönemi Seramikleri (Kırmızı Astarlı Kaplar ve Günlük Kullanım Kapları, 1999-2005). (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

FIGURES

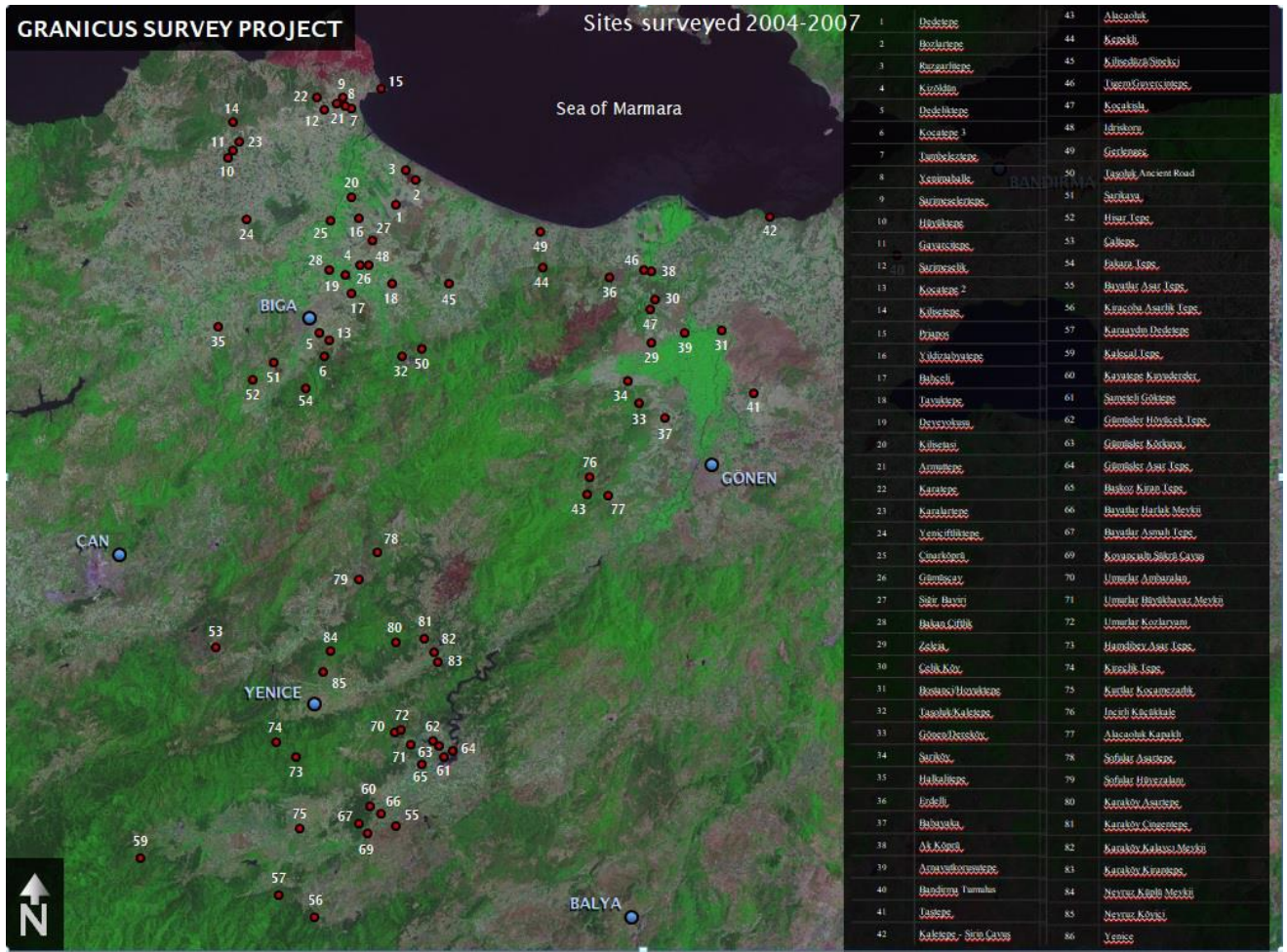

Fig. 1: Granicus Survey Archive 2007 (By Gabe Pizzarno).

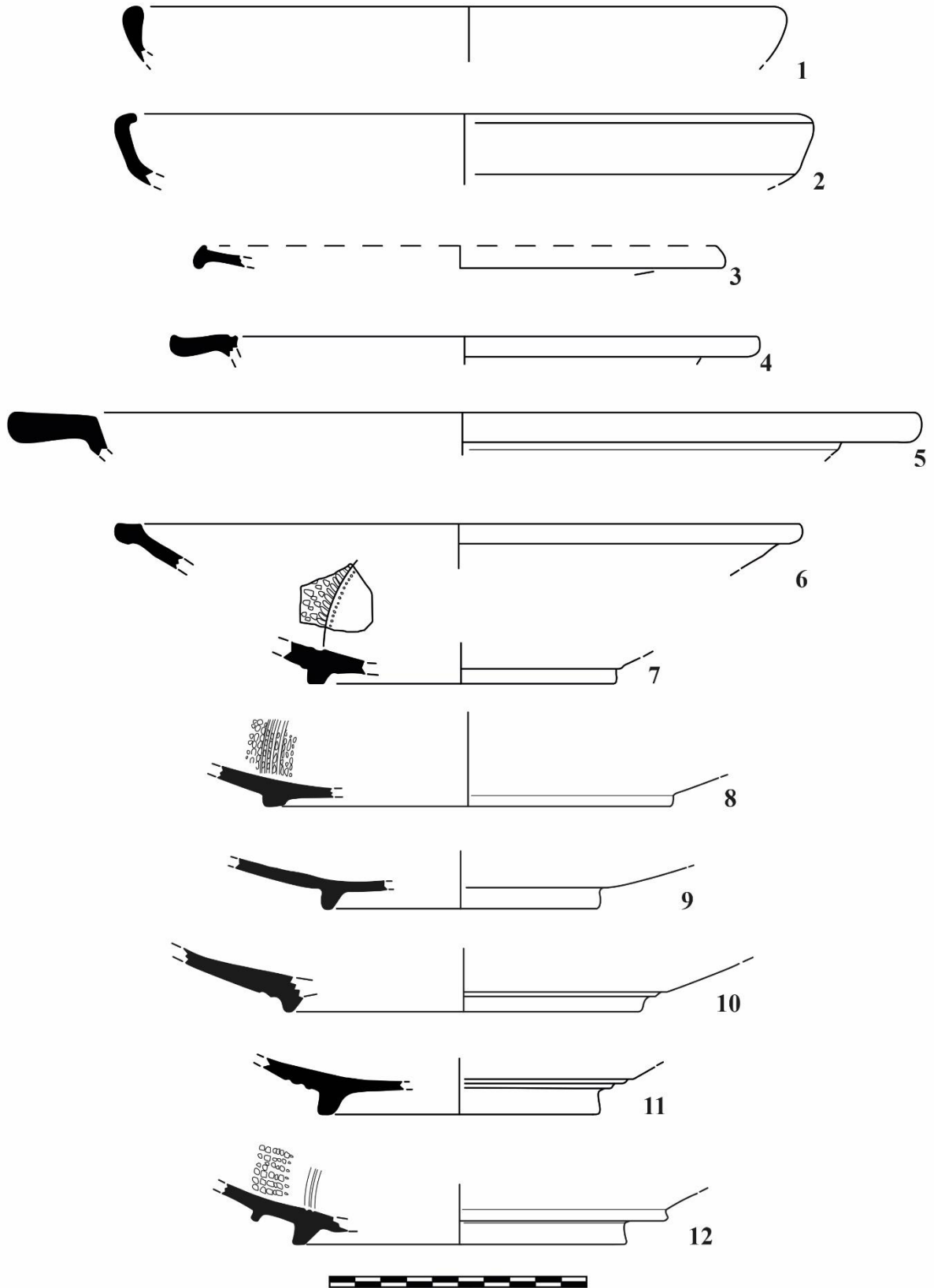

Fig. 2

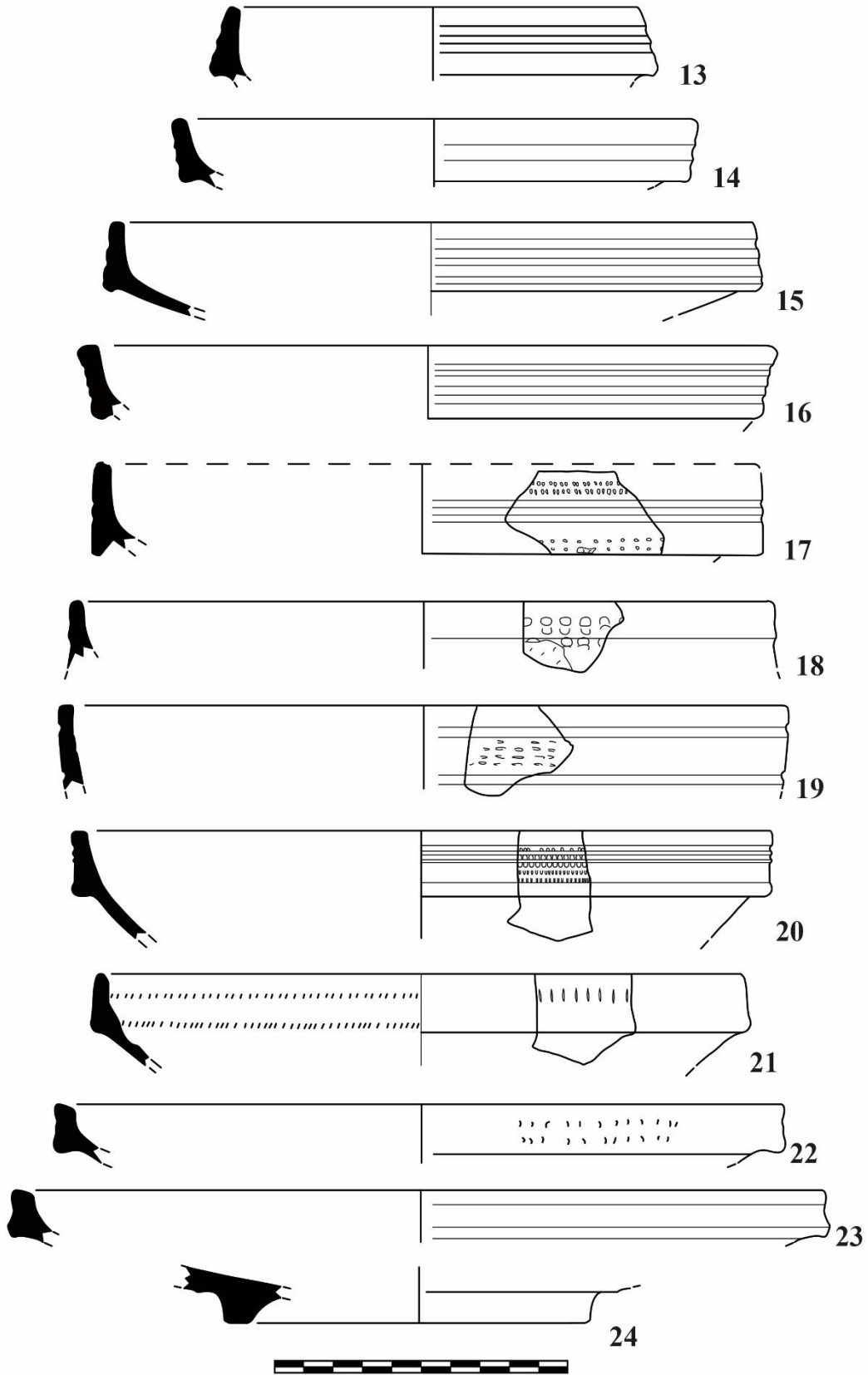

Fig. 3

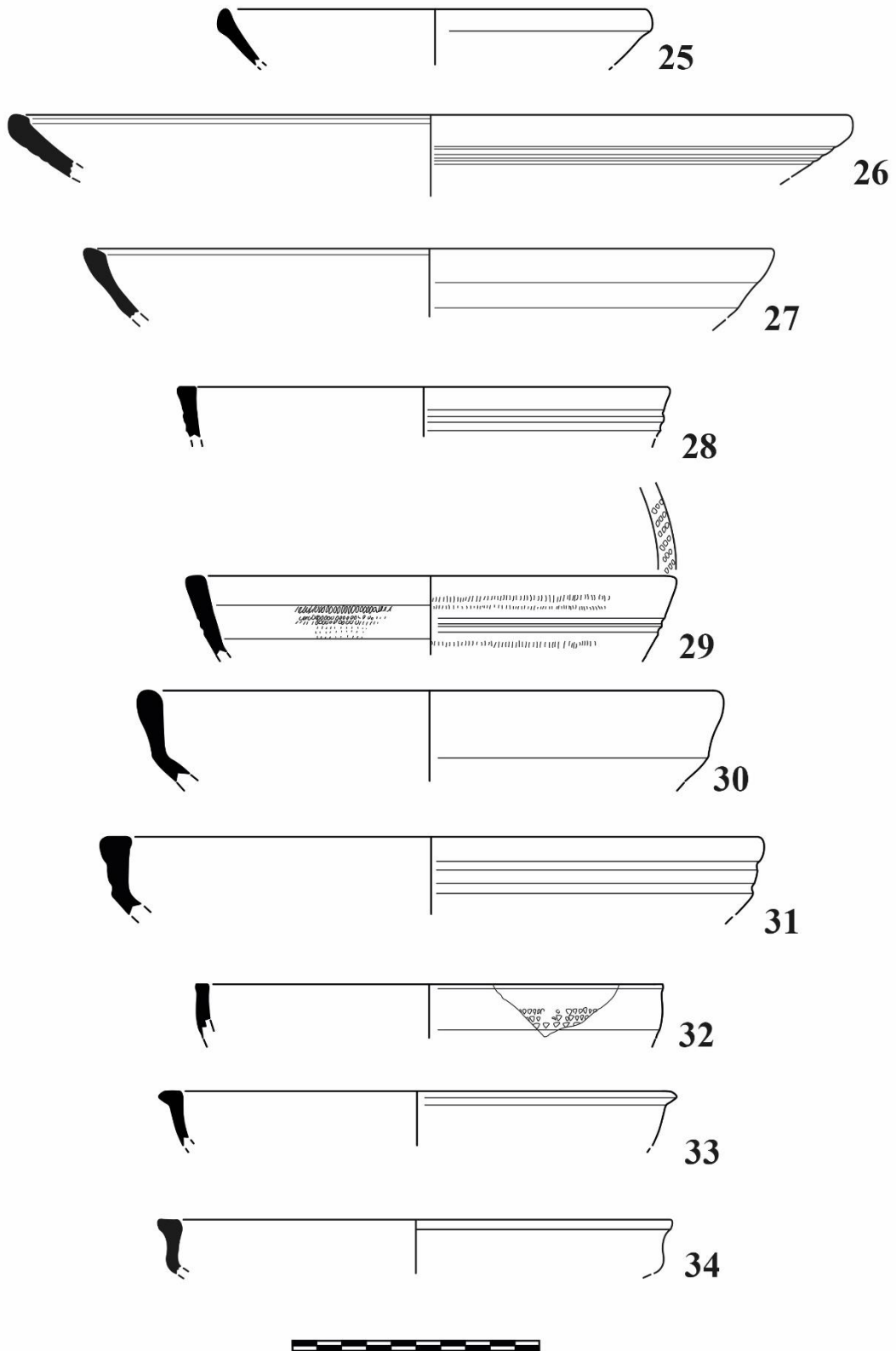

Fig. 4

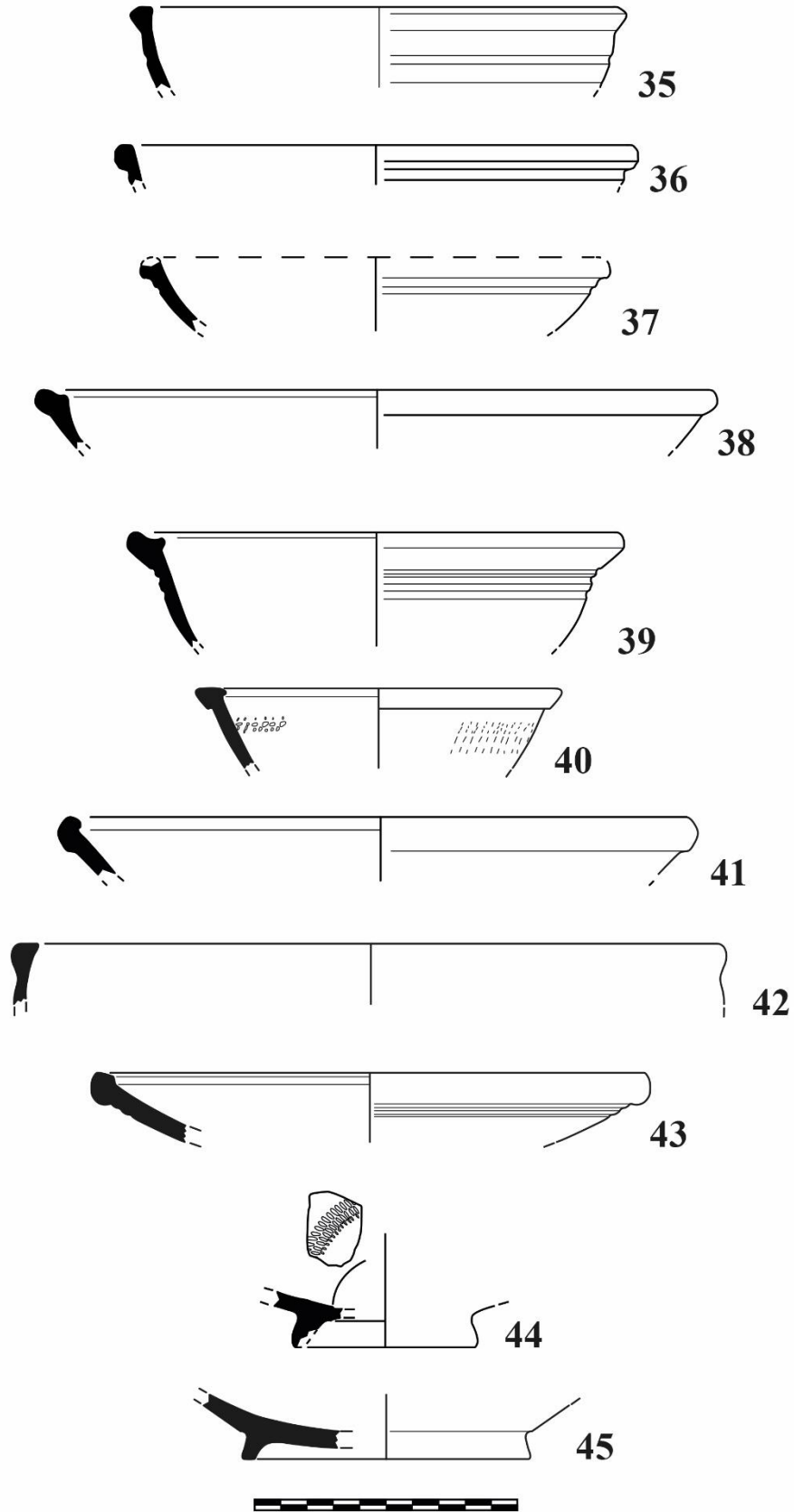

Fig. 5

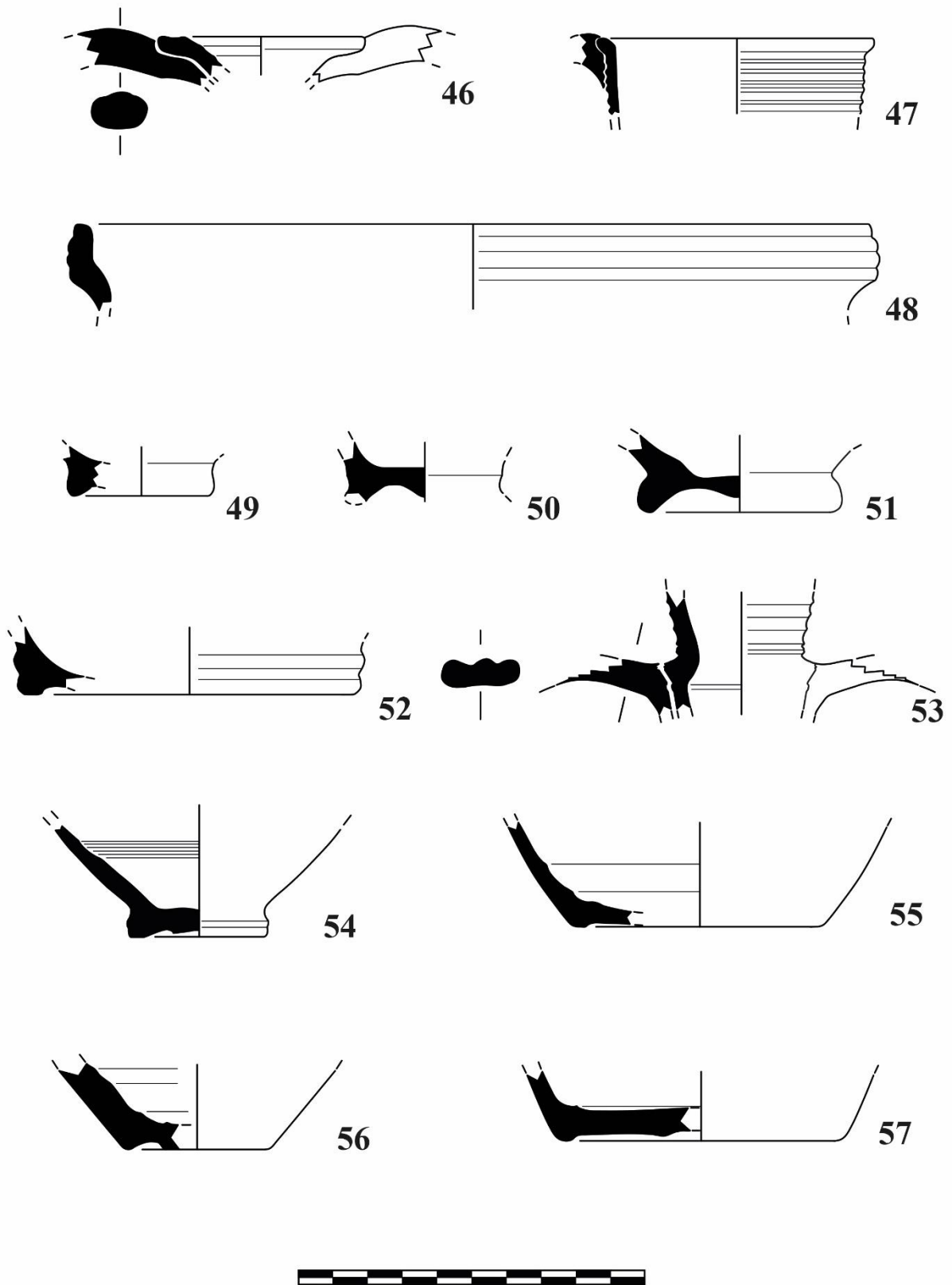

Fig. 6

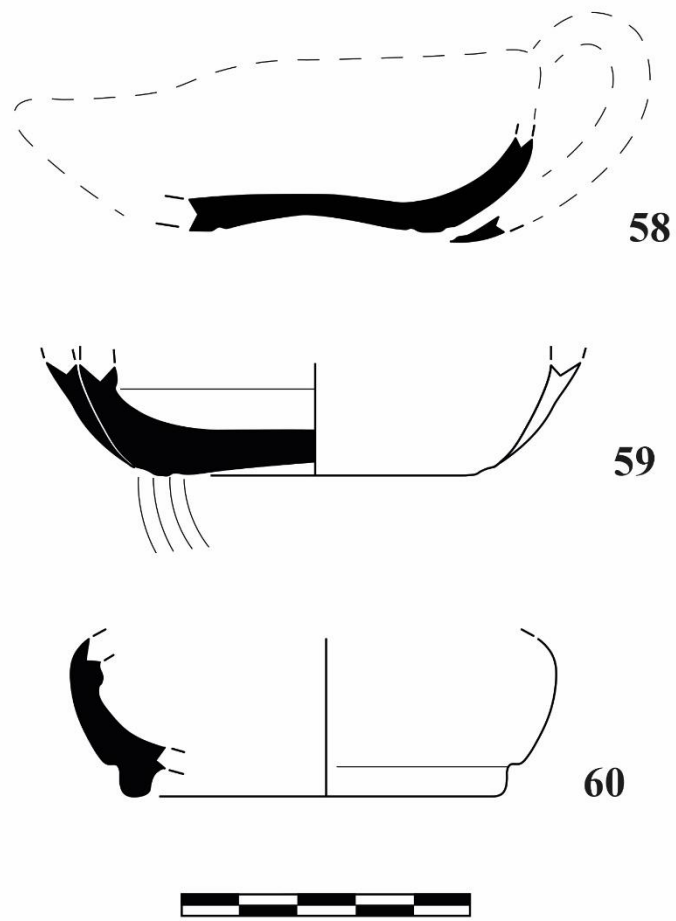

Fig. 7

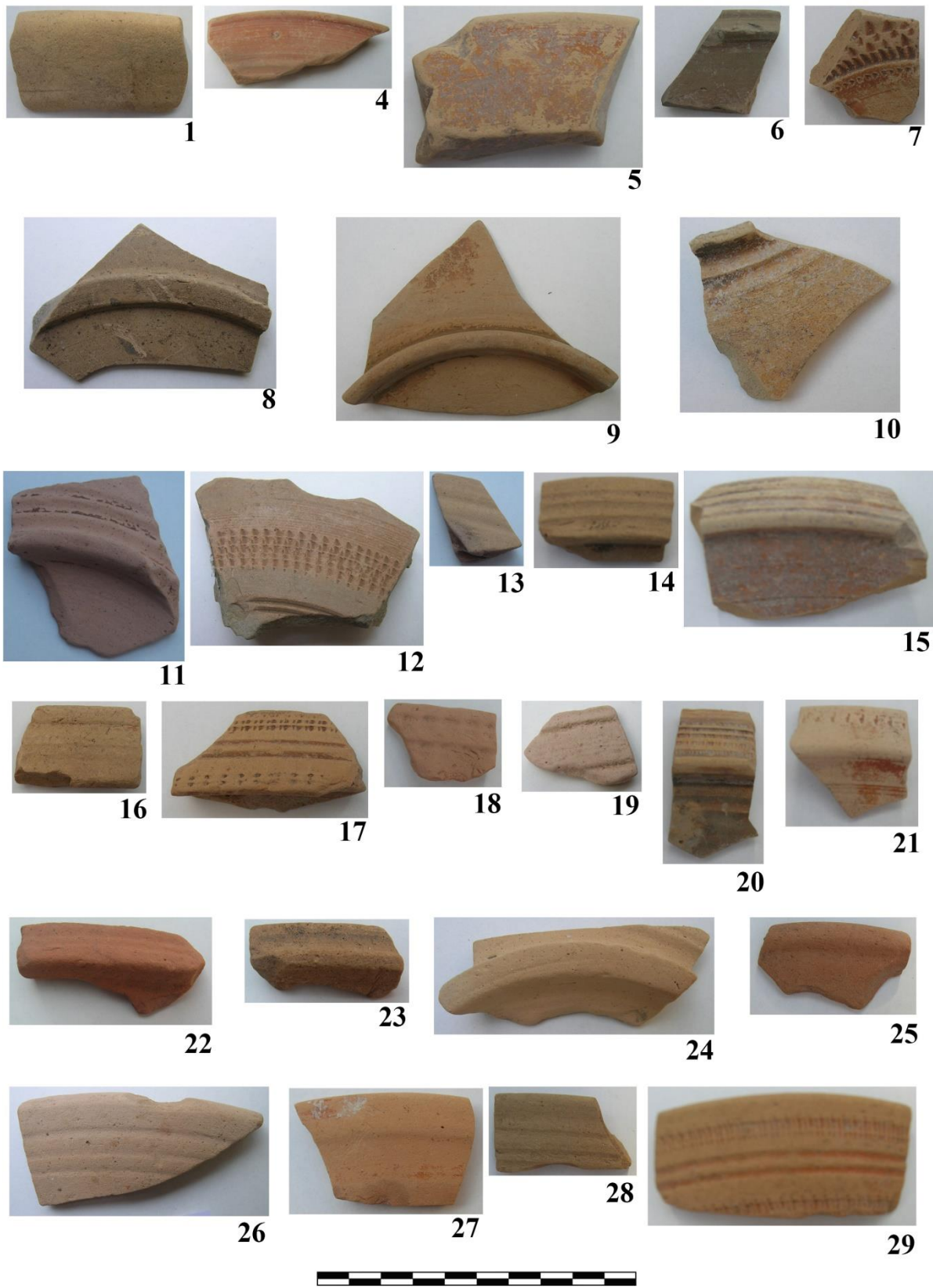

Fig. 8

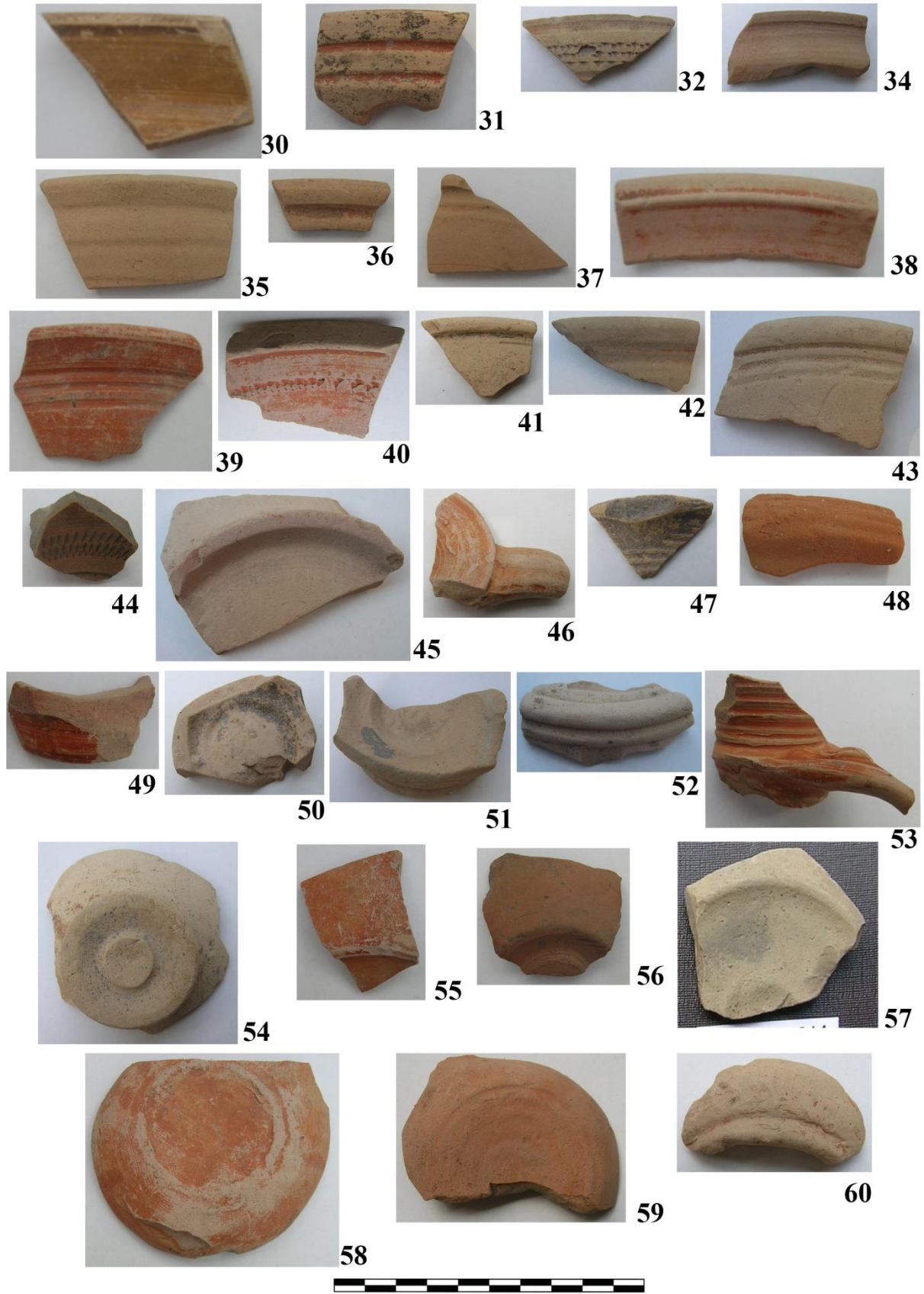

Fig. 9

YAZIM KURALLARI

1. Seramik Araştırmaları Dergisi [SRMKA], yılda bir kez aralık ayında yayınlanır.
2. Gönderilen makaleler daha önce bir yerde yayınlanmamış olmalıdır.
3. Seramik Araştırmaları Dergisi [SRMKA], değerlendirmede çift taraflı kör hakemlik süreci uygulamaktadır.
4. Makaleler ilk incelemeden sonra iki hakeme gönderilecektir. Hakemler tarafından sunulan rapora göre, yazılar yayınlanmak üzere kabul edilebilir, düzeltmeler talep edilebilir, yazılar reddedilebilir veya üçüncü hakeme gönderilebilir.
5. Makaleler Türkçe ve İngilizce yazılabilir.
6. Makale online sistem (DergiPark) aracılığıyla dergi editörlüğüne gönderilmelidir.
7. Yazarlar telif hakkı devir formunu onaylamalıdır.
8. Dergide yer alan yazılardan doğacak her türlü sorumluluk yazar(lar)ına aittir.
9. Makaleler için intihal programı kullanılacaktır.
10. Makaleler Microsoft Word programında yazılmalıdır.
11. Makaleler Times New Roman tipinde yazılmalıdır.
12. Başlık sayfanın ortasında 14 Punto (Türkçe ve İngilizce alt alta büyük harflerle), Metin yazısı 12 punto, dipnotlar 10 punto olmalıdır.
13. **Özet:** Makalenin başında, konuyu kısa ve öz biçimde ifade eden en az 150, en fazla 250 kelimedenden oluşan Türkçe ve İngilizce özet bulunmalıdır.
Anahtar Kelimeler: Özeti altında, en az 5, en çok 8 sözcükten oluşan anahtar kelimeler mutlaka verilmelidir. Anahtar kelimelerin ilk harfleri büyük yazılmalıdır ve aralarında virgül kullanılmalıdır.
14. Noktalama işaretlerinden sonra bir boşluk bırakılmalıdır (Ölçülerde kullanılan 'Virgül' hariç (Örnek: 5,5 cm)).
15. Sayfa formatı; A4, kenar boşlukları (normal) (üst, alt, sol, sağ 2,5 cm) olmalıdır.
16. Paragraf Satır Aralığı 1,5 olmalıdır.
17. Fotoğraflar ve çizimler vd. 300 dpi çözünürlükte ve TIFF formatında olmalıdır.

18. Tüm resim, çizim, levha ve haritalar için sadece “Fig.” kısaltması kullanılmalıdır.
19. Seramikler yayında kullanması istendiği şekliyle toplu ve tek tek gönderilmelidir.
20. Seramiklerin çizimleri yanına mümkün oldukça fotoğrafları da gönderilmelidir.
21. İlk dipnotta yazar kurum bilgisi, e-posta adresi ve ORCID (Open Researcher and Contributor ID) numarası eklenecektir.
22. Dipnotlar her sayfanın altında verilmelidir.
23. İtalik karakter sadece eski diller (Örn. Latince, Akkadca) için kullanılacaktır.

Dipnot Gösterimi ve Örnekleri

Dipnotlar: Soyad tarih, sayfa.

Tek Yazarlı metinler: Akurgal 1942, 95.

Çift Yazarlı metinler: Ökse & Görmüş 2012, 70.

Üç veya daha fazla yazarlı metinler: Yılmaz vd. 2017, 450.

Dipnotta figür, levha, katalog gösterimi: Soyad tarih, sayfa, levha ya da figür.

Işıklı 1998, 23, Plate 8, Cat. No. 15.

Yılmaz & Ergürer 2012, 23, Plate 8.

Yılmaz vd. 2012, 23, Levha 8, Kat. No. 3.

Yazara ait aynı yılda yayımlanmış farklı yayınlarının dipnotta gösterimi:

Hayes 1980a, 13.

Hayes 1980b, 60.

Kaynakça Gösterimi ve Örnekleri

Kitap:

Yazar Yıl

Yazar, A. A. (Yayın yılı). Kitap başlığı. Basım Yeri: Yayınevi.

Ökse 2012

Ökse, A. T. (2012). Önasya Arkeolojisinde Çanak Çömlek: Teknik Özellikler, Biçimler, Türkçe, İngilizce, Almanca ve Fransızca Terimler. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Sürelî yayın:

Yazar vd. Yıl

Yazar, A. A., Yazar, B. B., & Yazar, C. C. (Yayın Yılı). Makale başlığı. Dergi adı, cilt numarası (sayı numarası), sayfa aralığı.

Hayes 1967

J. W. Hayes. (1967). North Syrian Mortaria. *Hesperia*, 36(4), 337-347.

Başaran & Ergürer

Başaran, C., & Ergürer, H. E. (XX). Parion Odeion'u (Bouleuterion) 2010 Çalışmaları ve Odeion'da Bulunan Seramikler. *OLBA*, XX, 245-290.

Gabler vd. 2009

Gabler, D., Hárshgyi, P., Lassányi, G., & Vámos, P. (2009). Eastern Mediterranean Import and Its Influence on Local Pottery in Aquincum. *Acta Archeologica Academiae Scientiarum Hungaricae*, 60, 51-72.

Ceviri:

Yazar Yıl

Yazar, A. A. (Yayın yılı). Kitap başlığı. (Çev. Çeviren Yazar), Basım Yeri: Yayınevi.

Boardman 2003

Boardman, J. (2003). Siyah Figürlü Atina Vazoları. (Çev. G. Ergin), İstanbul: Homer Kitabevi.

Kitap Bölümü ve Editörlü Yayın:

Yazar Yıl

Yazar, A. A. (Yıl). "Yayın başlığı", Editör(ler) (Ed(s).), Kitap başlığı. Basım Yeri: Yayınevi, Sayfa aralığı.

Ergürer 2013

Ergürer, H. E. (2013). "Tiyatro", C. Başaran (Ed.), Antik Troas'ın Parlayan Kenti Parion. Ankara, 77-86.

Ergürer 2014

Ergürer, E. (2014). "Late Roman Light Coloured Ware from Parion", H. Meyza & K. Domzalski (Eds.), Late Hellenistic to Mediaeval Fine Wares of The Aegean Coast Of Anatolia, Their Production, Imitation and Use. Warsaw, 175-192.

Türker 2022

Türker, A. (2022). “Kuzey-Orta Anadolu’nun MÖ 3. Binyıldaki Görünümü Üzerine Kısa Notlar”, A. Türker, M. Işıklı, E. Fidan & M. A. Yılmaz (Eds.), MÖ III. Binyılda Anadolu. İstanbul: Ege Yayınları, 325-334.

Kongre, Sempozyum, Bildiri

Yazar Yıl

Yazar, A. A. (Yıl). “Yayın başlığı”, Editör(ler) (Ed(s).), Kitap başlığı. (Sempozyum-Kongre Tarih) Basım Yeri: Yayınevi, Sayfa aralığı.

Karagiorgou 2001

Karagiorgou, O. (2001). “LR2: a Container for the Military annona on the Danubian Border?”, S. Kingsley & M. Decker (Eds.), Economy and Exchange in the East Mediterranean during Late Antiquity, (29th May, 1999) Oxford: Oxbow Books. 129-166.

Matsumura 2020

Matsumura K. (2020). “Büklükale Kazısı 2018”, 41. Kazı Sonuçları Toplantısı, (Diyarbakır, 17-21 Haziran 2019), Ankara, 35-48.

Tez

Yazar Yıl

Yazar, A. A. (Yayın yılı). Tez başlığı. (Doktora veya Yüksek Lisans Tezi), Üniversite, Enstitü, Şehir.

Ergürer 2012

Ergürer, H. E. (2012). Parion Roma Seramikleri. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı, Erzurum.

Çevrimiçi Kaynak

Çevrimiçi kaynak başlığı. Web url (Alıntı tarihi, varsa DOI numarası).

Levantine Ceramics Project. <https://www.levantineceramics.org/wares> (13.12.2023).

Yayın Kısaltmaları

Sürelî yayın ve kitap serilerinin kısaltmaları için yararlı linkler:

<https://www.ajaonline.org/submissions/journals-series>

<http://www.tayproject.org/bibkisaltma.html>

Örnek:

AASOR	Annual of the American Schools of Oriental Research
AJA	American Journal of Archaeology
Bibla	The Biblical Archaeologist
BiOr	Bibliotheca Orientalis
LRCW 1	Late Roman Coarse Wares, Cooking Wares and Amphores in the Mediterranean, Archaeology and Archaeometry, Ed. J. M. Gurt i Esparraguera, J. Buxeda i Garrigos, M.S. Cau Ontiveros, BAR- IS 1340, The Basingstoke Press, England 2005
RIC	The Roman Imperial Coinage
TAD	Türk Arkeoloji Dergisi
ZfA	Zeitschrift für Archäologie

Diğer Kısaltma Örnekleri:

Arş.	: Arşiv	Arch.	: Archive
Bkz.	: Bakınız		
Çev.	: Çeviren	Trans.	: Translate
Dn.	: Dipnot	Fn.	: Footnote
Ed. / Eds	: Editör (ler)	Ed. / Eds	: Editor (s)
Env. No.	: Envanter Numarası	Inv. No.	: Inventory Number
Kat. No.	: Katalog Numarası	Cat. No.	: Catalogue Number
Lev.	: Levha	Pl.	: Plate
MÖ	: Milattan Önce	BC	: Before Christ
MS	: Milattan Sonra	AD	: After Date
Res.	: Resim		
vb.	: ve benzeri	i.a.	: inter altri=among others
vd.	: ve diğerleri	et al.	: et alii

WRITING RULES

1. Ceramic Research Journal [SRMKA] is published annually in December.
2. Submitted articles must not have been published elsewhere before.
3. Ceramic Research Journal [SRMKA] employs a double-blind peer review process during evaluation.
4. After the initial review, articles will be sent to two reviewers. Based on the reports provided by the reviewers, articles may be accepted for publication, require revisions, be rejected, or sent to a third reviewer.
5. Articles can be written in Turkish and English.
6. Articles should be submitted to the journal editorial team through the online system (DergiPark).
7. Authors must approve the copyright transfer form.
8. Any responsibility arising from the articles published in the journal belongs to the author(s).
9. Plagiarism detection software will be used for articles.
10. Articles must be written in Microsoft Word.
11. Times New Roman font should be used for articles.
12. The title should be in the center of the page in 14-point font (uppercase for both Turkish and English), Text should be in 12-point font, and footnotes should be in 10-point font.
13. Abstract: At the beginning of the article, there should be a Turkish and English abstract of at least 150 to a maximum of 250 words summarizing the topic.
Keywords: Below the abstract, at least 5 and at most 8 keywords, consisting of 5-8 words, must be provided. The initial letters of keywords should be capitalized, and commas should be used between them.
14. A space should be left after punctuation marks (except for the comma used in measurements (e.g., 5,5 cm)).
15. Page format should be A4, with margins (normal) (top, bottom, left, right 2,5 cm).

16. Paragraph line spacing should be 1,5.
17. Photos and drawings, etc., should have a resolution of 300 dpi and be in TIFF format.
18. Only the abbreviation "Fig." should be used for all pictures, drawings, plates, and maps.
19. Ceramics should be submitted as a whole and individually in the form they are intended to be used in the publication.
20. Drawings of ceramics should be accompanied by their photos whenever possible.
21. The first footnote should include author institution information, email address, and ORCID (Open Researcher and Contributor ID) number.
22. Footnotes should be provided at the bottom of each page.
23. Italic characters will only be used for ancient languages (e.g., Latin, Akkadian).

Footnote Presentation and Examples

Footnotes: Last name, year, page.

Single-Author Texts: Akurgal 1942, 95.

Two-Author Texts: Ökse and Görmüş 2012, 70.

Texts with Three or More Authors: Yılmaz et al. 2017, 450.

Footnote Presentation for Figures, Plates, Catalogs: Author's Last name, year, page, plate or figure.

Işıklı 1998, 23, Plate 8, Cat. No. 15.

Yılmaz and Ergürer 2012, 23, Plate 8.

Yılmaz et al. 2012, 23, Lev. 8, Cat. No. 3.

Presentation of different publications by the same author in the same year:

Hayes 1980a, 13.

Hayes 1980b, 60.

Bibliographic Citation and Examples:

Book:

Author Year

Author, A. A. (Year of publication). Title of the Book. Place of Publication: Publisher.

Ökse 2012

Ökse, A. T. (2012). Önyasa Arkeolojisinde Çanak Çömlek: Teknik Özellikler, Biçimler, Türkçe, İngilizce, Almanca ve Fransızca Terimler. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Periodical Publication:

Author Year

Author, A. A., Author, B. B., & Author, C. C. (Year of publication). Title of the article. Journal Name, Volume Number (Issue Number), Page Range.

Hayes 1967

J. W. Hayes. (1967). North Syrian Mortaria. *Hesperia*, 36(4), 337-347.

Başaran & Ergürer

Başaran, C., & Ergürer, H. E. (XX). Parion Odeion'u (Bouleuterion) 2010 Çalışmaları ve Odeion'da Bulunan Seramikler. *OLBA*, XX, 245-290.

Gabler vd. 2009

Gabler, D., Hárshgyi, P., Lassányi, G., & Vámos, P. (2009). Eastern Mediterranean Import and Its Influence on Local Pottery in Aquincum. *Acta Archeologica Academiae Scientiarum Hungaricae*, 60, 51-72.

Translation:

Author Year

Author, A. A. (Year of publication). Title of the Book. (Trans. Translator's Name), Place of Publication: Publisher.

Boardman 2003

Boardman, J. (2003). Siyah Figürlü Atina Vazoları. (Çev. G. Ergin), İstanbul: Homer Kitabevi.

Book Chapter and Edited Publication:

Author Year

Author, A. A. (Year). "Title of the Chapter", Editor(s) (Ed(s).), Title of the Book. Place of Publication: Publisher, Page Range.

Ergüerer 2013

Ergüerer, H. E. (2013). "Tiyatro", C. Başaran (Ed.), Antik Troas'ın Parlayan Kenti Parion. Ankara, 77-86.

Ergüerer 2014

Ergüerer, E. (2014). "Late Roman Light Coloured Ware from Parion", H. Meyza & K. Domzalski (Eds.), Late Hellenistic to Mediaeval Fine Wares of The Aegean Coast Of Anatolia, Their Production, Imitation and Use. Warsaw, 175-192.

Türker 2022

Türker, A. (2022). "Kuzey-Orta Anadolu'nun MÖ 3. Binyıldaki Görünümü Üzerine Kısa Notlar", A. Türker, M. Işıklı, E. Fidan & M. A. Yılmaz (Eds.), MÖ III. Binyılda Anadolu. İstanbul: Ege Yayınları, 325-334.

Conference, Symposium, Paper:

Author Year

Author, A. A. (Year). "Title of the Paper", Editor(s) (Ed(s).), Title of the Proceedings. (Symposium-Conference Date) Place of Publication: Publisher, Page Range.

Karagiorgou 2001

Karagiorgou, O. (2001). "LR2: a Container for the Military annona on the Danubian Border?", S. Kingsley & M. Decker (Eds.), Economy and Exchange in the East Mediterranean during Late Antiquity, (29th May, 1999) Oxford: Oxbow Books. 129-166.

Matsumura 2020

Matsumura K. (2020). "Büklükale Kazısı 2018", 41. Kazı Sonuçları Toplantısı, (Diyarbakır, 17-21 June 2019), Ankara, 35-48.

Thesis:

Author Year

Author, A. A. (Year of publication). Title of the Thesis. (Ph.D. or Master's Thesis), University, Institute, City.

Ergüerer 2012

Ergüerer, H. E. (2012). Parion Roma Ceramics. (Unpublished doctoral dissertation), Atatürk University, Institute of Social Sciences, Department of Classical Archaeology, Erzurum.

Online Source:

Title of the online source. Web url (Access date, if available, DOI number).

Levantine Ceramics Project. <https://www.levantineceramics.org/wares> (Accessed on 13.12.2023).

Publication Abbreviations

Useful links for abbreviations of periodicals and book series:

<https://www.ajaonline.org/submissions/journals-series>

<http://www.tayproject.org/bibkisaltma.html>

Examples:

AASOR	Annual of the American Schools of Oriental Research
AJA	American Journal of Archaeology
Bibla	The Biblical Archaeologist
BiOr	Bibliotheca Orientalis
LRCW 1	Late Roman Coarse Wares, Cooking Wares and Amphores in the Mediterranean, Archaeology and Archaeometry, Ed. J. M. Gurt i Esparraguera, J. Buxeda i Garrigos, M.S. Cau Ontiveros, BAR- IS 1340, The Basingstoke Press, England 2005
RIC	The Roman Imperial Coinage
TAD	Türk Arkeoloji Dergisi
ZfA	Zeitschrift für Archäologie

Other Abbreviation Examples:

Arş.	: Arşiv	Arch.	: Archive
Bkz.	: Bakınız		
Çev.	: Çeviren	Trans.	: Translate
Dn.	: Dipnot	Fn.	: Footnote
Ed. / Eds	: Editör (ler)	Ed. / Eds	: Editor (s)
Env. No.	: Envanter Numarası	Inv. No.	: Inventory Number
Kat. No.	: Katalog Numarası	Cat. No.	: Catalogue Number
Lev.	: Levha	Pl.	: Plate

MÖ	: Milattan Önce	BC	: Before Christ
MS	: Milattan Sonra	AD	: After Date
Res.	: Resim		
vb.	: ve benzeri	i.a.	: inter altri=among others
vd.	: ve diğerleri	et al.	: et alii

SERAMİK ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
THE JOURNAL OF CERAMIC RESEARCH

e-ISSN: 2687-5683

www.srmka.com